

Szolgálati használatra

JA. 93. dec. 31 up
91.01.09.

Nyt. szám: 264/0331

Titkos
visszavonásig

113 sz. példány

Titkos ügy alól felolvas
MH HTP CSF 16/1382/22. sz.
alopfen (HX) 18)
30. 10. 06. írás 42

27/0883

HADTÁP BIZTOSÍTÁS

4

Elkészíté:
a. MNV 4911-hez
1989. év 6. hó 02

XXI. ÉVFOLYAM
1988. 4. SZÁM

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA

1/149

JA

TITKOS

„A hadtápbiztosítás a hadműveleti és harcbiztosítás, a fegyverzeti és technikai biztosítás mellett a minden oldalú biztosítás szerves részét képezi. A hadtápbiztosítás a csapatok harcképessége fenntartásának, hadrafogható állapotban való tartásának, azok megfelelő anyagi eszközfajtákkal való ellátásának és a részükre megszabott feladatok végrehajtásához szükséges egyéb feltételek megteremtésének érdekében kerül végrehajtásra. Magába foglalja a csapatok anyagi, különböző hadtáptechnikai és egyéb anyagi eszközszükségleteinek kielégítésével, a közlekedési utak és szállítóeszközök előkészítésével, üzemeltetésével, a csapat- és anyagszállításokkal, a sebesültek és betegek segélynyújtásban való részesítésével, azok hátraszállításával és gyógyításával, a járványvédelmi, közegészségügyi-higiéniái, állategészségügyi rendszabályok fogantatosításával, kereskedelmi-szociális, tábori elhelyezési biztosításával kapcsolatos rendszabályok és tevékenységek végrehajtását.”

(Csapathadtáp Utasítás, hadtest, dandár, ezred Tervezet 1. pont)

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1988

42

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 257 példányban

Egy példány: 80 lap

Snsz.: 41/374

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság

A Szerkesztő Bizottság elnöke: Grézló Imre ezredes

Szerkesztőség: Bp. XIII., Dózsa György út 49/a,

MN Hadtáp Főcsoportfőnökség

Felelős szerkesztő: dr. Csabai György alezredes

Felelős kiadó: Dobó Péter ezredes

KÖZLEMÉNY

Földterület hasznosítására meghirdetett verseny értékelése

A gazdasági-társadalmi kibontakozás csapatokra vonatkozó feladatait feltáró HM „*Irányelvek*” ráirányította az MN 6639 alárendelt magasabbegységek és egységek személyi állományának figyelmét a belső tartalékaink további feltárására és hasznosítására. Ismételten hangsúlyozva lett, hogy a csapatgazdálkodás hatékonyabbá tételének, a gazdálkodási eredmények növelésének, a személyi állományról megvalósuló - magas színvonalú - gondoskodásnak alapbázisát a gazdálkodó csapatok képezik.

A HM „*Irányelvek*” alkotó alkalmazását, a belső tartalékok ütemesebb feltárását és hasznosítását hivatott elősegíteni a földterület hasznosítására és a gyümölcsfa telepítésre 1987. decemberében kiadott seregtest parancsnoki „*Versenyfelhívás*”.

A „*Versenyfelhívás*” közel az elvárható mértékben mozgósította a gazdálkodó csapatok parancsnoki és szakállományát. A megállapítást igazolja az, hogy a kilenc önálló gazdálkodást folytató magasabbegységéből, egységből hat (MN 7042, MN 4228, MN 5125, MN 2826, MN 6862) nevezett a versenyre.

A földterület hasznosítást szolgáló verseny 1988-ban eredményes volt. A benevezett csapatok közel négyszeresére (1987-ben: 286 000,- Ft, 1988-ban: 1 027 000,- Ft) növelték a mazógazdaságban előállított termékek volumenét, azok értékét. Kimagasló eredményeket ért el az MN 2826 egység. A hasznosítható földterületén hektáronként 2586,- Ft értékű terményt termelt meg.

Átlagon felüli termelési eredményeket ért el az MN 5125 és az MN 7042. Termelési értékük 962,60 Ft/ha., illetve 659,86 Ft/ha. Ezen belül a takarmány termesztésben az első helyen az MN 5125 áll.

A gyümölcsfa telepítésében a csapatok értékelhető eredményeket 1988-ban nem értek el, amit elsősorban az idézett elő, hogy azok gyümölcsstermesztési hagyományokkal nem rendelkeznek.

A földterület hasznosításában elért kimagasló eredményeiért a „*Versenyfelhívás*”-ban felajánlott 200 000,- Ft - hatáskörben felhasználható - pénztámogatást 1988-ban az MN 2826 egységnek ítélem oda. Példásan eredményes munkájáért jutalomban részesítem:

Berta István őrnagyot.

A meghirdetett célkitűzések megvalósításáért végzett átlagon felüli munkájáért jutalomban részesítem:

Az MN 7042 állományából: *Fadgyas István alhadnagyot,*

Az MN 5125 állományából: *Kocsis Ferenc őrnagyot.*

A gyümölcsfa telepítésért felajánlott elismeréseket nem adom ki.

A versenyfelhívást 1989-re is érvényben hagyom, a nevezést azonban 1988. 12. 31-ig meg kell újítani. Új nevezéseket is elfogadok.

A földterület hasznosítása érdekében végzett eredményes munkát az érintett parancsnokságoknak, törzseknek és a szakállománynak megköszönöm. Kívánom, hogy érjenek el további eredményeket tartalékaik feltárásában és hasznosításában. Hasznosítsák tudásukat, jó hozzáállásukat, eredményes munkájukat a HM „Irányelvek” célkitűzéseinek valóra váltásához.

Cegléd, 1988. november 25.

Évin Sándor vezérőrnagy s. k.,
MN 6639 parancsnok

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

A hadtápvezetés aktuális feladatairól

*Dr. Lapos Mibály vezérőrnagy
a hadtudomány doktora*

A közelmúltban céllenőrzés keretében megvizsgáltuk azt, hogy a szervezeti korszerűsítés kapcsán milyen helyzet alakult ki, s a hatékonyság növelése érdekében mit kell tenni.

Megállapítottuk, hogy a struktúraváltás, szervezeti korszerűsítés bizonyos vonatkozásban kedvezőbb feltételeket biztosít a különböző tagozatban végzendő hadtápmunkához.

Ennek kapcsán a vezetőszervek feladata az, hogy megvizsgálják a lehetőségek függvényében azt, hogy a különböző tagozatokban milyen munkastílus alakuljon ki és honosodjék meg.

Milyen alapvető legfontosabb feladatok, feladatcsoportok állnak az egyes törzsek előtt? Megítélésünk szerint a következők:

1. A HKSZ és M hadtápbiztosításának tervezése és naprakészségének fenntartása.
2. A hadtáp és az alegységek hadtáp szempontjából történő felkészítésének tervezése és felkészítése, végrehajtása.
3. A különböző gyakorlatok (dd., z., szd.) tervezésében és végrehajtásában való részvétel.
4. A gazdálkodás tervezése, a hatékony és takarékos működésének biztosítása.
5. A személyi állomány részére nyújtandó szolgáltatások fejlesztése és folyamatos biztosítása kifogástalan mennyiségben és minőségben.
6. A hadtáp anyagi, technikai eszközeinek megóvása (társadalmi tulajdon védelme) a hadtáptechnika, objektumok működőképességének, kulturált állapotban való tartásának biztosítása.
7. A hadtápvezetéshez szükséges alapvető tervek kidolgozása és a vezetés folyamosságának a biztosítása.

Természetes, hogy ezeken a főirányokon kívül ma még számos részfeladat, amelyek megoldása sok erőt, energiát igényel a hadtáptörzseinktől. Azt azonban meg lehet állapítani, hogy ha a fenti feladatcsoportok teljesítése folyamatosan az elvárásoknak megfelelően kerülnek megoldásra, akkor ez szinte „automatikusan” maga után vonja az egész, de fontos részfeladatok eredményes megoldását is.

Nézzük csak a sok közül milyen alapelveket kell a vezetési gyakorlatban folyamatosan érvényesíteni:

1. Minden vezető szerv elsőrendű feladata az, hogy minden körülmények között biztosítsa azt, hogy a neki közvetlenül alárendelt vezető-végrehajtó szervek feladataikat képesek legyenek eredményesen teljesíteni.

Mit is jelent ez a gyakorlatban?

A dandár hadtáptörzseknél:

Biztosítani kell a követelményeknek megfelelő működést.

- a) Az ellátó század (étkeзде, raktárak, szállító alegységek) és
- b) A zászlóalj ellátó szakaszok vonatkozásában.

A hadtest hadtáptörzseknél:

- a) Az ellátó ezred, és az
- b) Alárendelt csapatok hadtáptörzsei vonatkozásában.

Mint látható, minden szinten első helyre soroltuk a hadtápegységeket. Ez nem véletlen. Ezzel is kihangsúlyozzuk azt, hogy valamennyi szinten a hadtáptörzsek elsőrendű feladata a nekik közvetlenül alárendelt hadtápegység, alegység tervszerű és szakszerű működésének megkövetelése. Ennek prioritást kell kapni a vezetői munkában még akkor is, ha békében azok szerepe, feladata bizonyos mértékig szűkebb, mint háború esetén.

Ennek a mindennapi gyakorlati munkában úgy kell érvényesülni, hogy a vezető hadtáptörzsek nap mint nap, szünet nélkül érzékeljék, hogy az alárendelt hadtápegységek, alegységek hogy dolgoznak és gyakoroljanak hatást rájuk annak érdekében, hogy alaprendeltetésükből fakadó feladataikat mindenkor fegyelmezetten, pontosan és kifogástalan minőségben teljesítsék.

Az a követelmény, hogy a hadtáptörzsek tevékenységében a hadtápegységek és egységek irányítása elsőbbséget kell, hogy kapjon, vajon azt jelenti-e, hogy az alárendelt zászlóaljknál, csapatoknál folyó hadtápmunkát el lehet hanyagolni? Nem, semmiképp sem azt jelenti. Ezekre is állandó hatást kell gyakorolni, következetesen megkövetelve a kötelességek maradéktalan teljesítését. Ez esetben azonban lényegesen differenciálni kell.

A valamennyi alárendeltre történő állandó ráhatás mellett a fő erő kifejtést azokra az alárendeltre kell összpontosítani, amelyeknél gondok jelentkeznek. Ennek azonban csak akkor van értelme, ha ilyen esetekben alapos elemző, okfeltáró munkával megállapítjuk, hogy e gondokat mi, vagy mik idézték elő és ezek felszámolására a szükséges intézkedést megteesszük, végrehajtását segítjük, megköveteljük, valamint ellenőrizzük.

A hadtápszervek tevékenysége bármily következetes és előrelátó is, csak akkor válhat igazán eredményessé, ha a parancsnoki állomány ugyancsak maradéktalanul teljesíti az e területen jelentkező feladatait. Ezért a parancsnok hadtáphelyettes kompetenciájába tartozik az is, hogy beilleszkedve az egyszemélyi parancsnoki rendszerbe, rendszeresen tárgyalja az alegységparancsnokok ilyen irányú tevékenységét. Abban az esetben, ha e területen problémával találkozunk, gondoskodnia kell arról, hogy az érintett alegységparancsnok tevékenysége megváltozzék és helyreálljon a rend.

2. Rendszerszemléletű gondolkodás általánossá tétele.

Ez a vezető szervekkel, hadtáptörzsekkel, de tulajdonképpen minden hadtáptiszttel, tiszthelytessel szemben olyan igényeket támaszt, hogy a jelenségeket, feladatokat, részfeladatokat rendszerként fogjuk fel, látva ezek belső mechanizmusát, belső és külső kapcsolatrendszerét. Ez lehetővé teszi számunkra, hogy könnyebben és pontosabban tárjuk fel azokat a tendenciákat, amelyek az adott rendszeren (alrendszeren) belül például: ruházati raktár, zászlóalj hadtáp, dandár hadtáp stb. kedvezően vagy kedvezőtlenül befolyásolják a tevékenységet, s jobb lehetőséget kapnak egyidejűleg arra is, hogy a tendenciák erősítésére vagy gyengítésére megtaláljuk az „orvosságot”.

Hasonlóan fontos szerepe van a rendszerszemléletű gondolkodásnak az egyes feladatok végrehajtásában. Ha az egyes feladatokat rendszerként fogjuk fel, akkor olyan helyzetbe kerülünk, hogy az esetek többségében előre fel tudjuk tární azokat a tényezőket, amelyek a feladat végrehajtását elősegítik vagy gátolják, meg tudjuk állapítani a végrehajtandó feladat környezetre gyakorolt hatását, s ezáltal biztosítjuk magunk számára az események menetére való előzetes beavatkozást, nem a bekövetkezett tények korrekciójával, rendbetételével kell foglalkozni. Például: ha ezt a feladatot: biztosítani kell a leszerelés és bevonulás anyagi feltételeit, rendszerként fogjuk fel és feltárjuk azt, hogy a végrehajtását milyen tényezők befolyásolják, akkor kicsi a valószínűsége annak, hogy gondjaink keletkezzenek.

A teljesség igénye nélkül rámutatok a rendszer néhány elméletére, amelyek meghatározó szerepet töltenek be:

Leszerelésnél:

- a katonáknál levő anyagok időbeni leszedése, elszámoltatása, a káreljárások lefolytatása;
- a saját tulajdonba átmenő, de visszahagyott anyagok összegyűjtésének megszervezése, a későbbi visszaélések megelőzése érdekében.

Bevonulásmál:

- a felszerelést biztosító munkacsoport létrehozása, azok munkájának megszervezése;
- a felszerelési helyiség kulturált előkészítése;
- a felszereléshez szükséges anyagok előkészítése;
- a polgári ruha visszaküldési feltételeinek megteremtése;
- az első étkeztetés megszervezése;
- az újonc állomány összevonásra kerül alap kiképzésre - erre az esetre azon rendszabályok kimunkálása, amelyek biztosítják a károk keletkezésének megakadályozását.

Csak a legfontosabbakat emeltem ki, de ezekből is látható, hogy a rendszerszemléletű gondolkodás meghonosítása „hatalmas segítő eszközünk.”

A kérdésekkel kapcsolatban még egy tényre fel kell hívni a figyelmet. Mégpedig arra, hogy a feladatok zöme a hadsereg sajátos helyzeténél fogva periodikusan ismétlődik. Ez azt a lehetőséget kínálja, hogy ezeket az ismétlődő feladatokat „típusrendszerként” fogjuk fel. Továbbá ha már egyszer az ezek megoldására vonatkozó tervet kidolgoztuk, ne dobjuk el, őrizzük meg és a következő ismétlődéskor vegyük elő, használjuk fel. Ez megkönnyíti a munkát. Természetes, nem úgy kell használni, hogy írunk másolja le és rőndben van, hanem az a szolgálati személy, akinek e feladat a kompetenciájába tartozik, a korábban kidolgozott tervet vegye elő, elemezze azt, hogy az ismétlődő feladat végrehajtásában milyen új kritériumok jelentkeztek, s ezek végrehajtását biztosító rendszabályokkal a korábbi tervet egészítse ki. Ez biztosítja az operativitást és a sikert.

3. Folyamatos és megbízható információ a szolgálat működéséről és a meghatározott főfeladatok teljesítésének menetéről. Gondolom, nem újkeletű az a megfogalmazás, hogy a folyamatos és megbízható informáltság egyenlő a hatalommal, a hatalom azt jelenti, hogy minderről tudni. Ezért fontos követelmény, hogy minden szolgálati személy, vezetési szint pontosan határozza meg a szolgálat, a szervezet vezetéséhez szükséges adatokat. Arra felhívánk a figyelmet, hogy azt szintén nem mereven kellene elfogni. Ha a helyzet úgy kívánja, lehet sűríteni bizonyos kérdésekben az információ igényt, vagy szűkíteni azt, messzemenően szem előtt tartva: csak az jusson el a különböző szintekhez, amivel „lehet valamit kezdeni”.

Ennek az elvnek a megvalósítása érdekében ki kell dolgozni az információáramlás rendszerét egységen belül és vezetési szintek között, pl. a dandár parancsnok hadtáphelyettes részéről meg kell határozni, hogy mi az, amiről jelentést kér:

- soron kívül;
- naponta;
- hetente;
- havonta.

Néhány példa ennek szemléltetésére:

Soron kívüli jelentéshez:

- a bekövetkező eseményekre, rendkívüli eseményekre;
- a külső szervektől érkező ellenőrk megjelenéséről, a személyi állomány részére igénybe vett szolgáltatások terén jelentkező gondokról.

Naponta jelenti:

- a végrehajtott, befejezett ellenőrzések döntést igénylő megállapításait;
- a tervben szereplő - jelentéskötelezettségre előírt - fontosabb feladatok végrehajtását vagy nem végrehajtását;
- stb.

Hetente:

- a hétre meghatározott feladatok teljesítését, ezek legfontosabb tapasztalatait, javaslatot a további teendőkre vonatkozóan;
- stb.

Havonta:

- a meghatározott feladatok teljesítését;
- a végrehajtott ellenőrzések általánosítható tapasztalatait;
- a számvetési részleg az egyes szolgálatfőnökök útján a gazdálkodás helyzetéről, annak számszaki mutatói alapján.

A felsőbb szintű vezetőszerveknél ugyancsak hasonló felfogásban célszerű megtervezni az információrendszert, alapvetően kettős irányultsággal, egyrészt információt kell szerezni a vezető testület tevékenységéről, másrészt az alárendeltek munkájáról.

Az alárendeltek vonatkozásában külön kiemelendők a hadtápegységek és alegységek, amelyekről mint közvetlen végrehajtó szervekről a szolgálatfőnököknek és parancsnok hadtáphelyetteseknek naprakész információval kell rendelkezniük.

Fontos követelmény, hogy amit lehet az információáramlás folyamán gépre szervezzük, majd automatizált rendszerben gyűjtsük, továbbá az, hogy ezen adatokkal történjen valami. Ne csak irattározzák, hanem az illetékes főnökök vonják is le a megfelelő konzekvenciákat és munkájuk folyamán hasznosítják.

A vezetők és vezető testületek részéről még számos valamennyiünk által ismert vezetési alapelvet kell alkalmazni. Ilyeneket például, mint a tudományos megalapozottság; előrelátás; tervszerűség; következetesség stb. E cikk keretében ezek közül a fenti hármat emeltük ki, mert a lefolytatott ellenőrzések tapasztalatai azt igazolták, hogy e területeken mind az elmélet, mind a gyakorlat tekintetében van tennivaló.

A továbbiakban néhány gondolat a hadtápszervek előtt álló alapvető feladatokról:

Ezekkel kapcsolatban általában az ellenőrzés folyamán azt tapasztaltuk, hogy az egyes szolgálati személyek tudják és ismerik hogy melyek az adott szervezet alaprendel-tetéséből fakadó feladatok.

Azt tapasztaltuk azonban, hogy nem kevesen a szolgálati feladatok huzamosabb időn át történő végrehajtása után sem tisztázzák a megoldandó feladatokat, tartalmát. Miről van tulajdonképpen szó? Arról, hogy tisztjeink ismerik azt, hogy melyek a feladatok, de hogy az egyes feladatokat hol, milyen gyorsasággal, mikor kell végrehajtani, azt már nem, pl. tudják, hogy egyik alapvető feladatuk a hadtáp felkészítése, de azt már nem tisztázzák, hogy ennek érdekében mikor, hol és mit kell tenni. Sajnos azt is tapasztaltuk, hogy a parancsnok hadtáphelyettesek egy része a hadtápbba kerülő fiatal tisztekkel ilyen értelemben nem is foglalkozik, s nem értelmezi velük az alapvető feladatok tartalmát. Véleményünk szerint ez ugyan káros jelenség, s nem egyszer ez is hozzájárul ahhoz, hogy fiatal tisztjeink a pályatorés útjára lépjenek. Ezért egyik legfontosabb feladatnak tekintjük azt, hogy a parancsnok hadtáphelyettesek beosztottaikkal a feladatok tartalmát mélyrehatóan értelmezzék és a feladatok végrehajtását ennek alapján köve-teljék.

Az ellenőrzés folyamán nem egyszer azt is tapasztaltuk, hogy a jó elméleti ismeretekkel szemben a gyakorlatban lényeges eltérések találhatók. Pl. mind a parancsnoki, mind a szakállomány ismeri, tudja és érti a személyi állományról történő gondoskodás jelentőségét, azonban ennek ellenére e területen nem egyszerű gondokkal találkozunk. Mi lehet ennek az oka? Megítélésem szerint az, hogy a jó elméleti ismeret megvalósítása érdekében nem folyik elég következetes munka. Tűrhető ez? Semmiképp sem. Tökéle-tesen tisztában kell azzal lenni, hogy a személyi állományról történő gondoskodás, vagy nem gondoskodás megteszi a hatását.

Végezetül még arról szólnunk, hogy általában *a hadtápmunka gyakorlatában nem lehet az igényeket, a kialakult ellátási rendszert véglegesnek tekinteni*. A körülmények folyamatosan változnak. E változások hatással vannak a korábban kialakult rendszerekre. Ha ezeket a hatásokat nem vesszük figyelembe, úgy könnyen abba a helyzetbe kerülhetünk, amikor már nem leszünk urai az eseményeknek. Ennek megelőzése, a célkitűzések folyamatos teljesítése érdekében szükséges az, hogy a különböző vezető és végrehajtó szervek az események alakulását folyamatosan figyelemmel kísérik és a szükséges változásokat időben megtegyék. Különösen fontos ez napjainkban, amikor szemtanúi vagyunk a politikai intézményrendszerek korszerűsítésének, valamint a gazdasági tevékenységünk reformjának.

A védelmi hadművelet hadtápbiztosításának néhány időszerű kérdése

Dobó Péter ezredes

Az elmúlt időszakban a parancsnoki-, törzskiképzések sorozatában és számos tanulmányban is a Magyar Néphadsereg szervezeti korszerűsítéséből adódóan a hadtápbiztosítás feladatai elméleti és gyakorlati megalapozásával foglalkoztunk. A végrehajtott gyakorlatok azt bizonyítják, hogy hadtáptörzseink, -csapataink megfelelő mélységben dolgozták fel az új szervezetek hadtápbiztosításával kapcsolatos elméleti anyagokat és képesek az alaprendeltetésből eredő feladatok végrehajtására. Mindemellett még több rész kérdésben szükséges a további kutatást és gyakorlást elvégezni.

Napjaink kutatási feladatai között kiemelt jelentőségű a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testülete 1987. május 28-29-i berlini ülésén elfogadott katonai doktrína hatásainak felmérése, az ezekből adódó sajátosságok feltárása, ennek megfelelően hadtápbiztosítási rendszerünk korrekciója.

A VSZT közös katonai doktrínája, ezzel szoros összhangban a nemzeti katonai doktrínánk fő célkitűzéséből követően a védelmi jelleg erősödött meg. Ebből kiindulva törzseink, csapataink felkészítésében a fő figyelem a védelmi hadművelet megvívásával, annak minden oldalú biztosításával és ennek részeként a hadtápbiztosítással kapcsolatos kérdések feldolgozására irányul. A végzendő munkánk újszerűségét az adja, hogy nem egy „elméletileg várható” védelmi hadművelet, hanem konkrétan katonaföldrajzilag pontosan meghatározott körzetben, a honi területen vívott védelmi hadművelet hadtápbiztosításának elvi és gyakorlati kérdéseit kell kutatni és meghatározni azokat a rendszabályokat, amelyek ebben a környezetben a leghatékonyabban képesek biztosítani feladataik végrehajtását.

A honi területen vívott védelmi hadművelet hadtápbiztosításának megszervezése jelentős számú sajátosság figyelembevételét követeli meg. Olyanokra gondolok, mint:

- a hadsereg védelmi sávjában a harcászati zóna csapatsűrűségének növekedése;
- jelentős számú, szervezetiileg alárendeltségbe nem tartozó katonai szervezet működése a hadsereg (hadtest) sávjában;
- a hadsereg (hadtest) hadtápsávon belüli jogállás módosulása;
- az ellátó bázisok (polgári, katonai) számának jelentős kiszélesedése;
- a hadművelet megvívása követelte új ellátási dinamika kialakítása, működtetése;
- a sávon belül működő polgári és katonai szervek közötti együttműködés tartalmi változásai stb.

Úgy gondolom, hogy a fenti és korántsem teljes felsorolás is bizonyítja, hogy a hadtápbiztosítás eddig gyakorolt „klasszikus” formái felülvizsgálatra szorultak.

Ezt a munkát az összefegyvernemi törzseknél folyó elméleti kutatómunkával és gyakorlatokkal párhuzamosan a hadtáptörzseknél is végezzük. A tanulmányban azokra a fő kérdésekre fordítottam a figyelmet, amelyek a fenti elméleti és kutatómunka során vizsgáltunk. Céлом elsősorban az, hogy néhány gondolat felvetésével ráirányítsam a figyelmet a további kutatómunka szükségességére és irányaira.

1. A hadtáp felkészítésének újszerű vonásai:

A hadtápszervezetek általános felkészítésében, amely békeidőszakban kerül végrehajtásra, újszerű elemként jelentkezik a különböző rakodási módszerek, egységakományképző eszközök, légi, vasúti, vízi és konténeres szállítóeszközök málházásával kapcsolatos fogások, módszerek begyakorlata. Másik nem kevésbé fontos rendszabály a terep, a környezethez való alkalmazkodás készségének fejlesztése, ezen belül is az ideiglenes vagy állandó jellegű építmények felhasználása, a terep védőképességének kihasználása és híradó ismeretek további súlykolása. Az általános felkészítés feladatai közé sorolható még a különböző szállító és rakodó eszközök segédberendezésekkel való alkalmassá tétele műszaki munkák végrehajtására, amely egyben alapját is képezi a hadtápkörletek műszaki berendezésének is.

A felsorolt feladatok természetesen a békeidőszak felkészítési feladatai egyéb rendszabályai végrehajtásával együttesen kerülnek megvalósításra. Az általános felkészítés kiterjed nemcsak a meglévő szakállományra, hanem a népgazdaságból lebiztosított személyi állományra és esetenként technikára is. A gazdaságosság és hatékonyság kényszerű következménye, illetve az e célra rendelkezésre álló pénzkeretek korlátozottsága megköveteli a jelenleginél racionálisabb felkészítést, éppen ezért a különböző át- és továbbképzésre behívásra kerülő tartalékos hadtápellomány felkészítésénél is ki kell valamennyi lehetőséget használni az újszerű feladatok begyakorlására.

A közvetlen felkészítés rendszabályai sajátosságát elsősorban a hadsereg hadtápsávjában működő katonai és polgári szervek összehangolt tevékenységének biztosítása képezi, amely rendszerint a különböző feladatot megvalósító alárendeltek szervezeti és technikai felépítéséhez igazodik, napi végrehajtása alapjaiban határozza meg a hadművelet hadtápbiztosításának sikerét.

A hadtáp közvetlen felkészítésénél az általános rendszabályokon kívül fontos feladat a konkrét helyzetből adódó sajátosságokra való készenlét biztosítása, amely a szakmai tevékenység mellett a különböző önállóan működő szervezetek gyakorlati felkészítését is szinteknek megfelelően magukba foglalják.

A közvetlen felkészítés fontos sajátosságát képezi, hogy általában a védelmi hadművelet bonyolult hadtápbiztosítási feladatai végrehajtására való felkészítés mellett az ellencsapás, az eredeti helyzet visszaállítását célzó támadó tevékenység hadtápfadataira való készség feltételeinek megteremtését is biztosítani kell.

2. Sajátosságok a hadtáp csoportosításában:

Kiindulva abból az elvből, hogy a főerőkifejtés általában az elsőállás megtartására irányuló újszerűen jelentkezik az egyes hadműveleti elemek erő-eszközök elosztása és a velük való manőverek. Figyelembe véve az összefegyvernemi követelmények változását

és a hadtápbiztosításban résztvevő erők és eszközök tekintetében változatlanul célszerűnek látszik a védelemre kialakított általános csoportosítási séma tehát a hadtáp első, második lépcsők és hadtáptartalék kijelölésének és működése rendszerének megtartása belső szerkezetük átalakítása mellett.

A honi területen vívott védelmi hadművelet hadtápbiztosítása megszervezésénél mindenekelőtt abból kell kiindulni a csoportosítás kialakításánál, hogy a csapatsűrűség növelése nem jelentheti a hadtápcsapatok, illetve szervezetek harcászati zónába történő tömörítését, hanem a harc megvívása szempontjából meghatározó anyagi készletekből kell növelni a harcolók részére biztosított anyagi készletek mennyiségét és ezt is főleg földre rakott, vagy közelített mobil készletekkel célszerű biztosítani.

Más csoportosítást kell kialakítani abban az esetben, amikor a hadtest (dandár) védelmi sávjában központi anyagellátó bázisok és források kerülnek kijelölésre, illetve egészségügyi erők működnek és megint más követelmények szerint kell a hadtápot felépíteni, ahol ezek közvetlenül nem állnak rendelkezésre.

A gyakorlataink során és a vezethetőséget is biztosító csoportosítás kialakításánál tovább kell vizsgálni, és a konkrét katonaföldrajzi adottságokhoz igazítani a mélységi és területi kiterjedéseket.

A hadseregrepülők folyamatos hadtápbiztosítása, különösen azok irányonkénti megosztott alkalmazása célszerűvé teszi a KHEL ellátódandár csapatrepülő ellátószázad közelítését a felhasználókhöz. Egy változatban a fő irányban a hadsereg, másik irányban a KHEL erőivel lehet megteremteni az ellátás folyamatosságát.

Az a hadtápsáv, amelyben a hadtápnak szét kell bontakoznia, az eddigi szinte mechanikusan meghatározott mélysége felülvizsgálatra szorul. Kiindulva abból, hogy a honi területen az adott sávban jelentős nagyságrendű, más alárendeltségű katonai, sőt polgári szervezet is tevékenykedik, a sávon belüli jogállást, az erőforrások felhasználásának rendjét annak az előjáró szervnek kell koordinálni, amelynek kompetenciája – jogállásánál fogva valamennyi sávon belül tevékenykedő szervezetre kiterjed. Ennek megfelelően nem lehet kizártnak tekinteni, hogy a hadsereg sávja mellett hadtest hadtápsávját is differenciált kiterjedéssel és jogállással MN szintről kell meghatározni a fronttal való egyeztetés alapján.

3. A védelmi hadművelet anyagi biztosítása:

A védelmi hadművelet anyagi szükséglete magába foglalja:

- a hadművelet előkészítéséhez, megvívásához;
- a hadművelet során keletkező veszteségek pótlásához;
- a hadművelet végére elrendelt készletek megalakításához szükséges anyagi eszközöket. (Ez magába foglalhatja az ellencsapást követő támadásba való átmenet anyagi készletszükségletét is.)

A védelmi hadművelet hadtápbiztosítási feladatai végrehajtásában anyagi forrásként számbavehető:

- az alárendelteknél meglevő mozgó és kiegészítő készletek;
- a hadsereg hadtest raktári készletek;
- a kijelölt központi raktárak anyagi készletei;
- polgári bázisok készletei (előjárói kiutalás alapján);

- a hadsereg hadtest sávjában levő laktanyák fenntartási készletei (előjárói engedély alapján);

- kirakókörletekbe, állomásokra kiszállított, illetve a működési körletben a harc előkészítése időszakában földre rakott anyagi készletek.

A nagymennyiségű anyagi készletek szállítása megköveteli az előjáró tagozatok közvetlen részvételét a harcoló csapatok ellátásában. Figyelembe véve azt, hogy a hadművelet előkészítő időszakában jelentős mennyiségű anyagi tartalék halmozható fel a harcolók közelében, jelentősen csökkenthető a szállítási távolság, ezáltal növelhető az ellátóegységek, alegységek napi szállítási teljesítménye.

Az anyagi eszközök szállítása egy változatban megvalósulhat:

- A KHEL erőivel és eszközeivel a hadsereg, esetenként hadtest védelmi sávja hátsó határára vasúti kirakó állomásokra, körzetekbe kirakó kikötőbe kiszállított anyagok hadseregek hadtest eszközökkel való átvételével;

- A hadsereg (KHEL) ellátó dandár szállító zászlóaljai által közvetlenül a tüzelőállásokba, illetve a védelmi körletet foglaló elsőlépcső-dandárokhoz vagy azok első és második lépcsője közé földrehalmazott készletek biztosításával.

- A védelmi sávban kijelölt központi, polgári bázisokról, laktanyákból engedélyezett, illetve kiutalt anyagi készletek hadtest által centralizált és koordinált módon a felhasználók saját eszközeivel történő átvétellel.

A védelmi hadművelet előkészítő időszaka a fentiek kombinációja, ezen belül is az első két módszer alkalmazása lesz a jellemző, míg a védelmi hadművelet alatt meghatározóbbnak a harmadik módszert lehet tekinteni. A szállítások megszervezésénél azonban célszerű törekedni arra, hogy a harcot közvetlenül megvívó csapatok az anyagi szükségletek döntő részét az előjáró tagozat (tagozatok) szállítóeszközeivel valósuljanak meg.

A honi területen vívott védelmi hadművelet időszakában is korlátozott mennyiségben, elsősorban speciális, vagy a közbeeső tagozatokban hiányként jelentkező anyagok vonatkozásában számolhatunk légi szállító kapacitással, amelyet a hadsereghadtáp igénylése alapján a központhadtáp szervezi és hajtja végre.

A hadtesthadtáp csoportosítása, az anyagi biztosítás feladatai megtervezése, megszervezése során az eddig alkalmazott módszerekhez viszonyítva újszerűen jelentkező feladatokat jelent az állományba nem tartozó erők hadtápjai tevékenységének koordinálásával, csoportosításukkal, manőverükkel, valamint a más nemzetiségű csapatok ellátásával kapcsolatos rendszabályok megvalósítása.

A védelmi hadművelet megvívása során reálisan számolni kell arra, hogy a hadsereg mellett a hadtest állománya is koalíciós lesz, a hadtest hadtápsávjában közvetlen alárendeltségbe nem tartozó szervezetek is ideiglenesen ellátási utalásra kerülnek. Ez természetesen befolyásolja a hadtáp csoportosítását, az anyagi manővereket. Az anyagi biztosítás vonatkozásában ellátási utalásra elsősorban a harc megszervezése időszakában kell nagyobb mértékben számítani, míg harc alatt a kisebb ellátandók teljes önállóságának biztosításával kell az ellátandók számát csökkenteni.

A hadművelet hadtápbiztosítása eddigi begyakorlott módszerként alkalmaztuk az ellátásilag utaltak anyagi biztosítása vonatkozásában, hogy azt a megerősítést adó előjáró anyagi-technikai bázisán, illetve annak felhasználásával terveztük. A honi területen vívott védelmi hadművelet azonban szükségessé teszi annak vizsgálatát, hogy az általános (kompatibilis) anyagok vonatkozásában közvetlen ellátási felelősséget a megerősít-

tett szervezet vállalja, míg a speciális anyagok tekintetében központi bázisok, laktanyák vagy a megerősítő erőkkel kikülönített készletek felhasználásával kerüljenek biztosításra. Ezen elv alkalmazására véleményem szerint annál is inkább van lehetőség, sőt szükség-szerű is, mivel a speciális és általános anyagok tartalékai közvetlenül felhalmozhatók a sávon belül elhelyezkedő laktanyai bázisokon, illetve központi raktárakban, népgazda-sági bázisokon. A végrehajtás fentiek szerinti szervezését az elmúlt időszak gyakorlatai során részben már elemeztük, a szerzett tapasztalatok alátámasztják a javaslat életképes-ségét, mivel az ellátás megbízhatóbbá tétele ezzel biztosítható.

4. A közlekedési biztosítás sajátosságai:

A hadsereg hadtápsávjában kijelölésre kerülő közúthálózat fenntartásában újszerű elemként jelentkezik, hogy a résztvevők közötti komendáns erők több vezetési szint alárendeltségéből kerülnek kijelölésre és működtetésre. A kérdés vezetés oldaláról való megközelítésében több vélemény ütközik. Egyes vélemények szerint a legcélszerűbb az a változat, ha a közúti komendáns erők a hadsereg részére kerülnek átalárendelésre és a hadsereghadtáp az egységes közúthálózat fenntartója és működtetője saját hadtápsávján belül.

Mások szerint a központos szervezés biztosítja a leghatékonyabb működést. Megint mások véleménye szerint a honi területen vívott védelmi hadművelet közleke-dési biztosításában az irányok szerinti felelősségmegosztás alkalmazása látszik legcélra-vezetőbbnek. Ez gyakorlatilag azt jelentené, hogy a hadsereg állományából elsőlépcső hadtestenként megerősítő közúti komendáns erők kerülnek átalárendelésre azzal az alapfeladattal, hogy a hadtest gépkocsi útjainak kijelölt szakaszait berendezzék és működtessék. A hadsereg megmaradt közúti erejével egy hadsereg fő gépkocsiút és egy-két hadsereg harántút kerül berendezésre, alapvetően a hadsereg főerőkifejtésének másik irányában, az elsőlépcső dandárok hadtáp második lépcsőjének vonaláig. A köz-ponthadtáp előretolt lépcső közúti csapatai a hadsereg főerőkifejtésének irányába, a hadsereg tüzercsoport tüzelőállásig rendezi be a fő gépkocsiutat. A KHEL által fenntar-tásra tervezett egyéb utak a hadsereg hadtápsávján kívül kerülnek működtetésre. A fenntartási felelősség megosztásában e nézet szerint a fenti alkalmazási módszerből cél-szerű kiindulni. A hadsereg hadtápsávjában működő polgári közlekedési szervek hadse-regérdekű tevékenységének koordinálását változatlanul központhadtáp kompetenciájá-ban célszerű elvégezni, lehetőség szerint az adott terület úthálózatát működtető vezetési szint katonai közlekedési szerveinek bevonásával.

A harmadikként javasolt módszert támogatók véleménye szerint ez a közúthálózat kialakítása egyaránt biztosítéka lehet a centralizált vezetésnek, valamint az erők decentralizálásával az adott konkrét helyzethez való operatív beavatkozás feltételei biztosításá-nak is.

Mindhárom változatban a véleményt képviselők a közlekedési hálózat egyéb ele-meivel (vasút, víz, légi, csővezetékes) működtetését változatlanul a központhadtáp fele-lőssége mellett tartjuk célszerűnek megszervezni. Ebben újszerű elemként említik, hogy a végpontok (kirakóállomások, kikötők) berendezése és ideiglenes működtetése már hadtest szinten is lehet feladat.

A jelzett vélemények és álláspontok mindegyike tartalmaz olyan racionális magot, amely egy adott konkrét helyzetben mint ténylegesen legcélszerűbb változat lehet, azonban, ha a honi területen vívott védelmi hadművelet várható dinamikáját vizsgáljuk,

valószínűbbnek látszik az első változat realizálása, mivel az összefegyvernemi információ a hadseregtörzsnél áll legbiztosabban rendelkezésre, tehát az operatív beavatkozás lehetőségét is erre a vezetési szintre célszerű biztosítani. A másik érv, ami e mellett szól, hogy a nagyobb központhadtáp szállítmányok, esetlegesen frontelemek mozgatása útforgalom tiltással, illetve engedéllyel biztosítható.

A hadsereg hadtápsávjában működő polgári közlekedési szervekkel való kapcsolattartást, az általuk végzett tevékenység koordinálását változatlanul a központhadtáp hatáskörében látom célszerűnek tartani. Az általam támogatott módozat már a közlekedési szolgálat parancsnoki törzshadjátékán is alkalmazásra került, kedvező tapasztalatokkal. A közlekedési biztosítás feladatainak végrehajtási módozatai azonban még további pontosítást igényelnek, amely egyben mint további kutatási feladatokat is jelent számunkra.

5. Az egészségügyi biztosítás feladatai végrehajtásánál az eddig általánosan alkalmazott területi ellátás elvének alkalmazása a meghatározó. Újszerűen jelentkezik az egészségügyi biztosítás megszervezésénél, hogy a hadsereg (hadtest) létszámát jelentősen növelő egyéb, a szervezethez nem tartozó erő tevékenykedik a hadsereghadtáp sávjában, így nagyobb gyakorisággal kerülnek a leterheltségük függvényében hadtest típusú segélyhelyek váltására. A sérültellátás általános rendszerét vizsgálva, sajátosságként számolhatunk azzal, hogy a védelmi harc dinamikájának függvényében, a segélynyújtás mérvének extrém módon történő beszűkítésére is sor kerülhet, továbbá már az első orvosi ellátást követően közvetlenül a VKB-ra kerülhet a sérült kiürítése. A VKB-ok működésének megszervezésénél nagyobb figyelmet kell fordítani az osztályozó kiürítő állomások működtetésére, a belső információ, a sérült átirányítás operatív lehetőségének biztosítására.

A sérültek hátraszállításának alapelvét – a magamra való kiürítés elvét – várhatóan többször fogja kiegészíteni a magamtól való kiürítés gyakorlati megvalósítása, amely elsősorban a második lépcső és harcból kivont csapatokra lesz jellemző.

A keletkezett sérültek gyors hátraszállítására valamennyi rendelkezésre álló szállítóeszköz felhasználását és igénybevételét kell számbavenni. A sebesült kiürítő eszközöket alapvetően két decentrumban célszerű csoportosítani. A hadtest típusú segélyhelyekre a hadsereg a rendszeresített és megerősítő eszközeivel (KHEL egészségügyi dandár állományából) a VKB, OKÁ-okra és VKB-on belüli szállításra a KHEL egészségügyi dandárok állományából kijelölt szállítóeszközök igénybevételét célszerű tervezni.

Újszerűen jelentkezik a kórházvonatok alkalmazása is, mivel a meglévő kórházvonatok egy része közvetlenül kijelölésre kerülhet a hadtest-típusú segélyhelyekről a vonathoz kiszállított sérültek kiürítésre, nagyobbik része a VKB-ok kórházai kiürítését végzi.

A tábori segélyhelyek telepítésénél célszerűnek látszik a egyes település alkalmazása, amely egyrészt nagyobb lehetőséget biztosít a megbízhatóbb munkafeltételek megteremtésére, másrészt meggyorsítja a települési körlet gyors elhagyását is.

A várható egészségügyi veszteség prognosztizálása során hagyományos fegyverek alkalmazása viszonyai között is számolni kell a tömegpusztító fegyverekhez hasonló hatású sérülésekkel, amelyek a védelmi sávban meglévő veszélyes üzemek, atomerőművek rombolása következtében jelentkezhetnek. Az ellenség által alkalmazott nagy pontosságú fegyverek, valamint a várhatóan nagy számú légideszant következtében jelentősen megnőhet a hátsó határon elhelyezkedő csapatoknál a sérültek száma, amely megköveteli mobil egészségügyi tartalék működtetését.

A csapatok huzamosabb ideig egy helyben való tartózkodása kiemeli a közegészségügyi-járványügyi rendszabályok foganatosításának szükségességét.

Az elmúlt időszakban végrehajtott egészségügyi gyakorlatok során széleskörűen vizsgáltuk a keletkezett sérültek ellátásának dinamikáját a szakmai szempontokon túlmenően abban a megközelítésben is, hogy milyen módszerekkel lehet tovább csökkenteni a sérülés helyéről a végleges gyógyulás helyére történő ellátással egybekötött kiürítés idejét. A fenti javaslatok – úgy ítélhető meg – segíthetik ennek a célnak a teljesítését, de célszerű kidolgozni és általánosítani.

6. A *hadtápvezetés* kérdéseinél azt az általános elvet célszerű mérvadónak tekinteni, hogy honi területen vívott védelmi hadművelet hadtápbiztosításának általános rendszerét a koalíciós állományú front határozza meg a nemzeti sajátosságok maximális érvényesítése mellett. Mindezek szem előtt tartásával a hadtápvezetés területén aktuális feladatainkat a vezetés bürokratikus vonásai felszámolása, a számítógépes támogatás lehetőségének bővítése, valamint az együttműködés kérdéseinek, módszereinek kidolgozása jelenti.

A Csapathadtáp Szabályzat tervezet kiadásával egységes rendszerben kerültek meghatározásra a hadtest (dandár) hadtápvezetésével kapcsolatos feladatok. A kiadást követően a gyakorlatok próbái igazolták a törekvés helyességét, de ugyanakkor megmutatta néhány területre vonatkozó korrekció szükségességét is. Ezek közül a vezetés okmányrendszerének egyszerűsítése, a vezetés számítógépes támogatásra alkalmassá tételét kell kiemelni.

A vezetési okmányok korszerűsítése során alapvető törekvésnek kell lenni a párhuzamos, azonos adatokat tartalmazó általános és szakági vezetési okmányok kiszűrése és megszüntetése. A számítógépes feldolgozás pedig megköveteli a formájában és tartalmában is összehangolt okmányrendszerét.

A végrehajtott gyakorlatok bebizonyították, hogy a védelmi hadművelet hadtápbiztosításának sikere nagymértékben függ a hadtápsávban tevékenykedő szervezetek összehangolt tevékenységének minőségétől. Az együttműködés megszervezésénél célszerűnek látszik felülvizsgálni azt az alkalmazott módszert, hogy az összefegyvernemi parancsnok által szervezett együttműködési etapoknak megfelelően szervezzék meg a hadtáp együttműködését is. Ez a bontás, míg időrendben megfelelő alapot ad a hadtápbiztosítással kapcsolatos feladatok koordinálására, addig az adott feladatban részt vevők tevékenységének összehangolását már csak jelentős korlátokkal képes biztosítani.

Az együttműködés általános rendje, a vizsgálandó kérdések és módszerek még további vizsgálatot igényelnek. Ezeknek a vizsgálatoknak, majd az ezeket követő gyakorlati próbáknak kell választ adniuk az együttműködéssel kapcsolatban felvetett javaslatok helyességére.

A hadtápvezetés akkor válik hatékonná, ha az adott szervezet tényleges lehetőségét (híradó, személyi) figyelembevételével határozzuk meg a hadtáp csoportosítását, az egy időben alkalmazott hadtápszervezetek számát és működési területeit. Nagyobb jelentőségűnek kell tekinteni a helyszíni segítő ellenőrzéseket, az operatív csoportok és összekötő tisztek alkalmazását, mint a vezetés operativitásának egyik forrását.

A hadtápvezetés átadása-átvétele kérdése az alap HVP kiesése esetén még számos tisztázatlan kérdést takar, amelyek feloldása soronlevő feladat.

A cikkben, annak korlátozott lehetősége miatt csak fő vonalaiban vázoltam a felvetett kérdésekre adandó válasz egy változatát. Megítélésem szerint szükséges további kutatást folytatnunk, vitáznunk a megoldás célszerűbb módoszatai kiválasztásában annak érdekében, hogy minél jobban feleljünk meg alaprendeltetésünknek.

Az Egyesített Fegyveres Erők koalíciós csapatcsoportosításai egészségügyi biztosításának aktuális problémái a korszerű védelmi hadműveletekben, a háború kezdeti időszakában

Dr. Villányi Ferenc o. ezds. hadtudományok kandidátusa

Dr. László Imre o. alez.

Dr. Szolnoki László o. őrgy.

A *védelem* a harcnak olyan formája, melyben a csapatok célja megtartani az elfoglalt állásokat, visszaverni az ellenség támadásait, annak jelentős veszteségeket okozva, valamint megteremteni a kedvező feltételeket a támadásba való átmenethez.

A védelmi hadművelet egészségügyi biztosításának elvei, gyakorlati feladatai a hadműveletek egészségügyi biztosítása elveinek és gyakorlati feladatainak fontos részeit képezik. Sikeres megvalósításuk egyben kedvező feltételeket teremt a támadó hadműveletbe való átmenet és annak folytatása egészségügyi biztosításához.

A csapatok védelmi hadműveletének egészségügyi biztosítását a védelmi hadműveletben olyan sajátos körülmények között kell megszervezni és végrehajtani, mint:

- az ellenség erőfölénye, nagy pontosságú fegyverei hatékonyabb alkalmazásának lehetőségei, csapásai a védelem mélységében levő egészségügyi szervezetekre;
- várható az ellenség beékelődése a hadsereg védelmi rendszerébe;
- előre nem látott helyzetek alakulhatnak ki, melynek következtében készen kell lenni egy időben védelmi és támadó jellegű feladatok egészségügyi biztosítására is;
- az egészségügyi biztosítás megtervezésére, megszervezésére a védelemben való átmenet változatainak függvényében igen kevés idő állhat rendelkezésre;
- a csapatok hosszantartó tartózkodása a védelmi terepszakaszokon a terep szennyezéséhez, a közegészségügyi higiénés helyzet romlásához vezethet az adott területen és a védelmi építményekben, amely az egészségügyi szolgálattól megköveteli a személyi állomány táplálkozásának, vízellátásának és elhelyezésének szigorúbb ellenőrzését, a lövészárkok, fedezékek, összekötő árkok és egyéb építmények higiénés ellenőrzését, valamint intézkedéseket azok megfelelő állapotban tartására. Mindezek következtében a hadsereg védelmi sávjában jelentős mennyiségű járványegészségügyi és állategészségügyi erők és eszközök igénybevételére kerülhet sor;
- felmerülhet annak igénye is, hogy a sebesültszállító közegészségügyi-járványügyi alegységek, egységek részben, vagy teljes mértékben kapcsolódjanak be a polgári sérültek és betegek kiürítésébe, valamint közegészségügyi-járványvédelmi feladatok ellátásába;

- a hadműveletben részt vevő csapatok koalíciós jellegűek, mely a szövetséges hadseregek egészségügyi szolgálataitól az egészségügyi biztosítás terén egységes szemlélet és szervezési elvek alkalmazását követeli meg.

A védelmi harc során az egészségügyi szolgáltatnak állandóan készen kell állnia manőverek végrehajtására. Elegendő erővel és eszközzel kell rendelkeznie a gyógyító-kiürítő rendszabályok folyamatos végrehajtása érdekében. A jelentős nagyságrendű egészségügyi veszteség, a hirtelen változó helyzet körülményei között biztosítani kell a rendelkezésre álló erők élet és munkaképességének megővését, ennek ellenére a tervezés során számolni kell az azokban bekövetkező veszteséggel.

A csapatok védelmi harctevékenysége egészségügyi biztosításának fő irányai

A csapatok harctevékenysége egészségügyi biztosítása alatt a személyi állomány egészségének megővése, harcképességének fenntartása, megővése, illetve helyreállítása, a sérültek és betegek időbeni segélyben részesítésének, gyógyításának és alakulatukhoz mielőbbi visszaküldésük érdekében végzett tervszerű tevékenységet értjük, mely magába foglalja:

a) A vezetés feszes megszervezését és a helyzet dinamikus változásához alkalmazkodó rugalmasságát.

b) A csapatok személyi állományának, valamint az egészségügyi alegységeknek, egységeknek és intézeteknek felkészítését.

c) A gyógyító-kiürítő biztosítás rendszerének megtervezését, megszervezését, működtetését.

d) A közegészségügyi-járványügyi és munkahigiénés rendszabályok rendszerét.

e) Az alárendelt csapatok egészségügyi anyagi eszközökkel történő ellátását.

f) A személyi állomány tömegpusztító fegyverek elleni egészségügyi védelmét, a tömegpusztító fegyverek alkalmazása következményeinek egészségügyi felszámolását.

g) Az egészségügyi szolgálat erői élet- és működőképességének fenntartását.

1. Az egészségügyi biztosítás tervezésének, vezetésének sajátos követelményei

A szövetséges csapatok egészségügyi szolgálatainak munkáját - a közös hadműveletek egészségügyi biztosításával kapcsolatos rendszabályok időben történő és folyamatos végrehajtásának céljából - szoros együttműködésben, egységes egészségügyi dokumentáció alapján, alapvetően a saját nemzeti erőforrásokra támaszkodva a területi ellátási elvek szerint kell megszervezni, illetve végezni.

Amikor a szövetséges csapatok egészségügyi biztosítása a saját ország területéről nehézségekbe ütközik, akkor azt el kell hogy lássa azon front (hadsereg) egészségügyi szolgálata, amelynek állományába ideiglenesen tartoznak. Ilyen esetben a szövetséges csapatokkal együtt a front (hadsereg) állományába nemzeti egészségügyi szervezet, továbbá a szükséges anyagi készletet, szállítóeszközöket kell kijelölni. Ha erre nincs lehetőség, akkor a nemzeti csapatok tevékenységét teljes egészében a front (hadsereg) egészségügyi szolgálata biztosítja.

A front (hadsereg) állományában tevékenykedő nemzeti seregtesteket (magasabb-egységeket) meg lehet erősíteni a front (hadsereg) egészségügyi egységeivel és intézeteivel.

Az egészségügyi biztosítás megszervezését, végrehajtását a csapatok védelembelévő átmenetének esetei és körülményei döntően befolyásolják.

Ha a hadsereg a háború kezdetén a koalíciós front keretében megy át védelembelévő tervezési és szervezési feladatok az állandó harcészültség időszakában megvalósulnak és folyamatosan pontosításra kerülnek. A védelmi hadművelet egészségügyi anyagi szükségleteit biztosító anyagi eszközök részben az állandó harcészültség időszakában, majd döntő mértékben átadásra kerülnek. A hadsereg egészségügyi szolgálat, valamint a központhadtáp előretolt lépcső (KHEL) erői és eszközei egy részének a támadásba való átmenet és a támadó hadművelet végrehajtása érdekében való tartalékolása céljából a háború kezdeti időszakában folytatott védelmi hadműveletben a sérültek és betegek kórházi ellátása alapvetően a vegyes kórházbázisokban (VKB), kijelölt polgári és katonai stacioner kórházakban, az egészségügyi anyagi biztosítás pedig a kijelölt polgári és katonai ellátó bázisokról valósul meg.

Ha a hadsereg a háború kezdetén a koalíciós front támadó hadművelete végrehajtása közben – amikor a támadó hadművelet részben, vagy egészében elakad, vagy egészében elakad – megy át védelembelévő, a közvetlen tervezési és szervezési feladatok végrehajtására igen rövid idő áll rendelkezésre. Az anyagi készletek feltöltését, a sérültek hátraszállítását rendkívül feszített ütemben kell végrehajtani. Az esetek többségében a védelmi hadműveletek kezdetéig ezek a feladatok csak az első lépcsőknél kerülnek – sok esetben még ott sem egészében – befejezésre.

1.1. A vezetéssel kapcsolatos fő feladatok:

a) Mindenkor tisztázni kell a kialakult helyzetet elsősorban annak elbírálása érdekében, hogy az egészségügyi biztosítás kialakított rendszere megfelel-e a követelményeknek;

b) Fokozott figyelemmel kell megszervezni az együttműködést a szövetséges csapatok egészségügyi szolgálataival, a hátsországi csapatokkal, valamint az állami egészségügyi szolgálattal.

c) A várható egészségügyi veszteségre alapozva kell megtervezni az egészségügyi erők-eszközök csoportosítását, a szervezetszerű és megerősítésül kapott erők, eszközök alkalmazását.

Az egészségügyi erők, eszközök csoportosítása keretében ki kell alakítani:

- az első lépcsőben harcoló csapatok egészségügyi biztosítását végző egészségügyi egységek, alegységek csoportjait;

- a második lépcső harcbevételét biztosító, valamint a különleges, illetve ideiglenes hadrendi elemek egészségügyi biztosítását végrehajtó erőket és eszközöket;

- nagyfokú mozgékonyssággal rendelkező egészségügyi tartalékot a megsemmisült, illetve működésképtelenné vált egészségügyi alegységek pótlására, a különböző irányokban a tervezettől eltérő helyzet kialakulása esetén a felmerülő többletkapacitásigény kielégítésére (akár hagyományos, akár tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén).

d) Rendszerint a védelmi hadművelet megvívásának időszakában kell megtervezni és fokozatosan megszervezni az ellencsapás, a támadó hadműveletbe való átmenet egészségügyi biztosítási feladatait.

e) Az ellenség által közvetlenül veszélyeztetett és a tömegsérülési gócok körleiteiből meg kell szervezni a sérültek, a szaktechnikai eszközök, egészségügyi anyagok időben történő hátraszállítását.

f) Foganatosítani kell a szükséges rendszabályokat TÖPFE alkalmazása következményeinek felszámolására, a közegészségügyi helyzet stabilizálására, a csapatok egészségügyi anyaggal történő ellátására, az egészségügyi manőverek, a betört ellenséggel harcot folytató és támadásba átmenő csapatok egészségügyi biztosításának szervezett, folyamatos végrehajtására.

1.2. A szövetséges hadseregek egészségügyi szolgálatai együttműködésének alapvető területei:

- a sérültek más szövetséges hadseregek gyógyító intézeteinek kell fogadnia abban az esetben, ha a kialakult helyzet miatt a sérültek kiürítése saját (nemzeti) egészségügyi intézetekbe nem lehetséges, vagy a kiürítés a sérültek állapotának rosszabbodásához vezetne;

- a szövetséges hadsereg egészségügyi szolgálatának megerősítése más hadseregek egészségügyi szolgálatának erőivel és eszközeivel akkor, ha valamelyik szövetséges hadsereg egészségügyi szolgálata nem képes végrehajtani a ráháruló feladatokat (pl. ha olyan nagy mennyiségű sérültet és beteget szállítanak egészségügyi intézeteibe, amely jelentős mértékben meghaladja azok teljesítőképességét);

- a sebesültszállító eszközök közös felhasználása tömegsérülési gócból való kiürítésre, tömeges egészségügyi veszteségek keletkezése esetén;

- együttes járvány-egészségügyi rendszabályok végrehajtása mind a szövetséges hadseregek állománya között, mind a hadművelleti területen;

- a szövetséges hadsereg egészségügyi szolgálatának ellátása a szükséges egészségügyi anyagkészletek más szövetséges hadseregek egészségügyi anyagraktáraiból, olyankor ha ez az anyag a saját (nemzeti) raktárakból nem lenne időben kiszállítható;

- kölcsönös tájékoztatás és információcsere az ellenséges tömegpusztító eszközök alkalmazásáról, járványos megbetegedések keletkezéséről, azok lokalizálására, felszámolására hozott rendszabályokról és minden olyan egyéb körülményről, melyek fontosak lehetnek a szövetséges hadseregek együttes tevékenységének egészségügyi biztosítása szempontjából;

- a szövetséges hadseregek egészségügyi szolgálatai együttműködésének fontos területét képezi a különböző nemzetiségű katonasérültek ápolásáról történő kölcsönös tájékoztatás, valamint a csapatok egészségügyi biztosításának megszervezéséről történő információcsere.

1.3. Az egészségügyi szolgálat vezetése

A koalíciós front csapatainak egészségügyi biztosítását a front egészségügyi szolgálatfőnök tervezi, és szervezi az előzőekben vázolt elvek figyelembevételével, szoros együttműködésben a nemzeti hadseregek front tagozatát képviselő egészségügyi szolgálatfőnökségekkel. A Magyar Néphadsereg egészségügyi szolgálatának vezetése védelmi hadművelletben az MN Hadtápvezetési Ponton tevékenykedő MN EÜSZF-ség útján valósul meg. Az alárendelt egészségügyi szolgálatok egységes elvek és szempontok alapján történő irányítása érdekében szolgálatfőnöki intézkedés és főszakorvosi direktívák kerülnek kiadásra. Az MN EÜSZF-ség munkájának hatékonyságát az MN Előretolt

Hadtápvezetési Ponton dolgozó MN EÜSZF h. segíti, aki szakmailag közvetlenül irányítja a hadművelleti terület szakosított szakorvosi ellátásának szervezéséért felelős MN Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi osztályának munkáját. A hátország területén diszlokáló egészségügyi szervezetek feletti parancsnokságot az MN Hátországi Egységügyi Alakulatok Parancsnoksága gyakorolja. A részére meghatározott feladatokat önálló harcállásponton települve látja el.

Az állami egészségügyi szervekkel történő hatékony együttműködés, továbbá az MN egészségügyi szolgálatának munkájához szükséges információk biztosítása céljából a megyék vezetési pontjára megyei összekötő csoportok települnek. feladataikat a megye egészségügyi osztályával szoros együttműködésben hajtják végre. Az általuk szolgáltatott információkat az MN HEAP gyűjti össze és továbbítja az MN egészségügyi szolgálatfőnökségre.

A Magyar Néphadsereg egészségügyi szolgálatának érdekeit a Szocialista és Egységügyi Minisztériumban hivatásos orvos és gyógyszerésztisztekből álló egészségügyi minisztériumi operatív csoport képviseli. Közvetlenül az MN EÜSZF-séggel állnak kapcsolatban.

1.4. Várható egészségügyi veszteség

Az egészségügyi biztosítási tervek elkészítése során a várható egészségügyi veszteséget fegyverfajták szerinti bontásban, feladatonként és esetlegesen irányok szerinti felosztásban kell meghatározni. Ez azt jelenti, hogy a csapatok feladatainak függvényében a hadművellet időszakára nagybani számvetés készül, amit az első harcnapra részletesen ki kell munkálni, a napi egészségügyi veszteség konkrét ismeretében pedig a következő harcnapra prognosztizálni.

Az összefegyvernemi hadsereg 4-6 napos védelmi hadműveletében hevenyészett védelem esetén tömegpusztító fegyverek alkalmazása során összességében 17,6 - 41,4%-os, míg napi átlagban 4,9-6,9%-os egészségügyi veszteség keletkezésével számolhatunk. Előkészített védelemnél ez az adat 12,8-26,4%, napi átlagban 9,2-4,4% lehet.

Tömegpusztító fegyverek alkalmazását feltételezve külön szükséges részletezni az atom-, vegyi, biológiai fegyverek, továbbá a hagyományos fegyverek által okozott egészségügyi veszteséget. A vegyi, de elsősorban a biológiai fegyverektől várható egészségügyi veszteséggel - amíg fennáll ezen fegyverfajták alkalmazásának lehetősége - számvetnünk szükséges.

Az atomfegyver okozta egészségügyi veszteség nagysága függ a csapások számától, az atomeszköz hatóerejétől, a robbantás módjától, a harcrendtől, a csapatok sűrűségétől, a műszaki-védelmi berendezések korszerűségétől, a terep- és meteorológiai viszonyoktól, továbbá a napszaktól.

Az atomfegyver hatóerejével és a robbantási móddal összefüggésben például a 2 KT-n aluli atomfegyverek földi robbantása esetén a vezető sérülés kb. 77%-a sugársérülés, 15%-a égés, 8%-a traumás sérülés. Ezzel szemben 20 KT-s atomfegyver alkalmazásakor az előző arányok jelentősen módosulnak, így a vezető sérülés kb. 26%-a sugársérülés, 41%-a égés, és 33%-a traumás sérülés.

A NATO fegyveres erőinek rendelkezésére álló atomfegyverek figyelembevételével a keletkezett sérülések 80-85%-a várhatóan kombinált jellegű lesz.

A tömegpusztító fegyverek másik nagy csoportját a vegyi harcanyagok alkotják. A vegyi és atomfegyver között igen nagy a hasonlóság abból a szempontból, hogy mindkét fegyverfajta képes tömegsérülési göcot létrehozni. Egyes nyugati katonai szerzők bizonyos körülmények között - pl. erdős-hegyes terepen - előnyben részesítik mind az atom, mind a hagyományos fegyverekkel szemben. Az MN elvonuló szárazföldi csapatainál védelmi hadművelet során napi átlagban 0,3-0,4%, hadművelet alatt összesen 1,2-2,4% vegyi fegyvertől keletkező egészségügyi veszteséget prognosztizálhatunk.

A tömegpusztító fegyverek sorába tartozik az úgynevezett biológiai fegyver, amely baktériumot, vagy toxint tartalmaz. A biológiai fegyver okozta egészségkárosodás önmagában is veszélyes és jelentős, míg más fegyverfajtákkal egy időben alkalmazva a sérülések kombinációjának lehetőségét növeli. Az Amerikai Egyesült államokban, a legújabban előállított nagy hatású toxinok alkalmazása 50-60%-ában súlyos, 30%-ában közepes, 10-20%-ában könnyű lefolyású megbetegedést eredményezhet.

Az összefegyvernemi hadsereg védelmi hadművelete során biológiai fegyverektől napi átlagban 0,1-0,2%, a hadművelet összességére vonatkozóan 0,4-1,2% egészségügyi veszteség keletkezésével számolhatunk.

Napjainkra a nagy pontosságú és tűzerejű fegyverek egész sorát fejlesztették ki (pl. az ASSAULT BREAKER, PLSS, SOTAS, NAEW rendszerek). Ezeknek a fegyvereknek a globális pusztító ereje - és ez az egészségügyi szolgálat tevékenysége szempontjából rendkívül fontos - összehasonlítható a harcászati atomfegyverekével.

A várható ellenség arzenáljában levő lőfegyverek, nagy hatóerejű tűzérségi fegyverrendszerek, repülő és kazettás bombák, gránátok hatásukat tekintve zömében végtag-sérülésekkel, a csontok többszörös szilánkos törésével, zárt koponyatraumák keletkezésével és kiterjedt szövetsérülésekkel járnak. Jelentős helyet foglalnak el a hagyományos fegyverek között a gyújtófegyverek, melyek külön kiemelése azért is szükséges, mert az égett sérültek nagy többsége általában katonai szolgálatra alkalmatlanná válik.

A hagyományos fegyverektől keletkező egészségügyi veszteség napi átlagát védelmi hadművelet során 2,3-2,5%-ban, a hadművelet összességében 9,2-15,0%-ban határozhatjuk meg. Szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy tömegpusztító fegyverek alkalmazásának körülményei között a hagyományos fegyverektől várható egészségügyi veszteség mintegy 15-20%-a az előbb elmondottaknak.

2. *Az egészségügyi szolgálat felkészítése:* magába foglalja annak fejlesztését; a csapatok első hadműveletek alatti egészségügyi bitosításának megszervezésére vonatkozó elhatározás meghozatalát és annak tervezését; a szükséges egészségügyi erők és eszközök megfelelő csoportosításának létrehozását, beleértve az anyagi eszközök felhalmozását, helyes lépcsőzését és megbízható rejtését, az egészségügyi alegységek, egységek, magasabbegységek és intézetek vezető szerveinek mindenoldalú felkészítését és magas fokú harc- és mozgósítási készenlétben való tartását; a politikai munkát; a vezetés megszervezését.

Az egészségügyi szolgálat fejlesztése a biztosítandó csapatok korszerűsítésének, várható feladatainak és az ország gazdasági lehetőségeinek figyelembevételével valósul meg. Ennek során különös figyelmet kell fordítani az egészségügyi szolgálat béke és háborús állományának optimális meghatározására, szervezeti felépítésének szervezési elveinek és technikai felszerezésének korszerűsítésére.

Ezen feladatokat a csapatok fejlesztési és harci alkalmazási tervének megfelelően kell végrehajtani békében, valamint közvetlenül a hadműveletek megvívása előtt.

A védelmi hadművelet előkészítése időszakában foganatosítandó konkrét rendszabályok mennyisége és azok tartalma függ a hadsereg védelembé való átmenetének eseteitől és körülményeitől. Ha a hadsereg a háború kezdetén megy át védelembé, kiemelt figyelmet kell fordítani:

- az állandó harckészültség időszakában kidolgozott egészségügyi biztosítási terveknek, okmányoknak alapos megismerésére, a kialakult helyzethez történő igazítására, a szükséges részokmányok kidolgozására;

- a seregtestek, a központhadtáp egészségügyi szervezetek és az MN más csapatai tevékenységét befolyásoló állami egészségügyi szervezetek hadiállományra való átállítására, összekovácsolására és a védelmi hadművelet követelményeinek megfelelő csoportosításának időbeni létrehozására;

- az ellátási források kijelölésére, illetve pontosítására, az anyagok felvételezésének, kiszállításának megszervezésére, tagozatokon belüli felelőségek pontos meghatározására;

- a tervezett települési (elhelyezési) és tartalék települési körletek, katonai gépkocsikat közegészségügyi- járványügyi felderítésére, a felderítés eredményének függvényében a szükséges intézkedések végrehajtására;

- a szükséges megerősítő erők és eszközök bevonultatására, átvételére;

- a tagozatok, a koalíciós front, az érintett hátországi seregtestek és az egészségügyi biztosításba bekapcsolódó polgári szervek közötti együttműködés differenciált és feszes megszervezésére.

Ha a hadsereg a koalíciós front támadó hadművelete során megy át védelembé, az alábbi főbb rendszabályok foganatosítása válik szükségessé:

- harctevékenység és a csapatátcsoportosítások egyidejű egészségügyi biztosítása;
- az egészségügyi erőkkel és eszközökkel történő manőverezés, a védelemnek megfelelő csoportosítás felvétele, valamint a települési (elhelyezkedési) és tartalék körletek kijelölése, felderítése, elfoglalása és berendezése;

- az alárendelt egészségügyi szolgálatok megerősítése a szükséges gyógyító-kiürítő, közegészségügyi-járványügyi erőkkel, eszközökkel, továbbá a csapatok tehermentesítése a sérültektől, betegektől;

- az anyagi készletek feltöltése, a felhasználás rendjének meghatározása, a szükséges tartalékok tagozatonként történő létrehozása, esetleges átcsoportosítások végrehajtása.

3. *A csapatok gyógyító-kiürítő biztosítása* magába foglalja a sérülteknek, betegeknek biztosítandó segélynyújtást és gyógykezelést, valamint azok hátraszállítását. Az egészségügyi szolgálat tevékenységének e két oldala szorosan kapcsolódik egymással és mint egységes rendszer kerül végrehajtásra. A sérültek és betegek egészségügyi ellátása és gyógykezelése segélyhelyeken (ún. egészségügyi kiürítési szakaszokon) történik. Ezek a kiürítési útvonalak mentén azzal a feladattal települnek, hogy az osztályozást követően lássák el a beérkező sérülteket (betegeket) előkészítve őket a további hátraszállításuk sérülésük, illetve megbetegedésük természetének figyelembevételével, azaz rendeltetészerűen történik.

A Varsói Szerződés tagállamok fegyveres erőinek gyógyító-kiürítő biztosítása összhangban kell hogy álljon a korszerű háború jellegével és körülményeivel. A gyógyító-kiürítő ellátás alapelvei a következők:

- az egészségügyi szolgálat erőinek és eszközeinek maximális közelítése a tömeges egészségügyi veszteség keletkezési helyéhez (körzetéhez) mindazon esetekben, amikor ezt a harcászati-hadműveleti helyzet lehetővé teszi;

- a sérültek gondos elosztása (osztályozása) az egészségügyi kiürítési szakaszokon; a részükre szükséges segélynyújtás mérvének beszűkítése egészen a halaszthatatlan beavatkozások elvégzéséig az első orvosi segélynyújtást és a szakorvosi segélynyújtást biztosító egészségügyi kiürítési szakaszokon;

- a segélynyújtás során a legegyszerűbb diagnosztikus és terápiás módszerek és rendszabályok alkalmazása; a gyógyító rendszabályok lehetőség szerinti egységesítése a nemzeti sajátosságok figyelembevételével;

- a könnyű sérültek teljes felgyógyulásig történő gyógykezelése, harcképességük helyreállítása a hadszíntéren települt intézetekben, továbbá az előreláthatóan katonai szolgálatra alkalmatlanná váló sérültek kellő időben történő hátraszállítása a hátszágba;

- a katonaegészségügyi szolgálat szoros kapcsolatának biztosítása a Varsói Szerződés tagállamai állami egészségügyi szolgálatainak szerveivel.

Az egészségügyi kiürítés szakaszai és a nekik megfelelő segélynyújtás terjedelme a következő:

- század sebesültgyűjtő fészek - elsősegély;
- zászlóalj-segélyhely - szaksegélyhely;
- dandár- (ezred-) segélyhely - első orvosi segélyhely;
- hadtest segélyhely (eü. z., eü. o.) - szakorvosi segély;
- VKB-k (MNK területén folytatott védelmi hadműveletben), valamint az
- eü. dandárok kórházai (MNK határain túl) - szakosított szakorvosi segély.

Az ön- és kölcsönös segélynyújtás, valamint az egészségügyi katonák által nyújtandó elsősegély helyei nem tartoznak szorosan a kiürítési szakaszok sorába, inkább csak ellátási szintet jelölnek. Védelemben - eltérően a támadó harc egészségügyi biztosításától - a zászlóalj-segélyhely, mivel feladatát már letelepülve látja el, a kiürítési szakaszok közé sorolható.

Az első orvosi és szakorvosi segély a helyzettől függően teljes terjedelemben, vagy csak életmentő javallatok alapján nyújtható a nemzeti egységek, magasabbegységek és seregtestek segélyhelyein. Az egyes kiürítési szakaszokat úgy kell telepíteni, hogy az első orvosi segély nyújtása legfeljebb 4-6 órán, a szakorvosi legfeljebb 8-12 órán belül a sérülés pillanatától számítva megtörténhessen.

A sebesültek és betegek szakosított szakorvosi segélyben való részesítése és szakosított gyógykezelése a VKB kórházaiban, illetve az állandó katonai kórházakban; országhatárokon túli hadműveleti területen az egészségügyi dandárok, valamint a front illetve a szövetséges államok kórházaiban történik. Ezek elhelyezkedésének a csapatok harcrendjétől olyannak kell lenni, hogy a sebesültek és betegek előző kiürítési szakaszokról való érkezése a sebesülés (sérülés) pillanatától számított 48-72 órán belül biztosítva legyen.

A szövetséges csapatok egészségügyi alegységei, egységei és intézetei segélynyújtásra és gyógykezelésre átvessznek minden sebesültet illetve beteget, függetlenül azok nemzeti hovatartozásától. A hosszabb idejű gyógykezelést igénylő és a felgyógyulás utáni további szolgálatra alkalmatlannak minősített sebesültek és betegek gyógyítása és

rehabilitálása, valamint szolgálatképességük elbírálása a nemzeti kórházakban történik. A szövetséges országok kórházaiban gyógykezelés alatt álló sérültek és betegek szükségességi anyagi eszközökkel való ellátása azon állam fegyveres erőinél érvényben levő normák alapján történik, amelynek egészségügyi intézetében azok tartózkodnak.

Azokat a könnyű sebesülteket és könnyű betegeket, akiknek felgyógyulása 5–10 napot vesz igénybe, rehabilitálásra a szakorvosi segélynyújtásra kijelölt nemzeti egészségügyi egységekben és intézetekben kell visszahagyni.

Az elvonuló szárazföldi csapatok háborús egészségügyi biztosítása érdekében a Magyar Népköztársaságban létrehozott központi egészségügyi erők és eszközök jellemzése.

3.1. A VKB-k feladata, szervezete és állománya

A háború kezdeti időszakában a csapatok háborús egészségügyi biztosítási rendszerében fontos szerepet töltenek be a VKB-k. Ezek a Szociális és Egészségügyi Minisztérium állandó, illetve felállításra kerülő – az MN részére mozgósítás során átadott – kiürítő, önálló szükség és kiegészítő kórházaiból alakulnak meg. A VKB-k tevékenysége az MN egységes háborús egészségügyi biztosítási rendszerében katonai vezetés alatt valósul meg. A szükségletnek megfelelően megerősítésre kerülhetnek különböző tábori egészségügyi intézetekkel és egészségügyi alegységekkel is (mint pld. osztályozó-kiürítő állomás, önálló egészségügyi osztag, könnyűsérült kórház, sebesültszállító gépkocsi század, esetleg tábori fertőző kórház stb.).

A VKB megalakításának célja az MN elvonuló szárazföldi, csapatainál és intézeteinél keletkezett sérültek (betegek) folyamatos szakorvosi, illetve szakosított szakorvosi ellátásának biztosítása, a szakaszos gyógykezelés és rendeltetésszerű kiürítés szakmai és időbeni normatíváinak megfelelően.

A VKB rendeltetése a nagy manőverezőképességgel rendelkező MN KHEL alárendeltségébe tartozó egészségügyi dandárok helyettesítése, kiváltása az MNK területén, ezzel lehetővé téve azok későbbi alkalmazását.

A VKB állományába tartozó kórházak száma változó. A velük szemben támasztott követelményeket alapvetően a várható egészségügyi veszteség mennyisége és szerkezeti megoszlása, az ebből adódó ellátási igények, illetve az MN várható alkalmazásának hadműveleti-harcászati irányai határozzák meg.

A Szociális és Egészségügyi Minisztérium feladata a VKB-kba kijelölt kórházak felállítása, működtetése és folyamatos ellátásuk biztosítása – mind egészségügyi és technikai, mind a hadtápellátáshoz szükséges anyagokkal – a felállításban érintett megyék egészségügyi osztályaival előzetesen egyeztetett tervek alapján, szem előtt tartva az MN ezirányú igényeit.

A kórházak alapvetően sebészeti és belgyógyászati típusúak, így képesek a sérültek (betegek) szakorvosi, kisebb részben – főleg a VKB állományába került megyei kórházak szakorvos-ellátottságának függvényében – szakosított szakorvosi ellátására. A várható összegészségügyi veszteség megoszlását figyelembe véve kétharmaduk sebészeti, egyharmaduk belgyógyászati típusú ágyakból kerül létrehozásra.

Az MNK területén folyó védelmi hadművelet során a VKB-k irányítása az MN KHEL egészségügyi osztálya útján történik, mivel ez a szervezet koordinálja a csapatoknál keletkezett sérültek (betegek) kiürítését is.

3.2. A központhadtáp alárendeltségébe tartozó egészségügyi szervezetek:

A központhadtáp alárendeltségébe tartozó egészségügyi szervezeteket két nagy csoportba sorolhatjuk:

- az első csoportba az MN KHEL közvetlen irányítása alá tartozó egészségügyi szervezetek tartoznak - 3 egészségügyi dandár, összesen 60 gyógyító intézettel és közel 20 000 ágyon biztosítják a csapattagozathoz beérkező sérültek szakorvosi és szakosított szakorvosi ellátásának személyi illetve tárgyi feltételeit. Tevékenységüket további mintegy 40 szervezet segíti és hangolja össze. Védelemben az egészségügyi dandárok (dandárreszlegek) a peremvonaltól 80-100 km-re települhetnek.

A sérültek hadműveleti területről hátországba történő hátraszállítására ugyanebben a tagozatban 18, egyenként 400 fő kapacitású sebesültszállító vonat áll rendelkezésünkre.

- A második nagy csoportot a központhadtáp hátországi szerveihez tartozó egészségügyi intézetek, szervezetek alkotják, melyek meghatározott harcckészültségi fokozat elrendelését követően az MN egészségügyi szolgálatfőnök közvetlen alárendeltségéből az MN HEAP utaltságába kerülnek át (állandó katonai kórházak, szanatóriumok).

Közvetlenül az MN egészségügyi szolgálatfőnök alárendeltségébe tartozik - tartalékként - a Mozgó Kórházcsoport (MKCS), melynek állományába több tábori gyógyító intézet tartozik, mintegy 2000 ágygal. Az MKCS felhasználására az egészségügyi szolgálatfőnök közvetlenül intézkedik, vagyis a hadműveleti területen és az MNK területén egyaránt sor kerülhet alkalmazására.

Magyarország területén folyó védelmi hadművelet megvívásakor a hadműveleti területen és a hátországban diszlokáló csapatoknál keletkezett sérültek (betegek) intézeti ellátását elsősorban a VKB-k, illetve a Szociális és Egészségügyi minisztérium által biztosított intézeti férőhelykapacitás igénybevételel kell biztosítani. Az egészségügyi dandárok, és az MKCS csak a helyzet kedvezőtlen alakulásakor, rendkívüli esetben kerülhetnek alkalmazásra.

3.3. A szárazföldi hadsereg egészségügyi szolgálatának felépítése és feladatai:

A zászlóalj, valamint dandárséghelyek a védelem peremvonalától 2-6, illetve 8-15 km-es mélységben települnek. A hadsereg hadműveleti felépítésének első lépcsőjében védő hadtest egészségügyi biztosítására a hadtesten belül két egészségügyi kiürítési irányt szükséges kialakítani és irányonként egy-egy egészségügyi zászlóaljat, vagy a hadsereg egészségügyi dandár állományából megerősítésként átárendelt önálló egészségügyi osztagot szükséges telepíteni, a hadtest első lépcsőjében védő dandárok mögött a peremvonalától mintegy 15-25 km-re.

A másodlépcső-hadtestek egészségügyi zászlóaljai a hadrend mögött kell elhelyezni. Ezek nem települnek, hanem a hadsereg ellencsapásának végrehajtása egészségügyi biztosítására kell őket tartalékolni. A hadtest-segélyhely akkor települ, amikor a hadtest főerői harcbevételre kerülnek abból a célból, hogy megtartsák az elfoglalt terepszakaszt, illetve amikor a támadás felújítása a II. lépcső harcbevételével történik.

Sajátosságként jelentkezik, hogy a védelmi hadművelet egészségügyi biztosítására a sérültáramlás átkapcsolása érdekében az elsőlépcső-hadtestek mögött a hadsereg egészségügyi szolgálatfőnök koordinálásával a peremvonalától 30-50 km-es mélységben egy egészségügyi osztagot kell telepíteni, melyeknek feladata:

- biztosítani annak lehetőségét (és ideiglenesen átvenni a sérültek szakorvosi ellátását), hogy a veszélyeztetett hadtest segélyhelyek felmálházassanak, áttelepülhessenek a tartalék körletbe abban az esetben, ha azokat az ellenség elfoglalással fenyegeti;
- az ellenség védelemben történő beékelődése esetén véglegesen átvegye és biztosítsa a sérültek (betegek) folyamatos szakorvosi ellátását.

A hadsereg egészségügyi szolgálatának fontos feladata az első- és a második lépcsőben védők, valamint azon csapatok egészségügyi biztosításának megszervezése, melyeket az ellencsapás érdekében használnak fel.

Az ellencsapást végrehajtó csapatok főcsoportosításának biztosítására a hadsereg egészségügyi tartalék állományából egy-két egészségügyi osztagot kell telepíteni, vagy megerősítésül átálrendelni; emellett meg kell erősíteni sebesültszállító eszközökkel; segélyhelyeit pedig fel kell szabadítani a sérültektől és betegektől, hogy felmálházva felkészülhessenek a csapatok követésére.

A zászlóalj, dandár-, illetve hadtest (hadosztály) segélyhelyeken a segélynyújtás mérvét az egészségügyi veszteség nagyságának, jellegének, továbbá a rendelkezésre álló erők és eszközök lehetőségeinek figyelembevételével kell meghatározni.

A hadsereg egészségügyi dandár megerősítésül szét nem osztott részei tartalékként az egészségügyi biztosítási tervben kidolgozottaknak megfelelően kerülhetnek alkalmazásra (egészségügyi osztagok, szakorvosi megerősítő osztag), illetve végzik alaprendeltetésükből adódó feladataikat (parancsnokság, közegészségügyi-járványügyi, állategészségügyi erők, vérellátó állomás).

A szövetséges csapatoknak a Varsói Szerződés Tagállamai területén történő áthaladásakor a szakorvosi, szakosított szakorvosi segélyt és gyógykezelést igénylő sebesülteket és betegeket – az adott ország nemzeti parancsnokságával történt egyeztetés alapján – az előrevonási menetvonalakon levő vagy ebből a célból telepített legközelebbi katonai vagy polgári kórházakba kell leadni. A sebesültek és betegek szállítását a csapatok saját, szükség esetén pedig az illető ország szállítóeszközei végzik.

3.4. A repülőcsapatok egészségügyi biztosításának alapelvei

A légi erő egységeinek gyógyító-kiürítő biztosítására is azok az alapelvek érvényesek, melyek a fegyveres erők összes fegyverneménél elfogadottak. Megszervezésének sikere jelentős mértékben függ a szárazföldi csapatok és a légi erő egészségügyi szolgálata közötti együttműködéstől. A repülőcsapatoknál alapvetően két sajátos egészségügyi kiürítési szakasz telepítését kell figyelembe venni: a repülő egység segélyhelyet és a repülő kórházat.

A repülőszemélyzet azon sérültjeinek részére, akik a saját csapatok elhelyezési körletében értek földet, a szárazföldi csapatok segélyhelyein részesülnek első orvosi, illetve szakorvosi segélyben. A szakosított szakorvosi ellátásra szoruló sérültek és betegek a VKB-k, illetve egészségügyi dandárok gyógyintézeteibe kerülnek hátraszállításra. A repülő-hajózó állomány legmagasabb szintű szakosított szakorvosi ellátását a felállításra kerülő repülő kórházban biztosítják.

Amennyiben a repülőtereken tömeges egészségügyi veszteség keletkezik, a sérültek felkutatására és a segélynyújtás végrehajtására igénybe lehet venni a közelben elhelyezkedő szárazföldi egységek és magasabbegységek segélyhelyeit is, a hadsereg egészségügyi szolgálatfőnök intézkedése alapján.

3.5. *A sérültek és betegek kiürítése:* A „magamtól” és „magamra” történő szállítás elve egyidejű, differenciált alkalmazásával valósul meg. A főerőkifejtést az első lépcsőben tevékenykedő hadtestek, dandárok segélyhelyeinek tehermentesítésére, illetve a harc-helyzet változása következtében veszélyeztetett irányba települt segélyhelyek kiürítésére kell fordítani. A hadtestsegélyhelyekről sérültek és betegek VKB-ra szállítását a KHEL egészségügyi dandárai sebesültszállító gépkocsi századaival együttműködésben a hadsereg sebesültszállító századából kijelölt erővel, eszközökkel kell megvalósítani. A sérültek (betegek) a front (hadsereg) állományában tevékenykedő nemzeti seregtestektől (magasabbegységektől) való hátraszállításának meggyorsítására a front- (hadsereg-) parancsnok utasítására igénybe lehet venni a front (hadsereg) szállító eszközeit is.

A sérültek és betegek szállítása alapvetően sebesültszállító gépjárművek, általános rendeltetésű tehergépkocsik és légi kiürítő eszközök igénybevételével történhet. (A fertőző betegeket tilos más sebesültekkel és betegekkel, valamint alkalmi szállítóeszközökkel szállítani.)

Védelmi hadműveletben reálisan számolni kell azzal, hogy a front hadtáp bázisairól, vagy a központhadtáp előretolt lépcsőből az anyagok a hadsereg, esetenként a hadtest raktárakba vasúton kirakó állomásokra, a hajózható folyókon kirakó kikötőkhöz érkeznek. Meg kell szervezni ezen eszközök igénybevételét is a sérültek hátraszállítására.

A bekerítésben harcoló csapatok ellátására légi szállítóeszközöket alkalmaznak, melyeket lehetőség szerint fel kell használni a sérültek VKB, illetve egészségügyi dandárok kórházaiba történő hátraszállítására is.

4. *Közegészségügyi-járványügyi biztosítás:*

A Varsói Szerződéshez tartozó államok fegyveres erői közegészségügyi-járványügyi higiénés biztosítása magába foglalja:

- a csapatok és az általuk elfoglalt terület járványügyi helyzetének gondos tanulmányozását és járványügyi prognózisának megállapítását, a megbetegedések forrásainak lehető leggyorsabb felkutatását és elkülönítését, a járványgócok felderítését és valamennyi szükséges megelőző rendszabály végrehajtását, beleértve a higiénés rendszabályokat is;

- komplex járványügyi rendszabályok végrehajtását a csapatok személyi állományának körében és elhelyezési körleteiben az egységek, magasabbegységek és hadművelti magasabbegységek egészségügyi szolgálata erőinek és eszközeinek felhasználásával;

- a csapatok járványügyi biztosítási feladatainak egységes értelmezését és egységes elméleti alapon történő végrehajtását, figyelembe véve az orvostudomány legújabb eredményeit.

A közegészségügyi-járványügyi feladatok jelentős részét a csapatok elhelyezési és harctevékenységi körletében folyó állandó egészségügyi felderítésnek kell képeznie, annak érdekében, hogy tisztázzák a csapatok járványhelyzetét, illetve mindazon tényezőket, melyek befolyást gyakorolhatnak a közegészségügyi-járványügyi helyzet alakulására, a csapatok harcképességére, az egészségügyi szolgálat erőinek és eszközeinek felhasználására.

4.1. *A közegészségügyi biztosítás:* Alapvető feladata a személyi állomány egészségének és harcképességének a megőrzése. Ez a feladat azokkal a komplex közegészségügyi megelőző intézkedések szervezésével és végrehajtásával valósul meg, amelyek arra irá-

nyulnak, hogy csökkentsek a tömegpusztító fegyverek okozta harci veszteséget, megelőzzék azokat a megbetegedéseket, amelyek az életkörülmények, az élelmezés, a vízellátás stb. megromlása következtében keletkeznek, valamint a különböző mérgező és agresszív technikai folyadékok, az ionizáló sugárzás, a nagyfrekvenciás elektromágneses sugárzás, és a harci technika kiszolgálásával kapcsolatos egyéb tényezők károsító hatását, fokozzák a csapatok erőnlétét.

A szövetséges hadseregek egészségügyi szolgálatai valamennyi intézkedést a különböző szolgálati ágakkal és fegyvernemekkel (élelmezési, vegyivédelmi, műszaki, üzemanyag, ruházati) állandó együttműködésben tervezik és hajtják végre. Együttesen vesznek részt a terület, a lakóhelyek, a víznyerő helyek felderítésében, a környezeti komplex higiénés vizsgálatok végzésében. Kölcsönösen tájékoztatják egymást és közösen veszik igénybe a rendelkezésre álló erőket és eszközöket.

4.2. *A csapatok járványügyi biztosítása:* Azoknak az intézkedéseknek a rendszere, amelyek a személyi állomány között fellépő fertőző betegségek megelőzésére és a keletkezett járványgócok felszámolására irányulnak, mind a természetesen keletkező, mind a mesterségesen előidézett (biológiai fegyverek okozta) járványok esetén.

A járványügyi intézkedések rendszere magában foglalja:

- az általános megelőző intézkedéseket, amelyeket a járványhelyzettől függetlenül, járványgóc hiányában is végre kell hajtani;
- azokat az intézkedéseket, amelyek a keletkezett fertőző betegségek felszámolását célozzák;
- azokat az intézkedéseket, amelyek biológiai csapás felszámolására irányulnak.

Az általános megelőző intézkedések a szövetséges hadseregekben elfogadott rendszer szerint valósulnak meg. Amennyiben a front (hadsereg) állományába átalárendelés folytán más szövetséges csapatok kerülnek, úgy a megelőző intézkedéseket közösen hajtják végre.

A megelőző intézkedések végrehajtása során különösen nagy jelentősége van a szomszédos egységek, magasabbegységek és intézetek közegészségügyi-járványügyi helyzetéről való tájékozottságnak és ugyanez vonatkozik a harctevékenység körleteire is. A szövetséges egységek és intézetek tájékoztatását a lakosság és a harctevékenység területének, valamint az ott elhelyezkedő csapatok, intézetek közegészségügyi járványügyi helyzetéről, a hadsereg vagy front-kötelékebe tartozó csapatoknál a hadsereg egészségügyi szolgálatfőnök, illetve front egészségügyi szolgálatfőnök biztosítja.

A járványügyi intézkedések konkretizálása és azok mértékének meghatározása érdekében járványügyi vizsgálatokat kell végezni. A vizsgálat során fel kell kutatni a fertőzés forrását és a terjedés lehetséges módját, továbbá meghatározni azoknak a személyeknek a körét, akik megfertőződhetnek. Értékelni szükséges a személyi állomány védettségi állapotát, az adott fertőzőbetegséggel szemben.

A vizsgálat eredménye alapján az alábbi járványügyi intézkedések szükségesek:

- valamennyi beteg korai és aktív felkutatása, elkülönítése és kórházba szállítása;
- a kórisme mielőbbi pontos megállapítása és a hatásos gyógykezelés mielőbbi megkezdése;
- folyamatos és záró fertőtlenítés;
- ismételt járványügyi vizsgálat és járványügyi megfigyelés a gócban;
- egészségügyi megfigyelés vagy zárlat;

- a kórokozó terjedését megakadályozó közegészségügyi intézkedések végrehajtásának ellenőrzése;
- egyéb speciális gyógyító és járványügyi intézkedések, amelyek az adott fertőzés járványtani sajátosságaiból következnek;
- fürdés, fertőtlenítés, bacilusgazda kutatása, extrém és specifikus profilaxis, a kontakt személyek nyilvántartása, elkülönítése.

A megelőző és járványügyi rendszabályokat a nemzeti magasabbegységeknél (egységeknél) azoknak saját erői és eszközei, valamint a front (hadsereg) egészségügyi intézetei végzik. A vesztegzár alá helyezett magasabbegységek (egységek) őrzésére a front (hadsereg-) parancsnok intézkedésére egységeket (alegységeket) kell kijelölni.

Szükség esetén a nemzeti seregtestek (magasabbegységek) egészségügyi szolgálatát meg lehet erősíteni a front (hadsereg), illetve az MN vonatkozásában a KHEL eü. dandárai közegészségügyi járványügyi erőivel eszközeivel.

4.3. A Magyar Néphadsereg vonatkozásában a hadsereg sávjában a közegészségügyi járványügyi szakfeladatokat a hadsereg egészségügyi dandár közegészségügyi-járványügyi erőivel (egészségügyi járványvédelmi osztag, állategészségügyi osztag, fürdető-fertőtlenítő század), hadtesteknél az egészségügyi zászlóaljok egészségvédelmi szakaszainak, valamint a dandár- és zászlóalj-segélyhelyek állományából kijelölt személyi állomány, továbbá szaktechnikai eszközök alkalmazásával egymásra épülő rendszerben kell megszervezni.

A speciális laboratóriumi vizsgálatokat a hadsereg, valamint a KHEL egészségügyi dandárai egészségügyi-járványvédelmi osztagai végzik, melyek fentiekén túlmenően elősegítik a gyógyító alegységek toxikológiai, radiológiai, bakteriológiai és virológiai diagnosztikus munkáját is. Az egészségügyi-járványvédelmi osztag bázislaboratóriuma egy nap alatt 50 mintát képes feldolgozni, vagy 150 express eljárást tud elvégezni. Mozgó laboratóriuma express eljárással napi 10-15 mintát tud feldolgozni. Karanténizáló szakasza a karantén rendszabályainak betartását és betartatását végzi.

Védelmi hadműveletben különösen jelentőssé válik az állategészségügyi osztag antropozoonózisokat megelőző tevékenysége és szerepe.

Hadtest tagozatban a laboratóriumi munkák elvégzésére az egészségügyi zászlóaljknál egy-egy egészségvédelmi laboratórium (EL) áll rendelkezésre, mely naponta 20 minta járványügyi-bakteriológiai vizsgálatának, valamint higiénés - ezen belül 10 bakteriológiai és 100 kémiai - vizsgálat elvégzésére alkalmas.

Közegészségügyi-járványügyi feladatokra igénybevehető az egészségügyi zászlóaljok fürdető-fertőtlenítő rajai, illetve a hadsereg egészségügyi dandár fürdető-fertőtlenítő százada is melyek a személyi állomány higiénés fürdetésén túl dezinfekció végrehajtását, ruházati anyagok fertőtlenítését, mentesítését képes elvégezni. A hadsereg egészségügyi dandár összes DDA-66 típusú fürdető-mentesítő készülékét alapul véve egy harcnap alatt 20 160 fő mentesítésére, illetve fürdetésére van lehetőség.

Az ország területén folyó védelmi hadművelet időszakában kiemelt jelentősége van a polgári közegészségügyi és járványügyi szervekkel történő szoros együttműködésnek. Az információs szolgáltatás, továbbá a lakosság ellátása mellett külön kiemeli ezen szervezetek fontosságát, hogy a felállításra kerülő VKB-k területén alapvetően az ő erőik és eszközeik biztosítják a közegészségüggyel, illetve járványüggyel összefüggő szakfeladatok ellátását. A velük történő hatékony együttműködést a megyék vezetési pontjaira kitelepülő Megyei Összekötő Csoportok segítik.

5. Egységügyi anyagellátás

A csapatok időbeni és maradéktalan ellátását egészségügyi anyaggal és egészségügyi technikával az ellátó szervek, ellátó központ, raktárak és gyógyszerterek végzik.

Az ellátó szervekre – összefegyvernemi hadseregnél, front egészségügyi csoportfőnökségnél, egészségügyi dandárparancsnokságnál – a következő feladatok hárulnak:

- az egészségügyi anyagellátás szervezése a harctevékenységek során és a harctevékenységek közötti időszakban;

- operatív nyilvántartás vezetése az egységek, intézetek, magasabbegységek és egészségügyi dandárok egészségügyi anyagi ellátottságáról;

- egészségügyi anyagi szükségletek meghatározása, a hiányzó anyagok igénylése az előjáró szervektől;

- a raktárak tevékenységének irányítása és a közreműködés azok áttelepítésénél;
- a raktárak feltöltése szakértő állománnyal, együttműködés az előjáró ellátó szervek személyügyi részlegeivel;

- egészségügyi anyagok beszerzése és vásárlása;

- az egészségügyi technika javításának szervezése, gondoskodás az egészségügyi anyagok gazdaságos felhasználásáról, a helyi erőforrások és zsákmányanyagok igénybevételeinek szervezése;

- katona gyógyszereszek továbbképzésének biztosítása, a harci tapasztalatok tanulmányozása, a csapatok ellátási rendszerének fejlesztése;

- ellenőrzési feladatok ellátása, beleértve az egészségügyi anyagok és eszközök szabályos kezelését és rendeltetés szerinti felhasználását.

Az egészségügyi anyagi biztosítást a hadművelet időszakára kell megtervezni és megszervezni, alapvetően a tömegpusztító fegyverek sérültjeinek ellátásával számolva. Ezt a sérültek többszörösen megnövekedett száma, a differenciált és ugyanakkor a komplex kezelés lehetőségeinek megteremtése követeli meg.

5.1. Az egészségügyi anyagellátás szervezetei a Magyar Néphadseregben:

- az MN HEAP alárendeltségében az MN Központi Egységügyi Anyagraktár és részlegei (stacioner bázisok), amelyek a csapatok valamint a kórházi tagozat egészségügyi anyagi készleteinek utánpótlására 20 000–20 000 fős egészségügyi anyagi készlettel rendelkeznek;

- a Központhadtáp Előretolt Lépcső ellátó dandár tábori egészségügyi anyagraktára, mely a peremvonalától mintegy 120–180 km távolságra települ, a csapattagozat ellátására 20 000 fő, a kórházak részére 10 000 fős anyagi készlettel rendelkezik;

- a KHEL egészségügyi dandárok vérellátó állomásai biztosítják a gyógyintézetek részére szükséges vért és vérkészítményeket, azt szakszerűen tárolják, illetve szétszórják. A két vérvételi részleg összesen napi 50 liter vér vételére, illetve 200 donor kivizsgálására képes;

- a hadsereg egészségügyi anyagraktár, a hadsereg ellátó dandár állományába szervezeten, a többi hadsereg hadtápraktárral együtt települ, a peremvonalától 100–120 km-re. Anyagi készletei 21 000 fő csapattagozatban keletkezett sérült ellátását biztosítják 2-3 napra;

- a hadsereg egészségügyi dandár vérellátó állomása naponta mintegy 40 liter - 100 főtől származó - vér levételére, felhasználásra történő előkészítésére, tárolására, kiszállítására képes. Ez a mennyiség csak a megfelelő mennyiségben rendelkezésre álló kolloid, illetve krisztalloid oldatok kombinált adásával elegendő;

- a következő ellátási tagozat a hadtest, amelynek egészségügyi anyagi ellátó bázisa az ellátó ezred állományába tartozó tábori egészségügyi anyagraktár, amely 3000 fő vegyes sérült ellátását biztosító anyigikészlettel rendelkezik, a hadtest kétlépcsős harcrendben történő alkalmazása esetén a peremvonaltól 50-60 km mélységben települ. A hadtest állományába tartozó 2 db egészségügyi zászlóalj egyenként 1500 sérült ellátásához elegendő egészségügyi anyagi készlettel van ellátva;

- a dandárok egészségügyi anyagellátását a dandáregélyhelyek gyógyszerterárai végzik. Anyagi készleteik 750 fő vegyes sérült első orvosi ellátását biztosítják;

- a zászlóalj-segélyhelyeken 150 fő sérült szaksegélyben részesítéséhez van biztosítva egészségügyi szakanyag.

Az egészségügyi anyaggal és technikával történő ellátás védelmi hadműveletben a felülről legfelé elv szerint történik. Az ellátó tagozatai feladatai kiterjednek a saját egészségügyi egységek, alegységek funkcionális részlegek egészségügyi anyagokkal történő ellátására, valamint a csapatok részére szükséges egyéni egészségügyi felszerelés biztosítására. Az egészségügyi anyagok kiszállítását az első lépcső csapatai részére a hadtáp szállító alegységek eszközeivel kell végrehajtani, a második lépcső csapatainál az alárendeltek szállítóeszközeit is célszerű bevonni. Az anyagutánpótlás folyamatos biztosítására szükség esetén a sérültek kiürítésére végrehajtott sebesültszállító eszközöket is igénybe kell venni. A bekerítésben harcoló csapatok ellátására légi szállítóeszközöket célszerű alkalmazni.

Az MN területén védelmi hadműveletet folytató hadsereg ellátását - ha ezt a körülményt lehetővé teszik - a központi raktárakból, vagy annak széttelepített részlegeiből kell megoldani. A hadsereg raktári készletét csak a központi raktári bázisokról megszűnő ellátás után, külön engedéllyel lehet felhasználni.

6. A személyi állomány tömegpusztító fegyverek elleni egészségügyi védelme, a tömegpusztító fegyverek következmények egészségügyi felszámolásának rendszabályai, az egészségügyi szolgálat erői élet- és működőképességének fenntartása.

Az egészségügyi szolgálat tömegpusztító fegyverek elleni védelmének rendszabályai mindenek előtt a csapatok személyi állománya veszteségeinek megelőzésre irányulnak. A tömegpusztító fegyverek elleni védelem rendszabályait más szolgálatokkal (műszaki, vegyivédelmi, ruházati, élelmezési) együttesen kell végrehajtani a védelmi rendszabályok általános rendszerében, melyeket a parancsnokságok szerveznek.

A személyi állomány tömegpusztító fegyverek elleni egészségügyi védelme érdekében a hadművelet előkészítése időszakában el kell végezni a személyi állomány egészségügyi kiképzését, felvilágosítását, az egyéni egészségügyi felszerelés anyagainak ellenőrzését, szükség esetén pótlását. A vegyivédelmi szolgálattal együttműködve végre kell hajtani az összefegyvernemi védőkészletek ellenőrzését, meg kell szervezni a közegészségügyi járványügyi felderítést, a szükséges védőoltások végrehajtását.

Az ellenség által tömegpusztító fegyverek alkalmazását követően a kialakult helyzet értékelése után intézkedni kell a következmények felszámolására, a sérültek szaksegélyben, orvosi, illetve szakorvosi segélyben részesítésének megszervezésére.

A tömegsérülési góciókban az ön- és kölcsönös segélynyújtást a csapatot szenvedett személyi állománya, valamint a mentőosztag állománya hajtja végre. A mentőosztag állományába beosztott egészségügyi részleg – dandár szinten 1-2 egészségügyi tiszthelyettes és 5-6 egészségügyi katona – feladata a sérültek elsősegélyben részesítése. Hadtest tagozatban a sérültek első orvosi ellátásra a tömegsérülési góciókban 1-2 dandársérgelyhely nagyságú egészségügyi alegységet kell tartalékolni. Hadsereg mentőosztagban 2-3 egészségügyi osztag, valamint közegészségügyi-járványvédelmi erők igénybevételével kell számolni. A mentőosztagba beosztott egészségügyi erők nem tevékenykednek a rombolt és szennyezett terepen, a tömegpusztulás gócéban. Általánosan elfogadott elvek alapján a szennyezett terepszakasz határán települve látják el a góciókból kihozott sérülteket.

A keletkezett nagytömegű kombinált sérült részére nem biztosítható a teljes terjedelmű segélynyújtás a sérgelyhelyeken, a széles spektrumú antibiotikumok, a hatásos shock-ellenes készítmények birtokában azonban lehetőség van arra, hogy csak az életmentő orvosi, illetve szakorvosi beavatkozásokat végezzék el, melyre az összes sérült kb. 10–15%-ánál van szükség. A többi sérültet osztályozás és további kiűritésre való előkészítés után – a rendeltetészerű kiűrités szabályainak megfelelően – abba a gyógyintézetbe szállítják, ahol elvégzik végleges ellátásukat.

Az ellenséges biológiai csapatok következményeinek felszámolását szolgáló intézkedéseket az egészségügyi szolgálat közegészségügyi-járványügyi erői, eszközei a harchelyzetnek megfelelően hajtják végre az alábbiak figyelembevételével:

- részvétel a sugár, vegyi és a biológiai felderítésben, a biológiai harcanyagok specifikus kimutatásával. Az ellenség által alkalmazott biológiai harcanyagok specifikus indikációját elsősorban a szövetséges hadseregek járványvédelmi intézetei végzik. A bővített séma szerinti indikáció céljából a mintákat a front, illetve a nemzeti központi járványügyi intézetbe kell küldeni. Szükség esetén, ha ez lehetséges, erre a célra az állategészségügyi intézetek és a polgári laboratóriumok is felhasználhatók;

- értesítés a biológiai fegyver alkalmazásáról és károsító hatásának csökkentésére tett intézkedések;

- a biológiai csapatot szenvedett csapatok, egységek és lakott helyek fertőzött zónáinak felkutatása;

- a megfigyelés és karantén esetén szükséges korlátozó és rezsim intézkedések végrehajtásának ellenőrzése;

- a karanténizáltak, illetve megfigyelés alatt állók specifikus egészségügyi ellátásának megszervezése;

- a sérültek gyógyító, kiűritő biztosítása.

Az egészségügyi szolgálat erőinek és eszközeinek, valamint a sérgelyhelyeken és gyógyító intézetekben ápolat sérültek tömegpusztító fegyverek elleni védelmét az egészségügyi szolgálat tervezi és hajtja végre. A tömegpusztító fegyverek elleni védelem rendszabályainak az a célja, hogy biztosítsák a sebesültek és betegek biztonságát és az egészségügyi szolgálat munkájának folyamatosságát, stabilitását.

Az egyes egészségügyi alakulatok és intézetek tömegpusztító fegyverek elleni védelmének megszervezéséért azok parancsnokai felelősek.

A sérgelyhelyek, kórházak, vezetési pontok települési helyének kiválasztásánál figyelembe kell venni az álcázás lehetőségét a földi és légi megfigyelés elől a megfelelő

kiürítési útvonalat, vízforrásokat, valamint olyan objektumoktól való távolság szükségességét, amelyek alkalmasak arra, hogy az ellenség figyelmét magukra vonják.

A rejtett, védett elhelyezés érdekében védelmi harctevékenység során különlegesen erre a célra épített fedezékeket, lakott, vagy nem lakott településeken kőépületeket, egészségügyi intézményeket lehet igénybe venni, az úgynevezett „vegyes” települési forma alkalmazásával. Alapelveként kell elfogadni, hogy segélyhelyek, illetve tábori egészségügyi intézetek sátraik igénybevételével csak szükséghelyzetben települhetnek. Különösen honi területen folyó védelmi hadművelet során – nem utolsósorban a tömegpusztító fegyverek károsító hatásainak csökkentése érdekében – külön figyelemmel kell érvényt szerezni ezen elv érvényesülésének.

Védelmi hadműveletben az egészségügyi kiürítési szakaszok nagyobb távolságban helyezkednek el a frontvonalától, mint támadásnál, lehetőleg az ellenség várható főcsapásától oldalt, harcokcsik által nehezen megközelíthető, vagy el nem érhető körletekben. Már a tervezés időszakában fel kell készülni a segélyhelyek esetleges kényszerű áttelepítésére. Ennek érdekében tartalék települési körleteket kell kijelölni és előkészíteni az alapvető körletek dandárszegélyhelyek vonatkozásában 3-5, hadtesttagozatban 8-10, hadseregnél 10-15 km távolságban.

Tömegpusztító fegyverek alkalmazásakor a segélyhelyek munkájának megszervezésénél különös figyelmet kell fordítani a mentésítés végrehajtására, a fertőző, vagy fertőző megbetegedésekre gyanús állomány elkülönítésére, az egészségügyi szolgálat állománya, valamint a sérültek másodlagos rádióaktív vegyi, biológiai szennyeződésének megakadályozására. Az ország területén folyó együttműködés keretében – igény szerint – be kell kapcsolódni a polgári lakosság ellátásába is.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Dr. Villányi Ferenc o. ezds., dr. Szolnoki László o. őrgy., dr. Hideg János o. vőrgy.: A szárazföldi hadsereg átszervezése során az egészségügyi szervezetekben végbement változások, azok hatása a hadműveletek (harctevékenységek) gyógyító-kiürítő biztosításának rendjére. (T., 0552/15/1984.)
2. Dr. Villányi Ferenc o. ezds.: A várható ellenség és a hadszíntér hatása a prognosztizálható egészségügyi veszteség nagyságára, illetve annak tervezését, szervezését befolyásoló sajátosságok. (T., 0552/16/1984.)
3. Dr. Maklári György o. alez.: A hadtestszervezetű hadsereg támadó, illetve védelmi hadművelete közegészségügyi-járványügyi biztosításának sajátosságai (Honvéderos 1988. évi 1. sz. „T” melléklete).
4. Dr. Medveczki Pál o. ezds., dr. Szolnoki László o. őrgy.: A dandárszervezésű hadtest egészségügyi biztosítása (Honvédelem 1987. évi 6. „T” szám).
5. A Leningerádi Kirov Katonaorvosi Akadémia 1988. május-júniusban lefolytatott konzultáció anyaga.

Módszerek a katonai gépkocsiutak forgalmának tervezéséhez

Péli István mk. őrnagy

A közutak tervezésének kiinduló adatai a közutakon bonyolódó forgalom nagysága és összetétele. Ennek vizsgálatára kiválasztanak egy egységjárművet, melyhez viszonyítva állapítják meg a forgalom nagyságát. A járművek közötti különbséget úgynevezett egységjármű szorzó reprezentálja. A különböző teherbírású, típusú járművek számát megszorozva az egységjármű szorzóval, megkapják a közúton közlekedő egységjárművek (ejmű) számát. Ez az egységjármű más a polgári és más a katonai közlekedésben. Míg a polgári közlekedés adatait különböző forgalomszámlálások szolgáltatják, addig a katonai közlekedésben az állománytáblák szolgálnak kiinduló alapul. Jelen cikkemben elsősorban a *hadtest várható közúti forgalmának* elemzését, a tervezési módszer bemutatását, a forgalom lebonyolításához szükséges gépkocsiutak számának meghatározását tűztem ki célul. Kutatási eredményeim remélem hozzájárulnak mind a hadtest közúti biztosításának részletes, gyakorlati kidolgozásához, mind a tervezési alapadatok továbbfejlesztéséhez. Az adatok rendszerezésével az MN gyakorló hadrendjéből indultam ki. Közel 7000 adatot elemeztem és rendszereztem, valamint elkészítettem a gépesített hadtest strukturális (vezetési) gráfját, melyre később hivatkoztam. Ez az adathalmaz eleendőnek bizonyul arra, hogy a gyakorlat számára megfelelő – statisztikai szóhasználat-
tal élve – szignifikancia (megbízhatósági) szinten következtetéseket vonjunk le a való-
ságban várható forgalom nagyságára és összetételére vonatkozóan.

I.

A felhasznált összefüggések és a szimbólumok jelentése

A katonai gépkocsiutak forgalma a következőkből tevődik össze:

- csapatok mozgásából;
- a hadtápegységek, magasabbegységek és intézetek áttelepüléséből;
- a rakéta és rakétaüzemanyag utánszállításából;
- az anyagi eszközök után-hátraszállításából;
- a sebesültek hátraszállításából;
- a közúti komendáns, útépítő, helyreállító alakulatok mozgásából;
- az adott irányban vagy sávban települt és áttelepülő parancsnokságok és híradók forgalmából.

Nem foglalkozom az adott hadműveleti terület evakuációs szállításaiból származó forgalomintenzitással, holott nyilvánvalóan ezek is terhelik az utakat. Ennek vizsgálata azonban más nódszert igényel.

A felsoroltaknak megfelelően az utakon jelentkező össz forgalomintenzitás az alábbiak szerint számítható:

$$N_{\text{ö}} = N_{\text{cs}} + N_{\text{Htp}} + N_{\text{r.ag.}} + N_{\text{ac}} + N_{\text{cü}} + N_{\text{é.p.}} + N_{\text{p.n.}} \text{ (ejmű/nap).}$$

Részletezve:

a) A csapatmozgás forgalomintenzitásának meghatározása:

$$N_{\text{cs}} = \{_{\text{cs}} \cdot \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n G_j \cdot K_j$$

ahol: G_j - a magasabbegységek, egységek j típusú járműveinek száma, pl.:

j	Típus	G_j	K_j
j=1	ZIL-130	$G_1=10$	$K_1=1$
j=2	UAZ-469	$G_2=5$	$K_2=0,5$

K_j - a j típusú jármű egységjármű szorzója;

n - a magasabbegységek, egységek járműtípusainak száma, (az előbbi példát szemlélve $n=2$, mert csak két féle típus van)

$$\text{pl.: } \sum_{j=1}^{n=2} G_j \cdot K_j = G_1 \cdot K_1 + G_2 \cdot K_2 = 10 \cdot 1 + 5 \cdot 0,5 = 10 + 2,5 = 12,5 \text{ ejmű}$$

m - a naponta előrevonuló magasabbegységek száma;

$\{_{\text{cs}}$ - azon előremozgó csapatok szorzója, amely megmutatja, hogy várhatóan hányadrészüik közlekedik a katonai gépkocsiutakon.

Frontútnál: 0,2-0,3

Hadseregútnál: 0,5

Hadtestútnál: 0,6-0,7

(Az adatok az elméleti megfontolások, gyakorlati tapasztalatok által korrigált értékei.)

b) A hadtápegységek, magasabbegységek és intézetek áttelepülés-forgalomintenzitásának számítása:

$$N_{\text{Htp}} = \sum_{i=1}^m \frac{n_{\text{hi}} \cdot \sum_{j=1}^n G_j \cdot K_j}{P_{\text{hi}}}$$

ahol: n_{hi} - az i - típusú hadtápegységek, magasabbegységek, intézetek száma, amelyek az adott irányban, vagy sávban települnek;

P_{hi} - az i - típusú hadtápegységek, magasabbegységek és intézetek napi áttelepülésének periódusossága;

m - a hadtápegységek, magasabbegységek típusainak száma, amelyek az adott irányban vagy sávban áttelepülnek.

c) A rakéta és rakétatüzemanyag utánszállítás forgalomintenzitásának meghatározása:

$$N_{rag} = a \cdot \sum_{j=1}^n \frac{2 \cdot Q_{rj} \cdot f}{T \cdot q_{rj}} + b \cdot \frac{2 \cdot Q_{r\bar{u}} \cdot f}{T \cdot q_{r\bar{u}}}$$

ahol: Q_{rj} - a j - típusú rakéta utánszállításának tervezendő mértéke adott T (hadműveleti) idő alatt, adott irányban, vagy sávban tevékenykedő csapatok számára (db);

n - az adott irányban utánszállítandó rakétatípusok száma;

f - azon rakétaszállítások szorzója, amelyek várhatóan a katonai gépkocsiutakon bonyolódnak a KHEL és a kp hadtáp között $f=0,2-0,3$ a többi úton $f=1$;

q_{rj} - egy gépjárművel (vontatóval) szállítható j. típusú rakéta ($q_{rj}=3$ db);

$q_{r\bar{u}}$ - a rakéta-üzemanyagot szállító gépjármű teherbírása (tervezéséhez $q_{r\bar{u}}=4$ t);

$Q_{r\bar{u}}$ - a rakéta-hajtóanyag T időtartama alatti utánszállításának tervezendő tömege (t)²

a; b - követési távolság növelési tényező.

$$a=2,0-2,5$$

$$b=2,5-3,0$$

d) Az anyagi eszközök utánszállítás-forgalomintenzitásának meghatározása:

$$N_{ac} = \frac{2 \cdot Q_{ac} \cdot f \cdot K_j}{(q_a + \alpha q_p) \cdot n_{\bar{u}}}$$

ahol: Q_{ac} - anyagi eszközök napi utánszállításának tömege (t)

(A számvetésnél a $Q_{ac}=2500-3000$ t közötti értékeket vettem figyelembe)

q_a - számvetési egységjármű teherbírása;

$$q_a=4 \text{ t}$$

$n_{\bar{u}}$ - üzemképességi együttható (0,8-0,9);

K_j - egységjármű szorzó ($q_a=4$ t esetén $K_j=1$);

α - a pótkocsik és vontatók arányszáma.

$$\alpha = 0,35-0,45$$

e) Az eü. szállítás forgalomintenzitásának számítása:

$$N_{e\bar{u}} = \frac{2 \cdot Q_{e\bar{u}} \cdot f_b \cdot K_j}{T \cdot q_{e\bar{u}}}$$

ahol: $Q_{e\bar{u}}$ - a tervezett idő alatt várható eü. veszteség(fő)

(A számvetéseknél $Q_{e\bar{u}}=2500$ fővel számoltam.)

f_b - a hátraszállítandó betegek és sebesültek viszomyszáma ($f_b=0,4-0,5$);

T - a tervezés időtartama (nap);

$q_{e\bar{u}}$ - egy gépjárművel szállítandó betegek és sebesültek száma (5-9 fő);

K_j - 0,75.

f) A katonai gépkocsiutakon dolgozó és közlekedő építő-belyreállító és komendáns munkát végző egységek és magasabbegységek forgalomintenzitásának meghatározása:

$$N_{\text{ép}} = 2 \cdot \sum_{j=1}^k n_{\text{éj}} \cdot M_{\text{éj}} \cdot \beta_{\text{ép}} \cdot K_j$$

ahol: $n_{\text{éj}}$ – azonos típusú építő-helyreállító egységek száma, amelyek az adott irányban tevékenykednek;

$M_{\text{éj}}$ – azon járművek száma, amelyek rendeltetése az éptőanyag szállítás és a munkák segítése;

$\beta_{\text{ép}}$ – azon gépjárművek együtthatója, amelyek gépkocsiúton közlekednek ($\beta = 0,3-0,35$).

g) Adott irányban települt és áttelepülő parancsnokságok és híradók forgalomintenzitásának számítása:

$$N_{\text{ph}} = 2 \cdot \beta_{\text{ph}} \cdot M_o \cdot K_j$$

ahol: β_{ph} – átszámítási együttható

front gépkocsiútnál $\beta_{\text{ph}} = 0,01-0,012$

hadsereg gépkocsiútnál $\beta_{\text{ph}} = 0,03-0,04$

hadtest gépkocsiútnál $\beta_{\text{ph}} = 0,05-0,06$

M_o – az adott irányban települt csapatoknál található egységjárművek összege;

$K_j = 1$.

Mint látható a K_j egységjármű szorzó igen nagy szerepet tölt be a forgalomintenzitás meghatározásában. Értékét az 1. sz. táblázat tartalmazza. A 2. sz. táblázatban érdekességként közlöm a polgári életben használt adatokat is. Az alapvető különbség az, hogy míg a polgári közlekedésben az egységjármű a személygépkocsi, addig a katonai közlekedésben a 2-5 tonna teherbírás közé eső gépjármű (ZIL-130).

A katonai közlekedésben használt egységjármű szorzó (K_j) táblázat

1. sz. táblázat

Járművek és vontatmányok osztályozása:	Egységjármű szorzó (K_j)		
	normál terepen	átszegdelt terepen	hegyekben
Személygépkocsi	0,5	0,7	1
Tehergépkocsi:			
2 t teherbírásig	0,75	1,05	1,5
2-5 t teherbírásig	1,0	1,4	2,0
5-8 t teherbírásig	1,25	1,75	2,5
8-14 t teherbírásig	1,75	2,45	3,5
14 t felett	2,25	3,15	4,5
Vontatmányok:			
6 t teherbírásig	1,5	2,1	3,0
6-12 t teherbírásig	1,75	2,45	3,5
12-20 t teherbírásig	2,0	2,8	4,0
20-30 t teherbírásig	2,5	3,5	5,0
30 t felett	3,0	4,2	6,0

*A polgári közlekedésben használt egységjármű
szorzó (K_j) táblázat*

2. sz. táblázat

Járművek osztályozása	Egységjármű szorzó	
	országos közutakon	városi közutakon
szgk., mikrobusz	1,0	1,0
motorkerékpár	0,8	0,7
autóbusz, trolibusz	2,5	1,8
csuklós, pótkocsis autóbusz, trolibusz	2,5	2,5
tehergépkocsi	2,5	1,5
nyerges jármű	2,5	2,5
moped kerékpár	0,3	0,3
fogat	3,0	3,0

II.

Az összefüggések alkalmazása a gépesített hadtestre

A munkát - a már említett gyakorló hadrend alapján - azzal kezdtem, hogy magabebegységek, egységek, alegységek a technikai eszközöket a K_j egységjármű szorzó felosztásának megfelelően rendszereztem. Ennek eredményét a 3. sz. táblázat tartalmazza.

*A technikai eszközök valós számának megoszlása szervezetenként
teherbírás és tömeg alapján*

3. sz. táblázat

Fsz.	Szervezet:	Technikai eszközök db száma:						
		szgk.	2 t-ig	2-5 t	5-8 t	8-14 t	> 14 t	vont. < 6 t
1.	parancsnokság		-	-	-	-	-	-
2.	gl.dd.	59	68	294	246	8	75	107
3.	gl.dd.	59	68	294	246	8	75	107
4.	gl.dd.	59	68	294	246	8	75	107
5.	hk. dd.	57	32	149	318	9	143	86
6.	hk. dd.	57	32	149	318	9	143	86
7.	harc. rak. o.	15	19	58	31	-	4	14
8.	tű. dd.	28	72	58	290	-	-	45
9.	pct. tű. e.	13	14	35	47	-	-	36
10.	raktű. tö. tű. feld. ü.	1	3	9	2	-	-	-
11.	Lé. rak. e.	29	14	67	100	-	-	32
12.	Létű. e.	25	23	23	51	-	-	34
13.	hel. szd.	6	12	30	38	-	4	13

Fsz.	Szervezet:	Technikai eszközök db száma:						
		szgk.	2 t-ig	2-5 t	5-8 t	8-14 t	> 14 t	vont.< 6 t
14.	feld. z.	7	11	19	65	-	2	25
15.	rád. techn.	-	4	13	9	-	-	4
16.	rád. zav. szd.	-	-	26	7	-	12	3
17.	mű. e.	28	32	88	147	42	16	46
18.	vv. z.	5	20	29	27	-	-	7
19.	hír. z.	-	-	63	2	-	-	16
20.	vo. ép. szd.	-	-	5	-	-	-	-
21.	htp. hír. szd.	-	-	13	-	-	-	2
22.	jav. z.	2	5	16	111	-	9	13
23.	rend. kom. z.	77	16	48	19	2	3	18
24.	elló. e.	14	14	119	501	-	-	203
25.	eü. z.	13	5	12	17	-	-	15
	Összesen:	554	532	1911	2838	86	561	1019
	K_j	0,5	0,75	1	1,25	1,75	2,25	1,5

A következő lépésben elvégeztem az egységjárműre (ZIL-130) való átszámítást úgy, hogy a 3. sz. táblázat oszlopaiban található számokat megszoroztam az oszlop alján látható K_j egységjármű szorzóval. Az eredményeket a 4. sz. táblázatban mutatom be. (A táblázat bal oldalán csak a 3. sz. táblázat folyószámait használom.)

*A hadtest egységjárműveinek megoszlása
a 3. sz. táblázat alapján*

4. sz. táblázat

Fsz.	Egységjárművek db száma:						
	szgk:	2 t-ig	2-5 t	5-8 t	8-14 t	> 14 t	vont.< 6 t
1.	-	-	-	-	-	-	-
2.	29,5	51	294	307,5	14	168,75	160,5
3.	29,5	51	294	307,5	14	168,75	160,5
4.	29,5	51	294	307,5	14	168,75	160,5
5.	28,5	24	149	397,5	15,75	321,75	129
6.	28,5	24	149	397,5	15,75	321,75	129
7.	7,5	14,25	58	38,75	-	9	21
8.	14	54	58	362,5	-	-	67,5
9.	6,4	10,5	35	58,75	-	-	54
10.	0,5	2,25	9	2,5	-	-	-
11.	14,5	10,5	67	125	-	-	48
12.	12,5	17,25	23	63,75	-	-	51
13.	3	9	30	47,5	-	9	19,5
14.	3,5	8,25	19	81,25	-	4,5	37,5

Fsz.	Egységjárművek db száma:						
	szgk:	2 t-ig	2-5 t	5-8 t	8-14 t	> 14 t	vont. < 6 t
15.	-	3	13	11,25	-	-	6
16.	-	-	26	8,75	-	27	4,5
17.	14	24	88	183,75	73,5	36	69
18.	2,5	15	29	33,75	-	-	10,5
19.	-	-	63	2,5	-	-	24
20.	-	-	5	-	-	-	-
21.	-	-	13	-	-	-	3
22.	1	3,75	16	138,75	-	20,25	19,5
23.	38,5	12	48	23,75	3,5	6,75	27
24.	7	10,5	119	626,25	-	-	30,45
25.	6,5	3,75	12	21,25	-	-	22,5
Össz.:	227	399	1911	3547,5	150,5	1262,25	1528,5

Ha elvégezzük az összesítéseket, akkor azt látjuk, hogy a hadtest 7501 db járműve 9075,75 egységjárműnek felel meg. Ezek alapján a hadtest egészére kiszámítható az átlagos egységjármű-szorzó. Ez a gyakorlatban annyit jelent, hogy ha a járművek száma adott és hadtest szinten kell szervezni a közúti közlekedést, akkor az adott számot megszorozzuk az átlagos egységjármű szorzóval és megkapjuk az egységjárművek számát. Így az átlagos egységjármű (ejmű) szorzó hadtestre:

$$K_{\text{Hdt}} = \frac{9075,75}{7501} = 1,21$$

Ezután megszerkesztettem a hadtest strukturális, irányítási gráfját (melyet méretei miatt itt nem közölhetek) és az alábbi eredményre jutottam:

A hadtestnél található:

- zászlóalj szintű szervezet: 47 db.
- század szintű szervezet: 289 db.
- szakasz szintű szervezet: 1156 db.

(A hadtest csapatait a Szolg. Szab. Ált. 220, 14. pontja szerint csoportosítottam.)

Míndez a katonai közlekedést szervező-tervező számára azért fontos, mert a katonai gépkocsiúton való közlekedés általában zászlóalj, század, szakasz oszlopokban történhet. Így ha az egységjárművek számát elosztjuk a szervezetek számával, a tervező számára nélkülözhetetlen átlagszámokat kapunk, amelyek megmutatják, hogy egy-egy szervezethez átlagosan hány gépjármű tartozik. Így

- zászlóalj szintű szervezethez: 194 ejmű.
- század szintű szervezethez: 31 ejmű.
- szakasz szintű szervezethez: 8 ejmű.

A tervezés adataként jól használható mennyiségek (ejmű) tehát a következők:

- zászlóaljnál: 200 ejmű.
- századnál: 30 ejmű.
- szakasznál: 10 ejmű.

Ahhoz, hogy a forgalomintenzitás összetevőit elemezni tudjuk, kézenfekvő a 4. sz. táblázat forgalom összetevőnkénti felosztása is. Ezt az 5. sz. táblázat mutatja.

5. sz. táblázat

Fsz.	Forgalom összetevők ejmű/nap						
	csapat mozg.	hadtáp mozg.	rakéta mozg.	anyagi eszk. mozg.	eü. mozg.	közúti mozg.	híradók és pk-ság mozg.
1.	-	-				-	
2.	-	-				-	
3.	1025,5	-				-	
4.	-	-				-	
5.	1065,5	-				-	
6.	-	-				-	
7.	148,5	-				-	148,5
8.	556	-				-	
9.	164,75	-				-	
10.	14,25	-				-	14,25
11.	265	-				-	265
12.	167,5	-				-	167,5
13.	118	-				-	118
14.	154	-				-	154
15.	-	-				-	33,25
16.	-	-				-	66,25
17.	-	-				448,25	-
18.	90,75	-				-	-
19.	-	-				-	89,5
20.	-	-				-	5
21.	-	16				-	-
22.	-	-				199,25	-
23.	-	-				159,5	-
24.	-	1067,25				-	-
25.	-	66				-	-
Össz.	3769,75	1149,25	29	1442	130	847	1061,25

A kapott eredményeket behelyettesítve az összefüggésekbe a következő eredményeket kapjuk:

$$N_{cs} = 0,7 \cdot 3769,75 = 2638$$

$$N_{htp} = \frac{1149,25 \cdot 3}{2} = 1724$$

$$N_{rag} = \quad = 29$$

$$N_{ac} = \quad = 1442$$

$$N_{eü} = \quad = 130$$

$$N_{ép} = 2 \cdot 0,3 \cdot 847 = 508$$

$$N_{p,h} = 2 \cdot 0,055 \cdot 1061,25 = 117$$

$$N\ddot{o} = 6588 \text{ ejm\ddot{u}/nap}$$

A hadtestúton naponta várhatóan közlekedő egységjárművek száma 6500–7000 db ejmű. A forgalom lebonyolításához szükséges hadtest gépkocsiút száma az alábbi összefüggés alapján határozható meg:

$$n_{gu} = \frac{c \cdot N\ddot{o}}{N_{k\ddot{o}v}}$$

ahol: c – biztonsági tényező (1,3–1,5)

$N\ddot{o}$ – a napi várható forgalomintenzitás összege

$N_{k\ddot{o}v}$ – a katonai gépkocsiút megkövetelt átbocsátóképessége (2000–3000 ejmű)

Behelyettesítve az értékeket:

$$n_{gu} = \frac{1,4 \cdot 6588}{3000} = 3 \text{ db}$$

A számvetésekből levonható következtetések:

1. A csapatmozgások forgalomintenzitása megközelíti a hadsereg-gépkocsiút átbocsátóképességét. Ennél fogva különös gondosságot igényel a hadtest gépkocsiúton a forgalom szabályozása, a közlekedő oszlopok sorrendiségének megállapítása.

2. A hadtest hadművelet végrehajtásához három hadsereg követelményű út eleendő. Vagy megfordítva, ha a hadművelet felépítése kétlépcsős, akkor a hadtestutakra vonatkozó követelmények meg kell, hogy egyezzenek a hadsereg-gépkocsiútéval. Egylépcsős harcrendben a követelmények kisebbek is lehetnek, ilyen esetben alkalmazható pl. a kombinált úthálózatos, vagy hozzávető utas modell is.

3. Meghatározható az általam elnevezett jármű forgalmi tényező, (\mathfrak{z}_{jt}) mely megmutatja, hogy az állománytáblában szereplő járművek alapján számított egységjárművek várhatóan hányadrésze mozog naponta.

$$\mathfrak{z}_{jt} = \frac{N\ddot{o}}{N_{\text{all}}} = \frac{6588}{9076} = 0,726$$

Ez a mutató úgy vélem nemcsak a hadtáp és közlekedési szakember számára fontos, hanem az összefegyvernemi parancsnok számára is.

4. Az egységjárművek száma és a forgalom összetétele hatással van a katonai gépkocsitak műszaki állapotára. Az utak méretezését ez alapján végzik. ennek tárgyalása azonban nem volt jelen cikkemben célo. A kidolgozott adatok továbbiakban lehetőséget adnak arra, hogy egy hadtestút műszaki méretezését is elvégezzem.

5. További teendőként jelentkezik, a követelményeket kielégítően alkalmazható közúti komendáns, műszaki vagy közúti építő-helyreállító szakalegységek alkalmazhatóságának precíz vizsgálata, a vizsgálati módszer kidolgozása, valamint a közölt számvetések gyakorlatban való ellenőrzése, a gyakorlati tapasztalatok általánosítása.

Felhasznált irodalom:

1. A Magyar Néphadsereg gyakorló hadrendje II. Rész. Nyt. szám: 481/00221.
2. Kursz Lekcij: Dorozsnoje obeszpecsenyije operacij VATT, Leningrád.
3. A közúti közlekedés kézikönyve I-II. kötet.
4. A hadműveletek közúti biztosításának alapjai. Tansegédlet. (Klsz.: 204/074) MN KSZF 1981.

HADTÁPKIKÉPZÉS ÉS FELKÉSZÍTÉS

Az 1987–1988. évben végrehajtott gyakorlatok hadtápbiztosításának főbb általánosítható tapasztalatai

Dobó Péter ezredes, Baranyi Ferenc őrnagy

Az MN egységes kiképzési rendszerében 1987–1988-ban az MN 5232, az MN Lé. Re. Pság és alárendeltjei, a központhadtáp alárendelt csapatai, törzsei és intézetei 9 nagyobb jelentőségű, összefgyvernemi jellegű „M” összekovácsolási, parancsnoki és törzszvetési gyakorlatot vezettek le.

Nagyságrendileg ezek a rendezvények hadszíntéri, front, hadművelleti-harcászati, rendszer és „M” összekovácsolási gyakorlatok voltak, melyeken kijelölt csapatok és törzsek vettek részt.

A *hadtápszolgálatok háborús felkészítése* a korábbiaktól eltérő körülmények között és újszerűbb célkitűzések megvalósítására való törekvés mellett kerültek végrehajtásra, melyek közül a legmeghatározóbbak az alábbiak:

- a lefolytatott gyakorlatok középpontjában a berlini PTT ülésén elfogadott és meghirdetett védelmi doktrinális tételből kiindulva a *védelmi hadművelet (harc)* előkészítésének és megvívásának hadtápbiztosításával kapcsolatos kérdések álltak;
- a szárazföldi csapatok és törzsek az új szervezeti felépítés szerint gyakoroltak, ennek megfelelően a vezetés-szervezetek vizsgálták a vezetési rendszernek az új struktúrához való igazításának szükségességét és módszereit;
- a honi területen vívott védelmi hadművelet megtervezése során elsőként került gyakorlásra és kutatásra a honi erőforrások alkalmazása, az elvonuló szárazföldi hadsereg és a sávjában tevékenykedő más alárendeltségű katonai szervezetek közös tevékenysége, együttműködésük bonyolult rendszere;
- lehetőség volt a csapatok és vezetőtörzsek számára a gyakorlatban is alkalmazni, „egyeztetni” az új Harc-szabályzat tervezet és a Csapathadtáp Szabályzat tervezet elveit és követelményeit.

A *felkészítés és kiképzés területén meghatározó célként* tűztük ki, hogy a levezetett gyakorlatok minél jobban közelítsenek a valós helyzethez, a katonai szervezetek az új struktúrát minél mélyebben megismerjék, felkészüljenek és eleget tudjanak tenni a hadtápbiztosítás bonyolult rendszeréből adódó feladatoknak, biztosítsák a hadtáp megbízhatóságát, mozgékonyágát és irányonkénti alkalmazását. Az állomány gyakorolja, illetve ismerje meg a táborig hadtáp szaktechnikai eszközök hatékony, szakszerű alkalmazását különböző időjárási és terepviszonyok között. Súlykolják táborig körülmények között a hadtáphevezetési pontoknak, a hadtápegységeknek, alegységeknek, intézeteknek telepítését, a funkcionális működtetését. A korábbiaktól eltérően részletesebben kerüljön feldolgozásra a védelmi hadművelet hadtápbiztosítása, a tervezés teljes terjedelmében az új

Csapatadattap szabályzat tervezet alapján kerüljön végrehajtásra. A hadtáptörzsek, egységek, alegységek szerezzenek jártasságot a bekerítésben vívott harc hadtápbiztosításában, a sérültek légi úton történő kiürítésében. Az állomány, a technika és az anyagi készletek védelmét biztosító, erősítési-műszaki munkák norma szerinti megkövetelése, a parancsnoki állománnyal történő megismertetése kiemelt célkitűzése volt – főképp – a BAZALT-87 gyakorlatnak. *Kutatási témaként* szerepelt a meglevő ESZG-es programok alkalmazhatósága, az alkalmazók felkészítése, a meglevő okmányok rendszerbe foglalása, ezek továbbfejlesztése. *Vizsgálat tárgyát* képezte a hadsereg állományába kerülő csapatrepülő erők felkészítésének rendszere.

Kiemelten lett vizsgálva az érvényben levő HKSZ-M tervek végrehajthatósága, a lebiztosított tartalékos állomány és technika összetétele, feladatára történő alkalmazása, az „M” készletek hadrafoghatósága.

A hadtápbiztosításának elvi kialakítása és gyakoroltatása során fő célkitűzés volt a szervezeti változások alapján belépett hadtápszervezetek, törzsek alkalmazási elvei, az irányokba történő megoszthatóságuknak, a vezethetőségüknek vizsgálata. Feladatként állt előttünk a megerősítésként kapott szövetséges csapatok hadtápbiztosításának elemzése, a konkrét beállított hadműveletben és a dinamikai helyzetben. Vizsgáltuk az ideiglenes hadműveleti harcrendi elemek hadtápbiztosításának rendjét, a honi légvédelmi csapatok hadtápalagységeinek megosztását, anyagi készleteit, azok széttelepítési lehetőségeit, a béke fenntartási készletek széttelepítésével kapcsolatos kérdéseket.

Az anyagi biztosítás terén kutatási témaként állítottuk be – kiindulva a hazai területen végrehajtott védelmi hadműveletből – a stacioner bázisok, széttelepített hadászati készletek, népgazdasági erőforrások, laktanyai készletek közvetlen felhasználása lehetőségének vizsgálatát úgy, hogy a felmálházott hadműveleti és központhadtápbiztosítást megőrizzük, mobilan tartalékoljuk, s legyünk képesek velük megfelelő manőverek végrehajtására. A védelmi hadművelet dinamikájában célul tűztük ki, a tűz ellenelőkészítés, a bekerítésben vívott harc, a kitorés és az ellencsapás hadtápbiztosítási kérdéseinek részletes feldolgozását.

A honi légvédelmi csapatoknál – a meglevő fenntartási készletek nagyságának felmérése után – vizsgáltuk a csapatok ellátási autonómiáját, ennek időtartamát, s a vételezési időszakot. Feladatunk volt felmérni a hadtest hadtáperőinek és eszközeinek nagyságrendjéből kiindulva, hogy milyen jellegű és mélységű hadtápbiztosításra képesek.

Áttekintettük a fogyasztási normák megszabásának általános elveit, hadsereg, hadtest tagozatokban és az anyagellátás lehetséges időszakait, védelmi hadműveletben.

A közlekedési biztosításra vonatkozóan a szállítások tervezése, szervezése, irányítása, vezetése, gépkocsitak kijelölése, a fenntartási felelősség, különböző alárendeltségű csapatok által történő úthasználat, ezek együttműködése, vasúti kirakóállomások működtetése, a málházási feladatok tervszerű, gyors végrehajtása, rakodásgépesítési eszközök felhasználása, az anyagáramlási sebesség növelésének kérdései tanulmányozását tűztük ki célul.

Az egészségügyi biztosítás területén kutatási témaként került feldolgozásra a védelembe való átmenet körülményeitől függően, a nagy pontosságú felderítő csapásmérő komplexumok alkalmazásának figyelembevételével – különös tekintettel az országban működő veszélyes üzemek hagyományos rombolását követő bonyolult egészségügyi helyzetben – az egészségügyi veszteség prognosztizálása; ezzel párhuzamosan a hadtest, hadsereg egészségügyi erőinek alkalmazása, a sebesültszállító vonatok hátraszállítása

történő felhasználása a hadseregtagozattól. Külön figyelmet fordítottunk a VKB kórházi működési rendjének modellezésére, elhelyezkedéséből kiindulva a sérültek hátraszállítása lehetőségének tanulmányozására. Felmérésre került a népgazdaságból lebiztosított speciális egészségügyi technikai eszközök hadrafoghatósága, valamint az egészségügyi dandárok részlegeinek optimális összetétele és telepítése. Vizsgáltuk koalíciós összetétel esetén a megerősítő szövetséges csapatoknál keletkezett sérültek területi ellátásának, hátraszállításának problémakörét, továbbá a repülő hajózállomány egészségügyi ellátásának és kiürítésének kérdéseit.

A *hadtápvezetés területén* célul tűztük ki az új szervezetek, hadtáptörzsek funkcionális feladatai begyakorlásának és a szakmai tervező-szervező tevékenységének javítását. Vizsgáltuk a vezetés hatékonyságát a védelmi hadművelet hadtápbiztosítása és a valós ellátás végrehajtása érdekében. Kutatási témaként kezeltük a vezetés számítógépes támogatásának feltétel- és eszközszerkezetét. Külön vizsgáltuk koalíciós állományú front esetében a hadsereg védelmi hadművelete alatt vívott légvédelmi hadművelet hadtápbiztosítása vezetésének kérdéseit, a kidolgozandó terveket, azok tartalmát, az egyszakaszos hadtápbiztosítási rendszert. Az együttműködés területén külön vizsgáltuk a koalíciós állományú front, illetve hadsereg hadműveleti felépítésében harcoló csapatok hadtápbiztosítása vezetésének kérdéseinek összhangját, megszervezésük rendjét és módszereit.

A teljesség igénye nélkül felsorolt körülmények és célkitűzések még kiegészültek néhány speciális rendszabállyal, kutatási területtel és feladattal is a gyakorlatok végrehajtása során.

A következőkben a gyakorlatok során szerzett főbb, általánosítható tapasztalatokról a hadtápvezetés témaköreinek megfelelően:

a) A felkészítés területén:

A lebiztosított és bevonultatott tartalékos állomány szakképzettsége alapvetően megfelelt a beosztással szemben támasztott követelményeknek. Az előrekézbiztosított behívóval bevonulók közül általában a kiírt név szerint biztosítottak 75-80%-át lehetett beosztásba helyezni. A gyakorlatok igazolták, hogy a teljes feltöltés érdekében a mozgósítást vezető parancsnoknak igen gyakran kell hozzányúlnia a biztonsági hányadhoz, ami a közvetlen parancsnokok részére okozott elsősorban gondot. A gyakorlatokon részt vevő csapatok hadtápszolgálati, hadtápegységek és -alegységek megfelelően ismerték beosztásukból eredő feladataikat, azonban a megalakítási helyek esetenkénti zsúfoltsága, a mozgósítási munkahelyek parancsnokai határozatlansága, az „MZ” technikai eszközök beüzemeltetése utáni gyakori meghibásodások jelentettek feszültséget.

Az „M” törzsekkel rendelkező csapatoknál levezetésre került törzsfoglalkozások rámutattak arra, hogy a háborús vezetés okmányok, formanyomtatványok hiányosak, esetenként fontos alapszabályzatokkal nem rendelkeznek.

Az ESZG-es rendszerek hatékony alkalmazására az állomány felkészítése, jártassága az elvárások szintjét nem éri el. Több esetben az idegenkedés is tapasztalható az eszközöktől. A meglévő programok átdolgozása teljes mélységben még nem fejeződött be az új strukturájú szervezetre, a gép-gép kapcsolat és az információk kölcsönös cseréje még vezetés szempontjából is a problémás kérdések körébe tartozik. Az anyagi biztosítási számvetések számítógépes részletes programja és eredménytáblázata jól felhasználható, a szükséges számvetések 40%-a elkészíthető. IBM személyi számítógép használatával a VT-20-szal szemben - a tervezési idő lényegesen csökkent.

A védelmi hadművelet hadtápbiztosításának tervezésére, szervezésére a törzsek alapvetően felkészültek, esetenként az összekovácsolatlanság, a jártasság hiánya érződött a tevékenységben.

Az állomány alapvetően megismerte a Csapathadtáp Szabályzat tervezet előírásait, annak szellemében dolgozott, de több esetben tapasztaltuk, hogy mereven, sablonszerűen a hadművelet (harc) dinamikájától, hadműveleti (harc-) helyzettől elvonatkoztatva alkalmazták előírásait, elveit.

A gyakorlat bebizonyította, hogy a norma szerinti erődítési-műszaki munkákat olyan hadtápszervezeteknél, intézeteknél, ahol nagyszámú technikával és anyagi eszközzel kell számolni a szakfeladatok végzése mellett csak igen hosszú idő alatt és csak megfelelő műszaki megerősítéssel képesek elvégezni. Tapasztalataink azt igazolják, hogy a honi légvédelmi csapatoknál az élőerő, a technika, az anyag védelmét szolgáló műszaki munkák folyamatosan, a béke kiképzés időszakában kiépíthetők és erre a jövőben nagyobb figyelmet kell fordítani.

A hadsereg állományába kerülő csapatrepülő erők és azok hadtápjának felkészítése békében a CSRP-ságnál történik. Jogos igényként fogalmazódott meg, hogy mindkét fél részéről megbízhatóbb ismeretanyagra van szükség egymás felkészültségéről és az alkalmazás során végrehajtandó hadtápbiztosítási feladatokról. Ennek megvalósítása gyakorlati feltételeivel minden szinten rendelkezünk, a keretátadás növelésével, a kölcsönös tapasztalatcserék és közös gyakorlások szervezése biztosíthatja a jogos igény ki-elégítését.

A valós helyzethez történő közelítést a gyakorlatvezetés a dinamikához igazított közlésekkel érzékeltette, a levezetett gyakorlatok zömében szabad lefolyásúak voltak, azaz az alárendeltek elhatározását a gyakorlat folyamán ismerték meg, így ehhez kellett s a jövőben is célszerű igazítani a közléseket, mindez természetesen a gyakorlatvezetéstől nagy fokú operativitást és helyzetismeretet is követel. Nagyobb gondot kell fordítani a hadtápcsoportok tevékenységét befolyásoló imitációs feladatok kidolgozásában és végrehajtásában. A gyakorlatokon ez csak a különböző személyi sérülések bemutatására korlátozódott.

b) A hadtápcsoportosítás területén:

A hadtápok felépítésében, csoportosításában az irányokban történő alkalmazhatóság, a csapatcsoportosítás szerinti erő-eszköz elosztás, szélességben és mélységben való lépcsőzés elve érvényesült. A gyakorló törzsek tapasztalatok hiányában, a Csapathadtáp Szabályzat tervezetben megfogalmazott csoportosítási elveket mereven alkalmazták, több esetben a helyzettől függetlenül az összes lehetséges csapatcsoportosítást létrehozták. Ez a meglévő vezetési eszközöket figyelembe véve nehezítette a vezetés operativitását, hatékonyságát, néhány esetben a célszerűség is megkérdőjelezhető volt. Mindez arra irányítja a figyelmet, hogy az elvi szabályzók előírásait - melyek mint lehetőségek kerültek megfogalmazásra - nem lehet dogmaként kezelni. A csoportosítás kialakítását mindenkor a konkrét hadműveleti helyzet és végrehajtandó feladatok határozzák meg.

Az ellencsapást végrehajtó és az ideiglenes hadműveleti harcrendi elemek hadtápbiztosítására külön erők és eszközök kerültek kijelölésre, alapvetően a második lépcsőben. Hangsúlyozandó, hogy ezen erők és eszközök az anyagi készletekkel nem alkottak, s nem alkothatnak külön csoportosítást. Itt időben kell gondoskodni a kikülönítésük-

ről, felkészítésükről, a megfelelő körletbe történő előrevonásukról. Ezen erők összetételét mindig a feladatra kijelölt összefegyvernemi csapatok nagysága, feladata határozza meg, a csapatok feltöltöttségét is figyelembe véve.

A tartalék anyagi készletek nagyságát a gyakorlatok alapján a következőképpen lehet összegezni: A HDS tagozatban egy gl. dandár ellátószázad készlete, hadtest tagozatban az alkalmazás függvényében esetleg önálló irányban történő alkalmazásánál a hadsereg tartalék készletével egyenlő lehet, egyéb esetben egy gl. dandár ellátószázad készletének 60–80%-a. Ezt a csoportosítást viszonylag állandó elemként célszerű kezelni és a HVP közelében elhelyezni.

Tovább kell vizsgálni a honi területén vívandó védelmi hadműveletben a stacioner bázisok és népgazdasági készletek nagyobb mérvű felhasználásának problémakörét, a központhadtáp raktárai, a SZEM-től átvett kórházak célszerűbb diszlokációjának, elhelyezkedésének lehetőségét a megbízhatóbb anyagellátás és a készletek, az erők, eszközök védelme tekintetében is.

c) Az anyagi biztosítás területén:

A végrehajtott gyakorlatok során a koalíciós csoportosításban levő, csapatok ellátása vezetési szinttől függetlenül minden esetben a hazai erőforrásokból valósult meg. A szövetségesektől megerősítésül kapott csapatok ellátása saját erőikkel és eszközeikkel, valamint a hadsereg ellátódandárba kikülönített erőkkel valósult meg. A tüzéség alkalmazásánál a nagymérvű osztottság (hadsereg, hadtest) már-már veszélyeztették a megbízható hadtápellátást, az anyagi eszközök időbeni, rendeltetési helyére történő kiszállítást.

A védelemben való átmenet körülményei sajátosan hatnak a hadtápbiztosítás megszervezésére és a hadtáp alkalmazására. A körülmények különösen meghatározóvá válnak a háború kezdeti időszakában, az első védelmi hadművelet hadtápbiztosításában, elsősorban a felhasznált anyagi források tekintetében.

A gyakorlatok témáiból kiindulva, a védelmi hadművelet hadtápbiztosításának megbízhatósága és a mobil hadtápkészletek megőrzése és tartalékolása érdekében széleskörűen és nagyobb mennyiségben lett felhasználva a honi területen levő népgazdasági bázisokon és a központhadtáp raktáraiban tárolt készletek, közvetlenül a felhasználók által történő vételezéssel. Ennek érdekében az ellátási források figyelembevételével – melyek központi raktárak, kirakóállomások, laktanyai készletek, polgári vállalatok, lőszertároló pontok, határmenti lőszerellátó csomópontok voltak – ellátási csapatcsoportosítások kerültek létrehozásra és az utalások új rendjét dolgozta ki a hadsereg. Ez a tény olyan elméleti vizsgálat igényét veti fel, mint az ellátási forrásokhoz történő utaltsági szint, illetve tagozat meghatározása (hadsereg, hadtest, esetleg dandár) a szállítási távolság függvényében; a kirakóállomások működtetése, mélysége a hadsereg hadtápsávjában; a felelősség a közutak felhasználásában, az igénybevétel szabályozásának szükségessége és mértéke; fentiekből következően a közúti komendáns erők felhasználása, alkalmazása, a vételezések központosított vagy dandár, ezred szinten történő végrehajtása; az anyagi készletek földrerakása stb.

Azt tapasztaltuk, hogy törzseink egy részénél a bázis utaltsági rendnél, az anyagi eszközök felhasználásában figyelmen kívül hagyták azt az alapkövetelményt, hogy először a veszélyeztetett helyen levő készleteket szükséges felhasználni, a laktanyai utaltságnál az ismerethiány miatt – nem tudták figyelembe venni a készletek nagyságát.

A hadsereg ellencsapás hadtápbiztosításának megszervezése során kevés figyelmet fordítottak a harcrendben levő és az ellencsapáshoz csatlakozó erők anyagi feltöltésére, közötti biztosításuk részletes kidolgozására.

Jelentősnek ítéltető meg a hadtest hadtáp szervezetében az a korábitól eltároló lehetőség, hogy eszközeinél fogva teljes egészében képes a csapathadtáp felső tagozatára háruuló feladatokat a hadtest hadműveletének teljes időszakájában ellátni, s függően a kapott megerősítéstől hadműveleti hadtáp jellegű részfeladatokat is képes megoldani. Mínde az igazolja, hogy a korábban a hadosztálnál bevált módszerekhez viszonyítva az anyagi biztosítás tervezése, szervezése hadtest szinten komplexebbé vált, célszerű a készletképzést és a fogyasztási normát nemcsak a hadművelet kezdetéig és a hadművelet időszakára megszabni, hanem a feladatokat ismerve egyes részfeladatokra is.

Az ellátás időszakái a védelmi harc dinamikájában a szükségletnek és a fogyasztásnak megfelelően adtak, de ennek ellenére a fő ellátási időszak a harcnap vége maradt.

A készletképzés vonatkozásában tapasztalataink igazolják, hogy - figyelembe véve a fogyasztást és a meglevő készleteket, továbbá a várható feladatokat - célszerű átgondolni a védelmi hadművelet végén a megalakítandó készlet nagyságát, elrendelésre kerüljön-e a mozgókészlet + kiegészítő készlet, illetve csak mozgókészlet maradjon?

A gyakorlatok során a hadseregrepülőök hadtápbiztosítása az alkalmazásuk, s bevetésük helyei és száma függvényében igen sajátos körülmények között valósult meg. A honi légvédelmi csapatok által végrehajtott gyakorlatok hadtápbiztosítását újszerű megközelítéssel vizsgáltuk. Függetlenül a vezetés szintjétől - amely általában hadszíntéri - az ellátásuk minden esetben hazai erőforrásokból történik. A csapatoknál a magasabb HKSZ elrendelésével egy időben felmérésre került a fenntartási készlet nagysága, melynek célja az ellátási autonómia lehetőségének biztosítása volt. A felmért készletek elemzése alapján megállapítható, hogy ezek felhasználásának engedélyezése igen nagy fokú önállóságot biztosíthat a honi légvédelmi csapatok részére.

A készlet nagyságát vizsgálva úgy tapasztaltuk, hogy repülő hajtóanyagból napi 3 bevetéssel számolva, 6-8 napi, benzínből és gázolajból 8-10 napi, élelemből 20-25 napi harctevékenység, ruházati anyagból 3-4-szeri váltás hadtápanyag állhat rendelkezésre az adott időpontban a mozgókészleten felül. Ez ha a veszteségek keletkezésétől eltekin-tünk - 1,5 légvédelmi hadművelet hadtáp anyagszükségletét fedezi. Ha a gyakorlat kialakult veszteséget figyelembe vesszük, akkor is egy légvédelmi hadműveletre elegendő a fenntartási készletük.

Tapasztaltuk, hogy az rt. zászlóalj alkalmazásából adódóan, a legoptimálisabb ellátási megoldás még nem alakult ki. A kitelepülő kismagasságú rt. alegységek ellátásában igen sok a bizonytalansági tényező.

Hasznos tapasztalatokat szereztünk, és megítélésünk szerint gazdaságos és bevált módszer a vasúti anyagellátó állomás működtetése, s továbbfejlesztésével, egyes konyha-technológiai folyamatok ezen állomásokon történő elvégzésével tovább lehet csökkenteni a harcoló csapatok hadtápjaira háruuló feladatokat.

d) A szállítások területén:

A szállítások tervezésére, szervezésére, végrehajtására sajátosan hatott a honi területen végrehajtható védelmi hadművelet. Igen nagy jelentősége volt a kijelölt és berendezett után-hátraszállítási utaknak, emellett a hadsereg hadtápsávjában nagy kiterjedésű közúthálózat felhasználása vált szükségessé a helyi erőforrások felhasználása és a bázis

utaltsági rend fenntartása érdekében. Ez felveti azt a kérdést, hogy a megbízható közúti komendáns szolgálat biztosítása érdekében a hadsereg erői, eszközei elegendőek-e? Ha a hadsereg védelmi hadművelet normatíváiból indulunk ki, s felmérjük az után-hátraszállítási utaktól távoleső ellátási források számát, megállapítható, hogy a hadsereg részére közúti komendáns megerősítést célszerű adni. Ezt indokolja az a tény is, hogy a hadtest nem rendelkezik szervezetszerű közúti komendánserekkel, útjai vannak, s ezt csak a hadseregtől kapott megerősítéssel képes biztonságosan berendezni és fenntartani. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a további szervezeti korszerűsítés során a hadtestet minimálisan egy közúti komendánsszázaddal célszerű megerősíteni a meglévő hadsereg- és központhadtáp erők átcsoportosításával.

Lényeges feladat meghatározni a szállítást végrehajtó hadtáptagozatot is, kiindulva abból az alapelvből, hogy a mobil anyagi készleteket nem használjuk fel, azokat tartalékoljuk. A gyakorlatok tapasztalatai azt bizonyították, hogy az ellátási forráshoz közeleső önálló hadtáppal rendelkező csapatok közvetlen utalása a célszerű megoldás. A nagyobb távolságra levő csapatcsoportosításokat mint ellátási egységet célszerű felfogni, s részükre az előjárói tagozat szervezésében az alárendelt és előjáró szállító eszközeinek központosított felhasználásával célszerű az anyagok kiszállítását végrehajtani.

E nagyszámú szállító gépjármű mozgása igen rugalmasan elkészített, de a főfeladatok végrehajtását szem előtt tartó útforgalmi tervet követelt meg, feszesen szervezett, diszpécser és ellenőrző-átesztő pontokkal. Az útforgalmi terv elkészítésénél szoros együttműködést kellett megvalósítani a hadsereg hadtápsávjában levő más seregtesthez tartozó csapatokkal, ezek mozgásának koordinálása végett a kijelölt után- és hátraszállítási utakon. A szomszédokkal való együttműködés szerepe megnőtt, mert gyakran kellett sávhatáron kívüli szállítási feladatokat végrehajtani.

Hadtestszinten új feltételeket teremtett a szállítmánykísérő rakodó század. E szervezet megjelenése, a hadtest hadműveletének hadtápbiztosítását folyamatosabbá, megbízhatóbbá tette.

A védelmi hadműveletben a szállítások végrehajtásában, amíg a vasút működőképes, ennek nagyobb felhasználásával célszerű számolni. Kirakó állomások rendszerét a hadtest tagozatig lehet kifejleszteni és működtetni. A szállítási feladatok gyorsítása érdekében a gyakorlatokon a gépi rakodó eszközöket a lehetőségek mértékében a különböző tagozatok hatékonyan alkalmazták. A darús rakodógépes, emelőhevederes és motoros emelővillás targoncák felhasználásával 7 t/óra átlagteljesítményt értek el. A málházási feladatoknál a kedvezőbb mutatók elérését akadályozta, hogy a népgazdaságból igen nehezen lehet megfelelő terepjáró rakodógépet lebiztosítani.

A szállítóoszlopok vezetésénél a gyakorlatok tapasztalatai egyértelműen bebizonyították, hogy a gyors és folyamatos feladatvégrehajtás – málházás, települési körlet elfoglalása – optimális nagysága a század kötelékű szállító oszlop.

Védelmi hadműveletben – figyelembe véve a Dunántúl katonaföldrajzi adottságait, s hogy a Balaton a hadsereg hadtápsávját kettéválasztotta – előtérbe került a vízieszközök csapat és anyagszállításra történő bevonása.

e) Az egészségügyi biztosítás területén:

A végrehajtott gyakorlatokon a tervező hadtáptörzsek a várható egészségügyi veszteség prognosztizálását helyesen a csapatcsoportosításokhoz, a hadművelet felépítéséhez kötötték, meghatározó tényként figyelembe véve az adott időszakra a védelmen erő-

dítési és műszaki építmények kiépítettségi fokát a szembenálló fél pusztítási lehetőségeit.

A sérültek kiürítése és betegek hátraszállítása a csapatoktól a kapacitások és a sérültek keletkezésének függvényében a VKB kórházaiba történt. Sajátosságként merült fel, hogy e feladatba a hadtest és részben a dandárok (második lépcsőben levők) egészségügyi erői is bevonásra kerültek. A VKB kórházai a végleges szakosított szakorvosi ellátást csak részben tudják végrehajtani – csak a VKB-be bevont megyei kórházakban lehetséges ez – ezért nagyjelentőségű a sérültek szállításhoz történő előkészítése és hátraszállítása a hátszói kórházakba. A szövetséges csapatok sérültjeinek és betegeinek ellátása a területi ellátás elv alapján történt. Nem kizárt a sebesülteknek szövetséges csapatok gyógyintézetibe való hátraszállítása, a saját egészségügyi kiürítési szakaszokra való utólagos átadással. A nyelvi akadályok leküzdését a szövetséges hadseregeknél rendszeresített 2-3 nyelven kitöltött elsősegélylap alkalmazása szolgálja.

A csapat tagozatban is elfogadható elvnek kell tekinteni, hogy a segélyhelyek védelmi hadműveletben a sérültek nagyobb védelme érdekében stacioner helyen – iskola, művelődési ház stb. – települjenek. A gyakorlatok tapasztalataiból kiindulva, alapelveként célszerű kezelni, hogy az egészségügyi dandár részlegek intézeteiben a funkcionálisan összekapcsolt diagnosztikai és gyógyító részlegei egy épületben települjenek. A hadtestek megbízható egészségügyi biztosítása érdekében a meglévő egészségügyi erői mellett szükséges megerősíteni a hadtesteket egészségügyi osztagokkal és kiürítő eszközökkel.

A honi légvédelmi csapatok egészségügyi biztosításában sok sajátos vonás jelentkezett. A kitelepülő segélyhelyek mellett szükséges fenntartani a stacioner elhelyezésben levő segélyhelyeket is, figyelemmel a szűkebb sebesültszállító kapacitásra és a keletkezett sérültek számára. Szoros együttműködést kell megvalósítani a hajózóállomány felkutatása érdekében az elvonuló szárazföldi csapatok és a honi légvédelmi csapatok között. A hajózóállomány hátraszállításánál az egyszakaszos kiürítési rendszernek kell érvényesülni, mivel a VKB kórházai nincsenek felkészülve sérült hajózó ellátására.

Az a tapasztalatunk, hogy a harci helikopter dandárnál a hajózóállomány egészségügyi biztosítása repülő szakorvos hiánya miatt csak szükségszerűen megoldott.

Kísérletképpen kipróbálásra került a hadtest tagozattól a sérültek kiürítése sebesültszállító vonatokkal. Ezt indokolta adott esetben az ellenség nagy pontosságú fegyvereivel mért csapás következtében keletkezett sérültek nagy száma. E feladat végrehajtása hadtest tagozattól többletmunkát igényelt, különösen a sérültek átrakása időszakában.

Az egészségügyi szaktechnika népgazdasági biztosításánál (vérszállító gk., seb. száll. gk., autóbuszok) az azonnali hadrafoghatóság nem volt biztosított, mert a sebesültszállításhoz szükséges kiegészítő felszereléseket az átvétel után kellett felszerelni, mindez növeli a hadművelet előkészítése időszakában a hadtáp felkészítésének bonyolultságát is.

f) A vezetés területén:

A csapatok hadtáptörzseivel szemben a várható alkalmazás dinamikájához igazodva, magasabb követelményt támasztottunk. A tervező munkában a védelmi hadművelet megtervezésével és megszervezésével párhuzamosan vezették a hadműveleti szétbontakozás hadtápbiztosítását. Ekkor a hadtáptörzsek megosztva tevékenykedve is képesek voltak eredményesen megoldani a feladatokat.

Az új szervezeti struktúrában a hadtest HVP funkcionális elemei feladataikat a kezdeti bizonytalanság útján javuló színvonalon végezték. Az elkészített és kiadott vezetési okmányok, a stabil híradás biztosította a szilárd, rugalmas vezetést.

A hadseregrepülők hadtápbiztosításának tervezése külön térképen valósult meg, hadtápbiztosításukat a napi bevetések függvényében tervezték, szoros együttműködésben a hadsereg repülőfőnökséggel. Ezen területen célszerű vizsgálni annak lehetőségét és célszerűségét, hogy a hadseregrepülők hadtápbiztosításának tervezése is egységes rendszerben valósuljon meg.

A gyakorlatokon a törzsek különböző módszerrel dolgozták fel a feladatokat, munkagrafikonnal, illetve anélkül, de alapvetően a párhuzamos módszerrel, az így kidolgozott okmányok alapján és a lefolytatott gyakorlatok tapasztalatai megteremtették az egységes okmányrendszer kidolgozásának feltételeit.

A hadtesthadtápnál megjelent híradó század a hadtest védelmi hadművelet hadtápbiztosításának vezetését folyamatossá, megbízhatóbbá tette, de a híradásban meglevő lehetőségek kihasználása tapasztalataink alapján még korántsem teljeskörű.

A szövetséges és a nemzeti csapatok hadtáptörzsei együttműködésének megszervezését először hajtották végre terepasztalon, ez a módszer igen gyakorlatias, de a nagy időszükséglet miatt véleményünk szerint – csak a hadművelet előkészítő időszakában alkalmazható hatékonyan.

A gyakorlatok során visszatérő gond volt, hogy a hadtáptörzsek a vezetésben a főerőkifejtésüket a gyakorló csapatok vezetésére összpontosították, az információáramlás csak feljük valósult meg, a „nem élő” csapatokra vonatkozó közlések és következtetések levonása periférikus terület volt. Ezért ez a gyakorlat nem teszi lehetővé a teljes vertikum átfogásának felmérését és nem biztosítja a ténylegesen felmerülhető feszültségek vizsgálatát sem.

A honi légvédelmi csapatok vezetésében, a tervek kidolgozásánál átfedések voltak, esetenként zavart okozott, hogy nem vették figyelembe a kialakított egyszakaszos hadtápbiztosítási rendszert. Az alapvető terveket az ellátást végrehajtó ellátó szervezeteknél kell kidolgozni, az előljáró részéről a helyzet pontos nyilvántartását kell végrehajtani, s a kialakult helyzetből a változásokra intézkedni, s az egyszakaszos hadtápbiztosítási rendszer működését gátló tényezők megszüntetésére kell a főfigyelmet összpontosítani.

A gyakorlatok során végrehajtott együttműködési foglalkozások hatására tökéletesedett a hadtápbiztosítás fogalma, tartalma, időszakai és szintjei. A gyakorlatok bebizonyították, hogy a CSHSZ-tervezet rugalmas, megfelel az összefgyvernemi és hadtápbiztosítási követelményeknek.

A gyakorlatok hadtápbiztosításának tervezése, szervezése és végrehajtása terén szerzett tapasztalatok alapján az alábbi főbb kérdések köré lehet csoportosítani a vizsgálandó területeket, illetve *további feladatainkat*:

1. Tovább kell fejleszteni a hadsereg hadtápsávjában levő hátországi rendeltetésű alakulatok, intézetek népgazdasági bázisokon, objektumokban letárolt anyag felhasználása érdekében az együttműködési feladatok tartalmát, szintjeit.

2. Tisztázandó kérdésként merül fel védelmi hadműveletben az evakuálásban ki, mikor, milyen erőkkal vesz részt.

3. További tanulmányozást igényel az elrendelt készletek és fogyasztási normák nagyságrendje, esetleges differenciáltsága, megszabásának ideje, gyakorisága a hadműveletek alatt különböző vezetési szinteken.

4. A HDS repülőkhad tápbiztosítási rendszerének teljes mélységű kialakítása (hadtestnél is), az egységes tervezési rendszerbe történő beillesztése.

5. A háborús hadtáp vezetési rendszer „írásbelisége” csökkentésének vizsgálata, a gyakorlatokon kidolgozott okmányok felülvizsgálata, s szinteknek megfelelő egységesített hadtáp harciokmány mintatár kiadása.

6. Ki kell dolgozni a népgazdaságban meglévő, helyettesítéssel előállítható gépjárművek egységes máházási utasítását, meg kell oldani a néphadseregben alkalmazott utánfutók népgazdasági tehergépkocsikhoz történő kapcsolás feltételeit.

7. Koalíciós állományú hadsereg alkalmazása esetén vizsgálni kell a nem a hadsereg hadtápsávjában települt raktárak, bázisok anyagi készletek felhasználásának rendjét, ebben az együttműködés kérdéseit, továbbá a hadsereg a hadtápsávjában működő csapatok ellátása érdekében az együttműködés tartalmát és szintjeit, módszereit valamennyi érintettre vonatkozóan.

A cikk adta lehetőségek határain belül csak a legfontosabb kérdésekkel foglalkoztunk, úgy ítéljük meg, hogy a témában már megjelent publikációk sorában egy újszerű rendszerezésben foglaltuk össze a hadműveletek hadtápbiztosításával kapcsolatos általánosítható tapasztalatokat. Azonban a központhadtápban végrehajtott gyakorlatok, ezirányú tapasztalataira másutt, különkiadványban térünk ki.

Nagy távolságú csapatszállítással egybekötött éleslövészet hadtápbiztosítása

Szomolányi Tibor alezredes

Az elmúlt években már több alkalommal láttak napvilágot e témából fejtegetések, tapasztalatok, ennek ellenére úgy gondolom, az egység (ahol mint PK HTPH szolgáltam) által 1987. évben végrehajtott ilyen feladat tapasztalatai figyelemre méltóak. Véleményemet alapozom arra a gyakorlatban még kevésbé alkalmazott módszerre, hogy kombinált módszerrel elvonuló honi légvédelmi egységeket csapatlégvédelmi egységhez utaltak ellátásra és arra, hogy rendkívül gazdaságos volt az élelmezési ellátás.

Mindezek alapján érdemesnek tartom tapasztalataim közreadását, egyes megoldási módszereink bemutatását, bízva abban, hogy a későbbiekben ilyen vagy hasonló feladatokat végrehajtok felhasználhatnak belőle. A feladat megismerésétől a végrehajtás értékeléséig igyekszem végigkövetni a munkánkat, közben az egyes okmányokat is bemutatva.

A gyakorlat követelményei

A gyakorlat két ütemben került végrehajtásra. Az első üteme célkövetési gyakorlat volt, csak saját kötelékünkre terjedt ki, egy hónap időtartamban, hazai területen. A második ütem nagy távolságú szállítással, éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlat volt a Szovjetunió Állami Lőterén. Ezen időszakban ellátási utaltságunkba rendelték az ugyancsak feladatokat végrehajtó honi légvédelmi törzseket és kötelékeket, melyek létszáma a sajátunk kétszerese volt. A csapatlégvédelmi egység csökkentett békeállománnyal, két katonavonattal került elszállításra. A honi légvédelmi egységek állománya két hullámban, vonatokon, illetve repülőgépen, a törzsek, ellenőrző és operatív csoportok többségében repülőgépeken – több hullámban – érkeztek be a gyakorlat körzetébe.

A hadtáp anyagi biztosítását döntő többségében hazai anyagokból kellett megoldani, ez alól a hajtóanyag és a kenyér egy-egy része képezett kivételt. A hajtóanyag mintegy 60%-át, a kenyér 65-70%-át a helyszínen vettük át.

Az illetékes előjárók az ellátási felelősséget a csapatlégvédelmi egységre ruházták, egyidejűleg biztosítva hozzá a szükséges megerősítő erőket és eszközöket, s az így kialakult kiszolgáló szervezet vezetését kaptam feladatul.

Tervezés és előkészítés

A feladat méretei, követelményei részbeni megismerésével megkezdtük a tervezés munkálatait, melyben részt vettek a hadtápszolgálati ágak főnökei, két – e téren tapaszt-

talt – tiszthelyettes, valamint az élelmezési raktárvezető. A tervezést nagyban segítette a seregtest légvédelmi törzsétől közvetlenül kapott információ, az utaltságunkba kerülő honi légvédelmi szervezetek vezetőinek megismert elvárása, átadott tapasztalata, valamint a jó előre végrehajtott szemrevételezés.

Már a kezdet kezdetén kölcsönös kapcsolat alakult ki az ellátásra utalandó szervezetekkel, s az ő tapasztalataik, elvárásaik, követelményi sajátosságai eleve beépítésre kerültek terveinkbe, ezért azokon már nemigen kellett változtatnunk.

Két alapokmányról néhány gondolatot:

- a) Hadtáp feladatterv a végrehajtásra.
- b) Szervezeti és működési szabályzat.

a) Feladatterv a gyakorlat hadtápbiztosítására:

A – szerintem – legfontosabb okmány volt fél éven át. Ezt fekvő A/4 méretben, célszerűen összeállított lapokból, részben formanyomtatványokból állítottuk össze.

Főbb részei:

- naptári terv;
- létszám adatok (nagyon részletesen, több féle bontásban);
- kimutatás a hadtáp személyi állományról, név szerint, szállítmányok szerint stb.;
- kimutatás a hadtáptechnikai eszközökről;
- kimutatás a szállításhoz szükséges vasúti gördülőanyagról, a megfelelő formanyomtatványok befűzésével, szakaszonként (oda I-II száll. magyar szakaszon, oda I-II sz. szovjet szakaszon és vissza ugyanígy);
- a szállítmányok be- (ki-) rakási terve, szintén szakaszonként, a megfelelő formanyomtatvánnyal;
- részletes anyagi számvetések szakáganként úgy, hogy a szolgálati ágak külön is, a végrehajtó állomány együtt is, többször megvitatta, módosította;
- málházasi terv valamennyi szállítóeszközre;
- az átveendő objektumok alaprajzai (szállóépületek, raktárak, konyha stb.);
- a személyi állomány elhelyezési terve (a ht. állomány név szerint, a sorállomány létszám szerint);
- anyagbeszerzési (átviteli) ütemterv;
- az együttműködő vagy más módon szükséges szervek címei, telefonszámai.

b) Szervezeti és működési szabályzat:

Mivel az elvonuló szervezet alapvetően különbözött az eredeti kötelékétől, sőt a szállítás után a gyakorlaton további változtatások voltak szükségesek, külön szervezeti és működési szabályzatot készítettünk. Ennek rendeltetése a feladatok elvégzésének személyre szóló megszabása, ezek összhangjának biztosítása, a felelősség, az alá- és fölérendeltség egyértelmű rögzítése.

Alapvetően két részből állt: a vasútiállítás és az éleslövészet időszakára vonatkozókból, mert a két időszak két különböző szervezetet igényelt. Biztosítani kellett a két szervezet zökkenőmentes összeolvadását, illetve szétválását.

A mellékelt vázlatokon e két szervezeti struktúrát jelentettük meg. Ezeken túl, a működési szabályzat beosztásonként tartalmazta a részletes felelősséget, az alá- és fölé-

rendeltséget, a feladatkört, valamint a beosztással járó kötelek megismerésének igazolását egy aláírás formájában.

Néhány gondolat a tervezési módszereinkről

Az egyik legnagyobb feladat a vasúti szállítás hadtápbiztosításának, ezen belül is az ételmezési ellátásnak a megszervezése. Két – egymással ellentétes – követelményt kell kielégíteni: kevésbé legyen költséges és ne legyen nagy az élőmunka igénye. Az olcsó és biztonságos megoldás a rendszeres főzés menet közben, de ez egyben a legmunkaigényesebb és sok hiba forrása is. A legkevésbé munkaigényes a kész- és félkész ételek biztosítása, ezek viszont igen drágák, ugyanakkor a hűtőlánc fogyatékoságai miatt bizonytalanok is. A kész- és félkész mélyhűtött ételek tömeges alkalmazását elvetettük, mert ezek a hűtőgépkocsik üzemzavara esetén kiolvadnak, s gyors felhasználásuk lehetetlen. Amennyiben viszont a mélyhűtött hús kezd kiolvadni, lesütésével, zsírban tárolásával több nap múlva is biztonsággal kiadható az állomány részére. Konzervek kevésbé kerültek étrendbe, a dobozok tömeges kinyitása a mozgó vasúti kocsiban nehezebben oldható meg, s a keletkező hulladék kezelése is problematikus, mindemellett az állomány körében sem túlzottan kedveltek.

Fontos hangsúlyozni, hogy nem lehet egyik vagy másik fajta mellett dönteni, mert szinte valamennyire szükség van, az arányuk meghatározása lényeges. Tehát kell konzerv, elsősorban tartaléknak, de kirakáskor, átrakáskor is kell száraz áru, kell mélyhűtött, kell friss, de csak mindig a célnak, a lehetőségnek legjobban megfelelően.

A legelső ételmezési tevékenységünk volt a széleskörű piackutatás, amely során tartósított nyersanyagokat, hűtést nem igénylő félkész ételeket igyekeztünk felkutatni, természetesen nem hanyagolva el a mélyhűtött nyersanyagokat sem. Így került az étrendbe burgonyapely, tejpor, grízgaluska és panírpör, az ismert szárított zöldség, hagyma (csak tartalékként) – ezek a hűtést nem igénylők. Bekerültek továbbá olyanok, mint a halfasírt, a hasábburgonya, levesek, főzelékek – mélyhűtöttek; sózott zöldség, savanyúságok – saját tartósításból. Igen jól beváltak a 30 grammos kiszerezésű vajkrémek (magyaros, zelleres, natúr), mert változatosak, higiénikusak, jól tárolhatók.

Megjegyzem, hogy a számunkra ismeretlen alapanyagokat az érintett szakácsállomány módszertani főzésen kipróbálta, majd a gyakorlat hazai (I.) ütemében, tábori esz-közökön elkészítve, a teljes személyi állomány is megízlelte, s csak ennek sikere után került fel véglegesen a gyakorlat étlapjára.

Megtervezésre került a személyi és technikai szükséglet. A kiszolgáló állomány döntő többségét saját egységünktől jelöltük ki.

A hűtő és kenyérszállító gépkocsikat már két hónappal korábban, a hazai gyakorlat kezdetére igényeltük annak ellenére, hogy a hazai gyakorlathoz nem volt szükség a teljes mennyiségre, de a kezelők megismerése, a berendezések tartós járatása során felmerülő problémák megoldása miatt tartottuk szükségesnek.

Nagy segítséget jelentett az Ételmezési Ellátó Központtól kapott szakszerelő, aki felszerelésével együtt velünk utazott az éleslövészetre.

Az egészségügyi biztosítás érdekében, a két sebesültszállító gépkocsin kívül két – kiegészített – 30 napos készletet terveztünk. Két orvosi munkahely tartós működtetésének feltételeit teremtettük meg.

Az ellátási rendszer fő bázisát a szállítás és az éleslövészet alatt egyaránt a katonavonatokba besorolt normál fedett vagonokban berendezett raktár és a pórekocsikra –

alváz nélkül – felrakott hűtő gépkocsik adták. A hűtőkocsik külön aggregátorról működtek, ez gazdaságosabb és megbízhatóbb volt. Mivel az alvázakat nem vittük el, ez anyagi és helymegtakarítást is eredményezett.

Az éleslövészet körzetében levő kirakóállomáson vasúti ellátó állomást telepítettünk, mert a katonavonatok gördülőanyaga helyben állva marad. VEÁ alkalmazásával szállító kapacitást takarítottunk meg, elkerültük a többszöri átrakást, a tömeges beszállítások bonyodalma is ismert veszélyeit. Az anyagok felvételezése naponta történt.

Miután tisztáztuk a főbb követelményeket, lehetőségeket, megkezdhettük a részletesebb kimunkálást. Milyen anyagot, milyen eszközzel szállítsunk? Az éleslövészet végrehajtásához szükséges, és a vasúti szállítás során nem használt anyagokat (sátrak, ellátópontok anyagai stb.) tehergépkocsin, illetve pótkocsikon, a mélyhűtést igénylőket a hűtő gépkocsikra lépcsőzve, a kenyeret kenyérszállító gépkocsikban, a szállítás alatt használandókat (pl. élm. felszerelések stb.) a konyhavagonban, egyéb anyagokat a raktárvagonban terveztük elszállítani. A 2 db 5 t-ás üza. tö. gépkocsiban gázolajat, a két tartályos pótkocsikban 1-1 tartály normál-, illetve szuperbenzint szállítottunk. Kenő- és karbantartó anyagokat 3 t-ás tégk.-ra málházva vittük magunkkal. Elszállításra került továbbá 100% vasúti rögzítőanyag, mozgókonyhánként 8 ja. tüzifa.

A tervezés és előkészítés során kiemelten kezeltük a szállítmányok kiszolgáló állományának munka- és életkörülményei kielégítő biztosítását. Meg kellett oldani a biztonságos szállítás, a helyet jól kihasználó rakodás, az anyagok megbízható őrzése, a gyors vételezések, a konyhai műveletek teljes köre, a megbízható hűtés, a folyamatos áram- és vízszolgáltatás, a kiszolgáló állomány pihentetése stb. követelményei kielégítését. Igen jól beváltak pl. a hűtőháztól kölcsönzött speciális rajodólap magasítók, amelyek 1,7 m magasságig eldőlés ellen biztosították a tárolást, s felső szintjüket 1 tonnával lehetett terhelni (a raktár- és a konyhavagonok berendezését a mellékelt vázlatok tartalmazzák). Az egyes vagonok berendezéseit az érintett szakács és gkv. állománnyal együtt úgy alakítottuk ki, hogy a vagon oldalfalait a gazdasági udvar betonjára felrajzolva, sok-sok változatban próbáltuk ki a legcélrányosabb berendezést.

A vasúti szállítás megtervezésénél, amelyet a hadműveleti törzssel összehangolva a hadtáptörzs végezte, igen nagy biztonságot jelentett az áttengelyezhető konyha- és raktárvagon, valamint pórekocsik egy nappal korábbi beérkezése. Az iparvágányunkon egy nappal a csapat berakása előtt elvégezhetjük vagonjaink munka- és időigényes bemálházását. A korlátozott mennyiségű áttengelyezhető pórekocsikból többnyire csak a hadtáp használt fel, mivel a lánctalpas vagy egyéb harci technika átrakása lényegesen könnyebb és gyorsabb, mint egy raktaré. Így csak egy berakást és egy kirakást kellett eszközeink zömének végrehajtani.

Néhány gondolatot a végrehajtásról

A tervezés, előkészítés igazi minősítője a végrehajtás, ha jó a tervezés és az előkészítés, jó a személyi állomány felkészítése, a végrehajtás alapjai biztosítottak.

Az átrakóközvetben – előzetes megállapodás és egyeztetések alapján külön kijelölt erők biztosították mind az oda-, mind visszaútnban a szerelvények átrakása, áttengelyezése, a határátlépés időszakában szükséges szolgáltatásokat. Ez – mivel független volt a mi munkánktól – igen nagy segítség volt számunkra. Igen magas színvonalon, rendkívül igényesen oldották meg ezen feladatukat, az étkeztetést (1 meleg + 1 hideg cso-

mag), a fürdetést, a kantinek ellátását, az egészségügyi biztosítást, valamint odaútban 4, visszaútban 1 ja. friss kenyér átadását.

A kidolgozott SZMSZ alapján zökkenőmentes volt az ellátó szervezet átállása az újabb rendszerre. Hasznosnak bizonyult a mások feladatainak részbeni ismerete, a több irányú egyéni felkészítés, hiszen üzemanyag raktárvezető saját feladatai szünetében eredményesen végzett élelmezési szakfeladatot, ruházati szolgálatfőnök üzemanyag-ellátási feladatot is végzett, hol, mikor volt fontosabb, ahogy a gyakorlat üteme megkívánta.

A hadtáp munkájának súlyponti területe a szállítás. Néhány szót a felhasznált szállító eszközeink alkalmasságáról. A futóhomokos területen is legeredményesebbnek a CS-344 típusú gépkocsijaink bizonyultak, mindenhová eljutottak, üzembiztonságuk jó volt, alkatrész ellátásuk még viszonylag megoldott. Sok embert győztek meg e típus használhatóságáról, vontatmánnyal vagy anélkül. Közúti gépkocsijaink (ZIL, KAMAZ) csak a beton nyompályás utakon tudtak közlekedni, arról letérve elakadtak. A nagy tömegű szállítást, a kirakóállomás (VEÁ) és a bázis között, viszont igen jól oldhattuk meg segítségükkel. Vízzállításra DAC tip. vízzállító gépkocsit és vízzállító utánfutót használtunk, eredményes ellátást tettek lehetővé. Igen jól lehetett használni az URAL töltő gépkocsit, hozzákapcsolva a két tartályos pótkocsit, melyekkel így időben két komplett feltöltő csoportot voltunk képesek működtetni, amire szükség volt a repülési szünetekben való gyors feltöltéshez. Hűtő gépkocsit alkalmazni viszont nem lehetett csak a bázis területén, a homok és az oldaldőlés miatt teljesen mozgásképtelenek voltak.

A szovjet bázis igénybevételekor nagy segítséget jelentett az, hogy az előjárói követelményeknél nagyobb készleteket szállítottunk el néhány anyagfajtából – a biztonság kedvéért. A bázist egy időben több nemzet katonái veszik igénybe szoros időbeosztással. Az előforduló csúszások meglepetéseket okozhattak volna – mint velünk is történt –, mivel kezdetben nem volt lehetséges az eredeti elszállásolási rend tartama, egy nappal később vehettük használatba a stacionér konyhát stb. A biztonsági készleteknek köszönhetően nem volt ellátási zavar ezek miatt.

Az elszámolásról

Nemcsak a gyakorlat előkészítése és végrehajtás követel nagy odafigyelést, hanem az elszámolás is. Itt nem a gazdasági műveletet hangsúlyoznám, hiszen ennek rendje pontosan szabályozott, hanem a több héten át, folyamatosan érkező anyagok és technikai eszközök visszaadásának megszervezését és végrehajtását. Ekkorra ugyanis már elfáradnak a résztvevők, lanyhul a figyelem. Hajlamosak vagyunk leértékelni ezek jelentőségét, az éppen kéznél levőkre bízva a végrehajtást.

A kölcsön anyagokat visszaszállítás előtt karban kell tartani. Ez sem újdonság, de még a saját eszközeinkre is kevés figyelmet fordítunk a gyakorlat után, ráadásul, ha a kölcsönadó sem ellenőrzi a visszaadott eszközt, abból később nagy meglepetések lehetnek.

Nem feledkeztünk meg a személyi állomány értékeléséről, az elismerésekről, de a szükséges elmarasztalásokról sem.

Néhány következtetés

1. A sikeres hadtápbiztosítás döntő fontosságú tényezője a jó előre megadott, kelően széles információkra alapozott és részletes tervezőmunka, a gondos szervezés,

amely támaszkodik a felhalmozott tapasztalatokra és valamennyi résztvevő hasznosítható javaslataira.

2. A technikai eszközök - tartalékok is magába foglaló - szükségletének megállapítása, kielégítése és üzemképességének folyamatos fenntartása életfontosságú, s segítségükkel jelentős anyagi eszközök takaríthatók meg, fogyatékoságaikkal viszont nagy összegek mehetnek veszendőbe.

3. A végrehajtásba bevont állomány többsége legyen alkalmas más szakterületen való tevékenységre is. Ezt fokozottan kell érvényesíteni a részlegvezetők kijelölésénél.

4. A feladatokat személyre szólóan kell kidolgozni, megismertetni és megkövetelni.

5. Célszerűnek látom annak vizsgálatát, hogy a hasonló szállítási feladatok biztosítására kiöregedett, áttengelyezésre is alkalmas személykocsikat (Bam stb.) HM tulajdonba véve, konyha-étkezdé részére berendezhetően kialakítanának. Így 2-3 db alkalmazásával költséget, fáradságot lehetne megtakarítani, javítva egyben az állomány ellátásának színvonalát és feltételeit.

Bízom abban, hogy tapasztalataink közreadásával némileg hozzájárulhattam a további gyakorlatok eredményes hadtápbiztosításához.

(Vázlatok a folyóirat végén találhatóak.)

Vízellató katonák kiképzése

Magyar Rezső alezredes

Az 1987. év során megtörtént szervezeti változások sok egyéb körülmény, feltétel megváltoztatása mellett a műszaki alegységek vonatkozásában egy olyan változást is jelentettek, hogy az állásépítő és vízellató alegységek szervezetiileg oda kerültek, ahol alaprendeltetésüknél fogva háborús körülmények között is alkalmazásra kerülnek.

Megítélésem szerint ezzel a megoldással egy sor problémát számoltunk fel, de ugyanakkor újabb megoldásra váró kérdések kerültek a felszínre. A korábbi struktúrában meg volt oldva a békeidőben folyó báziskiképzés, az alegységek folyamatos összekovácsolása, szakharcászati felkészítése és a területi kiegészítés elvéből kiindulva létrejött a szükséges „M” tartalék.

Korábbi tapasztalataim alapján nem volt egészen megnyugtatóan megoldva, begyakorolva a vízellató alegység átadása a HTP szolgálat részére. A tervekben, az elhátározásban természetesen szerepelt a velló. sz. átadása, de maga a végrehajtás nem volt különösebben gyakoroltatva. Ehhez persze az a körülmény is hozzájárult, hogy a *gyakorlatok vízellátási feladatai* a közegészség- és járványügyi rendszabályok betartásával meglevő és jó minőségű vízforrásokra támaszkodva kerültek megoldásra. Így a vízellató alegység a gyakorlatok idején a laktanyában őrszolgálati vagy a gyakorlaton komendáns feladatokat látott el. A jelenlegi helyzetben egyrészt csökkent a vízellató alegységek békelétszáma, ugyanakkor az „M” igény növekedett.

Az alacsony békelétszámnak pedig olyan vonzata is van, hogy csak a *vízellató eszközök* időszakos karbantartását biztosítja. Egy fő gépjárművezetővel és 1-2 fő vízellató katonával kiképzést folytatni nem célszerű. Ez az állomány ahhoz sem elégséges, hogy pl. az EVK típusú vízellató berendezést a gépjárműre fel-, illetve lemálhazza. Így ezeknek a katonáknak a szakkiképzését a II-III. időszakban – más beosztáshoz hasonlóan – a napi életbe beépített gyakorlati kiképzés keretén belül célszerű szintentartani. Ebből adódóan a vízellató katonák részére szervezett kiképzés I. időszakos korokban az MN KIKFF 0060/87. számú intézkedés 119. pontjának megfelelően Orosházán az MN 5581-nél folyik. Ez a kiképző központ – mint MN szintű bázis – folytatja az egyéb géptípusokra való felkészítés mellett az EVK, AUV-62 és a VFSZ-2,5 típusú víztisztító berendezésekre való felkészítést.

A kapacitás kihasználtsága vízellató katonák vonatkozásában jelenleg mintegy 40-50%-os.

Következésképpen meg van a lehetőség arra, hogy az igényeknek megfelelően a tartalékos állományt ki- vagy átképezzük. A gazdaságossági oldalát mérve a tartalékos

állomány kiképzésének a célja az, hogy minél rövidebb idejű szolgálattal teljesítsük a kiképzési célokat. Ehhez azt kell megvizsgálnunk, hogy mi az a minimum idő, amely a kiképzéshez elégséges. Mi az a *kiképzési cél*, amelyet el akarunk érni? A szükséges időtényező elemzése előtt célszerű azt is figyelembe venni, hogy a vízellátó rajparancsnok, laboráns vagy vízellátó katona egy és ugyanazzal a szakmai számmal fejeződik ki (05476). Tehát alkalmas mind a három beosztás ellátására. De melyik berendezésnél? A gyakorlati tapasztalatokból kiindulva a kiképzésben rejlő lehetőségek jobb kihasználásával célszerűnek látszott rugalmasabbá tenni a békeidőben való alkalmazást és az „M” szükséglet biztosítását. A cél érdekében a műszaki gépek vonatkozásában kialakítottunk egy olyan közel optimális párosítást, hogy a kezelőket munkaszervében eltérő, alvázat nézve közel azonos vagy azonos gépekre képezzük ki. A másik csoportosítás pedig az, hogy egymástól teljesen eltérő, de alacsonyabb bonyolultsági fokú gépeket párosítottunk. A tapasztalataink szerint a módszer bevált. Ez a megoldás biztosítja hosszútávon az alaprendeltetését nézve azonos, de szerkezetileg eltérő megoldású gépeknél a típusváltással járó béke- és „M” létszámszükséglet rugalmas biztosítását. Ugyanakkor a körvonalazott módszer békeidőszakban rugalmasan biztosítja a békehiányból adódó feszültségek kiküszöbölését, a termelékenység fokozását.

Mozgósítás szempontjából egyrészt megkönnyíti a szükséges szakmai számok kiválogatását, másrészt rugalmasabbá teszi a mozgósítás konkrét végrehajtását.

Ezt a rövid kitérőt azért tettem, hogy alátámasszam annak szükségességét, hogy a vízellátó katonákat is a meglévő és perspektívában rendszeresítésre kerülő eszközökre egyaránt célszerű kiképezni az ebből származó fentiekben körvonalazott előnyök miatt.

A vízsűrő berendezések típusától függetlenül elengedhetetlen a *vízkezelési alapprogramokkal való megismerkedés*, ezen keresztül a laboratóriumi vizsgálatok, vízkezelési eljárások elsajátítása. Mindegyik vízsűrő berendezéshez egyforma PHL-4 típusú hordozható büröndlaboratórium van rendszeresítve.

Az ülepítés, szűrés és vízkezelés vonatkozásában is hatásmechanizmusukban minimálisan eltérő vegyszereket alkalmazunk. Sajátos és egyedi az egyes vízsűrő típusok telepítési, üzemeltetési, karbantartási jellemzője.

Ez azonban önmagában tudatos cselekvésre, iható és az ihatóság kritériumainak megfelelő víz előállítására nem elég.

A báziskiképzésre vezényelt vízellátó katona a *szakkiképzés* során 60 h szerkezetani ismeret, 112 h igénybevétel és gépalkalmazás, 74 h technikai kiszolgálás kiképzést kap. Ez tisztán 61 nap szakkiképzés, ami gyakorlatilag 3 naptári hónapot jelent. Ez a tartalékos állomány vonatkozásában túlzott időigényt jelent. Ezért a kiképzés hatékonysága és az ésszerű takarékoság érdekében kialakítottuk azokat az időarányokat, melyek a sokoldalú felkészítettséget megítélésünk szerint biztosítják. Az alábbi táblázat az I. időszakos állomány és a tartalékos állomány kiképzésére fordított szakkiképzési órák összevetését tartalmazza.

Szerkezetani ismeret

Tárgykör megnevezése	I. id. áll. óraszám	Tartalékos áll. célszerű óraszám
1.	2.	3.
Műszaki gép jellemzése és alkalmazása	1	-

1.	2.	3.
Motortani alapfogalmak	1	-
Négyütemű Otto-motor	1	-
Kétütemű Otto-motor	1	-
Otto-motorok tüzelőag. és ellátó rendszere	1	-
Motorok légellátó rendszere	1	-
Motorok hűtőrendszere	2	-
Motorok kenőrendszere	2	-
Elektr. energia term. és tároló berendezés	2	-
Indító motorok és berendezés	2	-
Elektromos energiafogyasztók	2	-
Motorok gyújtóberendezései	1	-
Víz tisztítás technológiája	18	18
Víz tisztítás és tárolás	20	20
Műszaki gépek kisegítő felszerelése és tartozékai	6	-
Gépkezelők továbbképzése	6	-
Óraszám összesen	60	38

Tárgykör megnevezése	I. id. áll. óraszama	Tartalékos áll. óraszama
Gépigénybevételi szabályok	4	-
Közlekedésrendészeti szabályok	4	-
Bizt. techn. és környezetvédelmi szabályok	4	-
Szakgyakorlatok	76	76
Műszaki gép szállítása	6	-
Tanfolyam végi vizsga	18	-
Gépkezelők továbbképzése	10	-
Óraszám összesen	112	76

Technikai kiszolgálás

Tárgykör megnevezése	I. id. áll. óraszama	Tartalékos áll. óraszama
1.	2.	3.
Műszaki gépek vizsgálása	4	-
Kézi szerszám és műszer ism.	6	-
Motor és rendszerei	6	-
Elektromos rendszer	2	-
Víz tisztító berendezések	30	30

1.	2.	3.
Kézi munkagépek és szerszámok	6	-
Alkalmazás előtti ellenőrzés	2	-
Alkalmazás utáni ellenőrzés	2	-
Üzemeltetési kiszolgálás	4	-
Műszaki gépek javítási fokozatai	1	-
Időszakos technikai kiszolgálás	6	-
Tárolási kiszolgálások	4	-
Gépkezelők továbbképzése	10	-
Óraszám összesen	74	-
SZAKKIKÉPZÉSI ÓRASZÁM MINDÖSSZESEN	246	144

A szakkiképzésre fordított óraszámokat összevetve a tartalékos állomány az első időszakos állomány kiképzéséhez szükséges órák 58%-át használja fel. Ez összesen 24 hatórás kiképzési napot jelent.

A jobb időgazdálkodás és az általános kiképzési ágakból adódó kötelezettségek teljesítése miatt célszerű esetenként főleg a terepen vagy tábori körülmények között folyó kiképzést az MN KIKFF 0060/1987. sz. int. 10. pontja alapján napi 8 órában végrehajtani.

Ugyanakkor szükséges a megjelölt tárgykörökbe komplex módon beépíteni azokat a kérdéseket is, melyre külön idő nincs biztosítva.

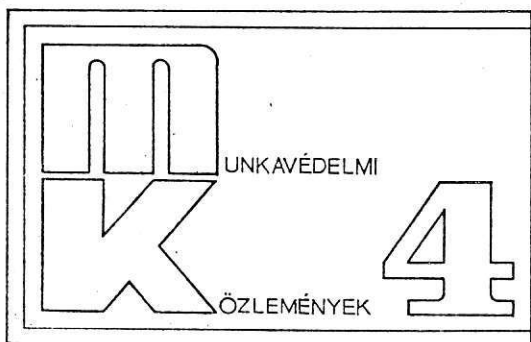
Ideális lenne az a kiképzés, ahol csak szerves vagy szervesen kémiai foglalkozó tartalékosok kerülnének kiképzésre.

A gyakorlatban ilyen ideális összetétel tapasztalataim szerint soha nem valósult meg. Mivel az ideális összetétel nem vagy csak részben jön létre, így az elvárható színvonalú kiképzés érdekében az óra- és tárgykörelosztást ehhez kell igazítani.

A tárgykörök pontos tartalma a nyt. sz. 267/427. „Kiképzési Program a Magyar Néphadsereg szárazföldi csapataink műszaki katonái és alegységei kiképzéséhez”-ben megtalálható.

A cikkben említett vízsűrítő berendezésekkel kapcsolatos technikai adatok többek között megtalálhatók:

- Mú/114. Műszaki felszerelések fényképes kódjegyzéke;
- Mú/243. Műszaki szakutasítás a nem műszaki alegységek számára;
- Nyt. sz.: 21/462. „KÉZIKÖNYV a műszaki alegységek szakkiképzéséhez” című kiadványokban.

Összeállította
az MN Pénzügyi Szolgálatfőnökség
Baleset-elhárítási és Munkavédelmi Osztálya

Tartalom:

1. A középfokú munkavédelmi szaktanfolyamok tapasztalatai; *Dr. Vasvári Ferenc mk. alez.*
2. Tájékoztató a munkavédelmi és munkaegészségügyi felmérések tapasztalatairól;
3. A katonai szervezet (egység, intézet) munkavédelmi megbízottjainak főbb feladatai.

1. A középfokú munkavédelmi szaktanfolyamok tapasztalatai

Dr. Vasvári Ferenc mk. alez.

A munkavédelem, a balesetek megelőzésének hatásfoka attól is függ, hogy a tevékenység szervezését, ellenőrzését a munkavédelmi megbízottak mennyire képesek a szakmai ismeretek birtokában, a szabályok következetes alkalmazásával végezni.

A hatékonyság fokozása, a színvonal emelése érdekében került sor első ízben 1985-ben, majd ezt követően évente a Művelődésügyi Minisztérium által engedélyezett szaktanfolyam megszervezésére. A szaktanfolyam a résztvevők üzemmérnöki végzettségére építve mellőzi az alapozó, illetve melléktantárgyakat, így a kétéves terminust lerövidítve, kéthónapos, bentlakásos, intenzív oktatási formával helyettesíti. A képzés tematikája illeszkedik az Országos Munkavédelmi Képző és Továbbképző Intézet oktatási rendszerébe, az államvizsga után elnyert oklevelet az intézet adja ki.

A *kibehelyezett képzésnek* a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola ad otthont, így a vezényelt hivatásos állomány bentlakása, ellátása, valamint az oktatás feltételei biztosítottak.

A *tanfolyam szükségességét igazolja*, hogy a hallgatók felismerve annak jelentőségét, hasznosságát, nagy igyekezettel és szorgalommal készültek, s eddig több mint 100 fő végzett átlagban 4,0 feletti átlageredménnyel és kapta meg a népgazdaságban is elismert oklevelet.

A résztvevők döntő többsége, mintegy 85%-a a csapatok munkavédelmi megbízottai, illetve évente néhányan intézetekből, más katonai szervezetektől is részt vesznek.

Az *intenzív képzési formát mutatja*, hogy a műszaki képzettséggel rendelkező résztvevők napi 8 órában az órarend szerinti anyagot sajátítják el, továbbá ezt követően naponta kötelező, irányított 2 órás egyéni tanulás segíti a felkészülést.

Az egyeztetett tematika a polgári és katonai ismeretekből tevődik össze, amelynek megoszlása:

- 104 órában a munkavédelmi tevékenységhez szükséges főbb műszaki, egészségügyi, munkalélektani, jogi ismeretek;
- 42 órában a munkavédelem néphadseregi szabályrendszerének módszertani ismeretei.

Az oktatás 18 órában mérési gyakorlatokat (zaj, világítás, szellőztetés stb.) is tartalmaz.

A *tanfolyam tantárgyai*, amelyből a hallgatók az államvizsgán számot adnak:

- katonai munkavédelmi tevékenység jogi-szervezési kérdései;
- munkavédelmi megbízottak gyakorlati teendői;
- általános biztonságtechnika, létesítés;
- villamosság és biztonságtechnikája;
- munkakörnyezet védelem.

A *tanfolyam előadói* az intézet vezetői, tanárai, akik kellő ipari, kutatói és gyakorlati tapasztalataik alapján, a gyakorlati teendők kihangsúlyozásával oktatták az anyagot. A hallgatók megismerkedhettek a legkorszerűbb munkahelyi körülmények és követelmények elveivel, a mérési, vizsgálati módszerekkel, a testi épség és egészség védelmének legújabb lehetőségeivel, eszközeivel és módszereivel.

A *katonai szakanyag* maradandó elsajátítását gyakorlati példák, esetek, módszerek tanulmányozása, értékelése, valamint különféle filmek és video anyagok, diák, propagandaanyagok segítették elő.

A *tanfolyamok szervezetségére*, fegyelmére jellemző, hogy órarend-módosításra nem került sor, továbbá igazolatlan hiányzás, fegyelemsértés nem volt.

A folyamatos felkészülést felmérő dolgozatok segítették elő, amelyek értékelése alapján vált láthatóvá a konzultációk igénye.

Az *állami vizsgabizottság* elnöke Sircz János az intézet igazgatója elismeréssel szölt a tanfolyamok - országos átlagot meghaladó magas szintjéről, társelnöke Kürti Imre mérnök ezredes meggyőződését fejezte ki a tanfolyam hasznosságáról, a csapatok életében megnyilvánuló pozitív hatásáról.

A tanfolyam a tematika studiumain, tantárgyi ismeretein túl széles körű információcserét biztosít a problémák és tapasztalatok egymás közötti közvetlen megvitatására, átadására.

A csapatok, üzemek és intézetek rendszeres ellenőrzései során bebizonyosodott az elmúlt évek alatt, hogy a tanfolyamot végzett megbízottak irányításával a munkavédelmi tevékenység szakmailag megalapozottabb, szakszerűbb, a jogszabályok alkalmazása körültekintőbb, amelyek összességében néhány helyen már a balesetek számának csökkenését is eredményezi.

Az elmúlt évek kedvező eredményei alapján a tanfolyamok szervezése tovább folytatódik, így 1989-ben is megrendezésre kerül.

2. Tájékoztató a munkavédelmi és munkaegészségügyi felmérések tapasztalatairól

Vadász László alez.

A VII. ötéves tervidőszakra jóváhagyott munkavédelmi feladatterv alapján az MN PÜSZF-ség Munkavédelmi Osztálya az MN Katonai KÖJÁL, valamint az illetékes HM-szerv munkavédelmi megbízottjának bevonásával 1987-88. években felmérő jellegű munkavédelmi és munkaegészségügyi vizsgálatot végzett az ipari jellegű tevékenységet végző szervezeteknél.

A vizsgálat főbb megállapításai, következtetései és tanulságai a következők:

1. *A létesítmények állapotát tekintve:*

- több mint a fele 35 évnél régebben épült, felújítva 65%-uk volt, mintegy 10-12%-ának műszaki állapota nem megfelelő (repedezett, megsüllyedt alapok és falak, sérült tetőszerkezetek stb.);

- mindössze 40%-a rendelkezik használatbavételi engedéllyel.

Az épületek padozatának állapota, tisztíthatósága, hőszigetelése és csúszásmentesége általában megfelelő, de néhány helyen feltöredezett, folytonossági hibák miatt felújításra szorul.

A közlekedési utak többségükben ki vannak jelölve, a belső közlekedés rendje jól szabályozott.

Az általános rend és tisztaság, a helyiségek, üzemek berendezettsége többségében megfelelő, de vannak felázott, salétromos, vakolathiányos, zsúfolt, egészségtelen területek is, továbbá olyanok, ahol a hulladékgyűjtés nincs megszervezve.

2. *A létesítmények épületgépészeti állapotát tekintve megállapítható, hogy*

- a villamos hálózatok az MSZ 1600-as szabvány követelményeit több tekintetben nem elégítik ki, így többek között tűz- és robbanásveszélyes helyiségekben nagy számban vannak olyan elektromos szerelvények és készülékek, amelyek nem robbanásbiztos kivitelűek;

- a fűtési, a víz- és a csatornahálózat több szervezetnél régi és elavult, de egy-két hely kivételével a követelményeket kielégíti;

- a szellőző berendezések a követelményeket csak helyenként elégítik ki, sok az olyan helyiség, vagy gép, ahol az elszívás határfoka alacsony, vagy egyáltalán nem alkalmaznak mesterséges szellőztetést, bár az indokolt lenne. Több elszívóberendezés zajszintje eléggé magas, de a 85 dB (AI) megengedett értéket csak ritkán érik el, illetve haladják túl;

- a közműhálózatok karbantartását többségében éves karbantartási terv alapján rendszeresen elvégzik, azonban a szervezetek egy kisebb hányadánál a karbantartás tervszerűtlen, hibamegelőző tevékenység nincs, csak meghibásodás esetén kerül sor javításra.

3. *A gépek és berendezések biztonságtechnikai állapotát illetően megállapítható, hogy*

- az 1980 után üzembe helyezett gépek és berendezések kevés kivételtől eltekintve rendelkeznek üzembe helyezési engedéllyel, a korábbiak csak elvétele, ugyanez vonatkozik a minőségtanúsításokra is;

- az arra kijelölt gépek mintegy fele rendelkezik minősítéssel, több területen a hiányzók pótlása jelenleg is folyamatban van;

- a karbantartásra vonatkozó megállapítások megegyeznek a közműhálózatoknál elmondottakkal;

- üzemeltetésük a környezetet károsan nem befolyásolja, továbbá a végzett munkát a környezet nem zavarja;

- elhelyezésük, környezetük, kezelhetőségük, megközelíthetőségük, a tároló-kiszolgáló területek kialakítása kevés kivételtől eltekintve megfelelő, egyes esetekben a zsúfoltság akadályozza a folyamatos munkamenetet;

- az általános és a helyi megvilágítás általában megfelelő, kivéve egyes csarnokokat, ahol az ablakok kis mérete, vagy szennyezettsége miatt a természetes megvilágítás, továbbá a világítótestek hibái és szennyezettsége miatt a mesterséges világítás nem elégtető. Néhány munkahelyen helyi megvilágítás létesítése indokolt;

- a szűrőpróbaszerűen kipróbált biztonsági berendezések (vészleállítók, gázérzékelők, végálláskapcsolók, különféle reteszelvek) mindenkor megfelelően működtek;

- az anyagellátási, anyagmozgatási folyamat általában jó és biztonságos, de helyenként, főleg a kézi anyagmozgatás könnyítése céljából gépesítésre, korszerűsítésre lenne szükség.

4. Az alkalmazott anyagok veszélyeinek vizsgálatánál megállapítható, hogy a létesítmények területén a fertőzés-, mérgezés-, sugárzás-, valamint a tűz- és robbanásveszély kis mértékű, mivel a veszélyek elkerülésére a biztonsági intézkedéseket általában megteszik.

5. a károsító hatások vizsgálatánál a zajmérések kimutatták, hogy a zajterhelések nagyok:

- a kazánüzemben, ahol 82-88 dB (AI);

- a dugattyús-kompresszor helyiségekben, ahol 94-98 dB (AI);

- a különböző javító-, szerelő-, megmunkáló-, feldolgozó üzemekben, ahol 80-95 dB (AI) az egyenértékű zajszint.

Egyes technológiai folyamatoknál például homokszórásnál, vagy lemezegyengetésnél azonban nem ritka a 110-120 dB (A) csúcsertékű impulzus zaj. Ilyen magas zajterhelésnél is több helyen előfordult, hogy a dolgozók nem használnak hallásvédő eszközt.

6. A veszélyes berendezések időszakos hatásági vizsgálatait rendszeresen elvégzik, azok okmányolása megfelelő. A felmérő vizsgálatok alapján feltárt hiányokat, mulasztásokat tervszerűen pótolják, rendezik.

A villamos hálózat, a berendezések és készülékek előírt érintésvédelmi vizsgálatait, továbbá a villámvédelem felülvizsgálatát általában elvégzik, a mérések jegyzőkönyvei, a szükséges minősítések kellően dokumentáltak.

A villamos hálózatok tűzrendészeti szabványossági felülvizsgálatait a katonai szervezetek csupán mintegy 1/3-ánál végezték el, ezért is számottevő a már említett MSZ 1600-as szabványtól való eltérés.

A kazánok és nyomástartó edények időszakos és eseti szakhatósági felülvizsgálatait rendszeresen elvégzik. A felvonókat az éves tervek szerint folyamatosan ellenőrzik, ezt a Felvonókönyvből dokumentálják.

Az emelőgépeknél már gyakoribb, hogy az időszakos felülvizsgálatok és terhelési próbák elmaradnak, a dokumentálások hiányosak.

7. Az *egyéni védőeszközökkel* való ellátottság megfelelő, a katonai szervezetek Parancsnoki Munkavédelmi Utasításai általában kellő részletességgel írják elő a szükséges eszközöket, azok használatát. Általános hiányosság, hogy a légzésvédelemhez használatos szűrőberendezések típusait nem írják elő, azok szavatossági idejét nem ellenőrzik, s előfordult, hogy 20 éves, lejárt szavatossági idejű betéteket tároltak.

8. A *védőtálok, tisztálkodó szerek és eszközök* juttatása megfelelő, tervszerű és biztosított. Általános hiányosság, hogy kézvédő szerek, kenőcsök biztosítása nem folyamatos.

9. A *munkaköri alkalmassági orvosi vizsgálatokat* és időszakos felülvizsgálatokat tervszerűen végrehajtják az előírt szakmákra. Egészségromlás esetén más munkakörbe helyezik az érintetteket.

10. A *balesetek statisztikai adatait* a vizsgált szervek éves jelentéseikben összesítik, azok növekvő tendenciát nem mutatnak, sőt egyre több helyen csökken a balesetek, illetve a kiesett napok száma. Szolgálati megbetegedést nem tapasztaltunk.

11. A *feladatvégrehajtás veszélyeivel összefüggő mentési műveleteket* a Parancsnoki Munkavédelmi Utasítás nem mindig kellő mélységben szabályozza. Általános hiányosság, hogy az elsősegélynyújtók kijelölése, oktatása elmarad, az egyes szektorokban kijelölt elsősegélynyújtók neveit nem írják ki.

Összefoglalva megállapítható, hogy a bejárt üzemek, termelőegységek technológiai rendszerében közvetlen balesetveszély, életveszély, hanyagságból eredő veszélyeztetettség nem áll fenn. Az észlelt hibák többsége általában azonnali intézkedésekkel kijavítható.

A vizsgálatok eredményeként a helyi előírásokat pontosították, kiegészítették, konkrétabbá tették, így a szabályozás egyértelműbbé, hatékonyabbá vált.

A felmérő vizsgálatok közvetlenül hozzájárultak az adott szervezetek munka- és munkaegészségügyi helyzetének fejlesztéséhez, javításához.

A felmérő vizsgálatok megállapításai alapján általánosan hasznosítható tapasztalatoknak tartjuk:

- az új, illetve felújított létesítményekkel kapcsolatos üzembe helyezési eljárások végrehajtását;

- új technológia bevezetésekor fellépő ártalmak (zaj, légszennyezettség stb.) esetén a műszeres mérések elvégzését, illetve elvégeztetését;

- a Parancsnoki Munkavédelmi Utasítás pontosítását, illetve kiegészítését a helyi sajátosságokból eredő feladatokkal, a személyi sérüléssel járó balesetek kivizsgálására vonatkozó új rendeletekkel, az egyéni védőeszközök használatának rendjével (mint pl. a szűrőbetétek típusa, a zajtartalmas munkakörök meghatározása és szükséges hallásvédelem előírása), a feladatvégrehajtás veszélyeivel összefüggő mentési műveletekkel és szabályokkal, továbbá az elsősegélynyújtók kijelölésével, oktatásának és nyilvántartásának előírásaival;

- veszélyes berendezések előírt biztonsági vizsgálatainak rendszeres elvégzését, illetve elvégeztetését, a feltárt hibák kijavítását.

A munkavédelemről szóló 30/1981. (HK 18.) HM utasítás szabályozza a *katonai szervezetek alapvető munkavédelmi feladatait*. Ezek végrehajtásából jelentős részt kell vállalniuk a munkavédelmi megbízottaknak, akiknek részletes feladatait a parancsnokok a vonatkozó előljárói rendelkezések alapján, valamint a katonai szervezet tevékenységé-

nek sajátosságai alapján határozzák meg. Ehhez kívánunk segítséget nyújtani a következő összeállítással.

3. A katonai szervezet (egység, intézet) munkavédelmi megbízottainak főbb feladatai:

1. *Ismerje* a katonai szervezet életével, tevékenységével, fegyverzetével és technikai eszközeivel, elhelyezésével, valamennyi feladatával összefüggő veszélyforrásokat, valamint a személyi állomány testi épségének, egészségének megővására érvényben levő, a katonai szervezetre vonatkozó szabályokat, előírásokat.

2. *Szervezze meg* és koordinálja a Parancsnoki Munkavédelmi Utasítás (PMU) tervezetének kidolgozását, gondoskodjon a munkavédelem általános, valamint fegyvernemi, szakmai előírásainak érvényesítéséről. Évente vizsgálja felül és szükség esetén tegyen javaslatot a PMU módosítására, kiegészítésére.

3. *Tegyen javaslatot* a parancsnoknak a baleset-megelőzés és egészség-megővás érdekében helyileg indokolt intézkedések kiadására.

4. Minden esetben, amikor a személyi állomány testi épségének, egészségének közvetlen veszélyeztetését tapasztalja vagy ezekről tudomást szerez, *kezdemenyezzen azonnal intézkedést* az illetékes előljárónál a közvetlen balesetveszély elhárítására.

5. *Szervezze* az időszakos munkavédelmi szemlék, munkavédelmi belső ellenőrzések végrehajtását. Kezdeményezze és ellenőrizze a munkavédelmi szemlék során feltárt hibák megszüntetését.

6. *Készítse el és jóváhagyásra terjessze elő* a katonai szervezet éves munkavédelmi intézkedési tervét, tegyen javaslatot, hogy a főbb munkavédelmi feladatok a katonai szervezet éves munka- és ellenőrzési tervében szerepeljenek. Tervezze meg a rendelkezésre álló munkavédelmi költségkeret felhasználását.

7. *Kísérje figyelemmel* a katonai szervezetnél folyó létesítési (felújítási, javítási) tevékenységét, gondoskodjon a létesítés folyamatában az üzemeltető katonai szervezetre háruló feladatok elvégzéséről, jogok, köteleességek teljesítéséről.

8. *Kísérje figyelemmel*, hogy az eszközök, anyagok kezelésének, használatának, továbbá az alkalmazással összefüggő valamennyi folyamatának biztonsági előírásai rendelkezésre álljanak, azokat az érintettek ismerjék és teljesítsék. Akadályozza meg, hogy a csapatbeszerzés révén a személyi állomány testi épségét, egészségét veszélyeztető eszközöket, anyagokat legyenek használatba.

9. *Ismerje* azokat a berendezéseket, veszélyes eszközöket, amelyekre időszakos és eseti hitelesítések, felülvizsgálatok vannak előírva, kísérje figyelemmel azok megtörténtét.

10. *Gondoskodjon* a munkahelyi biztonsági előírások kidolgozásáról, előírásos elhelyezéséről. Ellenőrizze a veszélyt jelző és figyelmeztető táblák meglétét, állapotát, indokolt esetben kezdeményezze megfelelő jelzések elhelyezését, alkalmazását.

11. *Végezze* az ittasság ellenőrzéséből reá háruló feladatokat.

12. *Ellenőrizze* az előírt munkavédelmi egyéni védőeszközök meglétét, azok alkalmasságát és használatát továbbá a védőital-ellátást.

13. *Ismérje* a foglalkoztatás egészségügyi feltételeit, kísérje figyelemmel, hogy az ü. alkalmasság előírásait, valamint az időszakosan meghatározott orvosi vizsgálatokat elvégezzék.

14. *Kísérje figyelemmel* a mentés, elsősegélynyújtás személyi, tárgyi feltételeinek meglétét.

15. *Támogassa és ösztönözze* a munkavédelmi tárgyú újító-ésszerűsítő kezdeményezéseket, segítse a munkavédelmi újítások megvalósítását és alkalmazását.

16. *Szervezze, irányítsa és ellenőrizze* a munkavédelmi oktatást, szervezze meg és ellenőrizze a vizsgák nyilvántartását.

17. *Irányítsa* a munkavédelmi felvilágosító, propagandatevékenységet. Időszakonként, vagy megtörtént súlyos balesetek után a megelőzés szempontjából hasznosítható tanulságokat széleskörűen ismertesse. Készítse el a munkavédelmi napok programjának tervezetét, biztosítsa azok szervezett lefolytatását.

18. A központilag kiadott baleseti tájékoztatókat, információs anyagokat *dolgozza fel és hasznosítsa* azokat a balesetek megelőzésében.

19. *Vegyen részt* a baleseteket kivizsgáló bizottság munkájában. A könnyű sérüléssel járó baleseteket a közvetlen parancsnokkal közösen vizsgálja ki.

20. *Gondoskodjon* a balesetek II. sz. Adatlapjainak elkészítéséről és azokat a meghatározott rend szerint terjessze fel.

21. A sorállományú és a polgári alkalmazott sérülteknek *adja ki* a parancsnok által aláírt minősítő haatározatot.

22. *Vezesse* a számára előírt baleseti nyilvántartásokat, évente készítse el az egység-nél történt balesetek adatainak elemzését.

23. *Nyújtson segítséget* a balesetek sérültjeinek, hogy jogos kártérítési igényük, a törvényes előírásoknak megfelelően, kielégítést nyerjen.

24. *Havonta egyeztesse* az ambuláns napló és a táppénzes jegyzék adatait saját baleseti nyilvántartásával. Eltérés esetén intézkedjen a jelentési kötelezettség teljesítésére.

25. A polgári alkalmazottak, polgári dolgozók munkavédelmének megszervezésében, folyamatos biztosításában szorosan *működjön együtt* a szakszervezeti szervekkel.

HADTÁPTÖRTÉNET

A hadműveleti hadtáplélmélet fejlődése a Magyar Néphadseregben (Történelmi áttekintés 1945–1980)

Szabó Árpád alezredes

Az MN létrejötte után a szervezeti struktúrából eredően a hadműveleti művészet kérdései, ennek megfelelően a hadműveleti hadtáplélmélet nem került azonnal napirendre. A figyelem középpontjába a harcászat kérdései állottak. Az összefgyvernemi hadsereg és törzs létrejöttével szükségszerűen jelentkezik a hadműveleti művészet kérdéseinek – benne a hadtápbiztosítás elméleti és gyakorlati kérdéseinek – tanulmányozása, elsajátítása és fejlesztése. Ezen belül is a fő figyelem a hadsereg szintre összpontosul. A hadműveleti hadtáp kialakulása kihatott az elméletének fejlődésére, ami abban jutott kifejeződésre, hogy művelésében és fejlesztésében minden időszakban meghatározó szerepe volt az MNHF-ségnak. *A hadműveleti hadtáplélmélet a hadművészet elméletével párhuzamosan fejlődött*, alapját a Szovjetunió hadseregének hadműveleti hadtáplélmélete alkotja, fejlődésében jelentős szerepet játszottak a hadműveleti szintű gyakorlatok tapasztalatainak feldolgozása, elméleti általánosítása, amiben több önálló, sajátosan magyar megoldás is született. A hadműveleti hadtáplélmélet fejlődését az *MN fejlődésének időszakai szerint vizsgálva*, azt a következők szerint foglaltam össze:

1945-1949-ig terjedő időszakban a hadműveleti hadtáplélmélet tudatos műveléséről nem beszélhetünk. Az 1946-ban beindított Hadbiztosí Akadémia oktatási anyaga egészében a Horthy hadsereg szabályzataira, utasításaira épült, és szinte teljes egészében hiányzik a háborús tapasztalatok feldolgozása és érvényesítése.

1949-1956-ig. Az új típusú hadsereg létrejötte után a hadtest szervezésből, az önálló hadseregarancsnokság hiányából eredően a hadsereg szintű hadtáplélmélet kérdéseivel csak a Honvéd Hadtáp Szolgálat Főnökség foglalkozott. A fő feladatot nem az elmélet fejlesztése, hanem annak megismerése, elsajátítása képezte. A szűkös elméleti alapokat a szovjet hadseregben a Nagy Honvédő háborúban érvényben volt, magyarra fordított néhány dokumentum, valamint a szovjet tanácsadók közreműködésével készült kézikönyvek tartalmazzák. A hadsereg szintű továbbképzéseken és gyakorlatokon jellemző ezen elméleti tételek változtatás nélküli átvétele, alkalmazása. Kellő irodalmi bázis és a szubjektív tényezők hiányában elméleti kutatómunka még nem indult be. Az MN tanintézteiben a hadműveleti hadtápot nem oktatták.

Ebből a helyzetből a kimozdulás kezdetét jelentette a VSZ megalakulása 1955-ben, továbbá a hadseregarancsnokság megalakításának terve 1956-ban és ezzel egyidejűleg a hadsereg-hadművelet kérdéseinek előtérbe kerülése. A tudományos munka objektív

oldala is bővül azáltal, hogy a SZU-ból 1955-től már az NHH tapasztalatait is magába foglaló hadsereg szintű hadtáp tananyagok érkeznek. Az elméleti kutatómunka szubjektív feltételei is kezdenek kialakulni, ami abból ered, hogy a Szovjet Hadsereg hadtáp akadémiáján végzett, hadművelleti ismeretekkel rendelkező tisztek kapcsolódnak be az irányításba és az oktató-nevelő munkába, továbbá a tanintézeti oktató munkában, a gyakorlati munkában jelentős számú hadtáptiszt, katonaorvos, közlekedési, szállító, gépjárműtechnikai stb. tiszt szerez olyan ismereteket, amelynek alapján képessé válnak a tudományos kutatómunkára.

Az atomfegyver megjelenése különösen, de a gépesítés növekedése és az olyan változások, mint az állategészségügyi szolgálat megszűnése, az üzemanyag szolgálat és a gépjárműtechnikai biztosítás önállóvá válása jelzik is a hadművelleti hadtápelmélet fejlesztésének szükségességét, de az ellenforradalom közbejötté a feladat megoldását időben elodázza. Annyit azonban tisztáznak, hogy a megnövekedett feladatok végrehajtásának érdekében tovább kell növelni a hadsereghadtáp állományát. A tömegsérülési gócok felszámolása a hadsereghadtáp feladata, ezért annak állományába erre a feladatra hivatott „különleges rendeltetésű egészségügyi zászlóaljok”-at szerveznek.

1. Az 1957–1980-ig terjedő időszak:

A hadművelleti hadtápelmélet fejlődése szempontjából két „részidőszak” határolható el. Az első részidőszak 1965-ig tart, amely a hadtápbiztosítás szinte minden kérdésére kiterjedő változások elméleti kidolgozása fémjelez. A második részidőszak 1965-től napjainkig is tart, melynek lényeges jegye a kialakított hadtápbiztosítási rendszer és összetevőinek tökéletesítését célzó elméleti tevékenység.

Az elmélet továbbfejlesztésében a tudományos igényű adaptáció mellett egyre nagyobb szerepet kap a gyakorlatok tapasztalatainak felhasználása és az önálló tudományos munka.

Az 1957–1965 közötti részidőszak

A tudományos munka objektív és szubjektív feltételeinek kialakítása mellett a hadművelleti hadtápelmélet fejlesztését szükségessé teszik:

- az atomfegyver alkalmazásával folytatott hadsereg hadműveletről kialakított elméleti tételek;

- az MN újrászervezése során a két haderőnem seregtesteinek létrejötté;

- a hadsereghadtáp-elmélet oktatásának beindítása a ZMKA-n.

Az elméleti munka előtt álló egyik új feladat volt a Szovjetunióból érkező hadművelleti (HDS) hadtáp tananyagok, dokumentumok tudományos igényű adaptálásával kidolgozni az oktatás beindításához és a tisztek, törzsek felkészítéséhez szükséges hadsereghadtáp tananyagot. Az első kidolgozások a „TECHMINIMUM a hadtáptisztek számára” c. anyag, valamint a SZU hadtápakadémiáján készített jegyzetek alapján készültek és azok még az NHH elméletét és gyakorlatát tükrözték.

A hadsereghadtápra ebben az időszakban az volt a jellemző, hogy:

- állományába nagyszámú, önálló (nem integrált) hadtápszervezet (140–150 egység) tartozott;

- mind az anyagi alap, mind a kórházalap vasúthoz kötött, vasútra települ. Áttelepülése függött a vasút helyreállítás ütemétől. Az anyagi alap általában a hadművelet végén, több napot igénybevéve települt át;

- a raktárakban tárolt anyag igen nagy mennyiségű volt (kb. 17 000 t) és többszörösen meghaladta a gépkocsi szállítókapacitást. Ez a hadművelet időszakában nagy önállóságot biztosított a hadsereg részére és nem volt szükség a fronttól történő rendszeres, napi utánszállításra;

- a csapatokhoz való anyagszállításban fontos szerepe van a vasútnak, széleskörűen alkalmazzák a hadosztályraktárak közelében létesített KÁ-okat;

- a hadsereg közlekedési hálózata vasútvonalból és gépkocsi útvonalakból tevődött össze;

- a hadsereg hadtáptagozat szerepe az egészségügyi biztosításban az 1 hónapon (21 napon) belül gyógyulók gyógykezelése, az atomcsapások következményeinek felszámolása, a sebesültek hátraszállítása és egyéb speciális feladatok ellátása volt. Ennek érdekében a hadsereg nagyszámú, különféle típusú kórházzal, különleges rendeltetésű egészségügyi zászlóaljakkal és más egészségügyi szervezetekkel rendelkezett;

- a fegyverzet, a gépjárművek és más technikai, valamint a ruházat és vonatanyag javításában a hadsereg feladata a közép és nagy kapacitású javítóműhelyek álltak rendelkezésre;

- a hadsereghadtáp fontos szerepet tölt be a helyszíni beszerzésben, a zsákmánybegyűjtésben, a hadifoglyok hátraszállításában és ellátásában, a helyi lakosság harci övezetből történő elszállításában;

- a hadsereghadtáp feladatát képezte a csapatok és a személyi utánpótlás szállításának vezetése, végrehajtása a hadsereg vasúti körletében és közútjain.

A rakéta-atomfegyver tömeges megjelenése, a csapatok korszerű technikai eszközökkel való ellátása, jelentős gépesítése megváltoztatta a hadműveletek jellegét, méreteit, lefolytatásának módját. Mindezek új körülményeket hoztak létre a hadsereghadtáp működésében és erőteljesen kibővítették a hadtápfeladatok volumenét, a hadtáp működési területét, a feladatok megoldására rendelkezésre álló időt pedig jelentősen beszűkítették.

A levezetett gyakorlatok tapasztalatai egyértelműen igazolták, hogy a nehézkes, vasúthoz és helyhez kötött, túlságosan felduzzasztott hadsereghadtáp nem képes a nagy ütemű, manőverező hadműveletben a csapatok követésére és a folyamatos hadtápbiztosítás megvalósítására. Ugyanakkor az is bizonyítást nyert, hogy a hadműveletek sikere egyre inkább függ az anyagi biztosítottságtól, az ellenség pedig egyre nagyobb lehetőséggel rendelkezik a hadműveleti hadtáp munkájának bénításához, a szállítások – főleg a vasúti szállítás – hosszabb időre szól akadályozásához. A hadsereg következő hadműveletének hadműveleti szünet nélküli megkezdése hangsúlyozottan követelte meg a hadtápbiztosítás folyamatosságának fenntartását.

Alapvető feladat volt tehát a hadsereghadtáp mozgékony tétele és működési rendjének olyan kialakítása, ami biztosítja a csapatok folyamatos hadtápbiztosítását. A feladat végrehajtásához szükségessé vált a hadsereg hadtáptagozat helyének, szerepének újraértékelése és ez alapján szervezetének és működési mechanizmusának újrafogalmazása. A feladat megoldása érdekében a ZMKA Tudományos Tanácsa napirendre tűzte a hadsereghadtáp korszerűsítésének témakörét, amit 1960 márciusában a hadtáptanszék vezetőjének tanulmánya alapján vitatott meg. Ugyancsak e témában az MNHF törzs ÖTK-nak több tanulmánya jelent meg a HONVÉDELEM hasábjain.

A hadsereghadtáp korszerűsítésével kapcsolatban kidolgozott javaslatokban rögzítették:

- az anyagi biztosításban a hadsereghadtáp feladatát módosítani nem kell, de a raktárakban tárolandó anyag mennyiségét jelentősen csökkenteni célszerű. Ezért javasolták az anyagi készletek kiszabatainak felülvizsgálatát is;

- a technikai biztosításban a hadsereghadtáp feladatainak jelentős csökkentése szükséges. Ennek érdekében a munkaiigényes, hosszabb időt igénylő javításokat az előjáró front tagozat vagy a központhadtáp végezze. A gépjármű-technikai biztosításban a hadsereghadtáp feladatát a harckocsik és gépkocsik vontatására, összegyűjtésére, valamint a munkaiigényesebb kisjavítások és a középjavítások végrehajtására javasolják csökkenteni;

- az egészségügyi biztosításon belül a gyógyító-kiürítő rendszeren jelentős változtatást tartanak indokoltnak. Javasolják a hátraszállítási feladatok megtartása mellett a gyógykezelés feladatainak átadását a fronthadtápnak (központhadtápnak). Továbbá a hadsereghadtápban biztosítani azt, hogy legyen lehetősége a hadosztályok egészségügyi megerősítésére olyan céllal, hogy a csapattagokban az életmentő beavatkozásokat el tudják végezni, illetve a tömegsérülési gócokhoz egészségügyi erőket tudjanak telepíteni. A sérültek és betegek hátraszállítása a hadosztályoktól, a hadsereg szervezésével közvetlenül az előjáró kórházaiba történjen;

- a vasúti hadsereg hadtáptagozathoz való kikapcsolása miatt a hadsereghadtáp feladatát a közúti biztosításra csökkenteni;

- az ún. egyéb feladatok egy részében jelentősebb csökkentést pl. zsákmánygyűjtés, helyszíni beszerzés; más részének megszüntetését javasolják pl.: lakosság kiürítése, csapatok és személyi utánpótlás szállítása, hadifogyók hátraszállítása stb.

b) A szervezeti módosításokkal kapcsolatban:

A hadsereg tagozat átértékelte szerepének való megfelelés szükségessé teszi a hadsereghadtáp jelentős szervezeti módosítását, mindenekelőtt a gépesítés fokának továbbnövelését, a mozgékonyág maximális biztosításának szem előtt tartásával.

Ezért kidolgozzák:

- az Anyagi Alap átszervezését Mozgó Anyagi Alappá.

A raktárakban tárolt 17 000 t anyagot 3500 t-ra csökkentik, megszüntetik a több raktár rendszert. A gépkocsi- és üzemanyag-szállító zászlóaljkapacitását úgy növelik, hogy a raktárak anyagát egyidejűleg emelni tudják. Szorgalmazzák a hadsereghadtápban a légi szállítás lehetőségének megteremtését. Javasolják, hogy üzemanyag szállítására tehergépkocsikat alkalmazzanak, mert így azok más anyagok szállítására is alkalmazhatók;

- a javítóműhelyeket megszüntetik, a műszaki, vegyi és híradóanyag javítóműhelyek kis kapacitással beépülnek az adott raktár állományába, továbbá harckocsi és gépkocsi vontató-javító zászlóaljakat hoznak létre;

- a kórházak és a különleges rendeltetésű egészségügyi zászlóaljak helyett önálló egészségügyi osztagokat szerveznek. Mennyiségük megállapításánál abból indulnak ki, hogy minden hadosztályra 2-2 önálló egészségügyi osztag jusson. A sebesültszállító gépkocsiszázad kapacitását növelik;

- az út-hidépítő és útforgalmi alegységeket integrált szervezetű közúti kommandósekségekre vonják össze;

- a szákmánygyűjtő alegységeket megszüntetik.

A szervezeti változtatások eredményeként a hadtápszervezetek számát mintegy 40-50-re csökkentik. Mozgékonyságukat jelentősen növelik.

c) A javasolt korszerűsítés keretében új tételeket fogalmaznak meg a hadtápbiztosítás megszervezésének elvi kérdéseiben is. Ilyenek pl.:

- a támadás gyors üteméből eredően a hadtápkörlet kijelölése nem célszerű;
- a támadási sáv szélessége, a hadosztályok irányok szerinti tevékenysége, a várható hadszíntér adottságai szükségessé teszik a hadtápbiztosítás irányok szerinti szervezését;

- újszerűen fogalmazzák meg a hadsereghadtáp felépítését és hadművelet alatti áttelepítését;

- a mozgó anyagi alap részleg rendeltetése nem az anyag közelítése a csapatokhoz, hanem a másik irányban tevékenykedő csapatok anyagi biztosítása;

- a hadseregen belül az anyagi eszközök szállításának fő eszköze a gépkocsi. A MAA (MAAR) telepítésével és áttelepítésének rendjével biztosítani kell a szállító gépkocsikkal a napi egy forduló meglétét. Kezdetben lehetségesnek tartották a MAA (MAAR) naponkénti áttelepítését és rövid megállásokból való működését. Ezt a tételt később pontosították, mivel a nagy mennyiségű anyagellátási feladat a 8-10 óra időtartamot igénybe vevő áttelepítés naponkénti végrehajtását nem tette lehetővé;

- megfogalmazzák az egészségügyi osztagok alkalmazásának és az egészségügyi kiürítés szervezésének módját. Egészségügyi osztagok egy részét az első lépcsőben levő hadosztályok differenciált megerősítésére, a többit pedig egészségügyi tartalékban, manőverre kész állapotban elhelyezve célszerű alkalmazni. A hadosztályok által telepített, sérültekkel és betegekkel leterhelt egészségügyi osztagok irányítását a hadsereg vegye vissza, majd felszabadításuk után az EÜT-ba vonja be, vagy más hadosztály megerősítésére rendelheti;

- megfogalmazásra került, hogy a hadsereg raktári készleteinek jelentős csökkenése miatt megszűnt a hadsereg anyagi önállósága, ezért az előjárónak az előző gyakorlattól eltérően ütemesebben kell részt vennie a hadsereg ellátásában. Ami azt jelenti, hogy a harc szempontjából fontos anyagokat naponta kell kiszállítani a hadsereghez. A kiszállítandó anyag mennyiségét és összetételét pedig a hadsereg konkrét szükségletéből kiindulva kell meghatározni a MAA leterhelésének elkerülése érdekében;

- a hadtápbiztosítás megtervezésére rendelkezésre álló idő beszűkülése miatt javasolják a „hadtáp megszervezésének és munkájának terve” c. okmány jelentős egyszerűsítését, a szakmai tervek önálló okmányként való kidolgozását.

A kéttagozatos hadműveleti hadtáp létrehozása:

A 60-as évek elején a VSZ-ben tömörült tagállamok több együttműködési gyakorlatot folytattak le. Ezen gyakorlatok tapasztalatai alapján alakult ki az a felismerés, hogy az MN viszonylatában ki kell alakítani az elvonuló szárazföldi haderő *front szintű* hadtápbiztosítását megvalósító *nemzeti hadtápot*. Ugyanis nem valósítható meg az eddig vallott azon nézet, mely szerint a magyar elvonuló szárazföldi erőket (öfn. HDS-et), azonnal a front veszi ellátásba, mivel a szövetséges fronthadtáp a legjobb esetben is csak a hadsereg első támadó hadműveletének végére lesz kész ezen feladat átvételére. A „DUNA” gyakorlat (1962. április) értékelése során GRECSKÓ marsall, a VSZ EFE főparancsnoka többek között ezeket mondta:

„... szükségessé válik a nemzeti anyag tartalékok és hadtápegységek, intézetek kölcsönös átalárendelése. A VKF-ök a gyakorlat tapasztalatai alapján tegyék meg a szükséges gyakorlati intézkedéseket.” Ezek után indult be az elméleti kutatómunka a szükséges hadtáperők és eszközök meghatározására, létrehozásuk, feladataik, működési rendjük és vezetésük kidolgozására. A feladat megoldásában a fronthadtápot vették alapul, az eredmény azonban nemzeti jellegűnek nyilvánítható. A feladat megoldásaként létrehozták a HM Előretolt Hadtápot, állományába: Anyagi alap; Kórház alap; vasúti dandár; Közúti dandár, javítóüzemek. Ezek teljes egészében „M” útján alakulnak meg; nem mozgékony, hanem vasútra települő szervezetek voltak. Vezetésükre „M” esetén az MNHF-ség és más főnökségek állományából megalakuló Tábori Hadtápfőnökséget terveztek létrehozni. Az alkalmazás rendjére vonatkozó elképzelés az volt, hogy a HM előretolt Hadtáp a hadsereg első hadműveletében önállóan, nemzeti irányítással működik, a hadsereg második hadműveletében pedig a fronthadtáp részeként, front alárendeltségben tevékenykedik. Alapvető feladatát a magyar elvonuló szárazföldi haderő frontszintű hadtápbiztosítása képezte, de feladatokat látott volna el a felvonuló szövetséges csapatok anyagi, egészségügyi biztosításában is. A három részlegben, egymástól 30–40 km-re települő HMEAA-on 3–5 harci napra elegendő anyagi készleteket terveztek létrehozni. Az elvonuló szf. haderő összesen 8–12 napi anyagi készlettel rendelkezett, ami egy hadművelet szükségletét biztosította. A HM előretolt Hadtáp létrehozásával a 60-as évek közepére kialakult az MN-ben a kétfazisú hadműveleti hadtáp.

A háború kezdeti időszak hadtápkihatózásainak felárása és a kérdés megoldása:

Az 1960-ban kiadott harcászati szabályzat, valamint a háború jellegéről vallott nézetek alapján rendkívül fontos szerepet kap a háború kezdeti időszaka. Hadtápbiztosítás szempontjából ez elsősorban a hadműveleti hadtápot érintette. Ezek olyan kérdések megoldását tették szükségessé, mint:

- a hadműveleti hadtáp készenlétének megkívánt foka és „M”-nek problémaköre, figyelembe véve az MN-nek a várható hadszíntéren elfoglalt helyzetét;
- kidolgozni a hadsereg és HM Tábori Hadtáp ellátási rendszerbe való bekapcsolódásának időszükségletét, lehetséges módjait;
- miképpen oldható meg a harctevékenységet folytató csapatok hadtápbiztosítása a hadsereg és a HM tábori hadtáp működőképességének eléréséig stb.

A feladat megoldásában nagy segítséget adott M. P. Milovszkij vezérezredes e kérdéskört is magába foglaló előadása, 1962 tavaszán.

Az elméleti munka eredményeként rögzítésre került:

- az öfn. hadseregnek az állandó harckészültség időszakában rendelkeznie kell a hadtápszervezeteinek mintegy 50%-ával;
- a hadsereg hadtáp „M”-át úgy kell előkészíteni, hogy az alapvető szervezetek egy nap alatt megalakuljanak;
- a gépkocsi szállító zászlóaljok minden egyes külön-külön megalakuló csoportját alegységbe kell szervezni és felkészíteni a részenkénti alkalmazásra is;
- a csapatoknál növelni kell az anyagi készletek mennyiségét, főleg hajtóanyagokból úgy, hogy azok a VÁK-ekbe (ÖPK-ekbe) érkezve rendelkezzenek a mozgókészletekkel;

- valószínű, hogy a hadsereghadtáp feltöltetlensége következtében a hadtápbiztosítás feladatainak nagyobb része a csapathadtápra fog hárulni. A csapatok fő anyagi forrása központhadtápnak a várható hadműveleti irányokban levő raktáraiban tárolt készletek lesznek, amelyeket időben meg kell alakítani. Célszerűnek tartják a határmenti körzetekben az öfn. HDS. részére mintegy 2-3 napi anyagi készletet felhalmozni;

- a mélységben levő csapatok előrevonási útvonalain létre kell hozni a hajtóanyag-feltöltés lehetőségeit a központhadtáp eszközeivel;

- fel kell készülni arra, hogy a központi és s területi polgári kórházak nagyszámú polgári sérülttel való terhelésük miatt csak részben vehetők igénybe a csapatok sérültjeinek ellátására.

Ezek az elvi megállapítások jól szolgálták a részfeladatok kimunkálását és felhívták a figyelmet arra, hogy a hadműveleti hadtápban fontos szerepe van a békeállapotról a háborús állapotra való áttérés megtervezésének és végrehajtásának.

Új feladat a rakétacsapatok hadtápbiztosítása:

A rakétacsapatok megjelenése teljesen új feladat elé állította a hadtápot, valamint a hadsereghadtápban új végrehajtó szervezet – kezdetben a rakéta tároló osztály, majd 1963-tól a HMRTB-ok létrehozását eredményezte. Az MRTB-okat 1977-ig a hadtápszervezetek közé sorolták, de az FVSZF alárendeltségébe tartoztak. Az elméleti munka feladata volt a rakétacsapatok hadtápbiztosításának kidolgozása, az MRTB-ok településének, manőverének, a rakéták szállításához szükséges útvonalak követelményeinek és biztosításának, a rakéta-üzemanyagellátás rendjéhez a kidolgozás a magyar sajátosságok figyelembevételével.

A boni légvédelmi csapatok hdm.-i hadtápjáról:

A korabeli irodalmak az OLP hadtápját a hadseregtípusú hadtápkategóriába sorolták, azonban annak teljes kiépítésére nem került sor. A kérdéssel foglalkozók arra a következtetésre jutottak, hogy figyelembe véve az ország területi nagyságát a központhadtáp bázisainak és az OLP csapatainak diszlokációját, várható alkalmazását nincs szükség hadműveleti hadtáp létrehozására, hanem a csapatok hadtápbiztosítását „egyszakasos” hadtápbiztosítási rendszerben, bázis utaltsággal célszerű megoldani. E rendszer mellett korlátozott szállítási lehetőség megteremtését szükségesnek tartották, de később ezt is elvonták. Az OLP. később a HLÉHDS parancsnokság hadtáptörzs munkájának sajátos kérdései, valamint belépő új csapatok hadtápbiztosítása elméleti és gyakorlati kérdéseinek kidolgozása alkották az elméleti kutatómunka feladatait.

A hadműveleti hadtápelmélet fejlesztésében elért eredményeket a ZMKA-n, illetve az MNHF-ségen a ZMKA részére kidolgozott tananyagok nyomán követték. Az eredmények összefoglalását adja a SZU-ban kiadott HADMŰVELETI HADTÁP UTASÍTÁS, mely nálunk csak korlátozott hozzáférhetőséggel állt rendelkezésre, kiadásra nem került. Az említett utasítás 9. pontjában új fogalomként, először jelenik meg a *hadtápbiztosítás* fogalma a hadműveleti hadtápra vonatkoztatva. (M. P. MILOVSZKIJ vezds. egyik előadásában is alkalmazta már a hadtápbiztosítás fogalmát.)

A hadtápbiztosítás fogalmának pontos meghatározása nagymértékben elősegítette az elméleti kutatómunkát.

A HMAA működésével kapcsolatos elméleti ismereteket foglalja össze az 1963-ban kiadott „Utasítás a MAA működésére” c. okmány.

Az 1957-től 1965-ig terjedő időszakban a hadműveleti hadtápban végrehajtott változtatások, fejlesztések eredményeként kialakult a korszerű hadművelet követelményeinek megfelelő hadtápelmélet és szervezeti, működési rendszer.

2. A hadműveleti hadtápelmélet fejlődése 1965-től:

Ezen időszakban az elméleti kutatómunka feladatát a kialakított hadtápbiztosítási rendszer hatékonyságának, megbízható működésének tökéletesítése képezte. Az elméleti munka a vezetés részéről irányítottan, főleg a gyakorlatok tapasztalatainak tudományos igényű feldolgozásából meríti a kiinduló alapokat.

A hadtápelméleti kutatómunka fő feladatát képezte a fegyveres erők fejlesztésének és a seregtettek várható alkalmazásukra való felkészítés elméleti megalapozása érdekében a hadtápbiztosítás szükségleteinek reális felmérése, a szükségletek megbízható kielégítését garantáló feltételek megfogalmazása, a hadtápszervezetek feladatnak való megfelelés szerinti fejlesztése, a hatékonyabb működés módszereinek és a hadtápvezetés tökéletesítését szolgáló feltételek kidolgozása.

A feladatokat az MNVK kutatási témái keretében, a távlati prognózis tervek alapján összehangoltan valósítják meg. Az elméleti munka művelését nagymértékben segítik elő a SZU-ból érkező hadműveleti hadtáp témájú tankönyvek, különféle utasítások, amelyeket lefordítanak és a magyar sajátosságokkal kiegészítve kiadnak. Az elméleti kutatómunka jelentős fellendülését eredményezte az 1963-ban beinduló tudományos képzés. A hadtápot érintően kidolgozott kandidátusi disszertációk szinte mindegyike a hadműveleti hadtápból merítette témáját.

A gyakorlatok tapasztalatai egyértelműen bizonyítják, hogy a korszerű fegyverek, fegyverrendszerek hatékonysága egyre jobban függ a hadtápbiztosítástól. A csapatok gépesítésének jelentős mértékű növekedése, új fegyverekkel, fegyverrendszerekkel való ellátásuk fokozza a hadműveleti hadtáppal szembeni követelményeket is, főleg az anyagi biztosítás és ezen belül a szállítások terén. A hadsereg hadművelet anyagszükséglete jelentősen növekszik, különösen magas a lőszerfelhasználás az atomfegyver alkalmazása nélkül folytatott hadműveletben. Az atomfegyver alkalmazása nélkül folytatott támadó hadművelet anyagfelhasználása eléri a 70 000–80 000 tonnát, amiből a lőszer 40 000–48 000 tonnát, a hajtóanyag 20 000–30 000 tonnát képvisel. A lőszerfelhasználás egymaga több mint a 60-as évek elején a támadó hadművelet össz anyagfelhasználása volt. Az ellenség védelmének áttörésekor egyetlen napon a lőszerfogyasztás meghaladhatja a 10 000 tonnát. Azt is mondhatjuk, hogy a *lőszerrel és a hajtóanyaggal való ellátottság erőviszonyt befolyásoló tényezővé vált.*

Ezekből kiindulva a hadműveleti hadtápelmélet fejlesztése során a figyelmet a következő kérdések megoldására összpontosítják:

- a hadsereg és a HM előretolt hadtáp szervezeti mozgékonyságának, teljesítményének összhangba hozása a követelményekkel;
- az irányokban való hadtápbiztosítás feltételeinek javítása;
- a hadtápszervezetek működési elveinek, módszereinek tökéletesítése, a hatékonyság fokozása követelményéből kiindulva;
- a hadműveletekben kialakítandó hadtápbiztosítási rendszer életképességének növelése;
- a hadtápvezetés tökéletesítésének feladatai.

A szervezeti továbbfejlesztéssel kapcsolatban javaslatokat dolgoztak ki. Így többek között:

- a HMAA továbbfejlesztésére HMB-á és egyben alegységei további integrálására; önvédelmi és mentesítő képességének növelésére, a raktárak szervezeti korszerűsítésére, a megoszthatóság feltételeinek javítás céljából;

- a HDS hk. és gk. vontató-javító zászlóaljak átszervezésére úgy, hogy az irányokba való alkalmazáskor a szervezeteket ne kelljen megbontani;

- a HDS fegyverzeti javítóműhely újbóli rendszerbe állítására;

- a HM Előretolt Anyagi alap átszervezésére a fronthadtáp mintájára. Egy mozgékonyabb előretolt bázis (TEB) és egy továbbra is vasúton települő mögöttes bázis (TMB) létrehozására, egyben anyagi készleteik növelésére a hadsereg második hadműveleti anyagi biztosítása érdekében;

- a HM előretolt kórházalap átszervezésére mozgékony kórházbázisokká (á. 6000 kórházi ágy), valamint a többprofilú kórházak számának növelésére stb.

A 70-es évek második felében mindinkább bizonyítást nyert, hogy a hadsereg hadtápjának egyre nagyobb szerepet kell kapnia a csapatok gyors és tömeges feltöltésében. Ezért a hajtóanyag tömeges feltöltéséhez szükséges technikai eszközöket a HDS MB-nál javasolják létrehozni. Továbbá szükségesnek látják a HDS MB olyan irányú fejlesztését, hogy képes legyen a HDS állományába kerülő csapatrepülők anyagi biztosítására is.

Az irányokban való anyagi biztosítás érdekében vizsgálat tárgyává tették az öfn. HDS-nél a két MB létrehozásának kérdését, melynek célszerűségét a gyakorlat nem igazolta. A korszerű hadművelet elvei és jellemzői, valamint a hadműveleti hadtáp mozgékony válása alapján feltárják a hadtáp manőver újszerű kérdéseit és felhívjuk a figyelmet a manőverre való állandó készenlét fontosságára, az előrelátás szerepére.

Az anyagi biztosítás rendszerének fejlesztésében a fő törekvés az ellátás ütemének növelése, a rakodási munkák csökkentése. Megvalósításában különleges szerepet tulajdonítanak a hadműveleti hadtápnak pl.: az ellátási egységkészletek, egységtrakományok kialakításában, komplettek létrehozásában, irány (típus) szállítmányok kialakításában, a gépi rakodás szervezésében és feltételeinek létrehozásában. Úgy ítélik meg, hogy azon anyagfélések komplettírozása, készletezése, amelyeket az ipar nem képes megoldani, főleg a hadműveleti hadtáp - elsősorban az MN Tábori Hadtáp - feladata. A „TRAN-ZIT” gyakorlatok keretében kísérleteket folytattak élelem, ruházat, egészségügyi anyagok, páncélos- és gépjármű javítóanyag készletezésére stb. Ezen szolgáltatások azóta jelentős eredményeket értek el a komplettek, egységkészletek kialakításában, az ellátás feltételeinek javításában. Hangsúlyozzák a hadműveleti hadtáp szerepét az anyagszállítmányok olyan összeállításában, ami lehetővé teszi a közbeeső tagozatok kihagyásával, közvetlenül az egységekig, alegységekig történő szállítást; valamint megkönnyíti az előjáró szállítóeszközökön érkező szállítmányok tranzitálását. A gyakorlatok tapasztalatai alapján javaslatokat dolgoznak ki az MN Tábori Hadtáp Mögöttes Bázisának megszüntetésére és helyette a TEB fejlesztésére.

A szállítandó anyag nagy mennyisége miatt újszerű elméleti megközelítésben foglalkoznak az anyag átadás-átvétel szervezésével, anyagátadó helyek munkájával, továbbá a szállítások hadműveleti napon belüli ütemezésével. Megfogalmazzák, hogy a harcban levő hadosztályokhoz a hadtápbiztosítási tervben előírányzott anyagot kell szállítani

napi 1-2 ütemben, amelyen belül a főütem a napvégi szállítás. Hangsúlyozzák a harc előtti készletképzés helyes megállapítását és az anyagi megerősítés fontosságát.

A határmenti ellátópontok, decentrumok kialakulása a polgári vállalatok ellátására való bekapcsolása lehetővé tette a hadműveleti készletek tartalékolását és szükségessé tette az első hadművelet kezdetén történő anyagi biztosítás új rendjének kidolgozását. Elméleti kutatómunkát folytatnak a hadsereg második hadművelet anyagi biztosítása témakörében.

A technikai biztosítás problémakörén belül az elméleti munka fő figyelme a javítási szükségletek és a javítókapacitás összhangjának vizsgálatára összpontosult.

Az egészségügyi biztosítás terén több olyan szervezeti változás történt, ami az elmélet fejlesztését, az új szervezet működési elveinek kidolgozását tette szükségessé. Többek között ki kellett dolgozni:

- a vegyes kórházalapok (-bázisok) alkalmazásával történő gyógyító-kiürítő biztosítás rendjét;

- a kialakított Tábori Kórházbázisok alkalmazását, működését hadműveletekben.

A közlekedési biztosítás az MN hadtápján belül a legfiatalabb biztosítási ág, ezért elméleti megalapozása nagyrészt ezen időszakban történt. Az elméleti kutatómunkában fő figyelmet a közlekedési biztosítás pontos meghatározása, a feladatok konkrét feltárására és a szállítási ágazatok komplex alkalmazására, valamint a rakodás gépesítésére fordították.

A hadtápvezetés tökéletesítése az elméleti kutatómunka fontos területe volt. Valamennyi szerző az előrelépés feltételeit a hadműveleti hadtápban a következőkben látja:

- a hadtápvezetés további centralizációja;

- a vezetési lépcsők csökkentése érdekében a hadtápszervezetek összefgyvernemi elvek szerinti centralizációja;

- a hadtápvezetés gépesítése, jól alkalmazható gépi programok kidolgozása.

A hadsereg hadtáptörzs tervező-szervező munkájában újszerű tartalmi és formai megoldások kidolgozását tette szükségessé a 60-as évek második felében az ún. „kettős tervezés”, valamint a hadsereg koalíciós összetétele esetén történő tervezés problémaköre.

Az MN Tábori Hadtápfőnökség létrehozása után az elméleti munka feladatát képezte a ráháruló vezetési feladatok megfogalmazása, munkamódszerének, információs kapcsolatainak stb. kidolgozása. A levezetett gyakorlatok tapasztalatai és a HM 1974-ben kiadott 01. sz. parancsa alapján formálódott a Tábori Hadtápfőnökség tervező-szervező munkájának tartalma. A kezdeti elképzeléseket pontosítják és megfogalmazzák, hogy az MN Tábori Hadtápfőnökség a front egységes hadtápbiztosítási terve, valamint az MNHF intézkedése (MNVKF hadtápdirektíva kivonata) alapján „Alkalmazási terv”-et dolgoz ki az ellátásába tartozó hadsereg és más csapatok biztosításával kapcsolatos feladatok végrehajtására; tervezi-szervezi saját csapatainak hadtápbiztosítását, amire tervet készít. A hadsereg részére ún. „tájékoztatót” ad ki, amelyben a hadtápbiztosítás rendjét közli.

Az EFE törzs 1969-ben történő megalakulása után fellendül a kutatómunka a koalíciós összetételű csapatcsoportosítások hadtápbiztosítási kérdéseinek részletesebb kimunkálására. Ez a kérdés-terület a hadászati hadtápon kívül a hadműveleti hadtápot érintette. A kérdés megoldását szolgáló elméleti munkában éppen ezért főleg az MNHF-ség fejt ki figyelemre méltó tevékenységet. Az MNHF-ség elvi jellegű ajánlások

kat dolgozott ki az EFE tudományos tanácsa részére és egy sor tanulmány jelenik meg e témával kapcsolatban a „HONVÉDELEM” és a „HADTÁPBIZTOSÍTÁS”, a „ZMKA KÖZLEMÉNYEK” c. folyóiratokban. Ezenkívül kandidátusi disszertáció témájaként is feldolgozásra kerül. Végleges megoldást az 1974-ben kiadott HM 01. sz. Parancs jelentett. Ezen időponttól kezdve minden hadműveleti szintű gyakorlaton, ZMKA-n kidolgozott hadműveleti feladatban szerepel a más nemzetiségű csapatok hadtápbiztosításának kérdése, gyakran kutatási témaként került kiemelésre. A legalapvetőbb elméleti ismeretek és gyakorlati megoldások beépítésre kerülnek a ZMKA elméleti tananyagába is.

Az elméleti útmutatás alapján több szervezeti változtatásra került sor és új megoldásokkal, módszerekkel bővült a hadműveleti hadtápbiztosítás gyakorlata. Ezeket a változásokat tükrözik a tisztek, tőrsek felkészítésére kidolgozott elméleti anyagok, továbbá a ZMKA oktatása és tananyaga folyamatosan nyomon követi, azok szervesen beépülnek az újonnan kidolgozott tananyagokba.

A jelen cikkben a hadműveleti hadtápbiztosítás elméletének fejlődését 1980-ig foglaltam össze, egy cikk nyújtotta lehetőségek keretei között, főleg a részleteket érintő teljesség igénye nélkül. A fejlődés ezen a területen sem zárult le 1980-ban, hanem éppen a felgyorsult fejlődésnek, az önálló megoldásoknak vagyunk a tanúi.

Felhasznált irodalom:

A kidolgozáshoz több mint 60 forrásmunkát dolgoztam fel, ezért azok tételes felsorolásától eltekintek. Azok megtalálhatók a „Honvédelem”, „Hadtápbiztosítás” ide vonatkozó számaiban; a ZMKA tananyagaiban, a hadtápbiztosítás témáját érintő kandidátusi disszertációkban és az MNHF-ségen.

A katonai szállítási tevékenység végrehajtásának rendje és fejlődése az 1945–1980 években

*Dr. Dobó Ferenc nyá. alezredes,
a hadtudomány kandidátusa*

A magyar népnek az évszázados elnyomás alóli felszabadulásával, az új magyar államiság létrejöttével párhuzamosan vette kezdetét az új, demokratikus magyar hadsereg megalakulása. Ebben a nehéz, áldozatos, de az utókor tiszteletét is kiváltó tevékenységben a katonai közlekedési szolgálat jelentős szerepet vállalt.

A felszabadító vörös hadsereg oldalán a rövid idő alatt szervezett közlekedési csapatok részt vettek a közlekedési hálózat helyreállításában, és így közvetve a fasizmus feletti győzelem kivívásában. Az újjáépítés időszakában az ország területén számtalan híd, vasúti objektum, út- és vasútvonal helyreállítása jelezte a közlekedési csapatok munkájának eredményességét.

A szolgálat a további időszakokban is hozzájárult munkájával a néphadsereg feladatainak eredményes megoldásához, a szövetségi kötelezettségek teljesítéséhez. A korszerű, átgondolt és megalapozott tevékenység hatásaként – ha kisebb törésekkel is – de folyamatosan fejlődött a szolgálat.

A katonai közlekedési szolgálatnak megalakulása óta kiemelt feladata volt – és jelenleg is az – a katonai szállítások tervezése, szervezése, a végrehajtás hatékony irányítása. Jelentős feladatokat oldott meg és erőfeszítéseket tett a szállítások tervszerűségének, gazdaságosságának és hatékonyságának fokozására, a költségek csökkentésére.

A szállítások terén végzett munkának és a fejlődés főbb mozzanataiz, hasznosítható tapasztalatait tekintjük át a következőkben.

Szállítási tevékenység az 1945–1948-as években.

A felszabadulást követően a helyreállítási munkák mellett az új, demokratikus hadsereg felállításával párhuzamosan jelentkeztek a katonai szállítási igények is. Gépjármű-állománnyal a hadsereg úgyszólván nem rendelkezett, így a szállítások a helyreállított vasúton történtek. A vasút ezt követően hosszú ideig megőrizte fő szállítási ágazat szerepét.

Ebben az időszakban a hadsereg katonai szállítási igénye sajátosan alakult és csökkenő volt. Jelentősebb csapatszállítás 1945. április 13 és május 7 között volt, amikor a 6. és 1. magyar gyaloghadosztályok hadműveleti területre való vasúti szállítása történt Debrecen és Jászberény térségéből Budapest–Székesfehérvár–Celldömölk–Sopron vasútvonalon. Ezt követően növekedtek a katonai műszaki-építő, tűzserész alakulatok és a közlekedés újjáépítésével kapcsolatos szállítások.

A katonai szállításoknál többszörös volt a szén és egyéb tüzelőanyag, az újjáépítési anyag, valamint a lakosság ellátásával kapcsolatos szállítás. A nagymennyiségű anyag szállítás polgári irányítással történt, de az újjáépítési, szén- és tüzelőanyag szállítmányok őrzését és kísérését vasútbiztosító katonai őrségek végezték.

A katonai szállítási, őrzési és kíséresi feladatok központi katonai közlekedési szervezet létrehozását tette szükségessé. A katonai vasúti, közúti és vízszállításokkal, a

vasútbiztosítással, illetve a vasúti szállítmányok kíséréssel kapcsolatos központi, minisztériumi szintű tervező, szervező és a végrehajtást irányító munkát, valamint a közlekedési szakanyag biztosítást 1945. március 1-től a Honvédelmi Minisztérium Műszaki és Szállítási osztálya végezte. Az osztály ügykörét az előző hadseregben kialakított rendszer szerint végezte, felhasználva a korábbi szabályozásokat, szállítási és katonadíjszabási okmányokat.

A HM vezető szerv mellett létrehozásra kerültek a területi és végrehajtó szervek, így a vasúti belépő és étkeztető állomások, a honvéd pályaudvar parancsnokságok és a vasútbiztosító egységek.

Az 1945. március 1-től 1948 végéig terjedő időszakban a katonai szállítási igényléseket a HM Műszaki és Szállítási osztálynak küldték meg, 7 nappal a tervezett szállítási időszak előtt. Az osztály a MÁV illetékes szerveinél, illetve katonai osztályánál érvényesítette az igényléseket, 5 napos időszakonként.

A katonai csapat- és anyagszállítások „Hitelezett katonai fuvarlevél” igénybevételével történtek és a Katonadíjszabás szerint központilag kerültek elszámolásra.

Az ország gazdasági helyzetét figyelembe véve a HM Műszaki és Szállítási Osztály vezetése megkülönböztetett figyelmet fordított a vasúti kocsik igénybevételére, a gazdaságosság és takarékoság érvényesítésére. A vasúti kocsik lehető legrövidebb időre történő elvonása érdekében 1946. április elsejével bevezetésre került a „kocsiálláspénz bírság”. A katonai szállítmányok ki- és berakási ideje 5-6 óra volt. Ezen túl kocsiálláspénz fizetése kötelező lett. Előírás lett a katonai igénybevételnél a vasúti kocsik 3,5 napos kocsifordulója és az előértesítés.

1948-ban a hadsereg kiépítésének és fejlesztésének előtérbe kerülésével fokozatosan növekedtek a katonai szállítási igények. Ez és egyéb közlekedési szakfeladatok szükségessé tették az önálló katonai közlekedési szolgálat létrehozását. 1948. augusztus 1-jével megkezdte munkáját a HVK önálló Katonai Közlekedési osztály és alárendeltségében a Vasútvonal Parancsnokságok, amelyek a MÁV igazgatóságoknál működtek.

Az 1948–1956-os évek szállítási tevékenysége.

1947 végén, 1948 elején történelmi jelentőségű fordulat következett be hazánk és népünk történetében. Kezdetét vette a szocializmus építése. Ezzel együtt napirendre került a szocialista fejlődés védelmének megszervezése, a szocialista néphadsereg kiépítése.

A hadsereg fejlesztése meghatározó hatással volt a katonai szállításokra. A hadsereg létszámának növekedése, a harci- és technikai eszközök beérkezése, a csapatokhoz való eljuttatása, a gyakorlati átszervezések és átcsoportosítások, a táborozások, a gyakorlatok, a katonai létesítmények építése jelentős személyi, harci- és technikai eszköz, valamint anyagi szállításokat követelt. E megnövekedett katonai szállítási feladatok megoldására az eddig alkalmazott katonai közlekedési és szállítási rendszer már nem volt alkalmas. Az új hadsereg kiépítése, felszerelése, kiképzése és felkészítése szovjet segítséggel történt. Így kézenfekvőnek látszott a szovjet katonai közlekedési és szállítási rendszer átvétele, amely eredményesen oldotta meg feladatát a II. világháborúban és az azt követő időszakban. Ezt a kialakított szervezet is indokolta.

A katonai közlekedés és szállítás szovjet elveken alapuló új elméletének átvétele 1948-ban kezdődött és 1956 végéig – alapvetően változatlanul – ez a rendszer működött. Kialakításában, megszilárdításában és eredményes munkájában jelentős segítséget adtak a szovjet tanácsadók.

A szállítási rendszer béke működési rendje a háborús renden alapult és minden rendszabállyal, intézkedéssel a háborús felkészítést szolgálta. Emellett jellemzője volt ebben az időszakban a katonai szállítási rendszernek az erős centralizáció, ami a magyar közlekedési rendszer korlátozott lehetőségeiből és a nagy volumenű népgazdasági szállításokból adódott.

A követelményeknek megfelelően kialakított önálló katonai közlekedési szolgálat ebben az időszakban alapvetően a vasúti és vízi szállítások tervezését, szervezését és irányítását végezte. Emellett hatáskörébe tartoztak a közhasználatú közúti járművekkel történő szállítások, amelyek a katonadíjsszabás díjtételei szerint lettek igénybe véve. Az MN állományába tartozó szállító gépjárművek szállításainak irányítása, felügyelete nem tartozott a szolgálathoz, hanem a hadtápszolgálat feladatkörébe.

Az időszakban a fő szállítási ágazat a vasúti szállítás volt, amely a szállítások 80–85%-át tette ki. Ezen történt döntő mérvben a csapatok, a haditechnikai és anyagi eszközök szállítása, mint alapvető szállítási ágazaton. Emellett mintegy 3%-ot tett ki a vízi szállítás. Ezt egészítette ki a közúti szállítás mintegy 15–20%-ban, amely részarány az 1950-es évek végéig növekedett a vasúti szállítások terhére.

A katonai vasúti szállítások gyakorlati módszerei – az elméleti fejlődés és megszilárdulás mellett – évről évre fokozatosan fejlődtek. A csapatok és a katonai közlekedési szervezetek a kiképzések és gyakorlatok során egyre nagyobb tapasztalatokat szereztek a szállítások tervezésében, szervezésében és végrehajtásában.

A katonai vasúti és vízi szállítások végrehajtása a kormány által a Honvédelmi Minisztérium részére jóváhagyott havi keretterven belül, aszerint történt. A keretterv alapján a HVK közlekedési ö. osztály megadta a Közlekedési Minisztériumnak a központi tervezésű szállítások vasútigazgatóságokként felbontott tervét, a magasabbegységek által tervezett szállítások végrehajtására szolgáló vasúti kocsimennyiség feltüntetésével. A vasútigazgatóságoknál levő közlekedési katonai szervezeteknek joguk volt a hozzájuk utalt csapatok, intézetek igénylése alapján, a részükre kiutalt és felhasználásra engedélyezett vasúti kocsimennyiség kereten belül területi tervezésű katonai szállításokat végrehajtani. A vasúti katonai szállítások központosított jellege elsősorban az ország kis számú vasúti kocsijából adódott. Az újjáépítés, az ipar, a mezőgazdaság és a fegyveres erők szállítási igényét összehangolt, központosított vasúti kocsimennyiséggel lehetett kielégíteni.

Külön kormányrendelettel végrehajtott katonai tömegszállítások esetén a vasútigazgató a Közlekedési Minisztériumtól, a Vasútigazgatósági Katonai Szállításvezetőség (VKSZV) a HVK Katonai Közlekedési ö. osztálytól kapott parancsot a szállításokra.

Az időszakban a katonai vasúti és vízi szállítások a tervezést tekintve *központi és területi szintűek* voltak. A *központi tervezésű katonai szállításokat* a HVK Katonai Közlekedési ö. osztály tervezte, a magasabbegységek és csapatok, fegyvernemi parancsnokságok, HM csoportfőnökségei és intézetei igénylése, valamint a vezérkari főnök utasítása alapján. Ez időszakban a magasabbegységek, csapatok, parancsnoki törzsek, harceszközök, fegyverek és lőszeres szállítása – a tengely mennyiségétől függetlenül csak központi terv alapján történhetett.

A *területi tervezésű szállításokat* a VKSZV-k tervezték, a területükön elhelyezett magasabbegységek, egységek törzseinek igénylése alapján, a részükre kiutalt és felhasználásra engedélyezett vasúti kocsimennyiség (hajótér, tonna) keretén belül.

A Katonai vasúti és vízi szállítások új rendjét és szabályait az 1951-ben kiadott „Katonai Szállítási Utasítás” tartalmazta.

Az utasítás kiadásával – amely szovjet katonai közlekedési utasítások felhasználásával készült – a szállítások rendje egyértelműen meghatározásra került. Gondot jelentett, hogy a vasúti kocsipark csak részben felelt meg a katonai-technikai eszközök szállítására. Harckocsik szállítására alkalmas vasúti kocsik száma alacsony volt. Megállapítást nyert, hogy a katonai rakszerek hiányosak, a katonák a vasúti kocsik platóján feküdtek, a vasúti hírrendszer gyakorlatilag használhatatlan volt. Így 1949 közepén intézkedés történt a harckocsik szállítására alkalmas vasúti kocsik tervezésére és gyártására. 1951-ben intézkedtek 2000 db, 1952 évben 3000 db „G” legénységi vasúti kocsi berendezés elkészítésére. A költséget a KPM fedezte, mintegy 15 millió Ft összegben.

A katonai szállítások végrehajtását 1953 őszéig központilag a HVK Katonai Közlekedési ö. osztály, a KPM katonai osztályaival együttesen irányította. 1953. november 1-ével bevezetésre került a VKSZV ügyeletes tiszti diszpécser és VKP ügyeletes tiszti szolgálat. Ezzel létrejött a katonai szállításokat irányító 24 órás katonai közlekedési szolgálati rendszer.

Nagyobb volumenű csapatszállítások esetén rendszeresen felállításra kerültek a „*kis és berakókörzet*” parancsnokságok és mozgó vasúttállomás katonai parancsnokságok, amelyek működésükkel jelentősen hozzájárultak a katonai szállítások szakszerű, biztonságos és gazdaságos végrehajtásához.

Az időszakban a hadsereg fejlesztés, felkészítés, ennek során a *gyakorlatok és a kiképzések* nagyszámú csapatszállításokkal jártak. Így az 1951. szeptember 8–28 közötti gyakorlatokon 161 katonavonat közlekedett 6477 vasúti kocsi felhasználásával.

A gyakorlatok és kiképzések szállítási mellett jelentősek voltak a táborokba történő oda- és visszaszállítások, valamint a katonai objektumok építésével, létesítésével kapcsolatos anyagszállítások.

Mindezek hatására 1951. évtől a vasúti szállítások jelentősen nőttek. 1950–1954 közötti években a csapatszállítások közel 35%-a az évenként ismétlődő táborozásokkal, díszszemlékkel és bevonulási-leszerelési vasúti szállításokkal volt kapcsolatos.

A csapatszállítványokon felül évente 40–50 anyagvonat szállítvány volt. Ezzel évente összesen mintegy 350–450 katonavonat közlekedett. A katonavonatok súlya és hossza azonban nem minden esetben érte el az 1200 tonnát, illetve a 600 m-t, mivel ezek a vonatok zömmel kézifékezéssel közlekedtek.

Az időszakban a gépkocsiszállítások tervezése, szervezése, irányítása nem a közlekedési szolgálat hatáskörébe tartozott. A katonai közlekedési szolgálat csak a közhasználatú gépjárművek igénybevételével végrehajtott közúti szállításokat tervezte és az érvényes katonadijszabás alapján fizette a fuvar költségeket.

Az évenkénti katonai szállítási költség 40–50 m forintot tett ki. A költségek kiegyenlítése a szállítási rendszer szigorú központosított jellegéből adódóan, azzal összhangban központilag történt. 1954-ig szállítási költségkeret nem volt meghatározva. 1955-től a szolgálat évi hitelkerete már tartalmazta a szállítási költségkereteket is, amivel gazdálkodott. Ezt a munkát a szállítások tervezése, szervezése és végrehajtása kapcsán a hatékonyságra és takarékosagra való törekvés jellemezte. Mindezek ellenére a szó szoros értelmében vett gazdálkodási és költségvetési tevékenységről az időszakban nem lehet beszélni.

Az ellenforradalom leverését követően a hadsereg újjászervezésének időszakában a közlekedési szolgálat fokozatosan megszilárdult. A konszolidációval párhuzamosan a szolgálatra olyan követelmény hárult, hogy a hadsereg fejlesztéséből és az új elvekből adódó feladatoknak megfeleljen.

A hadsereg minőségi fejlesztése, a korszerű technikai eszközök tömeges megjelenése, a korszerű szervezetek megkövetelték a katonai közlekedés elméletének fejlesztését mind békében, mind haditevékenységek esetén. Mindinkább tért követelt magának a közlekedés munkájában a komplexitás, a különböző közlekedési ágazatok összefogása, összehangolása. A motorizáció rohamos ütemű fejlődése hatást gyakorolt a katonai közlekedés munkájára is. Jelentőségének megfelelő feladattá vált a gépkocsiszállítók, a gépkocsiszállító szervezetek kialakítása.

A népgazdaságot ért különböző hatások folyamányaként és a közlekedési szolgálaton belül is mindinkább szükségessé vált a gazdálkodás, a gazdaságossági szemlélet, az új célszerűbb megoldások keresése.

A közlekedés elméletének, rendszerének fejlesztése korszerűsítését, az egyes ágazatok közötti arányeltolódásokat követelte meg. Szükségessé vált a vasútcentrikus közlekedési szolgálat átalakítása a közlekedés minden ágát átfogó szervezetté.

Fontos feladatként jelentkezett a szállítási feladatok zökkenőmentes végrehajtásával a szállítási rendszer korszerűsítése. Ennek eredményeként jelentős fejlődésen ment keresztül az időszakban a szállítási rendszer, különösen a gépkocsiszállítás. A szállítások hatékonyságának, tervszerűségének és gazdaságosságának fokozására az anyagszállításoknál diszpécser irányítású szállítási rendszer került bevezetésre, amely már az első években jó eredményeket mutatott a csapatoknál és a központi szerveknél egyaránt.

A szállítási tevékenység korszerűsödésével új formák, módszerek (konténeres szállítás, egységcsomag stb.) jelentkeztek szoros egységben a rakodógépesítéssel, az anyagmozgatással. Az elméleti és gyakorlati fejlődést, előrelépést elősegítendő folyamatosan jelentek meg a vasúti és gépkocsiszállításokat, a szállítási költséggazdálkodást, a rakodógépesítést és anyagmozgatást szabályozó intézkedések, szakutasítások.

Az időszakban a szállítások az MN-ben alapvetően vasúton és gépkocsin történtek. A technikai fejlődéssel az utóbbi szerepe jelentősen növekedett, bár a vasúti szállítás mindvégig nagyobb arányban részesedett. Igazolják ezt a következő adatok, mely szerint az időszak második felében az MN össz-szállításainak 65-70%-a vasúti, 28-33%-a közúti, 1,5%-a vízi és 0,5%-a légi szállítással került végrehajtásra. Megállapítható, hogy a korábbi időszakhoz viszonyítva az MN vasúti szállításainak az aránya 10-15%-kal csökkent és ugyanakkor a közúti szállítások aránya ilyen értékben növekedett. Az előző időszakhoz viszonyítva új elemként megjelent a katonai anyagok légi úton való szállítása. A vízi szállítások aránya összességében változatlan maradt.

A katonai vasúti szállítások rendjét a változott követelményeknek megfelelően az 1970. évben kiadott Katonai Szállítási Utasítás I. rész (vasúti szállítás) szolgálati könyv tartalmazta. Ennek értelmében a vasutak üzemben tartója a Magyar Néphadsereg vasúti szállítási igényeit a közlekedési katonai szervezetektől havi tájékoztató, illetve ötnapos kocsimegrendelések útján kapta meg.

A katonai vasúti szállítások a továbbiakban is központi és területi tervezésűekre oszlottak. A központi tervezést az MNHF ö. közlekedési és szállítási osztály (utódja

MN Közlekedési Szolgáltatónökség) közvetlen irányításával az MN Központi Katonai Szállításvezetőség (utódja MN Katonai Szállítási Főigazgatóság), a területi katonai vasúti szállítások tervezését a Vasútigazgatósági Katonai szállításvezetősegek (utódja MN Katonai Szállítási Igazgatóság) végezték.

A katonai vasúti szállítások megszervezését és végrehajtását a katonai közlekedési és a vasúti szervek együttesen végezték. A Központi Katonai Szállításvezetőség az ország egész vasúthálózatán a MÁV Vezérigazgatóság Katonai Szállítási és Szervezési szakosztályával együttműködve teljes felelősséggel valósíthatta meg a katonai szállítások megtervezését, megszervezését, a végrehajtás irányítását és ellenőrzését. A vasútigazgatósági katonai szállításvezetősegek működési területükön a MÁV Vasútigazgatósági Katonai Szállítási és Szervezési osztályával egyetértésben szervezték a katonai szállítások végrehajtását és ellenőrzését. A vasútállomás katonai parancsnokok az előjáróiktól kapott feladatok és a be- és kirakások terve szerint vasútállomásaikon, vonalszakaszakon a vasútállomás vezetőikkel együtt végezték a katonai csapat- és anyagszállítmányok be- és kirakásának és továbbításának irányítását, a katonai vasúti szállítások helyes végrehajtásának ellenőrzését.

A hatvanas évek második felében erőfeszítések történtek az MN gazdaságtalan szállítási megszüntetésére. Az 1965. január 30-án kiadott utasítással olyan rendszabályok kerültek meghatározásra, mely szerint a katonai vasúti csapatszállítások 100 km, a lánctalpas járművek 30 km, anyagszállítások 50 km alatti távolságra vasúti szállítással nem kerülhettek végrehajtásra. A rövid távú katonai szállítások közútra terelődtek, mivel a közúti szállítások gazdaságosabbnak bizonyultak. Az utasítás rendszabályainak betartásával javult a katonai vasúti szállítások gazdaságossága, csökkentek a szállítási költségek, de ugyanakkor növekedett a közúti mozgásokkal az üzemanyag-felhasználás. Mégis a fenti utasítással életbe léptetett katonai szállítási rendszabályok összességében helyesnek bizonyultak. A katonai vasúti szállításra felhasznált kocsik mennyisége csökkent és így a vasút jobban ki tudta elégíteni a népgazdasági fuvarigényeket.

A katonai vasúti szállítások hatékonyságának növelését szolgálta az az utasítás kiadása is, mely elrendelte a szállítási költségekkel való gazdálkodás bevezetését. Ennek értelmében 1966. január 1-től az MN katonai szervezetei csak a részükre meghatározott és kiadott költségkereten belül tervezhettek, igényelhettek és hajthattak végre vasúti, közhasználatú közúti és vízi szállításokat. Ezen intézkedés és a gazdálkodási szemléletváltozás eredményeként elkezdődött és a hetvenes évek végére általánossá vált a katonai szállítások gazdálkodáson alapuló korszerű kombinált módszere.

A harcserkezők és katonai anyagok vasúti kocsikon való elhelyezésekor a biztonság elsődlegessége mellett fő cél volt a vasúti kocsik gazdaságos és ésszerű kihasználása, a be- és kirakási idő, valamint a kocsifordulóidő csökkentése. Ezen célok megvalósulásával növekedett a katonai szállítások hatékonysága és gazdaságossága. A hetvenes évek közepén kiépített közlekedési diszpécser szolgálati rendszer (központi, területi és seregtest diszpécser szolgálatok) segítette a katonai szállítások hatékonyságát, a közlekedési ágak komplex felhasználását, a kombinált szállítási módszer kiterjedt alkalmazását.

A katonai szállítások mennyiségét elsősorban a kiképzési és harcckészültségi feladatok, esetenként átdiszlókálás végrehajtása határozta meg. Az MN katonai közlekedési szolgálat évente 525-645 csapatszallítmány és 40-45 anyagvonatot kitevő anyagszállítás tervezését és végrehajtását végezte. Az előző időszakhoz – amint látható – ez a szám

jelentősen nőtt. Fontos tényező, hogy a korábbi évekhez viszonyítva a kocsikihasználás 2%-kal javult.

A hatvanas évek közepéig a Magyar Néphadsereg gépkocsiszállítási rendje helyileg szabályozott folyamatokon alapult. Gyakorlatilag a csapatok a kilométerkiszabab keretén belül önállóan, szükségleteiknek megfelelően tervezték és hajtották végre saját szállító gépjárműveikkel a gépkocsi szállításokat. A tapasztalatok bizonyították, hogy a helyi szabályozáson alapuló gépkocsi szállítási rendszer a fejlődés követelményeit önmagában már nem tudta maradéktalanul kielégíteni. A Magyar Néphasereg szintjén az anyagi eszközök kellő időben, mennyiségben és minőségben, valamint gazdaságosan történő eljuttatása a helyileg szabályozott gépkocsi szállítással nem minden esetben volt biztosítható. A szállító gépkocsik kihasználtsága alacsony fokú volt, egyes szállítási feladatok túlzott mérvű erő, eszköz ráfordítással kerültek végrehajtásra. Ezen problémák az anyagi szerveknél és a gépkocsiszállító kötelekeknel károsan befolyásolták a munka tervszerűségét és túlzott mértékű költségnövekedést okoztak.

A hagyományos, a helyi szabályozáson alapuló katonai gépkocsiszállítás a hatvanas évek közepére túlhaladottá vált. A gépkocsiszállítás terén olyan rendszert kellett bevezetni, mely fő kérdéseiben MN szinten szabályozott, részleteiben pedig teret biztosít a helyi szabályozásnak. Ezt sürgette az a tény is, hogy a szolgálat hatáskörébe került a gépkocsiszállítás is. A katonai gépkocsiszállítás gyors fejlesztését indokolta a gépkocsiszállítás sajátos volta, más közlekedési ágakkal szembeni specifikus előnyei, valamint a rövid távolságú vasúti anyagi szállítások közútra való terelése. Ezek a sajátosságok közvetlen, vagy közvetett formában gazdaságossági és egyéb előnyöket eredményeztek. Így bizonyos anyagi eszközöknek a gyártól, a központi raktáraktól a felhasználó csapatokig történő leegyszerűsített gyors fuvarozása, a többszöri átrakási költség- és időmegtakarítás, a kárveszély csökkenés, az anyagi eszközök térítési lehetősége a katonai gépkocsiszállítás fejlesztését sürgette. A Magyar Néphasereget érintő fokozatosan növekvő ellátási szállítások lebonyolításában a hagyományos vasúti és vízi közlekedés mellett egyre nagyobb feladatot vállalt a közúti közlekedés, mivel ezt igényelte a béke ellátás színvonalának fejlődése és a korszerű hadművelet sikere.

A hetvenes évek közepére kialakult az új - MN szinten szabályozott diszécser irányítású - katonai gépkocsiszállítási rendszer. Ezen új gépkocsiszállítási rendszer fokozatos lépések eredményeként jött létre. Első lépésként intézkedés történt a gazdaságtalan szállítások megszüntetése és a katonai gépkocsiszállítások új MN szinten szabályozott rendszerének kidolgozása érdekében. A gépkocsiszállítások előnyei, a takarékos gazdálkodás követelményei hatásaként bevezetésre került a szállító kötelekeknel - első ütemben a központhadtáp gépkocsiszállító egységénél - a teljesítményszámolási kötelezettség.

Az új szállítási rendszerrel szoros összhangban az időszak végén jó tapasztalatok halmozódtak fel a konténeres kiszállításoknál. Ezzel a módszerrel csökkent a csapatoknak a berendelése a központi raktárakban történő vételezésekre. Egyben jelentős kilométer és üzemanyag-, továbbá fizikai erő- és munkaidő megtakarítás következett be.

A szállításokat nagyban segítette az anyagmozgató eszközök alkalmazása, a málházás rendjének kialakítása, az egységcsomagolási eljárások bevezetése. A kialakított rakodási, málházási és csomagolási feltételek megteremtése képezte alapját az üzemi és szállítási teljesítmények, a szállítások hatékonysága növekedésének.

A gépkocsiszállítások MN szinten szabályozott rendszere – emellett, hogy növekedtek az üzemi és szállítási teljesítmények – lehetővé tette kevesebb gépkocsival a korábbiaknál több anyagi eszköz időbeni elszállítását és a különböző feladatok zökkenőmentes végrehajtását.

✱

A vizsgálódások alapján megállapítható, hogy a katonai szállítási tevékenységet a tárgyalt időszakban két nagy szakaszra lehet osztani. Az első a hadsereg fejlesztésének megindulásától számítható, amikor alapvetően a központi tervezés és irányítási rendszer érvényesült. Ebben az időszakban a gazdálkodás, a mérlegelés nem volt jellemző és a takarékoskodás sem volt alapvető cél.

A következő szakasz a hatvanas évek közepétől számítható, amikor új szemlélet kezdett kibontakozni és amely folyamatosan eljuttatta a szállítási tevékenységben az új módszerek kialakításához, a gazdaságosság érvényesítéséhez. Az előrelépéshez fontos volt az a felismerés, hogy nem elegendő csak a szállítási módszerek korszerűsítése. Elegendhetetlen, hogy a kiképzési, ellátási munka is fejlődjön és jó alapokat adjon a korszerű szállítási tevékenységhez. Ennek az időszaknak az eredményei, tapasztalatai alapozták meg azt, hogy jelenleg hatékony szállítási rendszer működik és teszik lehetővé, hogy további korszerűsítési munka történhessen a kiképzést irányító és ellátó szervekkel szoros összhangban.

A két szakasz szállítási jellemzőinek összevetése azt is mutatja, hogy a szigorú központi utasításos rendszer nem adott lehetőséget a szállítások terén a hatékonyabb módszerek keresésére, a gazdaságosság fokozására. Ez csak a társadalmi életben, a népgazdaságban és a hadseregben meghonosodott új szemlélet után valósulhatott meg. A bekövetkezett változások, a technikai fejlődés, a motorizáció kiszélesedése lökést adott a szállítások hatékonyabb végzésének. Ez különösen a gépkocsiszállítások terén volt észlelhető.

Fontos tényezőként kell értékelni a katonai szállítások korszerűsítésénél a népgazdasági szállító vállalatok helyzetét, felkészültségét, technikai állapotát és az azoknál történt fejlesztéseket.

A történeti áttekintés végső következtetésként egyértelműen bizonyítja a katonai szállítási tevékenység fontosságát, jelentőségét a néphadsereg életében, feladatai végrehajtásában. Látható az egyes időszakokban a fejlődés, az előrelépés, vagy esetenként a megtorpanás. Az évek során a katonai szállítás áldozatos munkát végzett. Hozzájárult a hadsereg alapvető feladatainak végrehajtásához. Mind hatékonyabb módszereket alkalmazva mérhető pénz és anyagi eszköz megtakarításokat ért el. A munka során jól hasznosította a felhalmozott tapasztalatokat és ez jó alap a további fejlődéshez, a még hatékonyabb szállítási rendszer kialakításához.

(A forrásanyagok megtalálhatók az MN Hadtáp Tudományos Tanácsán és az MN KSZF-ségén.)

A lángálló kikészítés hatása a kevert textilanyagok néhány tulajdonságára

Lazarova, R. Szerbezova, M. Bogdanov, A.

E cikk kivonatosan összefoglalja azokat az eredményeket, amelyeket a szerzők a pamutpoliészter keverésű szövetek lángálló (fékezett égésű) kikészítése terén értek el.

(a szerk.)

A pamut-poliészter összetételű szövetek széleskörűen elterjedtek a felső ruházatok gyártásában, azonban sok felhasználási területen égést lassító (késleltető) pótlólagos kikészítésre van szükség. Ilyen anyagokra Bulgáriában is szükség van, ezért kidolgozták gyártásának technológiáját, kevert textil anyagok felhasználásával (a pamuttartalom max. 50-100%), $OI=31$ oxigénfelhasználási együtthatóra. Vizsgálták a fékezett égést biztosító kikészítőszer és kikészítés tartósságát nedves kezelés és hidrolízis esetén, illetve pásztázó elektron mikroszkóppal állapították meg a felületi tapintási jellemzők változásának okait.

A pamut-poliészter textilanyagot a fokozott éghetőség jellemzi a tiszta komponensű anyagokhoz viszonyítva. Úgynevezett „váz-hatás” érvényesül, amelynek tanulmányozása komplex feladat a cellulóz és poliészter összetevők különböző termikus viselkedése kapcsán. A lángálló kevert textilanyagok irodalomból és gyakorlatból ismert előállítási módszereinek nagy része korlátozott felhasználásra talált. A kívánt természetes minőséget és technológiai jellemzőket nehéz elérni a toxikusság, az égés lassítók nagy ára stb. miatt.

A pamut-poliészter keverék „égés lassító” rendszereit általában a következő módon osztályozzuk.

1. foszfor- és foszforhalogén vegyületek; 2. foszfor-nitrogén vegyületek; 3. foszfor-nitrogén-halogén vegyületek; 4. antimón-halogén vegyületek.

Jelen munkában a kevert textilanyagok második csoportjába tartozó lassítóval, a foszfonamid típusú bolgár Pirofix-2 készítménnyel való kikészítés eredményeit tekintjük át.

A Pirofix-2, a Pyrovatex C.P. (Ciba Geigy) és a Spolapret OS (Chemapol) megelője. Képlete:

A módszer lényege az égésslassítónak az elegendő koncentrációban jelenlevő cellulóz komponenssel való kémiai kötődésében és a pirolízis szakaszban a poliészterre való átvitelében van. Az 1. táblázatban a kezeletlen minták jellemzőit tüntettük fel. A szilárdság növekedése a poliészter tartalom növekedésének a logikus következménye. Az általunk kezelt kevert lángálló (fékezett égésű) textilanyagok jellemző adatait a 2. táblázatban és a 2. és 3. ábrán tüntettük fel.

1. táblázat

Pamut/poliészter %	Szakító szilárdság		Oxigén index
	láncirányban	vetülékirányban	
1	2	3	4
100 pamut	100	75	16,2
87/17	102	71	16,2
75/25	129	107	16,0
67/33	140	100	15,8
50/50	158	114	15,8

2. táblázat

Lángálló kikészítésű kevert textilanyagok jellemzői

Minta	Sor- sz.	Fixált égés lassító %	Szakítószilárdság csökkenés %		Oxigén index	Oxigén együttható növekedés %
			Láncvetülék irányban			
100% pamut	1	31,0			31,4	93,8
	2	28,7				
	3	31,1				
	4	28,7	25	16		
83/17 pamut/poli- észter	5	25,9	31	17	26,4	62,8
	6	27,3				
	7	29,0				
	8	25,8				
75/25 pamut/poli- észter	9	21,4			24	50,0
	10	20,08	29	32		
	11	21,4				
	12	20,9				
67/33 pamut/poli- észter	13	20,37			24,20	53,1
	14	20,01				
	15	20,01	21	18		
	16	20,7				

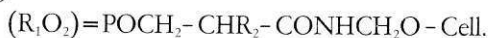
Minta	Sor- sz.	Fixált égés lassító %	Szakítószilárdság csökkenés %		Oxigén index	Oxigén együttható növekedés %
			Láncvetülék irányban			
50/50	17	16,7	15	20	19,8	
pamut/poli- észter	18	17,00				25,3
	19	16,2				
	20	16,2				

A cellulóz komponens mennyiségének növelésével nő a fixált égésslassító mennyisége is. (1. ábra) Pamutra ez 31,0, ami az anyaghoz kötött 4,25% foszfornak, és 1,92% nitrogénnek felel meg. A 2. ábrán látható, hogy az oxigén index (OI) ugyancsak progresszíven nő 31,0-ig, ami a lángállóság stabil hatósságát biztosítja. Ha a rögzített égésgátló mennyiségét a cellulóztartalom egységére vonatkoztatjuk, azaz

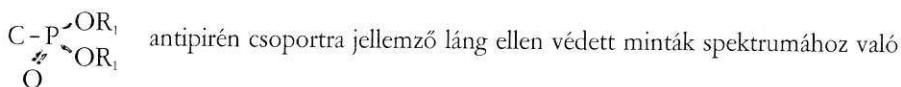
$$K = \frac{\text{fixált égésgátló, \%}}{\text{cellulóz, \%}}$$

úgy megállapíthatjuk azt, hogy a K értéke nem függ a textilkeverék összetételétől. (3. ábra).

Az égés lassító és a cellulóz anyag közötti reakciós kapcsolatot a nedves kezelés (mosás és hidrolízis) során észlelt szilárdság és a spektroszkópiás vizsgálat igazolja. A kikészítést nagyon jó szilárdság jellemzi, különösen semleges fürdő esetén. (4, 5a, 5b, 5c ábra)

A 6. ábrán bemutatott pamutból és égésslassítóból álló kezelt és kezeletlen anyag spektrumai meggyőzően bizonyítják a

tartozást. Ez az 1600 cm^{-1} -nél levő csúcsra vonatkozik, ami a kiindulási minta spektrumából hiányzik. Ismeretes, hogy a $3200 - 3500 \text{ cm}^{-1}$ tartományban levő sávokat az OH csoporthoz kell sorolni vegyérték változással, amelynek az eredete tudományos szempontból nem eléggé tanulmányozott. A mercerezett cellulóz textilanyagoknál ezek a sávok eltolódnak a kisebb frekvenciák felé (6. ábra 1. csúcs) és intenzívebbek a kezelt és kezeletlen textilanyagok esetében. A kezelés után újraalakult - COC - csoport a kezelt kevert textilanyag spektrumában 850 cm^{-1} -nél megjelenő csúcs jellemzi. A kezelt és kezeletlen minták szálain az égésslassító eloszlását pásztázó elektromikroszkóppal vizsgálják. A megfigyelés tárgya a látómező, a kontrasztosság és a lerakódás formája. A pásztázó mikroszkóp lehetővé teszi, hogy nagyításnál lássuk mind a textilanyag kezelés utáni állapotát, mind az égésslassító és a nitrogéntartalmú szer lerakódását polimer képződmények formájában.

A 7/a, b, c ábrákon a tűzállóság céljából nem kezelt mintákat mutattuk be, amelyek szinte észrevétlenül sérültek meg az előállítási technológia során, főleg a pamut részben. A felület viszonylag sima maradt, a textilanyag érintésre puha.

A 8a, b, c ábrán a kezelt mintákat mutattuk be, amelyeken döntő változás volt észlelhető. A leülepedett égésslassító határozott kontúrú, de az eloszlása nem egészen egyenletes. Az égésslassító kondenzációja folyamán a nitrogéntartalmú szer is reagál a cellulózzal és egymással, amely oligomerek és polimerek keletkezéséhez vezet, amelyek leülepednek, és néha beburkolják és összeragasztják a szálakat. Néhány nagyobb poliészter tartalmú anyag fénymezőjében részleges filmképződés észlelhető, amely negatívan befolyásolja az anyag fogását, és tapintását.

A többször mosott és hidrolizált minták elektromikroszkópos felvételei más képet mutatnak (9a, b, c ábra). Az egyes szálak néha nehezen különböztethetők meg, mint-hogy a durva, nem kémleletes kezelési körülmények részben lebontották azokat, de a felületükön felhalmozódott képződmények megmaradtak. A lángállóságot növelő szer erősen kötődött a textilanyaggal és a lángálló hatás eléggé stabil bármely nedves kezelésnél, ami meggyőzően alátámasztja, igazolja más kutatók eredményeit (4. és 5. ábra), 9. ábra.

Az elvégzett vizsgálatok lehetővé teszik, hogy biztonsággal igazolhassuk az éghetősökkenést a nedves kezelés hatásosságának stabilitása kapcsán. Ezzel párhuzamosan azonban a fogás és a tapintás irreverzibilis változása következik be, ami az égés lassító és a nitrogéntartalmú szer oligomer és előpolimerizált képződmények részleges lerakódásával kapcsolatos.

(Ábrák a folyóirat végén találhatóak.)

Bemutatkoznak a három tavasz relikviái

Kiss Gyula őrnagy

A magyar forradalmi és munkásmozgalmi múlt, valamint Lenin élete és tevékenysége sajtótörténeti emlékeit, eredeti írásos kiadásait 1962 óta gyűjtöm.

Az elmúlt 30 évben a Magyar Néphadsereg több helyőrségében teljesítettem szolgálatot és a helyi lehetőségeket kihasználva, gyűjteményemet állandóan gyarapítottam.

Lenin élete és tevékenysége vonatkozásában nem csak az eredeti sajtótermékeket gyűjtöttem, hanem kül- és belföldi ajándéktárgyakat, jelvényeket, zászlókat stb. Levelek a lipcsei, helsinki, Ulan-batori Lenin-múzeumokkal, ahonnan már sok szép Lenin emléket kaptam.

A magyar forradalmi és munkásmozgalmi múlt vonatkozásában gyűjtöm az 1848, 1919 és 1945-ös évekhez kapcsolódó eredeti sajtótermékeket – úgy mint például: plakátokat, igazolványokat, bélyegeket, papírpénzeket, könyveket és füzeteket, emlékborítékokat és levelező lapokat. A beszerzési területek és módzatok vonatkozásában említeném elsősorban a veteránok felkutatását, s a velük történő személyes kontaktus kialakítását. Vidéki városainkban találoztam olyan idős 1919-es veteránokkal is még 15–20 évvel ezelőtt, például akiktől olyan korabeli újságokat kaptam, amelyek a Tanácsköztársaság dicsőséges északi hadjáratáról tudósítanak, s ebben az ajándékozó is részt vett katonaként. Ismerőseim között voltak 1944-es partizánok, nyugdíjas múzeológusok és más idős munkásmozgalmi emberek, akik mind segítettek a gyűjtőmunkámat. Volt, aki önzetlenül – ezek voltak kevesebben – volt, aki jutányos áron, de volt aki komolyabb összegként vált meg az évtizedek óta őrzött emlékektől. Más területekről és módszerekről szólva, mindig felkerestem az illető város művelődési házait, gyűjtőköröket, ahol éppen szolgálatot teljesítettem; (pl.: hobby-klub, bélyeggyűjtő klub) s részt vettem ezek munkájában, gyűjtőgetéseiben. Természetesen ezek az eltelt évtizedek alatt nem kevés fáradtsággal és anyagi ráfordításokkal jártak. Jelenleg Budapesten teljesítek szolgálatot, már 12 éve, s tagja vagyok az MN 1. sz. bélyeggyűjtő körének (MNMH-ban), de rendszeresen látogatom a budapesti fővárosi hobby-klubot, a numizmatikai klubot, de még a különböző művelődési házakban rendezett csere-akció napokat is, a fővárosban és vidéken egyaránt. Sokat köszönhetek Kosztyukov elvtársnak, a Szovjet Tudományos és Művelődés Háza igazgatóhelyettesének is, aki ajándékaival és tanácsaival segítette a lenini kutató és gyűjtő tevékenységemet. A harmadik terület vonatkozásában meg kell említenem széleskörű katonai ismeretségemet, munkatársaimat, akik ismerik hobby-mat, s címeiket hoznak, tanácsokat adnak, figyelemfelhívó ismereteket közölnek, sőt még csere-berélni is tudnak velem. A negyedik beszerzési lehetőség a nyílt hirdetés. A Ludas Matyiban a „Bolhapiac” rovatban, de más újságokban is, például most már a Néphadsereg 42. számában is helyet kapnak hirdetéseim.

Ezek után rátérek gyűjtőtevékenységem katonai vonatkozására is.

Véleményem szerint az 1848; 1919 és 1945-ös évek rendkívül szorosan kapcsolódnak a hadsereghez, az egyenruhához, a történelmi események fegyveres viharaihoz, s ugyanez mondható el Lenin életének és tevékenységének vonatkozásában is. Ebből az elképzelésből kiindulva önerőből különböző kiállításokat kezdtem megvalósítani, teljes ingyenesen, ahol igyekeztem a fiatalok pályára irányítását végezni, s bemutatni a nem kis értékű történelmi emlékeinket. Törekedtem a nemzeti hagyományaink ápolására, a fiatalok érdeklődésének felkeltésére a katonai pálya iránt.

Kiállításaim a HM II-ben, a HM III-ban, az MNMH-ban, a vidéki és fővárosi helyőrségekben, különböző városokban, a fővárosi iskolákban és üzemekben tömegeket vonzottak. Kiállításaimat nemcsak a fiatalabb, de az idősebb generáció is érdeklődéssel és elismeréssel fogadta.

Az 1985-ös nemzetközi hobby-kiállításon Budapesten II. díjat nyertem, „Lenin élete és tevékenysége” című kiállítással. (Meg kell jegyezmem, hogy a kiállításon csak egy darab vitrin állt rendelkezésemre, s így gyűjteményemnek csak kis részletét tudtam bemutatni!)

1986-87. óta komolyabb változtatást eszközöltem tevékenységemben. Tekintettel arra, hogy személygépkocsimat eladtam, mozgási lehetőségeim leszűkültek, a vándorkiállítások megrendezését már nem tudom vállalni. Jelenlegi lakáskörülményeim sem bírják el gyűjteményeim további bővítését.

Ezen okból kifolyólag 1986-ban találkoztam Lakatos Ernő elvtárral az MSZMP KB agitációs és propaganda osztály akkori vezetőjével, és a NOSZF 70. évfordulójának tiszteletére egy létesítendő Lenin-múzeum vagy emlékhely céljára felajánlottam a magyar államnak 25 éves gyűjtőtevékenységem Lenin ágazatát - teljesen ingyenesen. Lakatos elvtárs tanácsára - tekintettel a fővárosi telítettségre - ezt a múzeumot Leninvárosban valósítottuk meg. Természetesen ez a folyamat nem volt ilyen egyszerű, de úgy érzem most csak az eredmény a lényeges!

Leninvárosban felépült ez a múzeum, s 1987. november 04-én a művelődésügyi miniszterhelyettes Pusztai Ferenc elvtárs nyitotta meg.

Ettől az eredménytől vezérelve további ötleteim támadtak, s úgy gondoltam, hogy a polgári élet után, a Magyar Néphadseregben belül is lehet maradandó emlékeket állítani nemzeti múltunknak. Felkerestem volt iskolámat a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolát (akkor még Egyesített Tiszti Iskola volt) és személyes ismerősömet Paál György vezérőrnagy elvtársat, és a magyar szabadságharc és forradalom 140. évfordulójának tiszteletére egy március 15-én az iskola területén felavatandó emlékfalat ajánlottam fel, amelyet gyűjteményemből létesítenék és örökös használatra az iskolának ajándékoznék teljesen ingyenesen. Felajánlásomat az is motiválta korábbi ötleteimtől függetlenül, hogy 25 évvel ezelőtt avatódtak hadnaggyá az iskola udvarán, s később egy építőműszaki alegység politikai tiszti beosztottjaként évekig építettük és újítottuk fel volt iskolámat.

1988. március 15-én a „Három forradalmi évfordulónk” című emlékfal felavatására került a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola Művelődési Otthonában.

További terveim között szerepel egy emlékfal létesítése gyűjteményemből - ismét csak ingyenesen - az MN 4011 Hadtápkiképző Központ intézeténél a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltása 70. évfordulója tiszteletére 1989. március 21-én, valamint egy emlékfal vagy emlékszoba létesítése 1990-ben április 04-én, a felszabadulásunk 45. évfordulójának tiszteletére, ismét csak az általam felajánlott gyűjteményből.

Ez utóbbinak a helyét még nem tudom, ehhez kérem az olvasók javaslatát.

A „HADTÁPBIZTOSÍTÁS” 1986. évben megjelent számainak összesített tartalomjegyzéke

1986. 1. szám

A hadtápbiztosítás elmélete

Dr. Lapos Mihály vőrgy.	Az anyagi eszközök utanszállítása - - - -	3
Csabai György őrgy.	A hadtápbiztosítás fogalma napjainkban a Magyar Néphadseregben, néhány nyugati ország fegyveres erőinél és a katonai koalícióban - - - -	8
Szenes Zoltán őrgy.	A hadászati készletek széttelepítésének folyamata	13

Harckészültség és hadtápkiképzés

Dr. Körmendi István nyá. alez.	A katonai gazdasági vezetőképzés a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián - - - - -	20
Skrabán László ezds.	„KÁRPÁT-85” éleslövészettel végrehajtott harcászati gyakorlat hadtápbiztosításának tapasztalatai	28
S. Nagy József alez.	A hátszázgvédelmi csapatok hadtáp rendszer-gyakorlatának tapasztalatai - - - - -	39

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Dr. Bagi János áo. ezds és Szabó János áo. szds.	A Magyar Néphadsereg kíségető gazdaságainak állategészségügyi helyzete - - - - -	47
Pártos György mk. alez. és Lantos Imre mk. szds.	Számítógéppel támogatott tervezés és üzemeltetés a tábori csővezeték-építő zászlóaljnál - - -	50
Dr. Hangay Géza gy. őrgy.	Az MN egészségügyi szolgálata újabb tábori egészségügyi technikai eszközeinek demineralizáló-sterilizáló berendezés (DSB) és az Infúziós laboratórium (IFL) személyi állomány vonzatáról és az eszközzel való ellátás tervezett rendjéről - -	54

Vitafórum

Skrabán László ezds.	Alaptanulmány a szállítások, feltöltések tervezése, szervezése és végrehajtása, a végrehajtás irányítása a hk. magasabbegység (egység) támadó harctevékenységében - - - - -	58
Eőri Tibor ezds.	A szállítások, feltöltések tervezése és végrehajtása, a végrehajtok irányítása a gl. ho. támadó harctevékenységében - - - - -	62
Horovitz Ferenc alez.	A lőszer anyagátadó körletek működésének kérdései gépi rakodás esetén - - - - -	72

Információ

Bernáth Miklós mk. alez.	A csomagolás fejlesztés irányai Magyarországon a VII. ötéves terv időszakában - - - - -	79
--------------------------	---	----

Munkavédelmi közlemények

MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya	1. Tájékoztató középfokú munkavédelmi szakképesítő tanfolyam megszervezéséről és lefolytatásáról - - - - -	86
	2. Segédlet a sorállományú katonák munkavédelmi oktatásához (folytatás) - - - - -	88

Folyóiratszemle

Szerkesztőség	A csapatok életkörülményeinek javításával foglalkozó összhadseregi értekezlet - - - - -	92
Sz. K. Kurkotkin marsall	Maradéktalanul oldjuk meg az életkörülmények kérdéseit - - - - -	94
A. Sz. Muzicsenkó vörgy.	A csapatok hadműveletek alatti hadtápbiztosítási rendszere fejlesztésének tendenciái - - - - -	99
R. Weizel mk. alez., H. E. Pittschaft mk. alez.	A fejlesztés jelenlegi helyzete és a jövő elképzelései katonai repülőgépek üzemanyag-ellátó rendszereinél - - - - -	105

Hadtáptörténet

Tóth József alez.	Az MN személyi állománya szolgálati, élet- és munkakörülményeinek alakulása az 1949-1955-ös években - - - - -	111
-------------------	---	-----

Tájékoztató közlemények

x x x	Lapszemle- könyvszemle, új könyvek - - -	135
x x x	Emlékezzünk - - - - -	136
x x x	A folyóirat 1985. évben megjelent számainak összesített tartalomjegyzéke - - - - -	137

1986. 2. szám

A hadtápbiztosítás elmélete

Szórádi Zoltán vörgy.	Gondolatok az MN hadtápszervezeti fejlődésének tapasztalatairól és további fejlesztésének feladatairól	3
Csabai György őrgy.	A jelenkori helyi háborúk hadtápbiztosításának sajátos tapasztalatai (Egy vizsgálódás eseményeiből)	15
Dr. Kazinczi István mk. alez.	A minőség kérdései a fegyveres erők és testületek gazdasági jellegű (kiszolgáló, szolgáltató) tevékenységeiben. I. rész. - - - - -	24

*A társ fegyveres erők és testületek
hadtáp-anyagi vezetőinek második országos értekezlete*

Kiss Sándor r. vőrgy.	Megnyitó - - - - -	32
Szentpéteri Gyula r. ezds	A BM anyagi-technikai szakszolgálatának tevékenysége. A fegyveres erők és testületek együttműködésének tapasztalatai és további feladatok (Referátum) - - - - -	34
Dr. Németh László r. o. ezds.	Korreferátum - - - - -	45
Dr. Lapos Mihály vőrgy.	Korreferátum - - - - -	48
Gercsák Imre pür. ezds.	Korreferátum - - - - -	51
Dr. Borsai György bv. alez.	Korreferátum - - - - -	54
Nagy István mőr. ezds.	Korreferátum - - - - -	59
Dr. Peták György mk. ezds.	Korreferátum - - - - -	61
Dr. Kovács István r. alez.	Korreferátum - - - - -	64
Kalocsai György hőr. alez.	Korreferátum - - - - -	65
D. Varga József r. őrgy.	Korreferátum - - - - -	68
Lukász Marcell r. alez.	Korreferátum - - - - -	68
Barta Gyula mőr. vőrgy.	Korreferátum - - - - -	70
Dr. Kelemen László r. alez.	Korreferátum - - - - -	71
György Antal r. alez.	Korreferátum - - - - -	72
Szentpéteri Gyula r. ezds.	Zárzó - - - - -	73

*A „TRANZIT-85” közlekedési rendszergyakorlat
feldolgozott tapasztalatai*

Sáfár Bálint ezds.	Az MN közlekedési szolgálat fejlesztésével kapcsolatos elgondolások a „TRANZIT-85” közlekedési rendszergyakorlat tapasztalatainak figyelembevételével - - - - -	75
Szűcs László alez.	A felsőszintű vezető szervek tevékenységének főbb tapasztalatai - - - - -	78
Dr. Dobó Ferenc alez.	A „TRANZIT-85” közlekedési rendszergyakorlatot végrehajtó közlekedési katonai szervezetek felkészítésének tapasztalatai - - - - -	83
Tóth Bálint mk. alez.	A „TRANZIT-85” közlekedési rendszergyakorlat előkészítésének tapasztalatai - - - - -	88
Zsoldos Péter alez.	A „TRANZIT-85” közlekedési rendszergyakorlat pártpolitikai munkájának fontosabb tapasztalatai - - - - -	91
Petrák Béla alez.	A területi közlekedési szervek feladatai - - - - -	95
Gombos István őrgy.	A „TRANZIT-85” közlekedési rendszergyakorlat seregtestszintű tapasztalatai - - - - -	
Palkó Antal mk. alez.	A hátországvédelmi közlekedési csapatok feladatairól, vezetésük, szervezeti felépítésük korszerűsítésének szükségességéről a „TRANZIT-85” közlekedési rendszergyakorlat tapasztalatai alapján - - - - -	104

Gőz András őrgy.	Gondolatok a „TRANZIT-85” közlekedési rendszergyakorlaton részt vett HÁVP közlekedési csapatok tevékenységéről - - - - -	111
Sági László mk. fhdgy.	A hátországvédelmi közúti komendánségek alkalmazásának tapasztalatai a „TRANZIT-85” rendszergyakorlaton- - - - -	115

Munkavédelmi közlemények

MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya	1. Tájékoztató a villamos berendezések üzemeltetése és javítása közben történt balesetokról -	119
	2. Segédlet a sorállományú katonák munkavédelmi oktatásához (folytatás) - - - - -	120

Hasznos tapasztalatok

Kálazy László kpa.	A polgári dolgozók kongresszusi és felszabadulási munkaversenyének tapasztalatai - - - - -	124
Dr. Tomcsányi Katalin o. őrgy., Bottó Imre ezds.	A szocialista versenymozgalom főbb tapasztalatai az MN Központi Katonai Kórházban - - -	129

Folyóíratszemle

V Sz. BICSIK ezredes	A szállítóeszközök csapatok biztosításában való felhasználásának központosításáról- - - - -	132
M. I. GALKIN nyá. ezds.	A hadtudományi ismeretek fejlesztésének formái- - - - -	137

Hadtáptörténet

Tóth József ezds.	Az MN személyi állománya szolgálati, élet- és munkakörülményeinek alakulása az 1956-1967-es években - - - - -	146
-------------------	---	-----

Tájékoztató közlemények

Dr. Schiller András o. őrgy.	A véradás legyen közügy! - - - - -	164
x x x	Lapszemle - könyvszemle - - - - -	167

1986. 3. szám

Pályázati felhívás - - - - -	3
------------------------------	---

A hadtápbiztosítás elmélete

Pártos János ezds.	A baráti hadseregek hadművelleti és csapathadtápjának helyzete, korszerűsítésük néhány tendenciája	5
Dr. Kazinczi István nyá. alez.	A minőség kérdései a fegyveres erők és testületek gazdasági jellegű (kiszolgáló, szolgáltató) tevékenységében II. rész - - - - -	14

Politikai munka a hadtápban

Kovács Károly alez.	A Központhadtáp katonai szervezetek sorállománya körében folyó közművelődési munka néhány tapasztalata, feladataink - - - - -	23
Petrák Béla alez.	KISZ-megbízotti rendszer a szállítványkísérő őrszolgálatban - - - - -	30

Harckészültség és hadtápképzés

Eőri Tibor ezds.	Egy gépesített lövészadosztály hadtáp rendszergyakorlat tapasztalatai - - - - -	32
Skrabán László ezds.	A HDS második lépcsőjében levő hk. ho. ellencsapás végrehajtására történő előrevonása és ütközetbe vetése hadtápbiztosításának megtervezése, megszervezése és végrehajtása - - - - -	41
Korom Károly őrgy.	A környezetvédelem sajátossága és eredményei az MN Hátországvédelmi Parancsnokság alárendeltjeinél - - - - -	54

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Szabó Attila mő. mk. ezds.	A munkásőrség ellátásának, gazdálkodásának módosított, korszerűsített rendje - - - - -	58
Dr. Villányi Ferenc o. ezds.	Az ápolási munka egységesítésének kialakítása a korszerű ápolási tevékenység követelményrendszerének biztosításához - - - - -	65
Semperger Imre szds.	A Tábori Textiltisztító és Javító Üzem működésének megtervezése, megszervezése a hadművelleti tevékenység folyamán - - - - -	72

Munkavédelmi közlemények

MN PÜSZF-ség Baleset-elhárítási és munkavédelmi o.	1. Segédlet a sorállományú katonák munkavédelmi oktatásához (folytatás) - - - - -	85
	2. Tájékoztató a polgári alkalmazottak 1985. évi baleseti helyzetéről - - - - -	89

Hasznos tapasztalatok

Csabai György őrgy.	Összegezett tanulságok (és tények) a moszkvai csata hadtápbiztosításáról - - - - -	98
---------------------	--	----

Folyóiratszemle

I. M. Goluskó vezds.	A csapatok hadművelet alatti hadtápbiztosítása elmélete és gyakorlata fejlődésének egyes irányzatai	103
V. Arhipov vőrgy.	A gépkocsutak felderítése megszervezésének egyes kérdései - - - - -	113

Albin G. Wheeler	A mélységi támadás hadtápbiztosítása - - -	117
------------------	--	-----

Hadtáptörténet

Tóth József ezds.	Az MN személyi állománya szolgálati, élet- és munkakörülményeinek alakulása az 1968-1980-as időszakban - - - - -	124
-------------------	--	-----

Tájékoztató közlemények

x x x	Könyvszemle - - - - -	141
-------------	-----------------------	-----

1986. 4. szám

A hadtápbiztosítás elmélete

ZMKA Hadtáptanszék szerzői kollektívája	Szállítások szervezése a csapatok harctevékenysé- gében - - - - -	3
Szűcs László alez.	A katonai közlekedési szervezetek korszerűsítésé- nek irányai - - - - -	13
Skrabán László ezds.	Gondolatok a hadtáptisztek törzskultúrájáról -	21

Harckészültség és hadtápkiképzés

Dr. Lapos Mihály vörgy.	Néhány gondolat a központhadtápban lefolytatott gyakorlatok kapcsán - - - - -	26
Bán János alez.	A „HENGER-86” gyakorlat hadtápbiztosításának tapasztalatai - - - - -	33
Horovitz Ferenc alez.	A hadsereg kirakóállomás és lőszerátadó körzet megszervezésében, berendezésében és működteté- sében érintett egységek (szervek) együttműködésé- nek követelményei - - - - -	46
Dr. Villányi Ferenc o. ezds.	A Vegyes Kórházbázisok parancsnoki és törzsveze- tési gyakorlatok levezetésének és végrehajtásának főbb tapasztalatai (BALATON-86) - - - -	54
Rádlí Tibor őrgy.	Gondolatok a hadtápbiztosítás tisztképzés jelenéről és jö- vőjéről - - - - -	62
MN Hadtápbiztosítás Kiképző Központ szerzői kollektívája	Az MN Élelmezési Tiszthelyettes és Szakmunkás- képző Iskola első négy évének tapasztalatai - -	70
Littomiczy János mk. alez.	Az MN központhadtápbiztosítás katonai szervezeti újító mozgalmának eredményei a VI. ötéves tervidő- szakban - - - - -	75

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Eőri Tibor ezds.	A csapatgazdálkodás tapasztalatai az életkörülmé- nyek alakulása és a harci-technikai eszközök had- rafoghatóságára gyakorolt hatásai - - - - -	81
------------------	---	----

Bekker János alez.	A háborús, illetve tábori körülmények között végrehajtott üzemanyag-ellátás időjárási viszonyoktól függő sajátosságai - - - - -	90
Bakodi Zoltán ezds.	Mégegyszer a számviteli részlegekről - - - -	97
Dr. Hangay Géza gy. őrgy.	Az MN „M” egészségügyi ellátásának számítógépes rendszere - - - - -	101

Munkavédelmi közlemények

MN PÜSZF-ség baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya	1. Az üzemi balesetek elbírálásának szigorításáról	107
	2. Segédlet a sorállományú katonák munkavédelmi oktatásához (folytatás) - - - - -	110

Hasznos tapasztalatok

Csabai György őrgy.	Az Európában állomásozó amerikai szárazföldi csapatok új hadtápjáról - - - - -	114
Makkai László nyá. alez.	A miskolci Bocskai (Rudolf) laktanya szerepe a hadtápbiztosításban - - - - -	120

Folyóírat szemle

I. M. Goluskó vezds.	Műszaki tudományos haladás: a hadtáp elmélete és gyakorlata - - - - -	127
A. D. Lizicsev vezds.	A politikai szervek és pártszervezetek fontos feladata - - - - -	133
De. D. Enderlein ezds. és dr. K. Langbein ezds.	A Bundeswehr tábori hadseregének egészségügyi biztosítása - - - - -	140
G. Müller ezds.	A kenyérrrel és friss hússal történő ellátás néhány problémája harci körülmények között - - -	147

Hadtáptörténet

Tóth József ezds.	Visszatekintés a Magyar Néphadsereg hadtápszolgálatára gazdálkodási rendszere (normagazdálkodás, illetve pénzgazdálkodás) néhány kérdésére az 1950-es és 1960-as években - - - - -	153
-------------------	--	-----

Tájékoztató közlemények

x x x	Könyvszemle - - - - -	170
-------	-----------------------	-----

A „HADTÁPBIZTOSÍTÁS” 1987. évben megjelent számainak összesített taartalomjegyzéke

1987. 1. szám

Előszó - - - - -	3
------------------	---

A hadtápbiztosítás elmélete

Szórádi Zoltán vörgy.	Az MN szárazföldi csapatok szervezeteinek korszerűsítése és az azokból fakadó követelmények a csapatok hadtápbiztosításával szemben - - -	4
Kapus Gyula vörgy. és Kis Mihály őrgy. Dobó Péter ezds.	Az összefegyvernemi hadsereg hadműveleti hadtápbiztosításának aktuális kérdései - - - - -	9
Sáfár Bálint ezds.	A gépesített hadtest (dandár) támadó és védelmi hadműveletei (harctevékenységei) hadtápbiztosításának megszervezése - - - - -	21
Pártos János ezds.	A hadtest első támadó és a védelmi hadműveletei közlekedési biztosítása tervezésének, szervezésének és vezetésének alapjai - - - - -	41
	A hadtáp- és fegyverzettechnikai szolgálat együttműködésének aktuális feladatai a szervezeti korszerűsítés kapcsán - - - - -	48

Harckészültség és hadtápkiképzés

Gombás Kálmán ezds.	A hadtest- és dandárhadtáp HKSZ és M feladatai végrehajtásának rendje - - - - -	54
Kodák Mihály ezds.	A szárazföldi csapatoknál folyó hadtápkiképzés, felkészítés megváltozott követelményei. A gyakorlatok tervezésének és végrehajtásának újszerű feladatai - - - - -	66
Tóth József ezds.	A hivatásos és tartalékos tiszthelyettes, illetve tisztképzés korszerűsítése a hadtápszolgálatban -	86
Babarczy Tivadar ezds.	A főiskolai hadtáptisztképzés új vonásai - - -	93
Dr. Szenes Zoltán alez.	Korszerűsített akadémiai képzés - - - - -	99

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás

Kapus Gyula vörgy. és Komondi Márton őrgy.	A dandárhadtáp békegazdálkodásának területei és követelményei - - - - -	110
Kapus Gyula vörgy. és Tóth Elek alez, Bognár József ezds.	A dandárhadtáp vezetésének kulcskérdései békében - - - - -	124
és Papp József alez. Bakodi Zoltán ezds.	A katonakereskedelmi ellátásról és hosszabb távon annak továbbfejlesztéséről - - - - -	135
Estók Sándor őrgy.	Számviteli részlegek és a szervezeti korszerűsítés	146
	A gépesített lövészdandár hadtápvezetésének kérdései békében - - - - -	149

Munkavédelmi közlemények

MN PÜSZF-ség Baleset- elhárítási és Munkavédelmi Osztály	1. Segédlet a sorállományú katonák munkavédelmi oktatásához (folytatás) - - - - -	156
	2. Tájékoztató a középfokú munkavédelmi szaktanfolyam tapasztalatairól - - - - -	158

3. Vizsgálathoz és (vagy) egészségügyi alkalmassághoz kötött munkakörök a népgazdaságban - 160

Hasznos tapasztalatok

- Dr. Lapos Mihály vőrgy. A népgazdaság helyzetének alakulása és befolyása a hadsereg fejlesztésére, életére - - - - 162

Folyóírat szemle

- I. M. Goluskó vezds. Az átalakítás (peresztrojka) és a hadtáp problémái - - - - - 165
- V. Akszenov őrgy. Szakharcászati gyakorlat előkészítése és levezetése a zászlóaljhadtáp személyi állományával - - - 173

1987. 2. szám

A hadtápbiztosítás elmélete

- Dr. Lapos Mihály vőrgy. Rendszerszemléletű gondolkodás a vezetés hatékonyságának egyik fontos előfeltétele - - - 3
- Dr. Szenes Zoltán alez. A hadtápbiztosítás fogalmához - - - - - 11
- Réger Béla őrgy. Logisztikai koncepció a hadtápbiztosítás elméletében - - - - - 22

Politikai munka a hadtápban

- Forgács András ezds. Gondjainkról - - - - - 27

Harckészültség és hadtápkiképzés

- Dr. Villányi Ferenc o. ezds. A hátországi egészségügyi biztosítás rendszere, helye, szerepe a Magyar Népköztársaság egészségügyi biztosításának rendjében, az „ORION-85” és „BALATON-86” egészségügyi együttműködési gyakorlatok legfontosabb általánosítható tapasztalatainak tükrében - - - - - 32
- Gubicza Gyula alez.,
Bakonyi Pál őrgy. A „ZENGŐ-86” légvédelmi rendszergyakorlás néhány hadtáptapasztalata - - - - - 37
- Pálinkó Károly ezds. A „BARÁTSÁG-86” gyakorlat hadtápbiztosításának lényegesebb tapasztalatai - - - - - 44
- Békés Mihály alez. Az egység-hadtáp vezetésében meglévő hiányosságok, azok megszüntetésének lehetőségei, az egység-hadtáp vezetése javításának irányai - - - 57
- Szakács Gusztáv alez. A vegyi, sugár- és tűzhelyzet értékelésének kérdései a hadtáptörzsekben, a hadtápbiztosításkorlátnál - - - - - 68

*A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás
katonai közlekedés*

Vass József alez.	Az „anyagi eszközök utánszállítása”, mint a hadtápbiztosítás sajátos ágazata - - - - -	75
Domine János alez.	Gondolatok a szervezési változásokban érintett egységek számviteli rendje megszervezésének (módosításának) feladatairól - - - - -	86
Békés Mihály alez.	A CSSZR-ek tevékenységének továbbfejlesztése, azok lehetőségei a hadtápvezetés folyamatában, a döntéselőkészítő, elemző-tervező tevékenységben	95
Szerkesztőségi cikk	A kisgazdaságokról - - - - -	102

Munkavédelmi közlemények

MN PÜSZF-ség Baleset- elhárítási és Munkavédelmi Osztály	1. Tájékoztató a Magyar Néphadsereg II. Munkavédelmi konferenciájáról - - - - -	105
	2. A munkavédelem és baleset-elhárítás helyzetének alakulása az MN üzemanyag-szolgálatnál -	107
	3. Segédlet a sorállományú katonák munkavédelmi oktatásához (folytatás) - - - - -	109

Hasznos tapasztalatok

Dr. Bogdány Tamás alez.	A jugoszláv és magyar felsőszintű katonai gazdálkodás irányítása lehetséges találkozási pontjainak bemutatása a hadtáp- (kiemelten ruházati) szolgálat tevékenységén keresztül - - - - -	114
Rohály József szds., Palkó Zoltán fhdy.	A sorállományú katonák ruházati ellátása és felszerelésük számvitelének tapasztalatai - - - -	119

Folyóíratszemle

N. Kozlov altbgy.	A hadtáp vezetése harcban - - - - -	121
V. Jezdakov vörgy.	Tökéletesítsük a hadtápkáderek kiképzését - -	126
E. Frolenkov ezds., William Winkler vörgy.	Egészségügy és a korszerű harc - - - - -	132

Hadtáptörténet

Tóth József ezds.	A hadtápkiképzés fejlődésének történelmi áttekintése a felszabadulástól az 1980-as évek végéig -	139
-------------------	--	-----

1987. 3. szám

A hadtápbiztosítás elmélete

Csabai György alez.	Az ellátócsapatok csoportosításának néhány elméleti és gyakorlati kérdése - - - - -	3
Dr. Villányi Ferenc o. ezds.	A várható ellenség részéről alkalmazásra kerülő fegyverfajták és a valószínű hadműveleti-harcászati irányok hatása a prognosztizálható egészségügyi veszteségek nagyságára - - - - -	12
Vágner Béla őrgy.	A rendszerbe lépő új harci technikai eszközök hatása a csapatok hadtápbiztosítására a honi légvédelmi rakétacsapatoknál - - - - -	19
Péli István mk. őrgy.	Adalékok a hadműveletek közötti biztosításának elméletéhez - - - - -	25

Harcékszűlség és hadtápkiképzés

Eőri Tibor ezds.	A zászlóaljparancsnok-helyettes vezetési rendjének első tapasztalatai, az előrehaladás útjai, a megerősített gépesített lövészzászlóalj harcában - - -	34
Rádlí Tibor őrgy.	Tapasztalataim a hadtáp tisztjelöltek hegyi kiképzésében - - - - -	40
Pásztor István alez. Márkus József alez.	A repülőegységek és alegységek harctevékenysége hadtápbiztosításának tervezése és vezetése, s ehhez a számítástechnika alkalmazásának lehetőségei - - - - -	47

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás katonai közlekedés

Kapus Gyula vőrgy. Illich Ferenc őrgy.	A csapatvezetés gazdasági feladatai a szolgálati és életkörülmények javításában - - - - -	53
Újvári Mihály alez.	A társfegyveres testületek együttműködése a ruházati szolgálatban - - - - -	61
Dr. Kajdi József ezds.	A HM-közvetlen szervezetek hadtáp gazdasági szakellenőrzésének kérdései - - - - -	66
Sáfár Bálint ezds.	A katonai vasúti közlekedés és szállítás néhány kérdése a MÁV-val történő együttes tevékenység-nél - - - - -	73
Szűcs László alez.	Gondolatok a szállításszervezésről (konzultáció)-	81

Hasznos tapasztalatok

Dr. Lapos Mihály vőrgy.	Néhány gondolat a 11. Országos anyagmozgatási konferencia kapcsán - - - - -	88
Estók Sándor őrgy.	A jövődolmezőség feltételeinek megteremtése a kiségitő gazdaságban - - - - -	95

Tájékoztató közlemények

MN KSZF-ség	Tájékoztató az MN Szállítási Tanács üléséről	- 100
Littomericzky János mk. alez.	A Magyar Néphadsereg Hadtápfőnökség újítói konferenciája és kiállítása 1987.	- - - - - 102

Munkavédelmi közlemények

MN Pénzügyi Szolgálat- főnökség Baleset-elhárítási és munkavédelmi osztálya	1. Tájékoztató a polgári alkalmazottak 1986. évi baleseti helyzetéről	- - - - - 136
	2. Védekezés a természeti hatások ellen	- - - 144
	3. A karbantartás és a biztonság összefüggése, a karbantartási-javítási munkák veszélyei	- - 145

Hadtáptörténet

Dr. Zimonyi István nyá. ezds.	Az új demokratikus hadsereg személyi állománya szolgálati és életkörülményei biztosításának költségvetési alapjai (1945-1948)	- - - - - 148
Tóth József ezds.	A Magyar Néphadsereg lakásgazdálkodása (1945-1980)	- - - - - 157

Folyóiratszemle

Azujev ezds.	Az „ellenség” mögöttes területén folyó harc érdekében	- - - - - 171
V. A. Csirvin ezds.	Tudományos munkák kidolgozásának tökéletesítéséről	- - - - - 176
Jv. G. Saposnyikov o. vörgy.	Sebesültek hátraszállítása légi szállítóeszközökön	- 184

1987. 4. szám

A hadtápbiztosítás elmélete

Pártos János ezds., Csabai györgy alez.	A PVOP és az MN HÁVP parancsnoki és törzshadijáték néhány sajátos és általános tapasztalata	3
Dr. Dobó Ferenc nyá. alez.	A közlekedési rendszer működésének sajátosságai haditevékenységek esetén az ország területén	- 9
Dr. Novák János o. ezds.	Katasztrófaorvoslás-problémák a szűkebb értelemben vett orvoslás keretein túl	- - - - - 15
Dr. Lapos Mihály vörgy.	A hadtápvezetés korszerűsítésének irányai	- - 25

Politikai munka a hadtápban

Kovács Károly alez.	A társadalmi változások tükröződése a sorkatonai szolgálatot teljesítő fiatalok jellemzőiben a központhadtáp üzemanyag-raktárainál	- - - - - 30
---------------------	--	--------------

Gyakorlatok hadtáptapasztalatai

Kapus Gyula vőrgy.	Frontparancsnoki és törzsvezetési gyakorlat hadtáptapasztalatai - - - - -	42
Skrabán László ezds.	Frontparancsnoki és törzsvezetési gyakorlaton részt vett gépesített hadtesthadtáptörzsek tevékenységének tapasztalatairól - - - - -	55
Eőri Tibor ezds.	A gépesített hadtest hadműveleti hadtápbiztosításának tapasztalatai az új szabályzat-tervezetek és végrehajtott gyakorlatok tükrében - - - - -	59
Dani József szds.	Gépesített lövészászlóalj parancsnok hadtáphegyetese voltam egy gépesített lövészdandár harcászati gyakorlatán - - - - -	74
MN 2284 hadtáptörzs	A „Bazalt-87” kétfokozatú hadtestparancsnoki és törzsvezetési bemutató gyakorlat főbb hadtáptapasztalatai - - - - -	83
Hautzinger Gyula alez.	A honi légvédelem 1987-ben a Szovjetunió állami lőterén végrehajtott éleslövészettel egybekötött harcászati gyakorlatai hadtápbiztosításának tapasztalatai - - - - -	95

Hadtápkiképzés

Márkus József alez.	A felderítő repülőszázad harctevékenysége hadtápbiztosításának alapvető kérdései - - - -	99
Széli Ferenc alez.	Szakácsképzés helyzete a Magyar Néphadseregben - - - - -	107

Csapatgazdálkodás - társadalmi tulajdonvédelem

S. Nagy József alez.	Az anyagi fegyelem elvi és gyakorlati kérdései -	111
----------------------	--	-----

Munkavédelmi közlemények

MN PÜSZF-ség Baleset- elhárítási és Munkavédelmi Osztály	1. Tájékoztató halálos üzemi balesetekről - -	116
	2. Aszfalt, bitumen, kátrány és az alvázvédő anyagok egészségkárosító hatása - - - - -	118

Emlékeztető

Dr. Damó László nyá. vőrgy.	Az MSZMP XVIII. kerületi Bizottsága és a 2. Forradalmi Karhatalmi ezred 9. század volt parancsnoksága rendezésében megtartott bajtársi találkozóóról - - - - -	120
--------------------------------	--	-----

Hadtáptörténet

Dr. Thürmer Gyula nyá. alez.	A hadtáp-szaktépkocsik állománya fejlődésének történeti áttekintése - - - - -	130
---------------------------------	---	-----

Tóth József ezds.	A Magyar Néphadsereg személyi állománya illet- ményellátásáról (1945-1987) - - - - -	142
Vágner Béla őrgy.	Osztrák-Magyar Monarchia ellátószolgálat az első világháborúban - - - - -	150

Folyóiratszemle

N. Miljukov ezds.	Elszigetelt irányokban - - - - -	164
N. Penzev ezds.	A személyi állomány felszerelése terepen - -	169
V. Rjabuhin ezds.	Hadtápbiztosítás vízi akadály erőszakos leküzdé- kor - - - - -	173
V. Maszlov ezds.	Az USA szárazföldi csapatai hadtápkörleteinek vé- delme - - - - -	178

Mit mutatott a gyakorlat

G. Burmisztrov ezredes

A. Sztorcak ezredes

(Fordítás a „Til Vooruzsennih Szil” c. folyóirat 1988/7. számából)

A terepfoglalkozás minőségi tervezésétől és megszervezésétől függ a hadtápszakemberek kiképzésének és szakmai felkészültségének hatékonysága. Sajnos egyes harcosok számtalan esetben nem látják milyen célokat és feladatokat támasztottak velük szemben a gyakorlat folyamán, milyen terjedelemben és sorrendben kellett azokat végrehajtani, hogyan kellett volna az erőket az egyes feladatok együttes megoldására összpontosítani. Hogyan lehet a szakharcászati gyakorlatot, foglalkozást, terepgyakorlást legjobban előkészíteni, lefolytatni az egyes hadtáp szolgálati ágak, alegységek sajátosságainak figyelembevételével?

Ennek a feladatnak a megoldását csak a *kiképzés komplexitása* teszi lehetővé.

Az Észak-Kaukázusi katonai körzetben a komplex megközelítés figyelembevételével vezetett le egy gyakorlatot V. Zsivajev vezérőrnagy, a körzetparancsnok hadtáphegyttese. Azon az élelmezési szolgálat alegységein kívül részt vettek egyes egységek, beleértve az önálló ellátó zászlóaljat, a műszaki és vegyvédelmi alegységeket, az egészségügyi és állategészségügyi intézetek, gépesített lövészek és harckocsizók is.

A gyakorlat fő célja: a hadtápegységek és egységek, intézetek harctevékenység alatti vezetése megszervezésével kapcsolatos jártasság tökéletesítése.

Az elgondolásnak megfelelően meg kell tanítani helyesen megszervezni az *élelmiszer raktár, sütőde, hűsüzem, javítóműhely, gazdasági raj és más intézetek működését a tömegpusztító fegyver ellenség általi alkalmazásának viszonyai között*.

Az *összszekovácsoeltság* elérésének céljából a gyakorlat kezdete a személyi állomány gyakorolta a technika kezelését, az egészségügyi és állategészségügyi laboratórium telepítését, berendezését. Közvetlenül a terepre való kivonulás előtt gyakorolták az élelmiszer kiadását (átvételt), a technika javítását, az állatvágást, a kenyérsütést, az ételkészítést. A vegyvédelmi alegységek megszervezték a figyelést és a felderítést a vezetési pontok elhelyezési körleteiben. A műszaki szolgálat szakemberei tábori vízellátó pontokat rendeztek be. A műszaki berendezéssel kapcsolatosan hatalmas előkészítő munkát végeztek. A személyi állomány részére fedett lövészárkokat, a technika és az anyagi készletek részére fedezékeket készítettek. Gondosan és sokoldalúan átgondolták az élelmiszer készletek gépkocsikon, földön, sátrakban történő elhelyezésének, a sütőde, hűsüzem, javítóműhely telepítésének rendjét.

A küszöbön álló foglalkozás körzetében a terepet meredek lejtőjű szurdokok és völgygátak szeldelték át, a terep talaja agyagos volt, ami bonyolította a műszaki technika működését és a fedezékek helyének kiválasztását.

A *szemrevételezés* során feltártak egy sor olyan hanyagságot, amelyek jelentős előerő és anyagi eszköz veszteséget vonhattak volna maguk után. Arról van ugyanis szó, hogy a közlés szerint a terep járványegészségügyi vonatkozásban nem volt teljes mértékben kedvező. Ezért a jobb átvizsgálásra bevontak egy sor egészségügyi és állategészségügyi aleggységet és intézetet.

Pl. a járványvédelmi rendszabályok végrehajtására az élelmiszer raktár elhelyezési körletéhez előrevonták a járványegészségügyi és az állatjárványvédelmi osztag mozgócsoportját. Azok gyakorolták a mérgező-, radióaktív anyag és bakteriológiai eszköztartalom megállapításának végrehajtását és ténylegesen ellenőrizték az élelmiszer raktár elhelyezési körletének közegészségügyi-higiénés, járványügyi és állat járvány állapotát. Azonkívül gyakorolták a megelőző és korlátozó rendszabályok végrehajtását egészségügyi megfigyelés és vesztgár viszonyai között.

A mozgó hűszem elhelyezési körletébe V. Rogyina orvos őrnagy irányítása alatt előrevonták az állategészségügyi osztag részlegét. Az élelmiszer, a nyersanyag és az állat-táp szennyezettsége értékelésének elsajátításán kívül az állategészségügyi osztag szakemberei gyakorolták a vágóállat fixáló berendezés felhasználásával történő fertőtlenítésének és mentesítésének végrehajtását, az állatok tömeges állategészségügyi mentesítésének céljából.

Az elgondolás szerint a *gyakorlat első részében* a csapataink átcsoportosítását megakadályozni akaró ellenség légi csapatát mért az egységek és aleggységek elhelyezési körleteire. A csapatok hadtápbiztosítása megbontásának érdekében széleskörűen alkalmaztak gyújtóeszközöket. A hadtápegységek és egységek, köztük az élelmiszer raktár ténykedése megbénítására az „ellenség” távvezérlésű aknásítást is alkalmazott.

A feltételek tényleges helyzethez való közelítésének céljából a külön létrehozott imitáló részleg az élelmiszer raktár területén trotil tölteteket robbantott, szénhidrogén keveréket dobált szét és gyújtogatott. Ebben a helyzetben kellett egyidejűleg tevékenykedni mindenkinek, összehangolva a tűz oltásának rendjét. A gyújtóeszközök következményeinek felszámolásakor különösen kitűnt az élelmiszer raktár, Jn. Karmokov tiszt által irányított személyi állománya. Az égőkeverék oltására azok eredményesen alkalmazták a földet, a tűzoltókészülékeket és a helyszínen található eszközöket. A lehetséges tüzek lokalizálására a műszaki és vegyvédelmi aleggységek pedig öntözőgépkocsikat és műszaki technikát vettek igénybe.

Különös figyelmet fordítottak a távirányítású aknatelepítés következményei felszámolása kérdéseinek feldolgozására az élelmiszer raktár körzetében. A gyakorlat résztvevőinek bemutatták az aknák hatástalanításának rendjét és a biztonsági rendszabályokat. Ehhez D. Poprovki hadnagy irányítása alatt külön számvetést készítettek. tárgyilagosan meg kell azonban mondani, hogy a résztvevők eligazítása és felkészítése idején korántsem irányoztak mindent elő. Ez a magyarázata a személyi állomány tevékenységében megmutatkozó vigyázatlanságnak, ami reális harchelyzet viszonyai között megengedhetetlen. Az emberek pl. időnként úgy ugráltak le a gépkocsiról, hogy nem győződtek még, vannak-e gyalogsági aknák azon a helyen, ahol a gépkocsi megállt. Előfordult, hogy a nyújtott töltet felrobbanásakor a harcosok elfelejtették a védőernyőt bezabiztosítani.

• A *második részben* a kitűzött célt hagyományos eszközökkel elérni nem bíró „ellen-ség” „atomcsapást” mért a csapatokra és a hadtápra. Az egyik 50 ezer tonna hatóerejű robbantást az üzemanyag és élelmiszerreklár, továbbá a mozgó sütőde elhelyezési körle-tében imitálták.

A körletek a radioaktív anyagok kihullása ideje alatti sugárszintjére vonatkozó ada-tokat a döntnökök útján juttatták el a hadtápinvézetek figyelőőrseihez, a kijelölt menet-vonalra vonatkozókat pedig a vegyifelderítő járőrökhöz. A fenti időben az alegység- és az intézetparancsnokoktól kezdtek a megfelelő információk a vegyifelderítő járőröz-beérkezni.

V. Pavlov tiszt gyorsan összegyűjtötte az alegységek és intézetek elhelyezési körle-tei és tartalék körletekben húzódó menetvonalak sugárszintjére vonatkozó adatokat. A sugárhelyzet értékelése lehetővé tette annak megállapítását, hogy az élelmiszer raktár zöme, a javítóműhely, az állategészségügyi osztag és a járványegészségügyi osztag erő-sen sugárszennyezett övezetbe került.

A hadtápvezetési pontra berendelték mind a hadtáphelyettesnek alárendelt, mind az ellátó parancsnokokat. V. Danyilovszkij alezredes kimerítően és röviden ismertette a résztvevőkkel a kialakult helyzetet és megkezdte azok meghallgatását.

Elsőnek A. Arhipov század, vegyivédelmi szolgálatvezető jelentette javaslatait. Ő azt javasolta, hogy a mentesítő körletet a tartalék vezető menetvonal mentén húzódó sugárszennyezett övezet mögött helyezték el; a mozgó sütőde és a húsüzem, a műhely, a járványegészségügyi osztag, az élelmiszer raktár sátrainak sugármentesítését pedig azok lebontása előtt végezték el.

Hatalmas munkát végzett ezzel kapcsolatosan V. Koszenko tiszt, állategészségügyi laboratórium parancsnok. Az élelmiszer védettségének gondos értékelése után ő megál-lapította a vizsgálatnak alávetendő élelmiszerek minimális mennyiségét.

V. Duljaszov őrnagy, műszaki szolgálatvezető összességében helyesen jelölte ki a vízkimelés és tisztítás helyét. A tábori vízellátó raj terepen való elhelyezésével kapcsola-tos részletek pontosítása azonban bebizonyította, hogy a vízkiosztó pont gyengén fejlett úthálózáttal rendelkező körzetben fog elhelyezkedni, következésképpen annak telje-sítőképesége alacsony lesz.

A meghallgatás és a végleges elhatározás meghozatala után kihirdették a bakterio-lógiai fegyver „ellenség” általi alkalmazására vonatkozó közlést. Kijelölték a bakterioló-giai szennyezési övezet határait. Elkezdődött a komplex gyakorlat következő szakasza.

Megszervezték a talaj-, víz- és élelmiszerminta vételt. A munkába egyidejűleg bekapcsolódtak az alegységek és intézetek terepre kivonuló összes szolgálatai.

A járványegészségügyi és az állategészségügyi osztag szakemberei mindenekelőtt megállapították a fertőző megbetegedés kórokozójának fajtáját. Sz. Szitnyikov, A. Iva-nov és A. Arhipov tiszt javaslatai alapján kidolgozták a bakteriológiai támadás követke-zményeinek felszámolását lehetővé tevő elhatározást. Ezt az elhatározást a formábaöntés és az előljáró parancsnok általi jóváhagyás után eljuttatták az alegységparancsnokokhoz. Meghatározták a mentesítő körletbe történő előrevonás kezdetének időpontját és a fer-tőtlenítés végrehajtásának idejét.

A sugármentesítéshez hasonlóan, a nagy méretű sátrak, mozgó sütődék és húsüze-mek, a javítóműhely fertőtlenítését azok lebontása előtt szervezték meg öntözőgépkoc-sik segítségével. Azt a hadtáp- és harcbiztosító erők és eszközök együttesen végezték. A műhelysátrat fertőtlenített terepen hajtogatták össze. A gazdasági sátrakat lebontot-

ták és a mentesítő körletben fertőtlenítették fertőtlenítő gépkocsik és forrázómentesítő felszerelések felhasználásával. A technikát DK-4 és ARSZ készletek felhasználásával mentesítették a mentesítő körletben.

A nagy teherbíróképességű technika mentesítését TMSZ-65 hőerőgépek segítségével végezték. Ennek eredményeképpen a mentesítés ideje kétszeresére csökkent. Azonkívül szükségelenné vált az, hogy a hadtápegységektől és intézetektől nagyszámú személyi állományt vegyenek igénybe.

Az élelmiszer mentesítését a mentesítő körletben külön erre a célra berendezett területen végezték. A fertőtlenítés a göngyöleg felületének védőoldattal való kezeléséből állott.

A vágóállatokat a mentesítő körletben a tömeges állategészségügyi mentesítésre berendezett területen végezték. A fertőtlenítést és az ellenőrzést követően azokat a szűrőállomásra irányították, ahol végrehajtották a megelőző állategészségügyi rendszabályokat.

A bakteriológiai fegyver alkalmazása következményei felszámolásával kapcsolatosan az egészségügyi szolgálat hatalmas munkát végzett. A kórokozó fajtájának megállapítása után megszervezte a teljes személyi állomány ellenőrzését. Ebből a célból I. Szergejcsik tiszt irányítása alatt vesztegár céljára berendeztek egy területet.

Ezt a közleményt csak úgy lehetett kellően feldolgozni, hogy a harci alegységektől gépkocsizó lövészeket vontak be a gyakorlatba, aminek következtében meg lehetett szervezni a körlet őrzését és a szigorú ellenőrzést és áteresztést. Szervezetten folyt az étel készítése és kiosztása. Vízet a tábori vízellátó pontról szállítottak, ahol azt előzőleg megtisztították és ellenőrizték, hogy nem szennyezett-e.

A vegyifegyver valószínű ellenség által csapathadtápban – amelynek alegységeit szintén bevonták ebbe a gyakorlatba – való alkalmazása következményeinek felszámolásával kapcsolatosan érdekes és tanulságos tapasztalatra tettek szert. A kialakult viszonyok között az önálló zászlóalj, az élelmiszer raktár és a mozgó sütőde személyi állománya szabatosan és hozzáértően tevékenykedett.

A. Pik alezredes, zászlóaljparancsnok időben hozta meg elhatározását az alegységek és intézetek mentesítésével párosuló tartalék körletbe való áttelepítésére. Ezt az elhatározást a hadosztályparancsnok hadtáphelyettese jóváhagyta. A vegyifegyver alkalmazása következményeinek felszámolásával kapcsolatos feladatok megoldásában részt vett a teljes személyi állomány. Abban a pillanatban pl. amikor az élelmiszer raktár megkezdte előrenyomulását a mentesítő körletbe, az öntözőgépkocsik befejezték az utak vegyimentesítését és hozzáálltak a terep mentesítéséhez.

A technika és az anyag vegyimentesítésének teljességét a mentesítő körletben a vegyvédelmi szolgálat szakemberei műszerekkel ellenőrizték. Az élelmiszer harci mérgezőanyag tartalmának és fogyasztásra való alkalmasságának meghatározásával az állategészségügyi szolgálat szakemberei foglalkoztak.

A fertőtlenítő oldatok készítéséhez és a technikai szükséglet kielégítéséhez, majd a kenyérsütéshez és az ételkészítéshez szükséges vizet a hadosztály vízellátó pontról szállították. A vízyűjtőből származó víz tisztítását és a talajvíz kiemelését vízkiemelő berendezéssel a műszaki alegység harcosai végezték.

A gyakorlat, gépesített lövész zászlóalj gazdasági rajának a személyi állomány élelmezésével kapcsolatos *befejező szakasza*, magas színvonalon folyt le. A vegyi fegyver

ellenség általi alkalmazásának viszonyait megközelítő helyzetet ködgyertyák és imitáló gránátok alkalmazásával, valamint a robbanószerkezetek előre létrehozott részlegek általi robbantása útján alakították ki.

A gyakorlaton először dolgozták fel azt a változatot, amikor a konyhák lépcsőzeten helyezkedtek el, hogy a gépkocsi mögött álló DK-4 készlet le tudja kezelni az elől álló utánfutókonyhát.

Ez lehetővé tette azt, hogy a vegyimentesítést rövid időn belül elvégezzék és hozzákezdjenek az ételkészítéshez.

A *gyakorlat utolsó szakaszán* gyakorolták a melegétel személyi állomány részére való kiszállításának különböző módjait: a konyhák előrevonását az alegységek harcrendjeibe, az étel átvételét hőtartóedényekben és kiszállítását a személyi állomány részére harcjárművökön. A szétbontakozott vízellátó pontok itt a zászlóalj és az ezredhadtápban helyezkedtek el. Az ezred vízellátó pontot a gépesített lövészezred gyakorlaton résztvevő műszaki szolgálat rendezte be és azon szűrőállomást telepített. A zászlóalj saját erőivel rendezte be vízellátó pontját, kiscsőves kút- és szövet-szén szűrő felhasználásával.

Ivóvizet és az ételkészítéshez szükséges vizet az ezred és zászlóalj vízellátó pontokon vételezték.

Tartalma és a megszabott feladatok volumene alapján a lefolytatott gyakorlat igen zsúfolt volt és teljes erő- és energiabedobást igényelt a személyi állománytól. Az fontos állomása lett a csapatok harc kiképzésének és szakmai képzése korszerűsítésének.

A gyakorlaton részt vett összes szolgálatiág jó gyakorlatra tett szert a hadtápegységek és intézetek tömegpusztító fegyverek ellenség általi alkalmazása következményei elleni védelmében.

A csapatok hadtáp vonatkozású önállósága fokozásának problémái

V. A. Odinco vezérőrnagy
a hadtudomány doktora, professzor
(Fordítás a „Vojennaja Miszl” c. folyóirat
1988/6. számából)

A csapatok hadtáp vonatkozású önállósága fokozásának problémái a 30-as években a mélyhadművelet elméletének kidolgozása folyamán merültek fel, és különös élességgel vetődtek fel a nagy honvédő háborúban a hadsereg és front mozgó csoportok – harcokosi és gépesített hadtestek lovas-gépesített magasabbegységek és harcokosi hadseregek széleskörű alkalmazásának kezdetével.¹ A mély hadművelet elméletének és gyakorlatának további evolúciója jelentősen bonyolítja a hadtápbiztosítás folyamatát.

Ezt igazolja többek között az 1982-ben elfogadott és az USA hadseregben napjainkban realizálódó „légi-földi hadművelet (ütközet)” koncepció. Ennek megfelelően a külföldi sajtó anyagai alapján ítélve a főerőktől leszakadva tevékenykedő csapatok hadtápbiztosításában nem kevés bonyolult probléma merül fel. Közülük a legfontosabb a magasabbegységek és egységek folyamatos anyagi ellátásának elérése. A probléma nem új, a hadügy fejlődésének minden fordulatával azonban az különös erővel kiéleződik. Így pl. míg az első világháborúban (egy katonára számolva) naponta mintegy 6 kg, a második világháborúban 20 kg különböző anyagi eszközt használtak fel, addig a 70-es években ezek a mutatók a külföldi sajtó adatai szerint még békében is elérték a 40 kg-ot, a helyi háborúkban pedig a 90 és ennél több kg-ot is.² Nyugati szakemberek állítása szerint tíz év alatt (1970 és 1980 között) az USA hadsereg egy hadosztályának napi anyagi szükséglete nyolcszorosára, 500 tonnáról 4000 tonnára nőtt.¹

Az elmúlt háború éveiben a front mozgó csoportok – harcokosi hadseregek – a tevékenység önállósága problémái megoldásának érdekében kénytelenek voltak saját anyagi készleteket létrehozni, és az 1944–1945 években vívott támadó hadműveletek többségének kezdetére ellátottsága elérte: lőszerből a 0,2–0,3; gépkocsi benzinből a 4,0–5,0; gázolajból a 4,0–5,0; élelmiszerből a 20–30 javadalmazást.¹ Ez az egész hadművelet folyamán garantálta a harcokosi hadseregek viszonylag tervszerű ellátását. Ezzel együtt,

¹ Vojennij enciklopedyicseskij szlovar – M.: Vojenizdat, 1986 – Sz. 562.

² Vojennaja Miszl – 1986. – No. 6 – Sz. 19.

³ Military Review – 1981. – No. 1.

⁴ A Szovjetunió Honv. Minisztériumának Közp. Levéltára f.233, op.2356, d.431, l.73; f.315, op.4467, d.125, ll.156, 157; f.324, op.4756, d.144, ll.7–9.

ahogy azt a tapasztalat is bizonyítja, azt gyakran megsértették azáltal, hogy a hadsereg-készletek 35–50 százalékát a tábori hadsereg anyagi bázis raktáraiban tárolták, amely egy-két vasútállomáson helyezkedett el és csak vasúton tudott áttelepülni. Mivel a vasutak helyreállításával kapcsolatos munkák lassabban haladtak a támadás ütemétől, ezért a tábori hadsereg anyagi bázisok a harctevékenység folyamán 400–500 km-re és még nagyobb távolságra is leszakadtak azoktól. A hadművelet nagy mélysége, a széthúzódnó közlekedési utak, valamint a nagyszámú zsákmányolt gépkocsi csapatok általi alkalmazása fokozott üzemanyagfogyasztást vont maga után. A légi erőt sietett segítségre. Az Odera megközelítési útjain azonban nem sikerült teljesen biztosítani az üzemanyag magasabbegységekhez és egységekhez időben történő kiszállítását.⁵

A főerőktől leszakadva tevékenykedő csapatok folyamatos ellátásának érdekében a frontparancsnokok igyekeztek növelni a *gépkocsikon szállítandó anyagi készleteket*. Amíg az 1943–44. évek hadműveletekben a harcokci hadseregeknél az erre a célra szolgáló gépkocsik száma 326–440 között ingadozott, addig az 1945. évi hadműveletekben az már elérte a 486–776-ot. Az önálló gépkocsiszállító zászlóaljak helyett 650 gépkocsival rendelkező gépkocsiszállító ezredek rendszeresítettek.⁶ Ez a szállítótér részt vett az anyagi eszközök tábori hadsereg anyagi alapokról és front raktárakból való szállításában, valamint a hadseregraktárak és más hadtápiintézetek támadó magasabbegységek és egységek mögötti áttelepítésében. A hadsereg-készleteknek a csapatokhoz való közelítése hozzájárult ahhoz, hogy a csapat szállítóeszközöket bevonják az utánszállításba a hadsereg tagozatban. Így pl. a 4. harcokci hadseregnél (Visztula–Oderai hadművelet, 1945) a löszereknek a Mosztki–Juzefno körzetéből az Odera nyugati pontján fekvő hídfőre való szállítására a hadsereg magasabbegységeitől és egységeitől felhasználtak több mint 170 gépkocsit.⁷

A *nagy honvédő háború tapasztalata* szerint a mozgó csoportok magasabbegységeihez és egységeihez főképpen a hadseregek gépkocsijai szállították az anyagi eszközöket. Abban a front szállítóeszközeinek részvétele (a front raktárak kis száma és nagy távolsága miatt) jelentéktelen volt. Így pl. a Visztula–Oderai hadműveletekben az 1. gárda harcokci hadseregekhez kiszállított 3184 tonna üzemanyagból a frontra csak 400 tonna (12%) esett, a 4. hadsereg csapataihoz pedig a 2383 tonnából 572 tonnát (24 százalékot) szállítottak ki.⁸

Mivel a légi szállítóeszközök száma jelentéktelen volt, a mozgó csoportok részére általuk átdobott rakományok súlya aránylag nem volt nagy. A Zumanszki–Botosani hadműveletben (1944) pl. az 5. gárda harcokci hadsereg magasabbegységeihez 15 tonna gázolajat szállítottak ki légúton.⁹

Korszerű hadműveletekben a harctevékenység intenzitásának és méretének növekedésével az ellenség védelmének mélységében a főerőktől leszakadva tevékenykedő csapatokat összekötő földi közlekedési utak gyakrabban megszakadhatnak, vagy elszigetelt szakaszokká válhatnak, mint az elmúlt háborúban. Ezért a folyamatos harctevékenység megvívásához szükséges anyagi eszközök biztosításával kapcsolatos feladatok végrehaj-

⁵ Az 1939–1945. évi II. vil. háb. történetet oroszul, 10 kötet – M.; Vojenizdat – Sz-85.

⁶ A Szovjetunió Honv. Min. Közp. Levéltára. f.307, op.4148, ll.213, 214, 326; f.315, op.4467, d.64, l.162.

⁷ u. a. f.324. op.4756, d.144, l.44

⁸ Radzijevszkij A. I. Tankovij udar. M.: Vojenizdat 1977. Sz. 235.

⁹ u. a. – Sz. 238.

tását nemcsak felemelt készletek létrehozása, hanem a légi szállítóeszközök széleskörű alkalmazása útján is lehet biztosítani. A helyi háborúk tapasztalata azonban azt bizonyítja, hogy a szállító légierő lehetőségei rendkívül alacsonyak. Az amerikai sajtó adatai szerint pl. csak egy légi mozgékonyaságú dandár egynapi anyagi eszköz szükségletének (275 tonna) kiszállítására az USA hadseregben a vietnami háború (1954-1973) tapasztalata szerint naponta 15 repülőgép-fordulót kellett megtenni. Az anyagi eszközök amerikai csapatokhoz való kiszállításában a légi szállítási ágazat aránya csak 2-3 százalékot tett ki.

A nyugati szakemberek véleménye szerint ahhoz, hogy a szükségletek időbeni kielégítésének fokát növelni lehessen, csökkenteni kell a légi szállítások volumenét, vagy növelni kell a légiszállításokban résztvevő katonai szállító légierő repülőgépeinek számát. Az USA és a NATO többi tagállamának hadseregében a hadügy gyakorlatának és elméletének fejlődésében napjainkban megmutatkozik mindkettő tendencia. A külföldi sajtó adatai szerint, pl. a „légi-földi hadművelet (ütközet)” koncepció keretében az ellenség védelmének mélységében bármelyik manővercsoport folytathat harctevékenységet. Ezzel együtt hangsúlyozzák, hogy a seregtestek főerőitől leszakadva önálló tevékenység folytatásához a csapatok állománya legalább dandár és legfeljebb hadtest legyen.¹⁰ Annak korlátozása mindenképp a csapatok megbízható anyagi ellátásának lehetőségével van összefüggésben.

Egyidejűleg a NATO-tömb hadseregeiben irányt vettek a katonai szállító légierő fokozott fejlesztésére. A hangsúly elsősorban az SZ-5 H nehéz-repülőgépeken van. A légi szállítási ágazat segítségével az USA katonai parancsnoksága, a külföldi sajtó értesülése szerint, magát az anyagi biztosítás rendszerét kívánja egyszerűsíteni, kevésbé terjedelmessé és operatívabbá tenni.¹¹ Ezen probléma megoldása fő célkitűzéseinek nyugaton mégis csak a csapatok hadtápvonatkozású önállóságának fokozását tartják. Mindenképp a magasabbegységek és egységek előjáró gépkocsijaival és anyagi készleteivel való megerősítéséről van szó. Az adott módszer lehetővé teszi a csapatok ellátásának megoldását anélkül, hogy a hadtápot nehezebbé kellene tenni. A csapatkészletekkel együtt ezen készletek mértékének garantálnia kell a csapatok folyamatos anyagi biztosítását a főerőktől leszakadva való ténykedés egész ideje alatt.

Ez a módszer nem újkeletű. A szovjet csapatok még az elmúlt háború éveiben alkalmazták azt. A Visztula-Oderai hadműveletben pl. csak a 2. gárda harckocsi-hadsereg üzemanyag tartalékainak áttelepítésére a 76. gépkocsi szállítóezredet, a 229. önálló gépkocsiszállító századot és a 285. önálló üzemanyag szállító szakaszt jelölték ki.¹² Ugyanakkor – ahogy azt a tapasztalat is bizonyítja – a harci egységeknél a készletek és a gépkocsik számának a növelése elkerülhetetlenül nehezebbé tette a hadtápot, csökkentette a csapatok manőverező képességét, és nem felelt meg a magas ütemű tevékenység folytatása követelményeinek. Napjainkban ez a probléma még bonyolultabbá válik, mivel korszerű hadműveletekben a csapatokkal való manőver a harci erő egyik alkotórészévé válik. Légi – földi hadművelet (ütközet) folytatásakor pl., ahogy azt a külföldi sajtó is megjegyzi, az egységekkel való manőver hatékonyságánál és jelentőségénél fogva nem marad el azok tűzerejétől.¹³ Ezért a főerőktől leszakadva tevékenykedő csa-

¹⁰ Military Review - 1984. N. 2 - P. 2-16.

¹¹ Ordnance - 1971. - N. 308 - P. 146-151.

¹² A Honv. Min. Közp. Levéltára, f.210, op.3152, d.55, l.100.

¹³ Zarubezsnoje vojennoja obozrenyje - 1983 - No. 12. - Sz. 4.

patok folyamatos anyagi biztosításának feladatát véleményünk szerint komplexen kell megoldani, mind a szükséges időben történő utánszállításának, mind azok gépkocsikkal és megfelelő anyagi készletekkel való megerősítésének útján.

Nem kevésbé bonyolult problémákkal találkozhatunk a *csapatok közötti biztosításával* kapcsolatosan is. Ezek mindenekelőtt annak következtében keletkeznek, hogy az elől tevékenykedő magasabbegységek leszakadnak a főerőktől, és az ellenség folyamatosan támadásokat intéz a közlekedési utak ellen.

Az elmúlt háború éveiben a mozgó csoportok közötti biztosításával kapcsolatos nehézségek főképpen a katonai gépkocsiutak (KGU) nagy kiterjedésével, továbbá azzal álltak összefüggésben, hogy több harckocsi-hadsereg nem rendelkezett erővel és eszközökkel az utak karbantartására. A 3. gárda harckocsi-hadsereg KGU-jának hossza pl. a Proszkurov-Csernovci hadművelet befejező szakaszában 659 km, az 1. sz. gárda harckocsi-hadseregé pedig a Visztula-Oderai hadműveletben 660 és 300 km volt.¹⁴

A nagy honvédő háború tapasztalata azt bizonyítja, hogy a *mozgó csoportok hadtápbiztosítása* nem mindig felelt meg a magas ütemű harctevékenységek követelményeinek. A tábori hadsereg anyagi bázisok nem voltak eléggé mozgékonyak, és ezért a hadművelet folyamán nem bírtak a csapatok mögött időben áttelepülni, aminek következtében hirtelen megnőtt az utánszállítási távolság. Azonkívül a hadseregekészleteknek többsége a vasútállomások körzeteiben – nem pedig a csapatok közelében a földön – helyezkedett el. Mindez zavarta a csapatok tervszerű ellátását. A Frontparancsnokok azonban ilyen viszonyok között is a harckocsi-hadseregek hatékony ellátásának módjait keresték. Így pl. a 3. gárda harckocsi-hadsereg magasabbegységeinek folyamatos anyagi biztosításának érdekében a Proszkurov-Csernovci hadműveletben a hadsereg előretolt (tüzér, üzemanyag és élelmiszer) raktár részlegei csak 15 nap alatt) 1944. március 6. és 21. között) háromszor közelítették a csapatokhoz és bontakoztak szét a földön.¹⁵

Napjainkban, akárcsak a múltban, az ellenség védelmének mélységében tevékenykedő csapatok hadtápbiztosításának szempontjából nagy jelentőséggel lesz az azok milyen távolságra szakadnak le a főerőktől. Az elmúlt háborúban az nem haladta meg a 100 km-t (táblázat). A nyugati szakemberek hajlamosak ezt az értéket korszerű hadműveletben is változatlanul tekinteni.¹⁶ Úgy gondolják azonban, hogy ebben az esetben is felmerül egy sor, mindenekelőtt az utánszállítási, utak őrzésével kapcsolatos nehézségek.

*A harckocsi-hadseregek leszakadása az összefegyvernemiek-től
a nagy honvédő háború egyes hadműveleteiben*

Hadművelete	Harckocsi-hadsereg	leszakadás az őfn-ektől, km
Belgorod-Harkovi (1943. aug.)	1. HK HDS, 5. g. HK HDS	35-40
Kijevi (1943. okt.-nov.)	3. g. HK HDS	15-20
Umanszk-Botosani (1944. márc.-ápr.)	2. HK HDS, 5. g. HK HDS 6. HK HDS	15-30

¹⁴ A Honv. Min. Közép. Levéltára f.307, op.4467, d.16, l.140.

¹⁵ Szbornyik materialov pozucsennyiju ipita vojni - No. 14. M.: Vajenizokat, 1945 - Sz. 194-209.

¹⁶ Military Review - 1984. No. 2 - P.2-16.

Hadművelete	Harckocsi-hadsereg	leszakadás az őfn-ektől, km
Lvov-Szandomierzi (1944. júl.-aug.)	3. g. HK HDS	30-60
Jassi-Kisinyovi (1944. aug.)	6. HK HDS	60-70
Visztula-Oderai (1945. jan.-febr.)	1. és 2. g. HK HDS 3. gl. HK HDS 4. HK HDS	60-90 40-60
Prágai (1945. május)	3. g. HK HDS, 4. g. HK HDS	80-100

A harctevékenységek, különösen az ellenség védelmének mélységében folyó harctevékenységek dinamikus jellegének és az összefüggő arcvonal hiányának következtében a csapatok közötti biztosítását az esetek többségében a *szállítóoszlopok* az elmúlt háborúban széles körben alkalmazott *kísérése útján kell megoldani*. A közötti csapatokból – élosztatok formájában – ideiglenes alakulatokat hoztak létre és azok feladata az elől tevékenykedő magasabbegységek és egységek közötti biztosítása volt. Ezeknek az osztagoknak az állománya különböző volt, mivel a harckocsi-hadseregek nem azonos számú közötti csapattal rendelkeztek. A Visztula-Oderai hadműveletben pl. az 1. gárda harckocsi-hadseregnél az élosztatgba két forgalomszabályozó szakasz (62 fő), egy közötti szakasz (28 fő), egy hídépítő század (70 fő) és egy őrszakasz (30 fő) tartozott.¹⁷ Korszerű hadműveletekben az ilyen osztagokba a harci (harckocsi-, gépesített lövész légvédelmi stb.) alegységeket is be kell osztani. A szállítóoszlopok kísérése lehetővé teszi azok életképességének és folyamatos előrenyomulás biztosítását.

Nem kevésbé bonyolult problémák fordultak elő a *csapatok egészségügyi biztosításának* területén is. Ezeknek lényege a nagy honvédő háború éveiben a seregetestek főerőitől leszakadva tevékenykedő, a gyógyító-kiürítő rendszabályok folyamatos és időben történő végrehajtásának az elérése a sebesültek mielőbbi szakorvosi segélyben való részesítésének céljából.

Az elmúlt háború hadműveleteiben ezeket a kérdéseket a mozgó csoportok front egészségügyi erőivel és eszközeivel való megerősítésének útján oldották meg, mivel azokból a harckocsi-hadseregeknél hiány mutatkozott. A mozgó csapatokhoz beosztott egészségügyi erőknek és eszközöknek biztosítaniuk kellett azok folyamatos szétbontakozását az egész hadművelet folyamán. A cél az volt, hogy a csapatoktól 20-50 km távolságra álljon rendelkezésre egy tábori mozgó sebészeti kórház (TMSK), egy könnyű sebesült kórház (KSK) részleg, egy tábori fertőző kórház (TMFK) részleg, és a következő 60-80 km-re szétbontakoztassák a következő TMSK-at, valamint a többi kórház második részlegeit.¹⁸

A megerősítő egészségügyi eszközöket a mozgó csoportoknál rendszerint a hadműveleteket befejező szakaszaiban vették igénybe, a sebesülteket és betegeket a harctevékenységek első napjaiban pedig az összefegyvernemi hadseregek gyógyintézeteibe szállították hátra. A Proszkurov-Csernovci hadművelet előkészítésekor és kezdetén a 3. gárda harckocsi-hadsereg egységeitől pl. a 60. hadsereg kórházaiba, majd a folyamatosan

¹⁷ Honv. Min. Közp. Levéltára, f.299, op.350416, d.1., l.110.

¹⁸ Honv. Min. Közp. Levéltár f.229, op.20545, d.7., l.65.

szétbontakozó saját hadsereg kórházakba történt a hátraszállítás. A Visztula–Oderai hadműveletben az 1. gárda harcokcsi-hadsereg parancsnokságának (1. Belorusz Front) előírták azt, hogy a hadművelet kezdetén saját egészségügyi intézeteit ne bontakoztassa szét, a hátraszállítás pedig a front és az összefegyvernemi hadseregek kórházaiba irányuljon.¹⁹

Korszerű hadműveletekben, mivel a földi közlekedés az esetek többségében megszakadhat, az egészségügyi intézetek az elől tevékenykedő csapatok érdekében való felhasználása nehézségekbe ütközhet. Ezért a szomszédokkal szoros kapcsolatot nem tartó, elől tevékenykedő csoportoknak olyan számú gyógyintézettel kell rendelkezniük, ami lehetővé tenné azok egészségügyi biztosításával kapcsolatosan valamennyi feladat sikeres megoldását az adott viszonyok között.

A nagy honvédő háború tapasztalata szerint a sebesültek egy részét hátraszállíthatják a seregtestek kórházaiba az üresen visszatérő repülőgépek, nagy részük azonban a földi közlekedés hiányának következtében a csapatok harctevékenységének körzetében marad. A magasabbegységek mögötti áthelyezésükhöz meghatározott számú speciális szállítóeszköze van szükség, amelyeket korábban a hadművelet tervezésének és előkészítésének folyamán kell előirányozni. Ha ilyen szállítóeszközök hiányoznak, akkor ki kell használni minden rendelkezésre álló lehetőséget, beleértve a harcjárműveket és a helyi szállítóeszközöket is. Kivételes esetekben a sebesülteket és betegeket az egyes harcra legyűjtött helyőrségekben kell ideiglenesen kórházban elhelyezni.

A csapatok hadtáp vonatkozású önállósága nagymértékben a *hadtáperők és eszközök magas fokú életképességétől függ*. Az elmúlt háborúban a mozgó csapatok hadtápjelentései részére a fő veszélyt az ellenség szétvert egységeinek, csapatainak mögöttes területén maradt maradványai jelentették. Azok gyakran rendelkeztek nemcsak lövészfegyverrel, hanem nehéz harcra technikával is. A Berlintonól délnyugatra bekerített német csoportosítás pl. 1945. április 26-án megpróbált kitörni a bekerítésből, átvágta a 3. gárda harcokcsi-hadsereg katonai gépkocsisútját Barut É. körzetében. Az ellenség ezen körzetbe való kijutása nemcsak az átmenő forgalmat szakította meg a KGU-on, hanem a hadsereg tüzérraktár, a TMSK, az önálló gépkocsiszállító ezred elfoglalásával is fenyegetett.

A Visztula–Oderai hadművelet folyamán az 1. gárda harcokcsi-hadsereg hadtápegységei kénytelenek voltak elkeseredett harcokat vívni az utakért. Ezzel kapcsolatosan már akkor megmutatkozott azok harcra lehetőségei növelésének tendenciája olyképpen, hogy a hadtáperőket és eszközöket a harcra egységek normáinak megfelelően szerelték fel. A 4. gárda harcokcsi-hadsereg törzsnak a hadtáp 1945. május 6–11. közötti munkájára vonatkozó jelentése pl. hangsúlyozta, hogy mivel az előrenyomuló hadtápegységek és intézetek nagy távolságra kerültek a hadseregek vonalaitól, azokat olyan fegyverzettel kell ellátni, mint a harcra egységeket. A kórházak, raktárak, vontató századok, önálló javító-helyreállító zászlóaljak személyi állományának rendelkeznie kell puskákkal, golyószórókkal, páncéltörő eszközökkel és lehetőség szerint DSK géppuskákkal.²⁰ Ezenkívül a jelentés megállapította azt, hogy az ellenség védelmének mélységében történő ténykedéskor a harcokcsi magasabbegységek és seregtestek hadtápegységeinek készen kell állniuk arra, hogy bármikor szétbontakozzanak és harcra lépjenek.

¹⁹ Honv. Min. Közp. Levéltára, op.35041/sz., d.1., l.114.

²⁰ Honv. Min. Közp. Levéltára, f.324, op.4756, d.124., l.272.

Külföldi szakemberek véleménye szerint korszerű hadműveletekben a hadtáp életképességének problémája még jobban kiéleződik. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy azt kétféleképpen lehet megoldani. *Először* – harci (gépesített lövész, harcokcsi-, légvédelmi, repülő-) alegységek hadtápállományába történő beosztásának útján, a harctevékenység egész idejére, vagy csak egyes feladatok megoldásakor. Ezt a módszert széles körűen alkalmazták a nagy honvédő háború éveiben. A Belorusszai hadműveletben (1945) pl. a 4. gárda harcokcsi-hadsereg gépkocsiszállító zászlóaljainak és gépkocsi szállító ezredének őrzésére és védelmére pl. páncélozott szállítójárműveket, páncélaútvonalakat, sőt még harcokcsi-alegységeket is jelöltek ki.²¹

Másodszor – magának a hadtápegységek és -alegységek szervezeti felépítésének, azok technikai felszerelésének elő kell irányoznia az ellenség megsemmisítésével kapcsolatos feladatok végrehajtásának lehetőségét. Ehhez arra van szükség, hogy az anyagi eszközök szállítására és az egészségügyi kiürítésre szolgáló gépkocsik legyenek ellátva védőpáncéllal, továbbá megfelelő fegyverzettel. A hadtápegységek ilyen felszerelése lehetővé teszi azok számára pl. az anyagi eszközök utanszállítása, vagy más feladatok végrehajtása folyamán a menetvonalakon, vagy az elhelyezési körletek közelében található ellenség megsemmisítését. A probléma megoldásának egyes elemei néhány külföldi hadseregben kialakuló formában vannak. Az USA hadseregben pl. napjainkban fejlesztették ki és próbálják ki a páncélozott üzemanyag töltőgépkocsikat, a páncélozott sebesült szállító gépkocsikat, a mozgó kórházakat páncéllemezekkel stb.

Emellett a hadtáp életképessége ellenség csapásai elleni növelésének céljából a hadtápegységeket és intézeteket a csapatok oltalmazása alatt kell elhelyezni. Részükre a lebiztonságosabb előrevonási menetvonalakat kell kijelölni, az elhelyezési körleteket pedig be kell rendezni műszaki vonatkozásban. A nagy pontosságú fegyverek hadtápobjektumok elleni hatása csökkentésének céljából célszerű széleskörűen alkalmazni a szögvisszaverőket, hőimitátorokat, ködgyertyákat, kézi ködgránátokat és más technikai eszközöket.

A közlekedési utak és a gépkocsioszlopok megbízható védelmére és őrzésére az utak veszélyeztetett szakaszaira ajánlatos mozgó osztagokat előrevonni, az álló harcbiztosítást és a járőrözést megszervezni. Nagyon fontos rendszabály lesz az utak és a terep felderítése, az ellenség váratlan támadása időben történő megakadályozásának, a haladási irány veszélyeztetett szakaszok megkerülése céljából való megváltoztatásának érdekében.

Az időhiány, a hadtáperők és eszközök korlátozottsága élesen veti fel a *központosítás és decentralizálás viszonyának kérdését a hadtápvezetéskor*. Az elmúlt években ezt a problémát operatív csoportok kijelölése útján oldották meg. Azok hadtápvezetésével kapcsolatos tevékenységében egyesítették mind a központosítást (mivel azok realizálták a hadtápbiztosítás egységes elgondolását); mind a decentralizálást (az elgondolás megvalósítása az idő és a helyzet konkrét viszonyai között történt) elemeit. Az 1. Belorusz Frontnál pl. a mozgó csoportok hadtápbiztosításának irányítására, a front hadtápfőnök intézkedésére megalakították a front operatív csoportot, élén a front hadtáp törzsfőnökkel.²² A Belorusz Frontnál az előrevetett egységek ellátására, az ellátottság mindennapi ellenőrzésére és az előfordulható hiányosságok gyors megszüntetésére ugyancsak hadtáp operatív csoportokat hoztak létre.²³

²¹ Honv. Min. Közp. Levéltára, f.324., op.4756, d.124., l.272.

²² Honv. Min. Közp. Levéltára, f.233., op.2342., d.158., l.670.

²³ u. a. f.241., op.2618., d.4., l.293.

A csapatok támadása ütemének növekedésével felmerül a szükségessége a vezetési pontok gyakoribb áttelepítésének, ami jelentős kihatással van a vezetőszervek munkájának módszereire és más rendszabályok foganatosítására, a feladatok végrehajtókhöz való eljuttatásának módjaira, azok végrehajtásának ellenőrzésére.

A történelmi tapasztalatok és a hadügy fejlődésének perspektívái tehát azt bizonyítják, hogy a csapatok hadtápvonatkozású önállósága fokozásának problémái állandóan éleződnek. Azoknak többsége új tartalomra tesz szert és szükségessé teszi a megoldás újszerű megközelítését a múlt tapasztalatainak és a csapatok (erők) szervezeti felépítésében és fegyverzetében végbement változások figyelembevételével. A problémák korszerű felvetése, azok realizálása útjainak és módjainak keresése hozzájárul a csapatok hadművelet alatti hadtápbiztosítása elméletének és gyakorlatának továbbfejlesztéséhez, a Szovjetunió fegyveres erői hadtápjá harckészültségének növeléséhez.

Az USA szárazföldi csapatok légi mozgékonyaságú hadosztályhadtáp parancsnoksága

V. Fedorov ezredes

(Fordítás a „Zarubeznoje Vojennoje Obozrenyje”
c. folyóirat 1988/7. számából)

A fegyveres harc megvívásának háború utáni időben megjelent új formái és módjai, a nagy hatóerejű fegyverfajták és haditechnika rendszeresítése nemcsak növelte az USA szárazföldi csapatok harci lehetőségeit, hanem a Pentagon szakemberei szerint egy sor problémát állítanak azokkal szemben hadtápbiztosításukkal kapcsolatosan. Különösen változik ez a „harcászati tagozatú erők maximális mobilitása” koncepciónak megfelelően a 60-as évek elején létrehozott légi mozgékonyaságú hadosztályra.

A külföldi sajtó adatai szerint a hadosztály harci és szállító repülőgépekkel, korszerű fegyverrel való feltöltése lehetővé tette harcckészültségének növelését és azt, hogy a parancsnok gyorsan hajtson végre manővert és a legrövidebb időn belül összpontosítsa a szükséges erőket és eszközöket a kellő időben és kellő helyen. A légi mozgékonyaságú hadosztály harctevékenység megvívásával kapcsolatos lehetőségeit először Vietnamban az agresszív háborúban próbálták ki. Ez lehetővé tette az amerikai parancsnokságnak azt, hogy ne csak a hadosztály egységei harci alkalmazásának elveit tökéletesítsék, hanem hozzák létre azok megfelelő hadtápbiztosítását, amelynek alapja a hadtápparancsnokság.

Szervezeti felépítés. A légi mozgékonyaságú hadosztály hadtápparancsnokságának élén a hadtápfőnök áll, aki a hadosztályparancsnok közvetlen alárendeltségébe tartozik és felel szervezetszerű és megerősítő egységek és alegységek anyagi, technikai, egészségügyi és más hadtápbiztosítási ágazat megszervezéséért és időben történő végrehajtásáért. A hadtápparancsnokság egységeinek és alegységeinek létszámát, fegyverzetét és technikai eszközeit a táblázat szemlélteti.

Az anyagi-technikai biztosító központ a hadosztály hadtápfőnök munkaszerve és rendeltetése a következő alapvető feladatok végrehajtása: az elhatározás meghozatalához a hadtápfőnöknek szükséges hadműveleti jellegű kérdések előkészítése; az együttműködés megszervezése a hadtest hadtápparancsnokság hadtápbiztosító központjával az anyagi eszközök hátraszállításával és a hadosztály hadtápparancsnokság segítségnyújtásával kapcsolatosan; a csapatok anyagi és technikai biztosításával kapcsolatos munka volumenének értékelése; az egyes hadtápbiztosítási ágazatokkal kapcsolatos munkák elvégzésére vonatkozó igénylések gyűjtése, általánosítása és elemzése; a hadtápbiztosítás kérdéseivel kapcsolatos tájékoztató adatok előkészítése a hadosztályparancsnok utasításainak megfelelően.

A törzs és törzsszázad végzi a hadosztály sávjában elhelyezkedő hadtápegységek és alegységek vezetésének biztosítását és a csapatok hadtápbiztosításának megszervezéséhez szükséges adatok automatizált feldolgozását. A törzs alegységei és a törzsszázad általában a hadosztály hadtápvezetési pontjától 2-3 km-re bontakoznak szét a hadosztály hadtápkörletben.

A főhadsegéd század rendeltetése a hadosztály szervezetszerű és megerősítő egységek és alegységek személyi állományának tábori kiszolgálása. A század erői és eszközei a hadosztály biztosítási körletében bontakoznak szét.

A pénzügyi század a hadosztály személyi állománya pénzügyi biztosításának kérdéseivel foglalkozik.

Az egészségügyi zászlóalj végzi a sebesültek halaszthatatlan segélyben részesítését és a zászlóalj, dandár és hadosztály segélyhelyre való szállítását, a sebesültek súlyosság szerinti osztályozását, a könnyű sebesültek gyógyítását a segélyhelyeken az alakulathoz való visszatérésig, valamint a súlyos sebesültek hátraszállításhoz való előkészítését. A zászlóaljban van egy törzs, egy törzs- és három egészségügyi század, amelyek közül egy-egy a dandárkörletekben biztosítja a segélyhely szétbontakoztatását, a biztosítandó dandár és a megerősítő alegységek sebesültjeinek gyógyítását.

Az ellátó és kiszolgáló zászlóalj végzi az anyagi eszközök átvételét, az ellátási cikkek tárolását és azoknak a harci egységek és alegységek részére való kiadását. Állományába a törzs, a törzs osztág, az ellátó és kiszolgáló, gépkocsiszállító és három él-ellátó és kiszolgáló század tartozik.

Az ellátó és kiszolgáló század a hadosztály körletben bontakozik szét a hadosztály egységeinek és alegységeinek anyagi eszközökkel való ellátásának céljából.

A gépkocsiszállító század rendeltetése az alapvető anyagi-eszköz-fajtáknak (üzemanyag, lőszer, élelmiszer) a hadosztály ellátó helyekről a dandár ellátóhelyekre való szállítása.

A hadosztály harci dandárjainak ellátási cikkekkel való ellátásával kapcsolatos feladatokat végrehajtó él-ellátó és kiszolgáló századok a hadtápbiztosítási körletben bontakoznak szét.

A javító zászlóalj végzi a sérült fegyver és haditechnika javításával és helyreállításával, valamint a járművek kezelőszemélyzetének tartalék alkatrészekkel való ellátását. Áll a hadosztálytörzsből, a javító rakéta-javító és három él-javító századból.

A hadosztály javítószázad a hadosztály hadtápkörletben bontakozik szét. Feladata mind a hadosztály, mind a megerősítő egységeknél és alegységeknél rendszeresített fegyver és haditechnika (a rakéta és repülőeszközök kivételével) javítása.

A rakétatechnika javítószázad ugyancsak a hadosztály hadtápkörletben bontakozik szét és végzi a sérült indítóállások és a többi rakétafelszerelés javítását.

A repülőtechnika javító zászlóalj rendeltetése hadosztály hadseregrepülőök fedélzeti berendezésének és helikoptereinek a műszaki karbantartása és javítása. Áll a törzsből, a törzsszósztagból és két javítószázadból. A zászlóalj valamennyi alegysége a hadosztály hadtápkörletben bontakozik szét a hadosztály hadseregrepülőök alegységei települési helyének közelében.

A hadtápbiztosítás megszervezése. A külföldi sajtó közlése szerint a hadosztály hadtápparancsnokság erői és eszközei, a dandárok, zászlóaljak, századok hadtápegységei a megfelelő hadtápbiztosítási körletekben bontakoznak szét.

A *hadosztály hadtápbiztosítási körlet* (kb. 10 km²) a hadtápkörlet szerves része. Helyét a hadosztály hadtápparancsnokság vezetője határozza meg a hadosztályparancsnok helyettesével és hadműveleti alosztályvezetővel történt egyeztetés alapján. Abban települ a hadtápparancsnokság törzse és szervezetszerű és megerősítő erőinek és eszközeinek nagy része; a törzsszázad, a szállító légierő technikai biztosító zászlóalj törzse, az ellátó és kiszolgáló zászlóalj, az egészségügyi zászlóalj, a javító zászlóalj, a főhadsegéd százada, a pénzügyi század, az anyagi-technikai biztosító központ és a szállító helikopter zászlóalj. A hadosztály hadtápkörletben pedig a hadosztály harcbiztosító egységei és alegységei, valamint egyes megerősítő egységek és alegységek helyezkednek el. Az egységek és alegységek irányítása a hadosztály hadtápkörletben a hadosztály törzs hadműveleti alosztályvezető, a hadtápbiztosítási körletben pedig a hadosztály hadtápparancsnokság vezetőjének a feladata.

A hadosztály egységei és alegységei részére szükséges összes anyagi eszközt a hadtápbiztosítási körletben kell tárolni. Az érvényben levő követelményeknek megfelelően azok tartalékainak három napig (kb. 4000 t ellátási cikk), egyes esetekben pedig 5 napig kell biztosítani a hadosztály harctevékenységének folytatását.

A hadosztály hadtápbiztosítási körletből – amelyet általában az ellenséggel való harcérinkezés vonalától 100 km távolságra, a dandárok hadtápbiztosítási körleteitől 60 km távolságra kell berendezni – történik az ellátási cikkeknek a dandárok hadtápbiztosítási körleteibe és részben a hadosztály hadtápkörletébe való szállítása. A hadosztály elsőlépcső egységek és alegységek ellátásának fő módja az anyagi eszközöknek szállító helikoptereken való átdobása. Egyes ellátási cikkeknek a hadtest raktárakból való szállítására igénybe lehet venni a hadtest gépkocsi és légi szállítóeszközeit.

A *dandárok* kiszolgálására kijelölt alegységek azok hadtápbiztosítási körleteiben bontakóznak szét az ellenséggel való harcérinkezés vonalától 40–60 km távolságra. A dandár hadtáp állományába a főnökség, az előrevetett hadtápegységekkel az együttműködést koordináló tiszt, az egészségügyi század (rendeltetése a sebesültek és betegek segélyben való részesítése, hátraszállítása a mögöttes egészségügyi intézetekbe, a dandár alegységeinek ellátása a szükséges anyagi eszközökkel), a javítószázad (végzi a sérült technika gyűjtését és javítását vagy hátraszállítását az előjáró javítóüzemekbe, valamint a dandár alegységeinek tartalékalkatrészekkel való ellátását), az ellátó és kiszolgáló század (végzi a dandár alegységeinek anyagi eszközökkel való ellátását az erői és eszközei által telepített ellátópontokon keresztül, a hadseregrepülőek technikáját javítóreszleg és szükség esetén más alegységek).

A hadtápbiztosítás irányítását a dandárparancsnok hadtáphelyettese végzi. Feladata a dandár hadtápkörlet és hadtápvezetési pont kijelölése és berendezése, őrzése és védelme. Azonkívül ő foglalkozik a dandár szervezetszerű és megerősítő harci alegységei anyagbiztosításával kapcsolatos jelentések gyűjtésével, valamint az anyagigénylések átvételével és a megfelelő elhatározások meghozatalának céljából egyeztetési azokat az együttműködést koordináló tisztekkel.

Az együttműködést koordináló tiszt állandóan a dandár hadtápkörletben tartózkodik és összekötő lánczemet alkot a hadosztály hadtápparancsnokság és a dandárhadtáp között. Segíti a dandár megfelelő tisztjeit a hadtápbiztosítás tervezésében, tájékoztatja azokat a hadosztály hadtápparancsnokság lehetőségeiről és a harctevékenység menetét befolyásolható korlátozásokról, gyűjti a dandár hadtápkörletében tartózkodó alegységektől beérkező jelentéseket és továbbítja azokat a hadosztály anyagi-technikai biztosító

központjába. Ugyancsak ő felel a harc- és hadtápbiztosító alegységek híradásának megszervezéséért, valamint a sebesültek és betegek megfelelő egészségügyi intézetekbe történő hátraszállításáért. Együttműködésben a dandárparancsnok hadtáphelyettessel kidolgozza a dandár körletében tevékenykedő alegységek hadtápbiztosítási tervét.

A légi mozgékonyaságú gyalogzászlóalj (századok) hadtápbiztosítási körleteiben ajánlatos azokat az alegységeket összpontosítani, amelyek segélyben részesíthetik a sebesülteket, hátraszállíthatják és megjavíthatják az üzemképtelenné vált harci technikát. A külföldi sajtó közlése szerint a századoknál és zászlóaljnál sérült járművek gyűjtőhelyet kell berendezni, segélyhelyeket kell telepíteni. A kapott harcfeladattól és a kialakult helyzettől függően a zászlóaljnál és a századoknál létre lehet hozni kisebb üzemanyag- és lőszer- stb. készleteket.

Az amerikai szabályzatok kimondják a harctevékenység folytatására a hadosztálynál három légi mozgékonyaságú gyalog zászlóaljból, két szállító-deszant helikopter századból és egy páncéltörő helikopter-századból és egy szállító helikopter-századból, továbbá különböző harc- és hadtápbiztosító (tüzér-, felderítő, légvédelmi, műszaki, katonai rendőrségi és hadtáp-) alegységekből álló dandár harcászati csoportokat kell alakítani. Nyugati szakemberek véleménye szerint a harctevékenység dandár harcászati csoport általi folytatásának sikere nagymértékben függ a hadtápbiztosítás megbízhatóságától, amire a hadosztály hadtápparancsnokság állományából ki lehet jelölni ellátó és kiszolgáló, javító és egészségügyi századot, amelyek a csoport felelősségi körletének mélységében bontakoznak szét olyan távolságra, amely kizárja annak lehetőségét, hogy az ellenség tüzésége támadást indíthasson ellenük. A hadtápegységek irányítását, az együttműködést az előretolt körletben koordináló tiszt végzi.

Ezen csoportok harctevékenysége hadtápbiztosításának általános rendszerében fontos helye van azok folyamatos lőszer, üzemanyag, élelmiszer stb. ellátásának. Az anyagi eszközöknek a hadosztály hadtápbiztosítási körletből a dandár harcászati csoportokhoz való szállítását a hadosztály erőivel és eszközeivel, egyes esetekben pedig a szállító repülőgépekkel tervezik végrehajtani (a rakományokat ejtőernyővel dobják le vagy kirakják berendezett pontokra). A kialakult helyzettől függően az üzemanyag, lőszer stb. szállítás történhet közvetlenül a zászlóalj hadtápbiztosítási körleteibe. Az anyagi eszközöknek a dandárok hadtápbiztosítási körleteiből a zászlóalj hadtápbiztosítási körleteibe való szállítását főleg a hadosztály szállító helikoptereinek segítségével kell megszervezni.

Az amerikai katonai szakemberek véleménye szerint az ellátásnak az a fő célja, hogy az anyagi eszközöket a biztosítandó csapatokhoz minél közelebbre lehessen kiszállítani. A lőszer pl. a helikopterek kiszállíthatják közvetlenül a tüzér, aknavető, légi mozgékonyaságú gyalog alegységek harcrendjeibe. Az a vélemény, hogy az ellátás hasonló módjának alkalmazása lehetővé teszi a dandár harcászati csoport parancsnok számára, hogy rugalmasan reagáljon a harc helyzetben bekövetkezett változásokra és sikeresen oldja meg a megszabott feladatokat.

Az utóbbi években a gyakorlatokon úgynevezett „könnyű” és „nehéz” hadtápbiztosító osztagokat hoztak létre, amelyeket a dandár harcászati csoportok alegységei működő hadtápbiztosítása hatékonysága növelésének, vagy működőképtelenné lett hadtápbiztosítás helyreállításának céljából dobtak át egyik vagy másik harctevékenységi körletbe.

A „könnyű” hadtápbiztosító osztag (20 fő, 6 gk., töltő- és javító felszerelés) megtudja oldani a dandár biztosítandó harci alegységeinek minden szükségessel való ellátását, az anyagi eszközök átvételét és tárolását, el tudja végezni a felszerelés halaszthatatlan javítását, valamint a személyi állomány korlátozott egészségügyi ellátását. Hasonló osztagokat ajánlatos akkor is létrehozni, ha a dandár harcászati csoport különleges feladatokat hajt végre, avagy a főerőktől leszakadva tevékenykedő alegységek biztosítására.

A „nehéz” osztag (kb. 50 fő, 13 gk., 1 szállító-deszant helikopter, töltő- és javító felszerelés) rendeltetése a harci-technika üzemanyaggal való feltöltése, a sebesültek és betegek hátországba való hátraszállítása, a szükséges anyagi eszközök átvétele, tárolása és kiadása az ellátandó alegységek részére, az egyes fegyverzet és híradóeszköz-fajták javítása, valamint a sérült harci technika gyűjtése és hátraszállítása. Azt leggyakrabban a dandár hadtáपालegységek áttelepítésének, valamint a főerőktől leszakadva, vagy önálló irányokban tevékenykedő alegységek harctevékenységének biztosítására tervezik felhasználni.

Összességében a szárazföldi csapatok parancsnokságának véleménye szerint a légi mozgékonyaságú hadosztály jelenleg működő hadtápbiztosítási rendszere megfelel a vele szemben támasztott követelményeknek és alkalmas az anyagi eszköz ellátással, a fegyver és haditechnika javítással és a személyi állomány egészségügyi biztosításával kapcsolatos feladatok végrehajtására a harchelyzet különböző viszonyai között.

A szekérszállítástól az anyagellátó alakulatokig

Heinz Kasch nyá. altbgy.

(Fordítás a Truppenpraxis 1987. 5. számából 488-492 p.)

Mikor Hannibál átkelt az Alpokon hadtápját ugyanolyan drasztikus mint egyszerű módon szervezte.

Mindenki maga szállította a számára szükséges anyagokat. A katonák a főétkezéséhez szükséges eszközt is a vállukon vitték, a gabona őrlésére szolgáló kis kézimalom formájában.

Irigylésre méltó Hannibál!

Századunk műszaki ugrásai viszont igen megnehezítik a korszerű hadseregek számára az ellátásukhoz és harcképességük fenntartásához szükséges hadtáp elemek kiválasztását.

A korábbiakban évszázadokra nyúló fejlődés ma olyan gyorsan megy végbe, hogy az egy generáció alatti változások szükségessé teszik a fegyveres erők koncepcionális s abból következően szervezési és szervezeti módosítását.

A megelőző századokban a hadtáp tulajdonképpeni feladata csupán az élelmezés, elszállásolás és később a lőpor biztosítása volt, de már az előző évszázad kezdetén kovácsok és ácsok biztosították az előlőttő ágyúk és tarackok használhatóságát. Amellett persze az előlőttő csak 7 alkatrészből állt, eltekintve a lövegtalptól pedig a tarack csak egyetlen darabból.

Ezzel szemben manapság egy korszerű tehergépkocsi 6000, s egy páncélozott harcjármű 20 000 alkatrészt tartalmaz.

Az anyagellátás kvantitatív növekedését tekintve az utóbbi 70 év során az egy katonára, egy napra eső anyagszükséglet 1916-ban 6 kg, 1940-ben 16 kg, 1986-ban pedig 45 kg.

Csupán a hadsereg harcképességének fenntartása napjainkban több mint 40 000 ellátási cikk beszerzését, tárolását továbbá rendelkezésre bocsátását s utanszállítását teszi szükségessé.

A hadsereg ellátása az ókorban és a középkorban

Amíg Hannibál seregében minden katona maga vitte mindazt ami a harchoz és önfenntartáshoz szükséges volt, a római birodalom – gyakran megműveletlen, nagy-kiterjedésű területeken folytatott – hódító háborúi már kikényszerítették, hogy lemondjanak a kizárólag a helyi lehetőségekre támaszkodó ellátási módról. A római légiók ehhez hatékonyan, nagy készletekkel rendelkező szekéroszlopokat alkalmaztak, amelyek szükség szerint az országból gyorsan és kielégítően kerültek feltöltésre.

Ezek a kitűnő hadtápszervezetek és az akkori körülményekhez képest nagyon jól kiépített római utak vezettek a római seregek kiemelkedő sikereihez.

A nyugatrómai birodalom felbomlását követően az első századokban viszont az európai seregek általában nehézkesen mozogtak és rosszul szervezettek voltak, göröngyös utakhoz és a száraz évszakokhoz voltak kötve, az ellátást illetően messzemenően a helyszínre vagy az együtt vonuló kereskedőkre utalva.

Ezzel szemben Dzsingiz-kán mongol lovasseregei, amelyek a 13. szd.-ban Kelet-Európa nagy területeit rohanták le, újból egy kitűnő – szállított készletekre és helyszíni ellátásra alapozott – rendszerre támaszkodhattak.

Ellátás a 17. és 18. században

Az európai hadvezetés tulajdonképpen csak a 17. szd. elején a svéd II. Gusztáv Adolf révén nyert vissza bizonyos mozgékonyt. Ezt elsősorban az ellátás gondos lépcsőpészésével s egy jól működő hadbiztosi szervezettel érte el. Amellett részben stabil készletező raktárakra, s a készleteknek a helyszínról történő kiegészítésére is támaszkodott.

Poroszországban kb. 1740-tól Nagy Frigyes révén következett be az első állandó ellátó szervezet kialakítása az élelmezési utánszállítás bevezetése, tábori sütödék és tábori kórházak révén. II. Frigyes ismert takarékosága következtében azonban az intézkedések nem mindig voltak elégségesek. A szállítószolgálat pl. csak háború idején lett mozgékonytá téve. A lófogatok és kocsik nyilvántartásba voltak véve, s azokat mozgósítás esetén a tulajdonos át kellett, hogy engedje az államnak. A kocsisok nem részesültek katonai kiképzésben, csupán néhány kiszolgált lovastiszt ügyelt fel rájuk.

A porosz hadsereg előnyösen használta fel utánpótlásra a belvízi hajózást is; Odera, Havel, Elba.

Az ellenségeskedések kitörése azonban a meglevőnél jóval komplexebb gépezetet hozott mozgásba, mint ami elő volt készítve. Ezért panaszkodott azután Frigyes is úgy, hogy „nem ő parancsol a seregeknek, hanem a liszt és a takarmány most az úr”.

Jóllehet a Frigyes féle hadsereg még nem rendelkezett tulajdonképpeni ellátó alakulatokkal, a hétéves háború ellátó teljesítményei mégis rendkívül nagyok voltak.

Mindennaposak voltak az 1000 járműves szállítóoszlopok. Ezek olyan értékesek voltak a katonai vezetés számára, hogy pl. az Olmütz-i visszavonulásnál 1758-ban Frigyes seregének felét a 4000 kocsiból álló tréjnének fedezésére használta fel.

A francia forradalom és Napoleon seregei az európai katonai műveleteknek ismét nagyfokú mozgékonyt és nagy mélységeket adott. Ennek alapjait az együttszállított készletek és a helyszíni lehetőségeknek egy kitűnő ellátó szervezet általi eredményes kihasználása képezték.

Egy hadosztály tréje pl. az oroszországi betörésnél 21 napi élelmet szállított, a csapatok pedig kétheti saját készlettel reendelkeztek.

Az irodalom arról ír, hogy Oroszország nagy kiterjedése és „Fagy Apó” győzte le a Grand Armée-t. Napoleon oroszországi hadjáratának vereségéhez azonban lényegében azon tény is hozzájárult, hogy az óriási trén nem volt képes lépést tartani az előnyomlással, azonkívül az elszegényedett ország nem adott elegendőt a hadsereg ellátásához.

A trén 1807-től 1914-ig

A 19. század műszaki haladása alapvető változásokat hozott a hadvezetés eszközeiben és lehetőségeiben.

A mai értelemben vett ellátó alakulat megszületése 1853-ra tehető. Ebben az esztendőben Vilmos herceg – a későbbi I. Vilmos császár és király – 1851. június 30-i memoranduma alapján a királyi porosz hadsereg mind a 9 hadteste részére egy tréntörzs kerete került felállításra, melyekből mozgósítás útján egyenként

- 5 élelmezési oszlop,
- 1 tábori sütőde oszlop,
- 1 méntelep,
- 1 betegszállító század,
- 3 könnyű és 3 nehéz tábori lazarettet kellett felállítani.

A kabinetiroda 1860. júl. 2-i rendelete jóváhagyta 9 porosz trénzászlóalj létrehozását, amelyk azután beváltak az 1864, 1866 és 1870/71-es hadjáratokban is.

Az 1870/71-es német-francia háborúval kapcsolatban szegezte le a német vezérkar: „A trénhez beosztott tisztek és legénység körültekintésének és kötelességtudásának köszönhető, hogy a hadjárat során messze nagyobb mértékben mint a többi nagy háborúban a személyi állomány és lóállomány a nehéz élelmezési periódusokat az egészség veszélyeztetettsége nélkül gyűrhetette le.”

Az ellátás teljesítményét illetően azonban nem szabad elfelejteni a vasutat sem.

Vilmos parancsára – porosz királlyá történt königsbergi koronázásakor – a palota és a díszőrséget a trén alá rendelte, kifejezve e csapatsttel szembeni megbecsülését.

A trén az I. világháborúban

A tehergépkocsi bevezetése a századfordulót követően javította a hadtáp lehetőségeit, úgy, hogy a német hadsereg, miután ezt az általa jól ismert kérdést egy évtizeden át kerülgette, most már „a hadvezetés e távoleső oldalának” megoldása felé fordult. Ahogy az Ludvig. v. Falkenhausen „A jelenkor nagy háborúja” (1909) c. könyvében olvasható.

Az I. világháború minden korábban szerzett tapasztalatot mennyiséget és minőséget illetően is szétrobbantott.

A hadtáppal szembeni követelmények néhány jellemző számadata:

- az 1870/71-ben bevonult 1,4 millió német katonával szemben 1914–1918 között 13,0 millió vonult be,
- 1870/71-ben egy hadtest mintegy 30 000 fővel és 30 trénoszloppal rendelkezett, 1914/18-ban a létszám 45 000-re emelkedett, azaz felével növekedett, a trénoszlopok száma 60-ra, azaz duplájára,
- bármelyik nagy csata napján a német hadsereg a I. vh.-ban több tüzérségi löszert használt fel, mint 1870/71-ben összesen.

A tény, ami a háború előre alig látható dimenziójú jelenségeit és kiterjedését előidézte, természetszerűen főleg a hadtáp területén volt érezhető.

Az ellátó alakulatok hiányának leküzdése és a súlypontképzés érdekében 1916 végén a löszér- és trénoszlopokat kivonták a hadtestek és hadosztályok kötelékéből, s

mint állandó alakulatokat a hadsereg főparancsnokságának rendelték alá. A rendszeresített jármű akkor a kétfogatú országos jármű volt még a 30-as évekig a Reichswer szervezésébe tartozott.

Emellett voltak már gépkocsizó alakulatok is, de a trén- és lőszerszállító oszlopok szervezeti egységesítése azonban ezekkel az új alakulatokkal érthetetlen módon nem történt meg.

Az I. vh.-s tapasztalatok alapján a Reichswer-ben a gépkocsizó alakulatok a közlekedési csapatok felügyelete alá kerültek. Ezt követően 1935 őszén Münchenben felállították az első gépkocsizó különítményt. 1936-tól ezek a különítmények saját hadtáp feladataik mellett csapatszállítási feladatokat is kaptak.

Itt lehet utalni arra, hogy a Wehrmacht páncélos alakulatai a gépkocsizó csapatokból nőttek ki. A 30-as években csak azok az ellátó alakulatok voltak meg, amelyek a békefeladatok ellátásához voltak szükségesek. Az összességében még gyenge békekeretből 1939-ben a háború kezdetén nagyszámú ellátó kötelék és egység került felállításra. Az összes fegyvernem közül ezekre jutott, szükségszerűen, a növekedési kvóta legnagyobb hányada.

Ellátószolgálat a Reichswer-ben és a Wehrmacht-ban

A II. világháborúnak a kezdeti stratégiai szempontokon túl, egymással már nem operáló frontokká történő kiterjedésével, akút igény lépett fel az ellátó és javítási kapacitással szemben. Még jobban, mint az I. világháborúban – s a légiert és tengerészetet szándékosan idesorolva – a német fegyveres erők addig nem ismert szervezési követelményekkel álltak szemben. Az utánpótlást végző csapatok létszáma 1943-ig 4 270 000 főre emelkedett.

A II. világháború politikai értékelésétől függetlenül ezek, a többi hadtáp csapatokkal és a német vasúttal együtt kiemelkedő teljesítményt nyújtott a szárazföldi hadműveletekben.

Az 1956 utáni ellátó csapatok

A születés stádiumában, tehát 1956, kevéssel az akkori belpolitikai vihart megelőzően, került létrehozásra a „Szállásmesteri” szolgálat, a szövetséges fegyveres erők határára. Elsősorban az USA hadserege tekinthető keresztapának úgy a névadás, mint a szervezést tekintve.

Az ellátó csapatok felépítésének koncepciója röviden a következő:

- A hadsereg utánpótlását, amennyiben a harcoló és támogató csapatok anyagi készenlétének biztosítására válsághelyzetben és háborúban szükségessé válik, egy fegyvernem (csapatkategória) kezébe kell adni.

- Ez a fegyvernem a szállásmesteri szolgálat formájában, később mint ellátó csapatok, tagozódásában és felszerelését illetően oly módon volt felépítve, hogy feladatát háborús körülmények között képes volt megoldani.

- Sikertelen azonban olyan utat is találni, mely szerint a békefeladatokat kisebb szervezettel látja el, mint a védelmi feladatokat, anélkül, hogy a felfuttatási képesség veszélyeztetve lenne.

1956. május 2-án került azután felállításra a „Szállásmesteri csapatiskola” Andernach-ban, ami egyúttal a startlövést jelentette a fegyvernem kiépítéséhez.

Ez a dátum a Bundeswehr anyagellátó csapatainak tényleges születésnapja.

A szállásmesteri szolgálat akkori feladatai átfogóak voltak. A csapatok élelmezési, ruházati, személyi felszerelési ellátása mellett gondoskodnia kellett a készpénz, üzemanyag, elhelyezési anyag és szállásanyag biztosításáról. Javította a szállásmesteri anyagokat s illetékes volt a zsákmányanyagok gyűjtésében és felhasználásában.

A fürdő- és mosodaberendezések ugyanúgy hozzátartoztak, mint a sütődék és vágóoszlopok fenntartása, valamint a temetés és hadi sírok nyilvántartása. Mindezen feladatokhoz előállította a szükséges szállítóteret és átrakó kapacitást.

1967/68-ban felszámolták a fürdő-, mosoda- és vágóoszlop szervezeteket, s feladataikat átadták a katonai körzeti igazgatóságoknak.

A feladatok átcsoportosítását az alábbiak indokolták:

- katonák felszabadítása a hadtáp területéről a harcoló és harctámogató csapatok javára és azzal összességében a hadsereg erejének növelése, továbbá
- az a felismerés, hogy a saját ország területén harcoló csapatok nem igénylik egy expedíciós seregtest felszerelését.

Ez a lépés is még egyszer aláhúzta a Bundeswehr tisztán védelmi szerepét. Az akkori intézkedések lényegesen hozzájárultak ahhoz, hogy az állandó jellegű és mozgékony hadtáp mai kombinációja realizálódjon.

1959-ben lettek azután a szállásmesteri csapatok a tüzér műszaki ellátó és javító csapatokkal együtt - a mai javító csapatokkal - a legátfogóbb fogalom alatt „Műszaki csapatok”-ként összevonva. Ezáltal a felelősség mindkét csapatnemért egy kézben; „Műszaki csapatok tábornoka” összpontosult.

Az ellátó és javító csapatok a továbbiakban ily módon úgy az ellátást, mint a hadsereg anyagi harckészültségének fenntartását egymással szoros együttműködésben végezték.

E döntés kiinduló pontja volt egy olyan fejlődésnek is, amely a 70-es években az ellátó csapatok feladatkörét jelentősen bővítette s valamennyi szakterület alkatrészellátását s az összes ellátási fajta összefogását egy kézbe vette. Visszatekintve megállapítható, hogy a szerviz színvonal a az ellátási anyagok tartalékolása terén egyértelműen javult, s a bevezetett racionalizálási rendszabályok további eredményeket ígérnek. Sok múlik azon, hogy a jövőben is megmaradjon a lehetőség az innovációs folyamatok fenntartására vagy megteremtésére. Leállás vagy visszalépés a hadsereg hadtápjában csökkentenék harcképességét és harckésztségét. Egyik sem lenne elfogadható. Éppen ezért a továbbiakban is nemcsak joga hanem kötelessége is az ellátó csapatoknak, hogy alkalmazkodjanak a jövő változó feltételeihez.

A hadsereg mai struktúrájában az ellátó csapatok szilárd elemét képezik a fegyveres erők ezen fegyverneme teljesítő képességének és elrettentő erejének. A harctéren elengedhetetlen valamennyi csapat ellátásának biztosításában, s e feladatot a szolgálat már békében teljesíti, mégpedig az analóg módszerek alapul vételével.

Anyagellátás ma és holnap

A jelen e közben igen nagy sikerekkel büszkélkedhet:

- A csapatok anyagellenőrzési központjai évente 12 millió ellátási folyamatot dolgoznak fel, a Hadsereg Anyaghivatal pedig 20 milliós nagyságrendben.
- Egy ilyen adattömeggel megbirkózni, szükségessé vált az elektronikus adatfeldolgozás bevezetése. Ma ez határozza meg sok ellátó egység arculatát.

- A csapatok számára a kiképzéshez, gyakorlatokhoz és a napi élethez szükséges anyagok rendelkezésre bocsátásához az ellátó csapatok saját egységeikkel, alakulataikkal a hadsereg közúti kommunikációs hálózatán keresztül 208 000 t. anyagot mozgattak (lőszer és üzemanyag nélkül).

A hadsereg ellátó rendszerében nem kevésbé fontosak a csapatok ellátó szolgálatai. Rajtuk keresztül fog megtörténni a harcos közvetlen ellátása a harctéren, a csapatok állóképességének meghatározott ideig történő biztosítása a mozgó készletek révén.

A technikai eszközök révén a 90-es években biztosított folyamatos harcvezetés lehetősége nagyobb rugalmasságot és mozgékonytságot követel a hadtáptól, mindenek előtt a harcmezőn. Emellett biztosítani kell a csapatok - a harcoló csapatok - folyamatos ellátását, azonban a hadtáp körletében kerülendő a felhalmozás. A ma már - főleg hadosztály szinten - felismert szűk keresztmetszeteket figyelembe kell venni a tervezésnél.

Tekintve, hogy a harcoló és harctámogató - harcbiztosító - csapatok mozgékony-sága a 90-es években is meghatározott marad, a hadsereg védekező erejének tűz révén való növelésére törekszik. Az egyes lövések nagyobb hatékonysága mellett mindezt a terület tűz nagyobb zöme által fogja megvalósítani.

Az új felderítő sensorok több cél korai felismerésében fognak segíteni, s a tökéletesített tűzvezető eszközök teremtik majd meg a több cél gyorsabb és hatékonyabb leküzdéséhez szükséges előfeltételeket. Mindezen tényezők fokozzák a lőszer-szükségleteket és az ellátó csapatok teljesítményével szembeni követelményeket a rakodás és szállítás vonatkozásában.

E feladatok megoldása kizárólag nagyobb teljesítményű, rugalmasabb rakodó és szállító kapacitással oldható meg.

A hadsereg hadtáp illetékesei szerint a probléma megoldásához a bevált utat a polgári életben már bevezetett hidraulikus gördülőhorgos rakonca (MULTI) rendszer képezheti, aminek alkalmazása a helyes irányba tett lépésnek látszik.

A megfontolások során sohasem szabad elfelejteni azt, hogy a katona ugyan élelmezés nélkül kb. 30 napot, s kb. 3 napot víz nélkül túlélhet, de ütközetben lőszer nélkül egyetlen percet sem!

A rakodó és szállítási komponensek teljesítményének fokozása mindezek miatt - de további személyi követelménytámasztás nélkül - tartósan és elsődlegesen napirenden kell, hogy szerepeljen.

Véleményem szerint a 90-es évek struktúrájának ez az egyik döntő jellegű komponense.

A harcmezőn jelentkező állandó fenyegetést tekintve amit az ember mint hdtápos sem teveszthet szem elől, végül is arra a következtetésre kell jutni, hogy a légi szállítóeszközök alkalmazása többé nem kivétel, hanem szabály kell, hogy legyen. A sebességszállításhoz szükséges kapacitást is fenn kell tartani.

A további növekvő feladatok megoldására a 90-s években az ellátó szolgálat nem több - hanem a születéscsökkenések miatt - kevesebb katonával fog rendelkezni.

A teljesítménycsökkenés megakadályozása érdekében a várható létszámcsökkentéseket úgy az adminisztráció, mint a végrehajtás területén racionalizálással vagy létszám-kímélő technika alkalmazásával kell fogadni.

Bizonyos, hogy centrslizálással, azaz a hadtáp szervezésének és rendszerének módosításával - korlátozott mértékben - személyi és a anyagi erők szabadíthatók fel, de

a centralizálás egyúttal a cselekvési szabadságot is jelenti, s ami nagy jelentőségű a krízisek, leküzdésénél.

Nagy jelentőségű azon pontnak meghatározása, amelytől már a hadtáp minden további csökkentése veszélyeztetné az ellenálló képesség, megjelentésszerű támadás esetén történő, megfelelő biztosítását.

Tekintettel éppen a védelmi helyzetet nem elegendő az anyagoknak anyagnem és mennyiség szerint csupán a hadtáp bázisokon történő raktározása, ha egyidejűleg nincsen szavatolva, hogy a harcoló csapatok a kívánt mennyiségben és a kívánt helyen rendelkezzenek a szükséges erővel és eszközökkel.

A létszámredukciók, a kiképzésre fordított idő csökkentése, az újszerű feladatok, a bonyolult rendszerek és folyamatok a kiképzés hatékonyságát korlátozzák. Ezt a deficitet a 90-es években kompenzálni kell.

Éppen az ellátó szolgálat az amelyik védelmi helyzetben a létszámát megsokszorozza. Mozgósításkor ezáltal lényegében az általa kiképzett tartalékosokra van utalva. Ennek minősége határozza meg a tábori körülmények közötti alkalmazhatóság időpontját, valamint az ellátó szolgálat csapatainak harcértékét. Az ellátó szolgálat valamennyi katonai vezetője – akár tartalékos, akár tényleges – válsághelyzetben és háborúban lehet hivatásos, továbbszolgáló, sorállományú, folyamatosan növekvő létszámú tartalékos állomány vezetését kell, hogy ellássa. Az aktív és tartalékos állomány együttműködése már békeidőben folyamatos gyakorlatot kell, hogy képezzen.

Ez azt jelenti, hogy a vezetés, nevelés és a kiképzés szférájában a személyi állomány összetételét ehhez igazítsuk.

TARTALOMJEGYZÉK

	Földterület hasznosítására meghirdetett verseny értékelése	3
	<i>A hadtápbiztosítás elmélete</i>	
Dr. Lapos Mihály vőrgy. Dobó Péter ezds.	A hadtápvezetés aktuális feladatairól - - - - - A védelmi hadművelet hadtápbiztosításának néhány idő- szerű kérdése - - - - -	5 10
Dr. Villányi Ferenc o. ezds., Dr. László Imre . ezds., Dr. Szolnoki László o. őrgy.	Az Egyesített Fegyveres Erők koalíciós csapatsoportosi- tásai egészségügyi biztosításának aktuális problémái a korszerű védelmi hadműveletekben, a háború kezdeti időszakában - - - - -	18
Péli István mk. őrgy.	Módszerek a katonai gépkocsutak forgalmának tervezé- séhez - - - - -	36
	<i>Hadtápkiképzés és felkészítés</i>	
Dobó Péter ezds., Baranyi Ferenc őrgy.	Az 1987-1988. évben végrehajtott gyakorlatok hadtáp- biztosításának főbb általánosítható tapasztalatai - - -	46
Szomolányi Tibor alez.	Nagy távolságú csapatszállítással egybekötött éleslövészet hadtápbiztosítása - - - - -	56
Magyar Rezső alez.	Vízellátó katonák kiképzése - - - - -	62
	<i>Munkavédelmi közlemények</i>	
Dr. Vasvári Ferenc mk. alez. Vadász László alez.	A középfokú tanfolyamok tapasztalatai - - - - - Tájékoztató a munkavédelmi és munkaegészségügyi fel- mérések tapasztalatairól - - - - -	66 68
	A katonai szervezet (egység, intézet) munkavédelmi megbízottjainak főbb feladatai - - - - -	71
	<i>Hadtáptörténet</i>	
Szabó Árpád alez.	A hadműveleti hadtápelmélet fejlődése a Magyar Nép- hadseregben - - - - -	73
Dr. Dobó Ferenc nyá. alez.	A katonai szállítási tevékenység végrehajtásának rendje és fejlődése az 1945-1980. években - - - - -	84

Tájékoztatók

Lazarova, R.,		
Szerbezova M.,		
Bogdanov, A.	A lángálló kikészítés hatása a kevert textilon anyagokra	92
Kiss Gyula őrgy.	Bemutakoznak a három tavasz relikviái - - - - -	96
x x x	A „Hadtápbiztosítás” 1986. és 1987. évben megjelent számainak tartalomjegyzéke - - - - -	98

Folyóiratszemle

G. Burmisztröv ezds.,		
A. Sztorccsak ezds.	Mit mutat a gyakorlat - - - - -	112
V. A. Odincov vőrgy.	A csapatok hadtáp vonatkozású önállósága fokozásának problémái - - - - -	117
V. Fedorov ezds.	Az USA szárazföldi csapatok légi mozgékonyságú hadosztályhadtáp parancsnoksága - - - - -	125
Heinz Kasch nyá. altbgy.	A szekérszállítástól az anyagellátó alakulatokig - - -	131

СО Д Е Р Ж А Н И Е

	Подведение итогов конкурса использования земельных участков — — — — —	3
<i>Теория тылового обеспечения</i>		
Генерал-майор Лапош Михай	Об актуальных задачах управления тылом — —	5
Полковник Добо Петер	Некоторые актуальные вопросы тылового обеспечения оборонительной операции — — — —	10
Полковник м/с Виллани Ференц Подполковник м/с Ласло Имре Майор м/с Солноки Ласло	Актуальные проблемы медицинского обеспечения коалиционных группировок войск ОВС в современных операциях, в начальный период войны —	18
Майор-инженер Пели Иштван	Способы планирования движения на военных автомобильных дорогах — — — — —	36
<i>Тыловая подготовка</i>		
Полковник Добо Петер Майор Барани Ференц	Обобщенный опыт тылового обеспечения учений проведенных в 1987—1988 гг. — — — — —	46
Подполковник Сомолани Тибор	Тыловое обеспечение боевой стрельбы сопряженной с перевозкой на большое расстояние — —	56
Подполковник Мадьяр Режé	Подготовка воинов занимающихся водоснабжением — — — — —	62
<i>Сообщения по охране труда</i>		
Подполковник-инженер Вашвари Ференц	Опыт проведения специальных курсов с младшими специалистами — — — — —	66
Подполковник Вадас Ласло	Информация о результатах проверки соблюдения правил охраны и гигиены труда — — — —	68
	Основные задачи уполномоченных военных организаций (частей, учреждений) по охране труда —	71
<i>История тыла</i>		
Подполковник Сабо Арпад	Развитие теории оперативного тыла в Венгерской Народной Армии — — — — —	73
Подполковник Добо Ференц	Порядок и развитие проведения военных перевозок в 1945—1980 гг. — — — — —	84

Информация

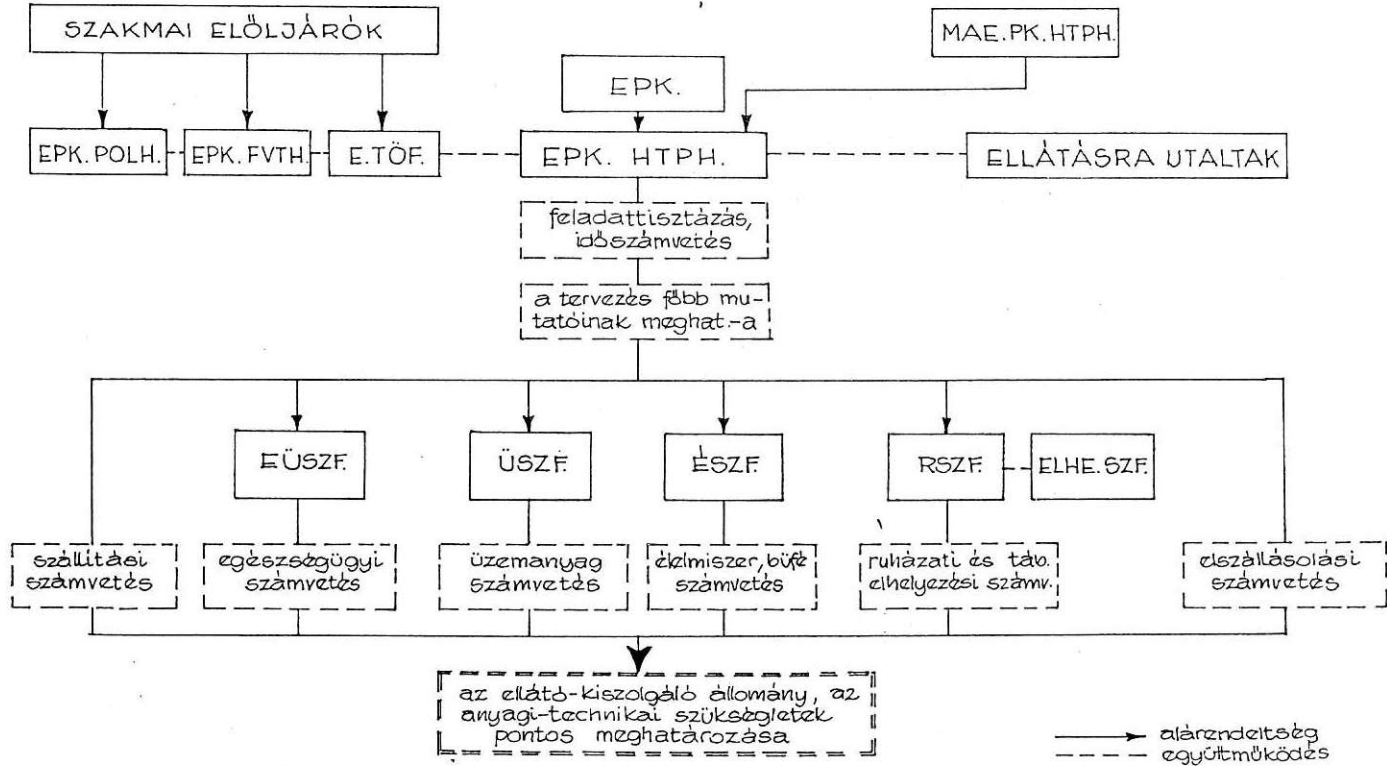
Лазарова Р., Сербезова М., Богданов А. майор	Воздействие огнестойкости на смешанные тексти- лонные материалы — — — — — — — —	92
Майор Кишш Дьюла	Реликвии трех вёсен — — — — — — — —	96
* * *	Указатель статей помещенных в журнале „ХАД- ТАПБИЗТОШИТАЦ“ за 1986 и 1987 гг. — —	98

Обзор журналов

Полковник Г. Бурмистров Полковник А. Строчак	Что показало учение — — — — — — — —	112
Генерал-майор В. А. Одинцов	Проблемы повышения автономности войск в ты- ловом отношении — — — — — — — —	117
Полковник В. Федоров	Командование тыла воздушно-штурмовой диви- зии сухопутных войск США — — — — — —	125
Генерал-лейтенант Хейнц Каш	От обоза до частей материального обеспечения —	131

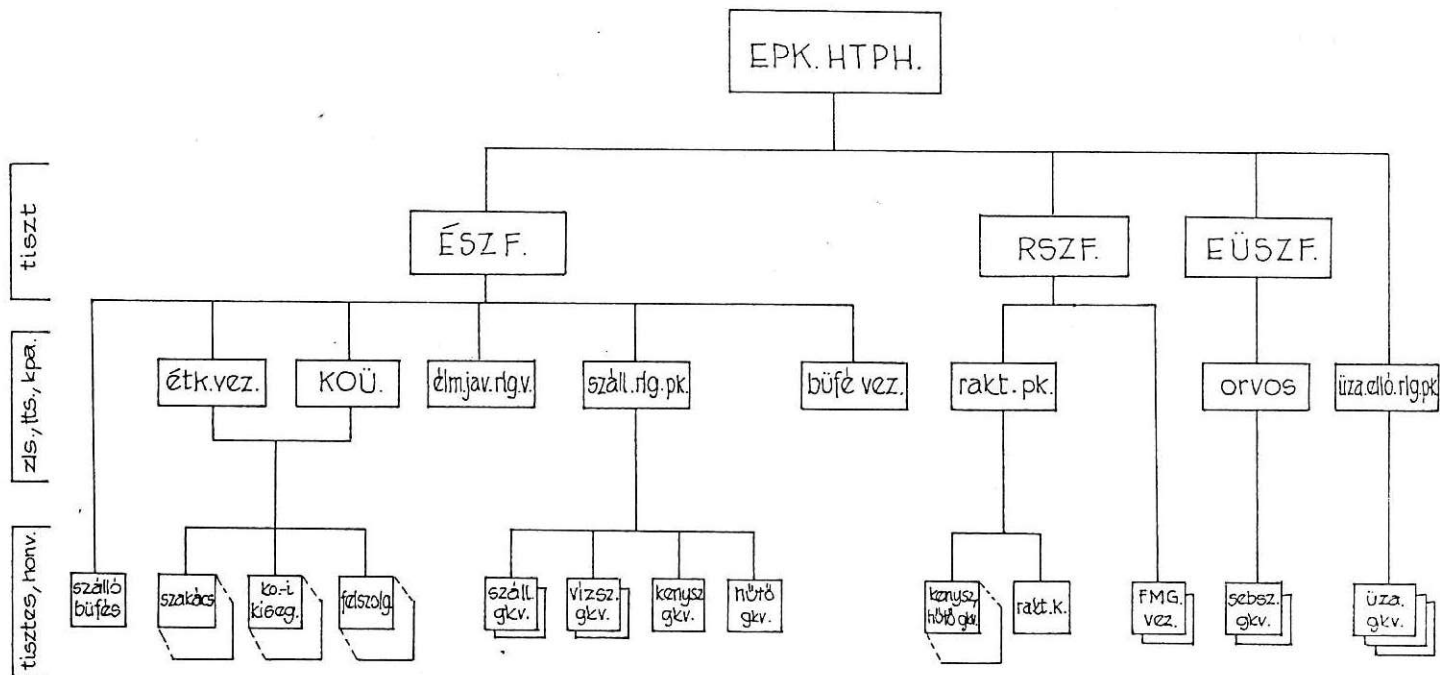
Vázlatok: "Nagytávolságú csapatszállítással
egybekötött éleslövészet hadtáp-
biztosítása" című cikkhez.

VÁZLATOK, ÁBRÁK

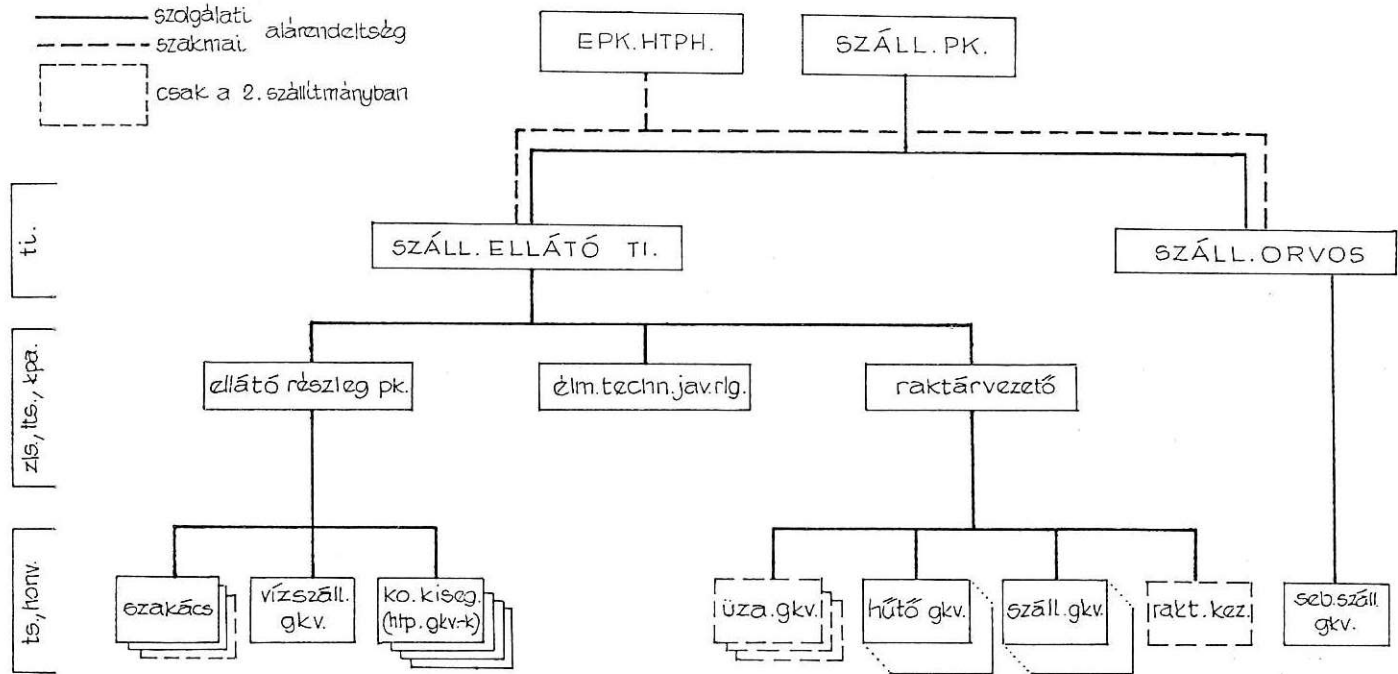
A gyakorlat hadtápbiztosítási feladatainak tervezési folyamata,

4. sz. vázlat

A gyakorlat hadtápbiztosítását végző személyi állomány a kiképzési bázison, illetve a dinamika időszakában

3.sz. vázlat

A gyakorlat hadtápbiztosítását végző személyi állomány
a vasúti szállítás időszakában

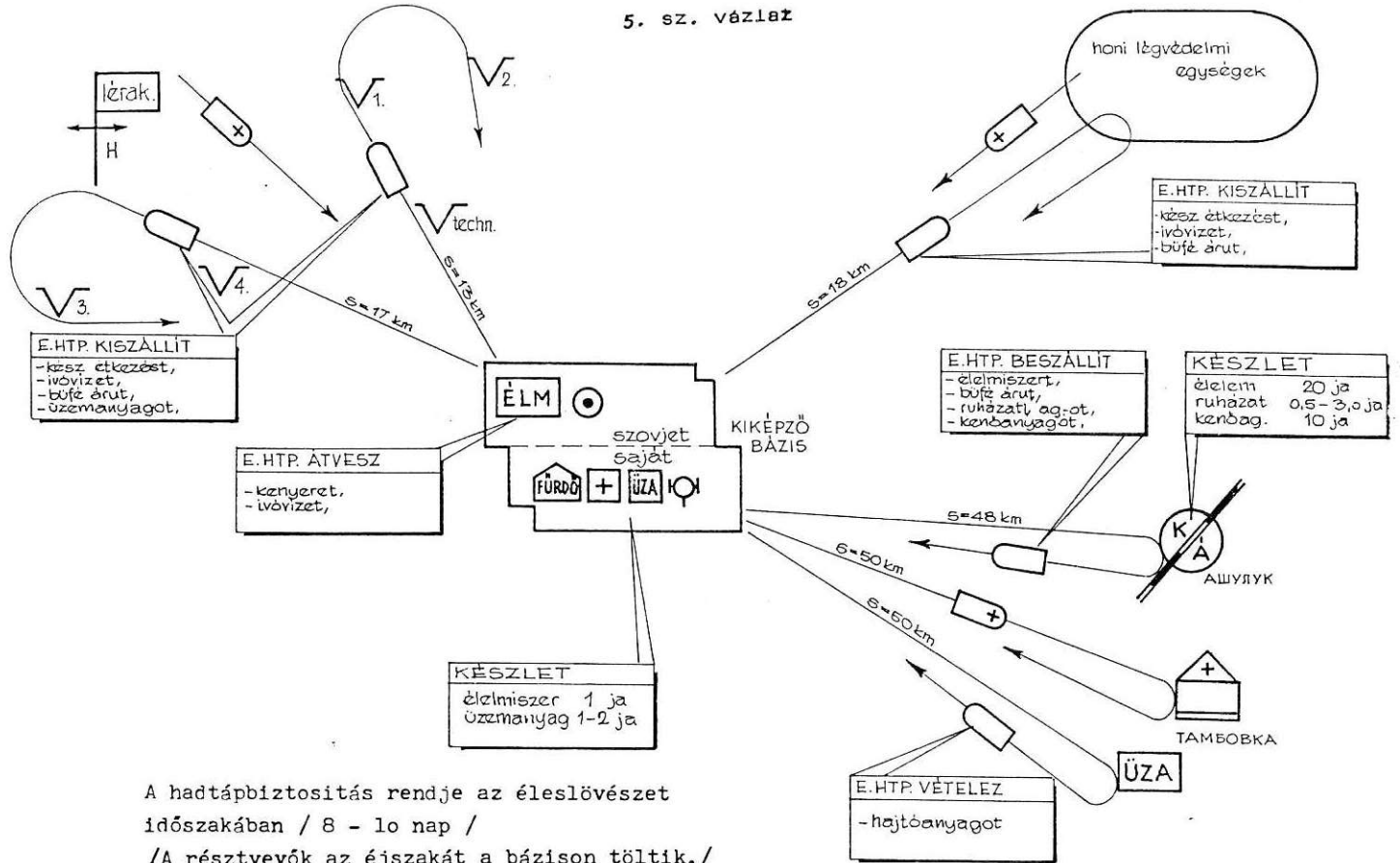
I d ő s z á m v e t é s
az elvégzendő hadtápfeladatokra

2.sz.vázlat

	február	március	április	május	június
A feladat megismerése, elosztása	→10				
A feladat megtervezése	→15				
Élelmiszer választék felmérése /piack/	→20				
Ellátó részlegek vezetőállománya kijel.	20				
Szakanyag számvetések elkészítése	→28				
Részletes beszerzési tervek elkész.-e	→28				
Ag.szállítások egyeztetése vállalattal	→28				
Szemrevételezés az I. ütemre /hazai/		10			
Szemrevételezés a II. ütemre /SZU./		30-2			
Hadtáptechnikai vezénylések igénylése	28				
Vasúti szállítások igénylése /terv.-e/		10			
A hazai gyakorlat /I.ütem/ előkész.-e			→31		
Vállalati megrendelések az I.ütemre		25			
Kölcsön anyagok átvétele az I.ütemre		10-25			
Rakodási gyakorlat végrehajtása		19			
Vezényelt hadtáptechnika átvétele		20			
Hűtő, kenyérszállító gk-k szervizelése		20-31			
Vállalati megrendelések a II. ütemre			→30		
Kölcsön anyagok visszaszállítása /I./				1-5	
Kölcsön anyagok átvétele a II.ütemre				20	
Élelmiszerek, egyéb anyagok beszáll.-a				10-20	1-5
Hús fagyasztás /adagolás, készletezés/					1-5
Szárazjég átvétel Répcelakon					5
Módszertani foglalkozás ellő. áll.-nak				10-15	
Ruházati, egyéb anyagok kiadása		I. 25-31		II. 20-31	
Szemle, előljárói ellenőrzés					5
Állománygyűlés			7		5
Berakás-szállítás-kirakás			8 I-30		6 II-30
Utvonal engedélyek megkérése		1-15			
Nehéz technika szállítása			6-7	30-1	
Előkészítő részleg menete			6-7		
Átrakóköri ellátási tevékenysége					7-9 28-

tervezés		I. ütem végrehajt.		II. ütem végrehajt.
előkészítés				

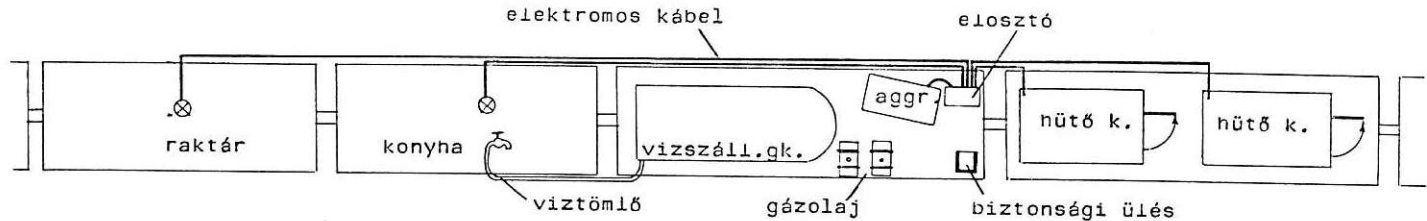
5. sz. vázlat

A hadtápbiztosítás rendje az éleslövészet időszakában / 8 - 10 nap /
 /A résztvevők az éjszakát a bázison töltik./

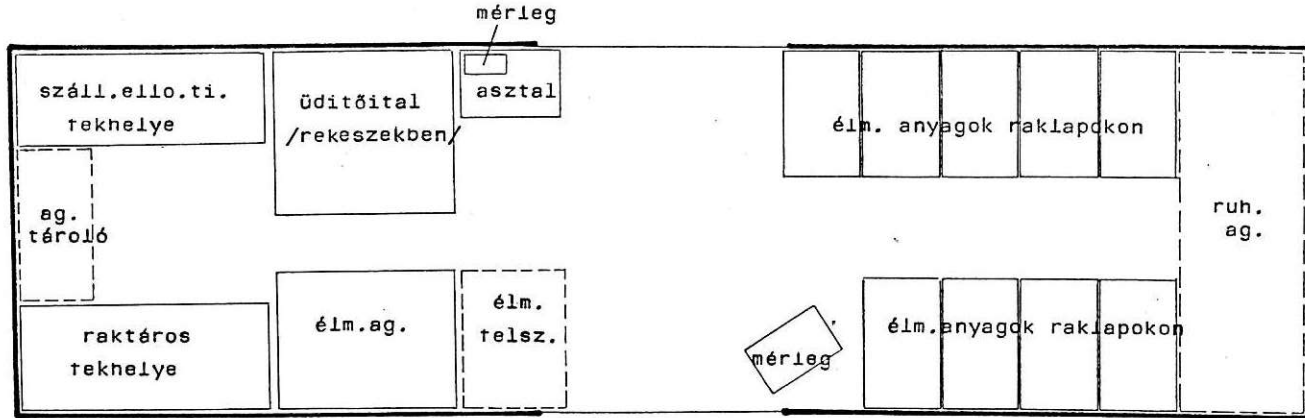
6.sz. vázlat

Ellátó csoportosítás a szállítmányban

- Megjegyzések:**
- az elektromos vezetékeket és a víztömlőt kellő belógással, de a szintől és a mozgó alkatrészekről elkülönítetten kell elhelyezni,
 - a víztömlőt a rögzítési helyeken ronggyal védeni kell a surlódástól, mert az ütemes rázkódás okozta surlódás 1-2 nap alatt kilyukasztja,
 - az aggregátorhoz biztosított gázolajból vételeznek az FMG-hez és a mozgókonyhákhoz is - ennek okmányi feltételeit meg kell teremteni,
 - a hűtőgépkocsikhoz az alvázakat nem szállítottuk el, csak szerelvényenként 1-1 darabot,
 - vezetékes összeköttetés szükséges legalább a közponz és a konyha között, de célszerű a raktárral és az aggregátor kezelővel is megteremteni,

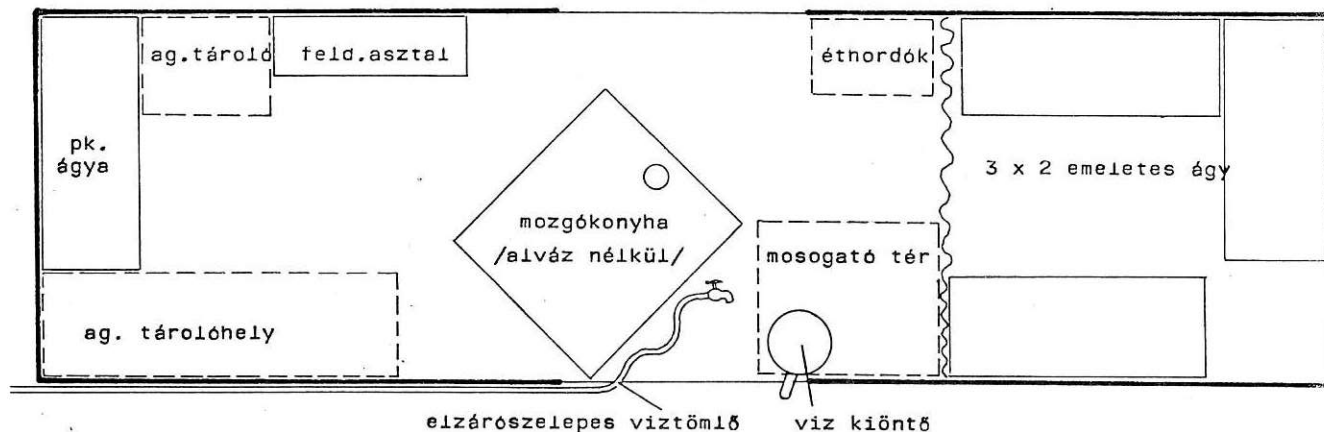
-7.. sz. vázlat
A raktár vagon berendezési vázlata

- Megjegyzések:
- mindkét ajtó használatát biztosítani kell,
 - az ajtónyílásokat itt is - a konyháéhoz hasonlóan - biztosítani szükséges
 - a rakodólapok ez esetben speciális magassítokkal ellátott normal raklapok; ezek teherbírása 1 tonna, az alsó szintjükön lévő ag.-ot minden irányú kidőlés ellen védik
 - a bemálnázás sorrendjét, a tárolás rendjét a felhasználás sorrendjének megfelelően kell kialakítani

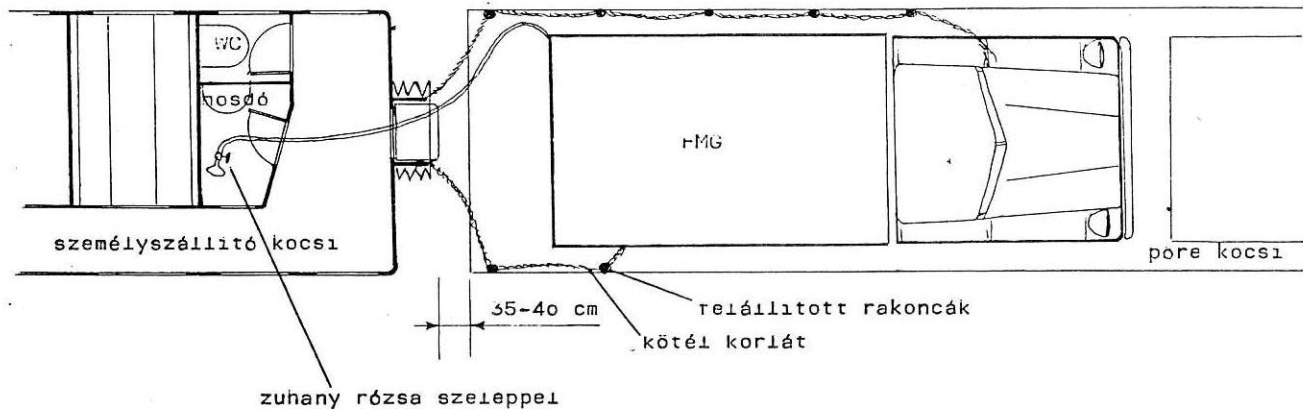
8.sz. vázlat

A konyha vagon berendezési vázlat

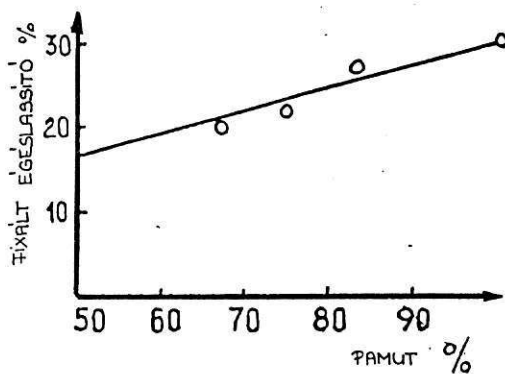
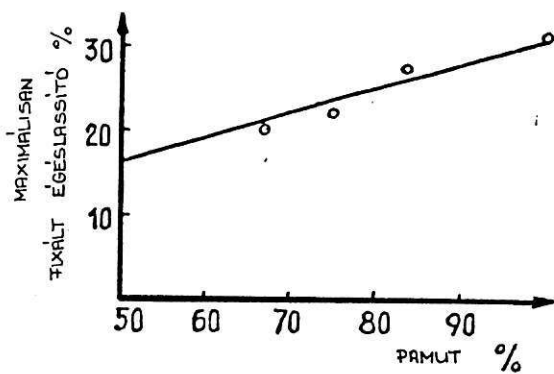
- Megjegyzések:**
- a 6 fő megoszlása: 2 fő szakács, 1 fő vizszáll.gkv., 2 fő hűtőgkv., 1 fő egyéb /száll./ gkv.
 - az emeletes ágyakat egymáshoz /kiugrás ellen/, valamint a vagon oldalához is rögzíteni kell,
 - az emeleti ágyak külső oldalára 10-15 cm széles deszkát kell helyezni a legurulás ellen,
 - a vagon mindkét oldalán használni kell az ajtókat,
 - az ajtónyílásokat el kell látni lábdeszkával és derékmagasságban korláttal

9. sz. vázlat
 Fürdetés a szállítás alatt

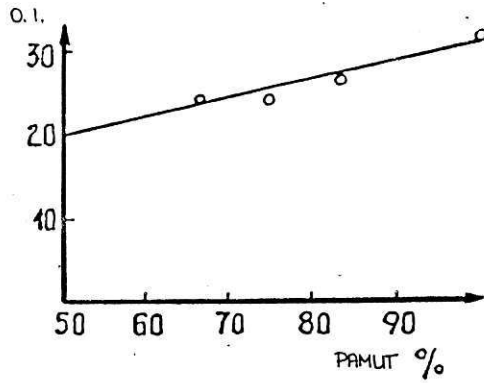

- Megjegyzések:
- az FMG kezelő a személykocsi közép átjárójáról lép a pórekocsira,
 - az FMG kezelő biztonsága érdekében a középátjáróban egy fő segítő tartózkodjék
 - szükség esetén a WC-be is beállítható egy zuhanyozó rózsa,
 - a szállítás közbeni fürdetés csak a szolgálatot leadó állomány részére volt biztosítva, az egyéb állomány részére csak mosdási lehetőség volt, /4-6 napos szállítási időszakra elegendő/

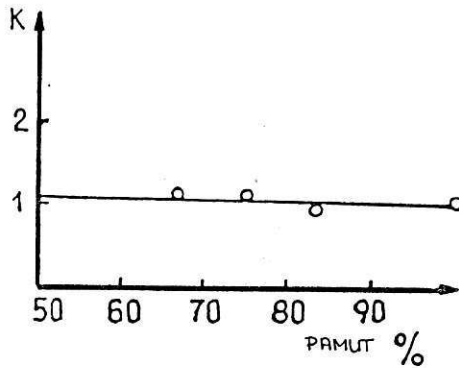
Abrák: "A lángálló kikészítés hatása a kevert textilanyagok néhány tulajdonságára" című cikkhez.

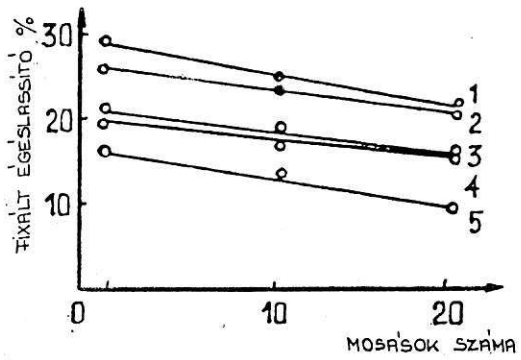
1. ábra: A fixált égésgátló % és a pamut/poliészter keverék pamuttartalma közötti összefüggése.

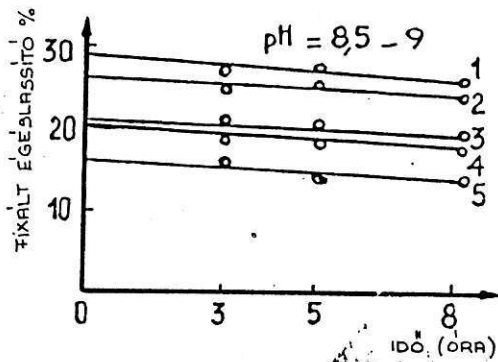
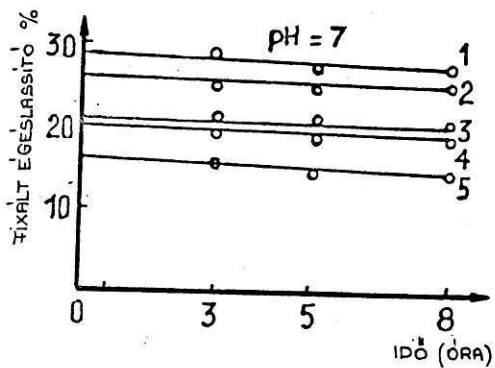
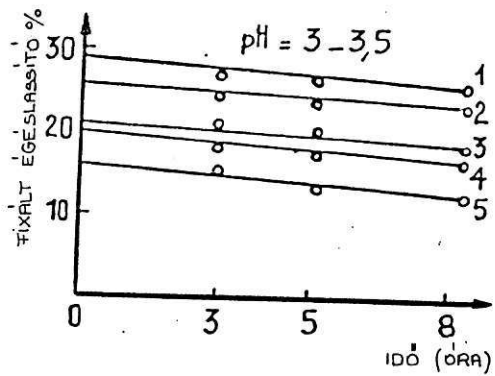
2.ábra: Az oxigén index és a tűzállóság céljából kezelt textilanyag pamuttartalma közötti összefüggés.

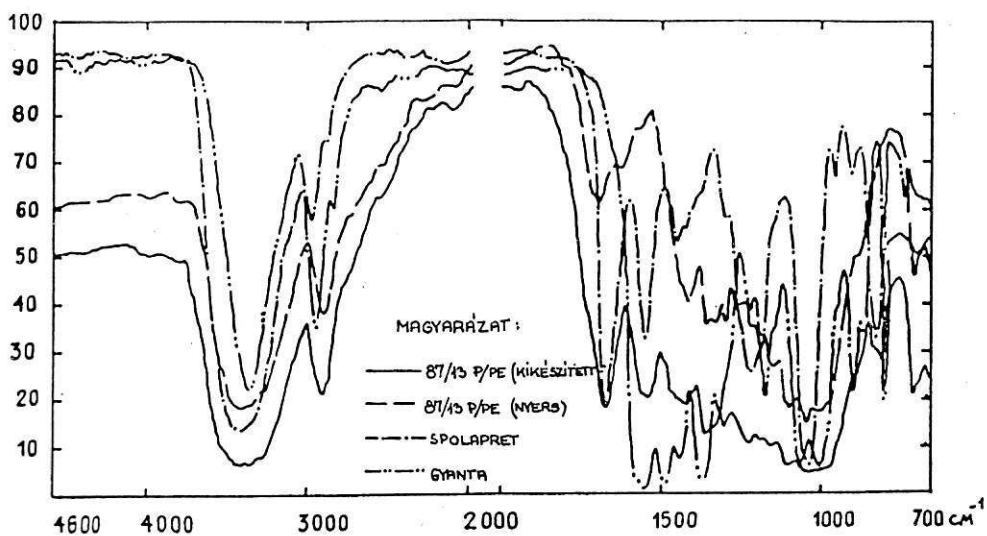
3.ábra: A K együttható változása és a kezelt kevert textilanyag pamuttartalom változása közötti összefüggés.

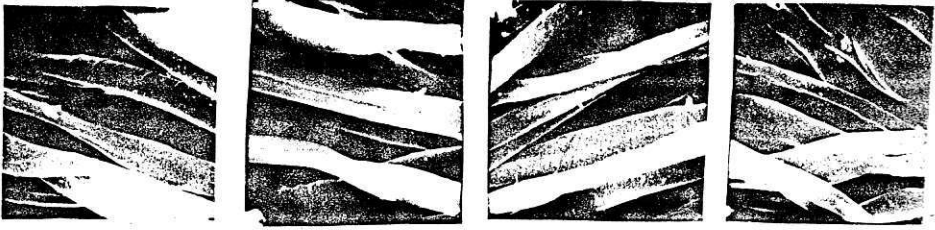
4.ábra: A lángálló hatás tartóssága (fixált égésslassító %) nedves kezelés során.

5.ábra: A szilárdanyag alakulása pH= 3,5-nél (5A ábra), pH = 7-nél (5B ábra,) pH = 3,5-nél (%A ábra), pH = 7-nél (5B ábra), pH = 8,5-nél (5C ábra) való hidrolízis során.

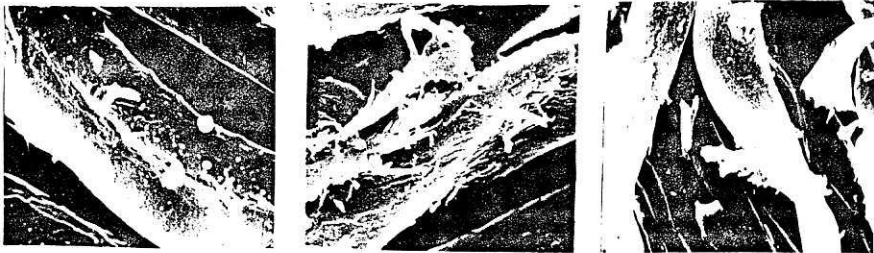
6. ábra: A tűzállóságra kezelt és kezeletlen kevert textilanyagok infravörös spektrumai.

7.ábra: A kezeletlen kevert textilanyagok elektronmikroszkópos vizsgálata.

8.ábra: A lángállóságra kezelt kevert textilanyagok pásztázó elektron mikroszkópos vizsgálata.

9.ábra: A lángállóságra kezelt mosott és hidrolizált kevert textilanyagok pásztázó elektronmikroszkópos vizsgálata.